

OSADA

Osada kultury przeworskiej na stanowisku 2 w Siemiechowie rozciąga się wzdłuż dużego paleomeandra rzeki Warty. Jej zasięg od strony zachodniej ogranicza krawędź doliny zalewowej Warty, od strony północnej jej paleomeander, natomiast od strony wschodniej granica osady została uchwycona wykopami archeologicznymi. Możemy na tej podstawie przyjąć, że osada rozciąga się na długości około 300 m. Nieokreślona jest natomiast strefa południowa osady, gdzie badania archeologiczne utrudniał, bądź uniemożliwiał rosnący tu las. W trakcie wieloletnich prac prowadzonych przez Muzeum Miasta Pabianic pod kierunkiem mgr Marii Jażdżewskiej odkryto w sumie 407 obiektów osadowych, wśród których możemy wyróżnić 48 półziemianek, 82 paleniska – ogniska, 89 różnej wielkości jam osadniczych, 6 wapienników, 1 piec garncarski, 4 piece o nieznanym celu, 6 skupisk ceramiki, 3 skupiska kamieni, 1 skupisko polepy oraz 167 dołków posłupowych. Część obiektów w trakcie badań terenowych otrzymała indywidualną numerację ciągłą (np. półziemianki – chaty, paleniska, czy wapienniki), inne numerowano w obrębie odkrywanych kolejnych odcinków (jamy i dołki posłupowe) stosując zarówno cyfry arabskie, jak i rzymskie. Dla konieczności uporządkowania numeracji obiektów oraz uniknięcia pomyłek, na potrzeby niniejszego opracowania wprowadzono jednolite oznaczenie wszystkich odkrytych obiektów (od 1 do 407). Dla większej jasności w tabelarycznym opisie wszystkich obiektów (tabela 10) obok numeracji porządkowej utrzymano także numerację obiektów nadaną na etapie dokumentacji terenowej. Poniżej, w ramach wyróżnionych kategorii, zostaną omówione wszystkie obiekty archeologiczne. Osada kultury przeworskiej w Siemiechowie na stanowisku 2 znana jest w literaturze archeologicznej dzięki wstępnym sprawozdaniom z dotychczasowych prac terenowych, czy publikacjom niektórych kategorii obiektów (M. Jażdżewska 1980, s. 54–61; 1988, s. 123–127, ryc. 5–14, tabl. IX – XIII; 2000, s. 143–163; 2001, s. 253–277). Mimo to zachodzi pilna potrzeba całościowej prezentacji wszystkich odkrytych obiektów archeologicznych, jak i pozyskanego w dużej ilości ruchomego materiału zabytkowego w postaci przede wszystkim ułamków ceramiki zarówno lepionej ręcznie, jak i toczonej na kole, innych przedmiotów glinianych oraz przedmiotów metalowych, a także kości zwierzęcych, które poddano analizie archeozoologicznej, obejmującej określenie przynależności gatunkowej i anatomicznej szczątków zwierzęcych.

MATERIAŁY

OBIEKTY PÓLZIEMIANKOWE

W trakcie badań osady w Siemiechowie na stanowisku 2 odkryto 51 obiektów półziemiankowych, które na etapie dokumentacji terenowej określono jako chaty i nadano im numery od I do LI. Jednakże podczas przygotowywania monografii niniejszego stanowiska zaszła konieczność reinterpretacji funkcji niektórych z tych obiektów. Analiza dostępnej dokumentacji terenowej pozwoliła stwierdzić, że wskutek pomyłki w numeracji chata III nigdy nie została wyznaczona, natomiast chaty oznaczone nr. IV i XIV ze względu na ich charakter muszą być zaklasyfikowane do kategorii palenisk. W związku z czym ilość

obiektów, które możemy zaliczyć do zagłębionych w podłoże typu półziemiankowego, została ograniczona do 48 jam.

Obiekty zagłębione w podłoże typu półziemiankowego z osady w Siemiechowie, zgodnie z ustaleniami A. Michałowskiego (2011, s. 90), możemy podzielić na dwie podstawowe grupy: **grupę 1** obejmującą obiekty pozbawione konstrukcji słupowej oraz **grupę 2**, która gromadzi obiekty ze śladami konstrukcji słupowej zarówno w układzie regularnym, jak i rozproszonym.

Grupę 1, liczącą 17 obiektów stanowią następujące półziemianki: nr 1 (ryc. 79: 1), 2 (ryc. 79: 2), 71 (ryc. 82: 2), 72 (ryc. 83: 1), 80 (ryc. 86: 1), 81 (ryc. 86: 2), 82 (ryc. 87: 1), 89 (ryc. 87: 2), 94 (ryc. 88: 1), 120 (ryc. 89: 2), 148 (ryc. 94: 1), 249 (ryc. 103: 1), 259 (ryc. 104: 2), 265 (ryc. 106), 278 (ryc. 109), 290 (ryc. 112: 1) i 297 (ryc. 112: 2). Grupa ta jest bardzo zróżnicowana pod względem wielkościowym, gdyż mieszczą się w niej zarówno obiekty niewielkie o powierzchni 3,3 m² (obiekt 249), jak i duże liczące blisko 22 m² powierzchni (obiekt 81), przy dominujących wartościach pomiędzy 10 a 17 m². Zarys obecnie obserwowanych ich wypełnisk jest najczęściej zbliżony do prostokątny lub owalny, co w tym drugim przypadku jest raczej wynikiem procesów podepozycyjnych (Z. Kobyliński 1988, s. 42; A. Michałowski 2011, s. 101). Zagłębienie w podłoże tych obiektów jest również zróżnicowane i waha się od 35 (obiekt 259) do 130 cm (obiekt 71). Są to wartości zgodne z danymi zebranymi z badanych osad kultury przeworskiej (A. Michałowski 2011, s. 91). Wypełniska półziemianek, najczęściej barwy brunatnoczarnej, rzadziej smolistej czarnej z jaśniejszymi lub ciemniejszymi przebarwieniami, najczęściej przybierają kształt nieckowaty, co prawdopodobnie związane jest z procesami podepozycyjnymi spowodowanymi osuwaniem się ścian obiektów (Z. Kobyliński 1988, s. 42). Rzadziej stwierdzany jest trapezowaty kształt wypełniska, o ścianach bocznych lekko zwężających się ku dołowi (obiekty 1, 94, 265 i 297) i głębokości wypełniska odpowiednio 90, 75, 92 i 35 cm. Wydaje się, że taki kształt odpowiada pierwotnej formie zagłębienia i wielkości budynku. Ciekawą formę posiadało wypełnisko najmniejszego z wyróżnionych tu obiektów zagłębionych, którego dno zostało wylepione warstwą surowej gliny. Budynki tej grupy orientowane były na osi N – S (siedmiokrotnie), E – W (trzykrotnie), NE – SW (pięciokrotnie) oraz NW – SE (dwukrotnie). Brak zachowanych elementów konstrukcyjnych nie pozwala na przeprowadzenie analizy sposobu budowy tej grupy obiektów. Możemy jedynie przyjąć, że brak śladów słupów dowodzi, iż zadanie nakrywające wnętrze półziemianki mogło być oparte bezpośrednio na poziomie gruntu.

Nieco dłużej w tym miejscu należy się zatrzymać nad interpretacją obiektu 89. Z informacji zawartych w notatniku polowym z badań w 1979 roku wynika, że w trakcie eksploracji tego obiektu (chaty XII) w odcinku 55 na głębokości 66 cm pod jego ścianą E widoczne były bardzo wyraźne, szerokie do 20–30 cm ślady po spalonych belkach drewnianych, biegnące na kierunku E – W (prostopadle do osi obiektu). Zgadza się to z planem obiektu 89, na którym zaznaczony jest profil E odcinka 55 (ryc. 72: 2), który był jednocześnie profilem badanego obiektu. Ślady spalonych belek były również widoczne w sąsiednim odcinku 56, jeszcze do głębokości 90 cm, gdzie znajdowała się większa część omawianego obiektu. Natomiast w przekroju samego obiektu spalone belki nie były czytelne na tle jednolitej smolistoczarnej warstwy. W odcinku 55 wyznaczono palenisko zbudowane z przepalonych kamieni, które pierwotnie zaliczono do wypełniska omawianego budynku. Jednakże analiza dokumentacji tego odcinka wskazuje, iż było ono przykryte dość cienką warstwą spalenizny, co wskazuje, iż znajdowało się już poza omawianym budynkiem. Podobną sytuację obserwujemy również w przypadku sąsiadującego z budynkiem zagłębionym paleniskiem 58 (obiekt 90). W rzeczywistości półziemianka 89 miała o wiele mniejsze wymiary niż pierwotnie przyjmowano, a taka jej interpretacja spowodowana była przemieszczeniem się płonącego poszycia dachu poza zarys budynku w kierunku zachodnim. Obiekt 89 niewątpliwie uległ spaleniowi, a ślady zwęglonych belek drewnianych ułożonych równolegle zostały zinterpretowane jako pozostałości po prawdopodobnie zawalonym stropie budynku (M. Jażdżewska 1988, s. 123). Niestety, weryfikacja tej hipotezy nie jest obecnie możliwa, gdyż w archiwum działu archeologii Muzeum Miasta Pabianic zachowała się niekompletna dokumentacja tego obiektu. Autorzy opracowania mieli obecnie do dyspozycji jedynie pierwszy podrys obiektu, brak jest natomiast kolejnych, m.in. z widocznymi drewnianymi belkami. Również brak jest profilu obiektu, choć z informacji zawartych w notatniku polowym wynika, że te elementy dokumentacji zostały wykonane w trakcie eksploracji obiektu. Mimo stwierdzonych braków możemy przyjąć interpretację, że są to ślady raczej dachu, a nie stropu budynku, który zapadł się w trakcie pożaru i z bliżej nieznanymi przyczynami nie spłonął całkowicie. Jest to jeden z nielicznych przypadków, gdzie w trakcie badań osad zachowały się elementy konstrukcyjne dachu budynku. Na szczątki spalone-

go i zwalonego stropu natknięto się podczas eksploracji budynku (obiekt 301) na osadzie w pobliskiej Konopnicy (L. Tyszler 2014, s. 263, 266). Z osad nadwarciańskich szczątki spalonych dranic będących elementami ścian zachowały się także w wypełniku domu 35 na osadzie w Walkowie – Kurnicy, gdzie były ułożone przy wschodniej ścianie szczytowej, częściowo południowej oraz północnej (B. Abramek 2004, s. 332). Na dużej części badanych osad najczęściej odkrywanymi elementami są duże grudy popely z odciskami belek konstrukcyjnych o różnej średnicy, które dają wyobrażenie o wielkości dranic użytych do budowy domostwa.

W przypadku obiektów **grupy 2**, ze śladami konstrukcji słupowej, liczącej 31 budynków, mamy bardziej zróżnicowaną i skomplikowaną sytuację w zakresie ich konstrukcji. Nie ma pewności, czy w trakcie badań wykopaliskowych zadokumentowane zostały ślady wszystkich słupów, a także, czy wszystkie wyróżnione ślady dołków słupowych są elementami konstrukcyjnymi interesującego nas obiektu, lub czy też znajdują się z nim tylko w luźnym związku stratygraficznym. Dlatego zaproponowany poniżej podział na typy A – D należy traktować jako jeden z możliwych do przyjęcia, biorąc za punkt wyjścia w tej klasyfikacji obecność słupów, które mogły pełnić funkcję sochy (**typy A – B**) lub ich brak (**typy C – D**).

Typ A charakteryzuje się obecnością śladów od jednego do pięciu słupów, z których tylko jeden mógł pełnić funkcję sochy, a więc elementu podtrzymującego konstrukcję dachu. Możemy tu zaliczyć obiekty 78 (ryc. 85), 113 (ryc. 89: 1), 130 (ryc. 93: 1), 145 (ryc. 93: 2), 174 (ryc. 97: 1), 181 (ryc. 97: 2), 260 (ryc. 105: 1), 328 (ryc. 115), 339 (ryc. 116: 1) i 381 (ryc. 117: 3), gdzie funkcję tę pełnił słup znajdujący się w ścianie szczytowej. Jest on położony centralnie w ścianie szczytowej lub tuż poza jej zarysem (obiekty 78, 113, 174, 328 i 339), w narożniku ściany szczytowej (obiekty 130, 145, 181 i 260) lub przy ścianie dłuższej (obiekt 381). W przypadku pozostałych słupów (zwłaszcza obiekty 78, 113, 145, 328 i 339) ich związek z konstrukcją ścian czy dachu jest trudny do określenia. Struktura wielkościowa obiektów zagłębionych w podłoże typu A jest zbliżona do grupy 1. Najmniejszy to obiekt 260 liczący 5,7 m² powierzchni, a największym jest obiekt 328 zajmujący powierzchnię około 24 m², przy średniej pomiędzy 10 a 15 m². Głębokość wkopanego w podłoże nieckowatego wypełnika wahała się od 40 (obiekt 260) do 75 cm (obiekty 78, 113 i 174). Budynki tego typu były orientowane najczęściej na osi NE – SW (pięciokrotnie), N – S (trzykrotnie), NW – SE (jednokrotnie) oraz E – W (jednokrotnie). Ten typ obiektów zagłębionych w podłoże ma być charakterystyczny przede wszystkim dla osad kultury przeworskiej datowanych na późniejsze stadium okresu rzymskiego (A. Michałowski 2011, s. 118).

Typ B jest reprezentowany przez obiekty, których dach wsparty jest na dwóch sochach. Najczęściej spotykanym układem jest obecność trzech słupów w ścianach szczytowych budynków, gdzie słupy środkowe (sochy) wspierają dach. Taki układ zaobserwowano w obiektach 77 (ryc. 84), 129 (ryc. 92), 151 (ryc. 95), 153 (ryc. 96: 1) i 263 (ryc. 105: 2). Natomiast sytuację zaburzoną stwierdzono w obiektach, gdzie potrójny rząd słupów stwierdzono tylko w jednej ze ścian szczytowych, a w drugiej ze ścian odnotowano brak słupów – obiekt 149 (ryc. 94: 2)), tylko jeden – w obiektach 268 (ryc. 107), 280 (ryc. 110), 286 (ryc. 111) i 319 (ryc. 113) lub dwa słupy umieszczone w narożnikach – obiekt 248 (ryc. 102). Ponadto, w obiektach 263, 268, 286 i 319 zarejestrowano dodatkowe słupy przy ścianach dłuższych lub w centralnej partii jamy, których funkcja nie jest zbyt jasna. Obecność dwóch soch wskazuje na dwuspadową konstrukcję dachu, który nakrywał powierzchnie budynków prostokątnych o wielkości od 10 (obiekt 149) do 20,4 m² (obiekt 286) zagłębionych w podłoże od 30 (obiekt 263) do 120 cm (obiekt 319), przy średniej głębokości nieckowatego wypełnika około 50–60 cm (wyjątkowo trapezowatego w obiekcie 77). Interesująco przedstawia się obiekt 248, którego jama ma kształt zbliżony do prostokąta o powierzchni 18,3 m² i głębokości dochodzącej do 120 cm. Od strony zachodniej znajdowało się prawdopodobnie wejście do budynku, na co wskazuje wyraźne wypłylenie jamy (profil od strony wschodniej nie posiada pełnej dokumentacji). Zasadniczo na jej obwodzie oraz tuż poza zarysem wyróżniono ślady 12 dołków posłupowych. W narożnikach zachodniej ściany szczytowej znajdują się podwójne słupy (być może efekt napraw), natomiast w rejonie północnego narożnika wschodniej ściany szczytowej mamy nagromadzenie śladów aż 4 dołków posłupowych. Natomiast w ścianie wschodniej wyraźny jest układ trzech dołków ustawionych lekko skośnie do zarysu obiektu. Możliwe, że wskutek przebudowy, bądź w tym wypadku napraw mamy nieco zaburzony układ budynku o konstrukcji sześciosłupowej, gdzie brak jest tylko (może nie zachował się) śladu środkowego słupa pełniącego funkcję sochy zachodniej ściany szczytowej.

Ciekawą odmianę konstrukcji dachu posiadał obiekt 345 o powierzchni 14 m² (ryc. 116: 2), gdzie dwie sochy znajdują wewnątrz wypełnika jamy sugerując jego czterospadową budowę. W przypad-

ku tego typu budynków o konstrukcji dwusochowej zdecydowanie dominuje orientacja wzdłuż osi E – W (ośmiokrotnie), ponadto NE – SW (dwukrotnie) oraz podobnie N – S. Na osadach kultury przeworskiej budynki tego typu notowane są u schyłku wczesnego okresu rzymskiego i spotykane są po wczesną fazę okresu wędrówek ludów (A. Michałowski 2011, s. 119).

W typie tym wyróżniają się budynki o konstrukcji sześciosłupowej (po trzy słupy w ścianach szczytowych). Ich wspólną cechą jest jednolite orientowanie na osi E – W. Są to obiekty 77, 129, 151, 153 i 263 oraz prawdopodobnie obiekty 149, 248 i 280 z niepełnym udokumentowanym zestawem słupów. Tego rodzaju budynki mają być typowe dla osadnictwa zachodniogermańskiego począwszy od I wieku p.n.e. Spotykane są także na Morawach i w południowo-zachodniej Słowacji oraz na Ukrainie (A. Michałowski 2011, s. 118–119 tam dalsza literatura). W niezbyt dużej liczbie odnotowano je także na obszarze występowania kultury przeworskiej (Z. Kobyliński 1988, s. 30–43), gdzie datowane są w przedziale pomiędzy przełomem wczesnego i późnego okresu rzymskiego po okres wędrówek ludów (A. Michałowski 2011, s. 121). Na osadach nadwarciańskich Polski Środkowej zanotowano ich obecność w Przywozie st. 1A (I. Jadczykowa 1973, ryc. 7; 1976, ryc. 3) oraz w Strobinnie st. 3 i 3A (B. Abramek 1982, s. 154, ryc. 4) i Walkowie st. 3 (B. Abramek 1993–1994, ryc. 12), a także w Konopnicy stan. 6 (L. Tyszler 2014, s. 263). Te przykłady pokazują, że są typowym elementem budownictwa kultury przeworskiej, stanowiąc jedną z charakterystycznych jego odmian.

Typ C reprezentuje 8 obiektów półziemiankowych, które charakteryzują się obecnością dwóch lub czterech słupów rozmieszczonych w narożnikach budynku. Zaliczono tu obiekty dwusłupowe 258 (ryc. 104: 1), 269 (ryc. 108) i 382 (ryc. 119) oraz czterosłupowe 159 (ryc. 96: 2), 188 (ryc. 98: 1), 257 (ryc. 103: 2), 327 (ryc. 114) oraz prawdopodobnie 247 (ryc. 101) z dodatkowymi słupami w dłuższych ścianach i w jednej ścianie szczytowej. Wielkość zbliżonych do prostokąta zagłębionych wypełnisk obiektów dwusłupowych wynosi odpowiednio 14, 18,3 oraz 11 m², natomiast czterosłupowych 15,3, 9,3, 12,7 oraz 13 m² powierzchni. Zagłębienie w podłoże sięgało w pierwszym przypadku 50, 60–110 oraz 30 cm, natomiast w drugim 40, 50, 25 oraz 50–150 cm. Dłuższa oś budynku była ukierunkowana na osi E – W i N – S (dwukrotnie) oraz NW – SE (trzykrotnie) i NE – SW (dwukrotnie). W klasyfikacji A. Michałowskiego (2011, s. 127) budynki czterosłupowe określane są jako bezsochowe o dachu jednospadowym. Wydaje się jednak, że możliwa jest także inna interpretacja, jako konstrukcji półsochowych z dwuspadowym dachem. W przypadku obiektów dwusłupowych dach byłby jednospadowy, opierając się bezpośrednio na podłożu gruntu.

Typ D charakteryzuje się obecnością większej liczby dołków posłupowych w układzie uporządkowanym. Tworzy go tylko jeden obiekt 356 (ryc. 118). Jest to duże zagłębione wypełnisko nieckowatego kształtu o powierzchni 27,4 m² i 85 cm głębokości rozdzielone na dwie części, w obrębie którego na obwodzie oraz wewnątrz zarejestrowano ślady 13 dołków posłupowych. Rozmieszczenie słupów wskazuje, że możemy go interpretować jako założenie z dużą przybudówką o powierzchni ok. 10 m² położoną od strony południowej. Ściany szczytowe mają po trzy słupy, dłuższa zachodnia dodatkowo dwa (prawdopodobnie efekt napraw), a ściana wschodnia również dwa w miejscu zwężenia przybudówki. Trzy słupy wewnętrzne to dodatkowe sochy podtrzymujące konstrukcję ślemieniową dwuspadowego dachu. W narożniku SW przybudówki, tuż przy dnie obiektu, znajdowało się palenisko, po którym pozostała warstwa spalenizny z przepalonymi kamieniami. Jest to jedyny stwierdzony w obrębie budynków półziemiankowych przypadek na stanowisku 2 w Siemiechowie. Budynek został zorientowany na osi N – S.

Na etapie badań terenowych wyróżniono w kilku chatach paleniska. Jednakże podczas weryfikacji dokumentacji okazało się, że w większości przypadków były to fragmenty warstwy zasypiskowej obiektu ze śladami spalenizny oraz z reguły dość drobnymi, przepalonymi kamieniami. Spalenizna dostała się do wnętrza obiektu w procesie destrukcji, z jego wyższych partii nakrywających zadaszenie. W zasadzie jedynie jako pewne w obrębie budynku możemy przyjąć palenisko w obiekcie 356, które znajdowało się w południowo – zachodnim narożniku przybudówki, a zbudowane było z warstwy kamieni. Jednocześnie za pewne uważamy obecność palenisk w obiektach zagłębionych. Mogły to być urządzenia w formie niewielkich pieców, które ulegały zniszczeniu podczas ich użytkowania, a ich resztki były usuwane na zewnątrz. Stąd też w opisie Germanii Tacyta znajdujemy informację o przykrywaniu tego typu konstrukcji wielkimi ilościami nawozu (w domyśle odpadkami), które uszczelniały konstrukcję dachową.

W dwóch przypadkach na osadzie w Siemiechowie wewnątrz budynków zagłębionych w podłoże, zaobserwowano dodatkowe urządzenia. W obiekcie 77 (ryc. 84) w centralnej partii ziemianki znajdo-

wała się niewielka piwniczka o średnicy 110 cm, wkopana do głębokości 130 cm (pierwotnie określona jako beczka – M. Jażdżewska 1988, s. 123). Obiekt ten, z uwagi na obecność piwniczki wyłożonej plecionką interpretowany jest jako rodzaj spichlerza (J. Skowron 2011, s. 194; 2014, s. 120), choć wydaje się, że z uwagi na niewielką głębokość piwniczki (około 65 cm) i stosunkowo dużą powierzchnię obiektu (około 16 m²), możemy interpretować go jako rodzaj spiżarni. Zbliżoną sytuację obserwujemy w obiekcie 327 (ryc. 114), gdzie również w części centralnej znajdowała się piwniczka o średnicy 120 cm i głębokości dochodzącej do 150 cm (licząc od poziomu dna około 100 cm), przy powierzchni budynku 13 m². Natomiast w przypadku obiektu 269 (ryc. 108) mamy do czynienia z ewidentnymi wkopami dwóch obiektów młodszych w wypełnisko starszego obiektu półziemiankowego.

W tym miejscu nasuwa się podstawowe pytanie o funkcję omówionych powyżej obiektów, gdyż ich zróżnicowanie konstrukcyjne oraz wielkościowe wskazuje na różny sposób użytkowania.

Jako budynek o przeznaczeniu magazynowym należy uznać najmniejszy z odkrytych obiekt 249 (ryc. 103: 1) o powierzchni 3,3 m². Jego dno było wylepione warstwą gliny tworzącej klepisko. Obiekty 77 i 327 to prawdopodobnie spiżarnie. Natomiast w przypadku pozostałych budynków ich interpretacja funkcjonalna jest o wiele trudniejsza przede wszystkim z powodu bardzo skąpych materiałów źródłowych. W nowszej literaturze odrzuca się możliwość całorocznego zamieszkiwania w budynkach zagłębionych w podłoże. Przyjmuje się, że w cieplejszych porach roku użytkowano duże domy naziemne, a obiekty zagłębione służyły jako spiżarnie, magazyny, budynki warsztatowe, gdzie pracowały przędzlice i krosna itp. Budynki ziemiankowe mogły być użytkowane jako domostwa jedynie w okresach zimowych oraz w wypadku zagrożenia (A. Michałowski 2011, s. 163–170). W przypadku osady w Siemiechowie gliniane przędzlice odkryto w ośmiu budynkach, a ciężarki tkackie w czterech (w tym, w najmniejszym obiekcie 249), natomiast fragmenty kamieni żarnowych w sześciu obiektach i w jednym fragmencie sierpa żelaznego. W kilku odkryto noże żelazne oraz osełki z piaskowca, a także drobne przedmioty żelazne i brązowe reprezentujące narzędzia, ozdoby i części stroju. Przedmioty te nie dają oczywiście ostatecznej odpowiedzi na pytanie o rodzaj działalności prowadzonej w danym budynku, choć zdają się potwierdzać powyższą hipotezę. Na omawianej osadzie, co prawda, nie odkryto naziemnych budynków, jednak to ostatecznie jeszcze nie przesądza, że ich tam nie było. Hipotetycznie oczywiście możemy przyjąć, że mogły być wykonane w technice zrębowej, bądź sumikowo – łątkowej, które nie pozostawiły śladów uchwytnych archeologicznie. Mogły być także posadowione w miejscach, które nie były badane, zwłaszcza na południe od strefy budynków zagłębionych oraz w części wschodniej osady. W kilku skrajnych odcinkach w tym rejonie stwierdzono w trakcie badań wykopaliskowych nieco większą liczbę dołków posłupowych. Mogą one wskazywać, że w tej strefie należy liczyć się z ich większym nagromadzeniem, a co za tym idzie przypuszczać, że tu znajdują się ślady słupowego budownictwa naziemnego o charakterze mieszkalnym. Niestety dalszych prac wykopaliskowych, ze względu na duże zalesienie w tej strefie stanowiska, nie udało się przeprowadzić. W związku z czym dostępne materiały źródłowe z omawianej osady w Siemiechowie nie mogą rozstrzygnąć tego problemu. Zwrócić należy jednak uwagę, że badane dotychczas w większym zakresie osady w rejonie Wielunia, by wymienić tu jeszcze Przywóz, Toporów, Olewin, Strobin, Walków – Kurnicę, Konopnicę, również nie dostarczyły pewnych śladów naziemnego budownictwa słupowego o charakterze mieszkalnym, w tym dużych, długich domów określanых halowymi. Nasuwa się tu podstawowe pytanie, czy jest to jeszcze wynikiem stanu badań, czy też stanowi odzwierciedlenie stanu faktycznego.

JAMY

Są to dość licznie obiekty archeologiczne i dość silnie zróżnicowane morfologicznie, a co za tym idzie zapewne także funkcjonalnie. Wśród 89 tego rodzaju obiektów najliczniejszą grupę tworzą jamy kształtu owalnego o profilu nieckowatym (ryc. 91: 3). Wielkość 42 z nich waha się od 70 × 64 cm do 230 × 134 cm, a głębokość wypełniska od 14 do 70 cm. Kolejna grupa licząca 19 jam to obiekty kształtu owalnego o profilu wannowatym, których wielkość mieści się w przedziale od 100 × 50 do 230 × 150 cm przy głębokości wypełniska od 50 do 140 cm. Kolejną grupę tworzą jamy owalnego, ale o profilu workowatym (ryc. 83: 2, 3; 91: 2). Wśród 18 tego rodzaju obiektów struktura wielkościowa waha się pomiędzy 90 × 60 do 190 × 140 cm, a głębokość wypełniska od 50 do 120 cm. Pozostałe grupy morfologiczne występują w kilku przypadkach. Jamy koliste o przekroju nieckowatym spotykane są tylko trzykrotnie, a ich

wielkość waha się od 88 do 150 cm średnicy, a głębokość od 30 do 50 cm. Dwukrotnie wystąpiły jamy kształtu kolistego o przekroju workowatym, których wymiary wynoszą 100 i 110 cm średnicy i głębokości 50 i 70 cm. Stwierdzono obecność tylko jednej jamy kształtu owalnego o profilu lejkowatym o wymiarach wymiary to 100×90 cm i głębokość 100 cm. Odkryto także tylko trzy jamy kształtu nieregularnego o zróżnicowanym profilu. Kształt nieregularny miał obiekt 61 o wymiarach 200×186 i głębokości 70 cm, workowaty obiekt 73 o wymiarach 120×88 cm i głębokości 120 cm, a nieckowaty obiekt 50 o głębokości 40 cm. Jedyna jama kształtu ósemkowatego miała wymiary 164×66 cm i głębokość nieckowatego wypełniska sięgającą 40 cm. W tym wypadku kształt sugeruje dwa obiekty nakładające się na siebie, choć kształt wypełniska nie potwierdza tego.

Pozostaje do omówienia kwestia przeznaczenia tego rodzaju obiektów. Niewielkie w sumie ich rozmiary i zróżnicowany stopień zagłębienia w podłoże zdaje się wskazywać na różne funkcje, często trudne do interpretacji, jakie mogły pełnić w zagospodarowaniu przestrzennym omawianej osady. Wannowaty profil niektórych z opisywanych jam może sugerować występowanie w obiektach konstrukcji drewnianych, zwłaszcza znacznej głębokości nawet do 140 cm. Być może jamy o nieco większych rozmiarach służyły jako niewielkie pomieszczenia magazynowe do przechowywania żywności i paszy i wówczas musiały być w pewien sposób zadaszone w celu ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi. Pozostałe natomiast jamy o niewielkich rozmiarach i głębokości należy traktować jako pozostałości obiektów o trudnym do określenia charakterze gospodarczym, których funkcja nie może być ściślej sprecyzowana, choć nie można wykluczyć, że były związane z codziennym bytowaniem mieszkańców osady.

DOŁKI POSŁUPOWE

Bardzo liczną grupę obiektów na stanowisku tworzą dołki posłupowe, których w sumie odkryto 167 (oprócz stanowiących elementy konstrukcyjne budynków zagłębionych). Wśród tych obiektów możemy wyróżnić, ze względu na kształt zarysu, dwie odmiany. Pierwsza obejmuje dołki kształtu kolistego, druga natomiast owalnego. Wymiary ich wahają się od średnicy 22 do 80×74 cm, a wypełnisko kształtu nieckowatego lub workowatego zagłębione było w podłoże od 8 do 80 cm. W części dołków, w ich wypełnisku stwierdzono grudki polepy (niekiedy dość liczne), często także warstwę gliny w dolnej części obiektu wskazującą na intencjonalne umacnianie podstawy słupa. Dołki występowały praktycznie na całej badanej powierzchni stanowiska, zarówno pomiędzy poszczególnymi budynkami zagłębionymi, a zwłaszcza w części południowej i wschodniej osady. Jednakże ze względu na dość wycinkowy sposób rozmieszczenia poszczególnych odcinków badawczych spowodowany zalesieniem terenu, próby wydzielenia wśród nich naziemnych konstrukcji słupowych, w tym także mieszkalnych, okazały się niemożliwe. Odkryte dołki są z pewnością przejawem działalności gospodarczej mieszkańców osady i zagospodarowania przestrzennego zasiedlonego terenu.

PALENISKA I OGNISKA

Paleniska i ogniska były miejscami palenia otwartego ognia. Cechą wyróżniającą w tym wypadku jest obecność lub brak konstrukcji kamiennych. Ogółem odkryto 82 obiekty tego rodzaju, z czego konstrukcje kamienne o różnym stopniu zwartości stwierdzono aż w 71 przypadkach.

Paleniska charakteryzowały się kształtem kolistym, owalnym, nieregularnym, rzadko prostokątnym. Paleniska kształtu kolistego reprezentowane są przez sześć obiektów, których wielkość waha się pomiędzy 100 a 160 cm średnicy przy głębokości od 32 do 70 cm. Na osadzie dominują paleniska kształtu owalnego, stwierdzone w 48 przypadkach. Ich wymiary mieszczą się w granicach od 50×40 do 245×220 cm, przy głębokości wypełniska od 14 do 80 cm (ryc. 80: 1–5; 81: 1). Mniej liczne są paleniska kształtu nieregularnego, których odkryto 13 obiektów. Ich wielkość oscyluje od 130×120 do 260×190 cm, a głębokość od 30 do 90 cm. Paleniska prostokątne to jedynie 4 obiekty o wymiarach od 140×120 do 220×160 cm i głębokości od 30 do 80 cm (ryc. 88: 2). Wewnątrz palenisk zarejestrowano ciemną przepaloną próchnicę, potwierdzającą długotrwałe użytkowanie obiektu. Ponadto, w wypełnisku odkryto luźny bruk składający się z kamieni z intensywnymi śladami działania ognia.

Ogniska, w ilości 11 obiektów, w rzucie poziomym charakteryzowały się kształtem owalnym, a ich wymiary wahały się od 70×60 cm do 300×260 cm, natomiast zagłębienie w podłoże mieściło się w prze-

dziale od 12 cm do 90 cm. Wypełnisko obiektów stanowiła najczęściej czarna przepalona próchnica, rzadziej ciemna przepalona próchnica przemieszana z piaskiem, wyjątkowo brunatna próchnica przemieszana z ciemną przepaloną próchnicą.

Paleniska i ogniska w olbrzymiej masie tworzyły wydzieloną strefę w północnozachodniej części obszaru osady, tuż przy krawędzi terasy nadzalewowej i paleomeandra Warty. Na jej zapleczu znajdowały się budynki zagłębione w podłoże oraz omówione poniżej piece wapiennicze. Nasuwa się pytanie o funkcję tych obiektów. Możemy przypuszczać, że przynajmniej część z nich mogła pełnić funkcję mielerzy, a więc obiektów, w których dokonywano suchej destylacji drewna w celu uzyskania węgla drzewnego, niezbędnego m.in. w procesie wypalania wapna. Inne paleniska czy ogniska mogą być związane z wieloraką działalnością gospodarczą, w której czynnikiem niezbędnym jest źródło ciepła (np. suszarnie zboża, wędzarnie, itp.). Skupiska palenisk, czy też pieców są dość często spotykane na osadach kultury przeworskiej, gdzie tworzą wydzieloną strefę, co jest naturalnie związane z zagrożeniem pożarowym. Jako przykład możemy podać pobliską osadę w Strobinie, pow. Wieluń (B. Abramek 1993–1994, ryc. 3), czy też nieco oddaloną w Chabielicach, pow. Bełchatów (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, mapa 3), by wymienić jeszcze olbrzymi kompleks pieców i palenisk ze stanowiska 5 w Bieniądzicach, pow. Wieluń (B. Muzolf, P. Muzolf 2011, ryc. 7).

WAPIENNIKI

Wapienniki z osady w Siemiechowie doczekały się oddzielnego, obszernego opracowania (M. Jażdżewska 2000, s. 143–163), jednakże z uwagi na monograficzny charakter niniejszego opracowania istnieje potrzeba krótkiego omówienia ich ponownie. Odkryto w sumie sześć pieców wapienniczych. Są to obiekty 60 (ryc. 81: 2), 70 (ryc. 82: 1), 194 (ryc. 98: 2), 227 (99: 1), 253 (ryc. 100) i 262 (ryc. 99: 2)). Ich struktura wielkościowa jest bardzo zbliżona i wynosi odpowiednio 270×230 , 310×220 , 290×210 , średnica 270, 280×220 oraz 290×210 cm, a zagłębienie w podłoże wynosiło 140, 70, 120, 125, 175 i 110 cm. Wszystkie były zbudowane z kamieni tworzących ściany części podziemnej pieca. Należą więc do najczęściej spotykanego typu pieców wapienniczych odkrywanych na osadach w okresie wpływów rzymskich. Wewnątrz wypełniska znajdowała się warstwa przepalanej gliny, zalegająca w górnym poziomie pieca, będąca pozostałością po jego nadziemnej tworzącej pierwotnie prawdopodobnie rodzaj kopuły. Wewnątrz pieców notowano liczne ślady spalenizny oraz spękanie kamieni, będące efektem działania wysokiej temperatury. W klasyfikacji pieców wapienniczych zaproponowanej przez D. Bielecką (1988) zaliczone zostały do kategorii pierwszej, obejmującego obiekty z kamienną – glinianą konstrukcją komór piecowych oraz typu 1, grupującego obiekty z dnem płaskim, wylepionym polepą lub z fundamentami naturalnymi w postaci warstwy gliny lub żwiru (M. Jażdżewska 2000, s. 146). W obiektach 194, 227, 253 oraz 262 stwierdzono obecność wypalonego wapna, jednakże prób na określenie składu chemicznego niestety nie pobrano. Ciekawym założeniem jest obiekt 253, gdzie od strony N i S wapiennika odkryto ślady sześciu słupów, które tworzyły element nośny zadaszenia w postaci prawdopodobnie wiaty, mającej chronić piec przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi. Takie założenia nie są zbyt często spotykane na osadach kultury przeworskiej (A. Michałowski, A. Sobucki 2011, s. 296), choć najbliższe pochodzi z osady w pobliskiej Konopnicy (L. Tyszler 2014, s. 268). Odkryty tu wapiennik znajdował się pod zadaszeniem rekonstruowanym w oparciu o ślady około 25 jamek postłupowych znajdujących się w nieregularnym układzie, co ma wskazywać na kilkakrotne wznoszenie kolejnych osłon w trakcie długotrwałego użytkowania pieca.

Były to więc piece o konstrukcji dwuczęściowej, podziemnej zbudowanej z kamieni oraz nadziemnej, której pozostałością są bryły polepy, niekiedy z odciskami żerdzi lub różnej grubości bierwion stanowiących kopułę pieca. We wszystkich piecach z Siemiechowa zachowały się znaczne ilości polepy, także z odciskami drewnianych bierwion o niekiedy dość znacznej grubości. Miały one w większości przekrój prostokątny lub kwadratowy o średnicy większej niż 10 cm. W podziemnych komorach piecowych nie natrafiono niestety na ślady przewodów dymno-ogniowych. Omawiane obiekty nie dostarczyły niestety materiałów do rekonstrukcji wyglądu części nadziemnej pieca. Można tylko przypuszczać, że konstrukcje te mogły mieć kształt półkolisty, bądź stożkowaty z otworami wentylacyjnymi niezbędnymi w przebiegu procesu wypału, umożliwiającymi regulację wymiany gazowej, zachodzącej wskutek rozkładu węglanu wapnia na tlenek wapnia i dwutlenek węgla. Paliwem w tym procesie był węgiel

drzewny (wypalany w omówionym powyżej kompleksie palenisk, z których przynajmniej część mogła pełnić funkcję mielerzy), układany warstwowo na przemian z surowcem wapiennym, którymi mogły być wapienie, wapienie margliste i margle ilaste, a także pokłady kredy jeziornej dostępne w okolicach Siemiechowa (T. Krzemiński, G. Bezkowska, 1987). Istniały więc tu dogodne warunki do prowadzenia produkcji wapienniczej. Produkcja ta musiała być prowadzona na dość dużą skalę, gdyż są to piece wielokrotnego użytku i o dość dużej wydajności pozwalającej uzyskać znaczne ilości wapna osiągającej nawet jednorazowo około 50 kg (J. Pyrgała 1981, s. 371). Nasuwa się więc pytanie o zastosowanie wapna w gospodarce mieszkańców osady w Siemiechowie. Przyjmuje się, że wapno znajdowało zastosowanie w produkcji żelaza jako topnik (Z. Hensel 1986, s. 35, 78), co w przypadku omawianej osady nie wchodzi w rachubę, gdyż śladów produkcji dymarskiej tu nie stwierdzono. Możemy więc przypuszczać, że znajdowało zastosowanie w hodowli zwierząt oraz w garbarstwie, a także w budownictwie jako materiał izolujący i żaroodporny, czy w produkcji naczyń ceramicznych (J. Skowron 2002, s. 237, 239). Zapotrzebowanie na wapno w okresie rzymskich musiało być bardzo duże, gdyż wapienniki należą do obiektów bardzo często odkrywanych na osadach z pierwszych wieków n.e. Z bliskiego sąsiedztwa możemy wymienić osadę ze Strobina (B. Abramek 1982, s. 155–157), gdzie odkryto trzy podobne piece, ale o dnie wyłożonym ściśle przylegającymi kamieniami (typ 2) oraz z Konopnicy stan. 6, skąd pochodzi jeden tego rodzaju obiekt (L. Tyszler 2008, s. 243–252). Mapę rozmieszczenia wapienników z młodszego okresu przedrzymskiego po okres wędrówek ludów liczącą 80 stanowisk osadowych zamieszczają A. Michałowski i A. Sobucki (2011, s. 276 ryc. 2), co jest dostatecznym dowodem na znaczenie tego rodzaju działalności w gospodarce ludności kultury przeworskiej. Obecność zespołu aż sześciu pieców wapienniczych na osadzie w Siemiechowie zdaje się wskazywać na funkcjonowanie tu niewielkiego ośrodka produkcyjnego, choć jego okres działania mógł być dość mocno rozciągnięty w czasie odpowiadającym chronologii omawianej osady.

PIEC GARNCARSKI

Jest to jedyny tego rodzaju obiekt odkryty na omawianej osadzie. Jako wyjątkowy był już prezentowany w literaturze (M. Jażdżewska 1988, s. 125, ryc. 5–7; 2001, s. 255–277). Posadowiony na zachodnim skraju osady obiekt 119 (ryc. 90; 91: 1) charakteryzuje się konstrukcją dwukomorową z jamą przypiecową. Piec miał kształt wydłużonego prostokąta z zaokrągloną częścią północną o wymiarach 510 × 290 cm. W części północno – zachodniej znajdowała się komora wypałowa o średnicy 160 cm zachowana do wysokości około 100 cm i o grubości 11–12 cm, lekko nachylonej do środka ścianki wykonanej z gliny przepalanej na kolor ceglasty. Ta konstrukcja była od zewnątrz dodatkowo wzmocniona pionowymi żerdziami, a od wewnątrz powlepianymi fragmentami ceramiki. Komora wypałowa od góry być może zamknięta była kopułą z otworami wentylacyjnym, a jej gruzowisko zalegało w znacznej części pieca. Komorę wypałową od paleniska oddzielał ruszt wykonany z gliny o grubości 17–19 cm zachowany tylko przy ściankach obudowy pieca. Otwory w ruszcie miały średnicę około 6 cm. Ruszt od dołu był podparty pogrubioną podporą, a kamiennie - gliniana przegroda podpierała ruszt i dzieliła palenisko na dwie osobne komory ze wspólnym wlotem. Grubość przegrody wynosiła 22–24 cm, a wysokość 36 cm. Dno pieca i dno kanału wlotowego wylepione były gliną, która w trakcie użytkowania pieca uległa tylko niewielkiemu stopniowi wypalenia. Na dnie pieca zachował się wyraźny odcisk stopy budowniczego. W przekroju pieca widoczne były od poziomu górnego gruzowisko zawalonej kopuły, niżej duża ilość ceramiki, a pod nią zniszczony ruszt podparty dookoła glinianą podpórką tworzącą pogrubienie pieca od wewnątrz. Wlot pieca był obudowany kamieniami i oblepiony gliną. Od strony południowo – zachodniej przylegała duża jama przypiecowa, której wypełnisko stanowiła czarna, gliniasta próchnica z fragmentami ceramiki zarówno ręcznie lepionej, jak i toczonej na kole. W sumie z wypełniska pieca pochodzą 432 fragmenty ceramiki lepionej ręcznie, z czego do grupy I zaliczono 47 fragmentów, a do grupy II 385 ułamków. Największą ilość 1446 ułamków zaliczono do ceramiki toczonej na kole garncarskim, w tym do grupy I 985 fragmentów, do grupy II 461 ułamków oraz do grupy III 30 fragmentów ceramiki obtaczanej, zasobowej (tabela 11).

Pod względem techniki wypału stosowanej w piecu siemiechowskim możemy się oprzeć wyłącznie na dotychczasowych ustaleniach funkcjonowania pieców w Zofipolu (H. Dobrzańska 2000, s. 57–58). Na podstawie analogii i wyników badań eksperymentalnych przeprowadzonych na terenie Turynгии

przyjmuje się, że wypał ceramiki toczonej na kole w ośrodku podkrakowskim odbywał się bez dostępu tlenu w warunkach ciśnienia pary wodnej przy użyciu drewna drzew liściastych, w tym gałęzi z liśćmi w końcowej fazie wypału w celu utrzymania odpowiedniego ciśnienia pary wodnej w komorze wypalowej pieca (wypał hydrotermalny). Temperatura wypału wynosiła średnio około 700°C nie przekraczając 800°C.

Czas użytkowania pieca garncarskiego jest bardzo trudny do ustalenia. Rozbieżności w szacowaniu sięgają od średnio 4 (H. Dobrzańska 2000, s. 59) do nawet 30 lat (M. Jażdżewska 2001, s. 258). Choć w tym ostatnim przypadku dotyczy to pieców nowożytnych, które podlegały przebudowie z uwagi na zużycie materiału konstrukcyjnego. Ślady takich napraw stwierdzono m.in. wśród pieców w Igołomii (H. Dobrzańska 1990, s. 22). W przypadku pieca z Siemiechowa prac remontowych w jego obrębie nie zaobserwowano, co może wskazywać raczej na niezbyt długi i jednocześnie niezbyt intensywny okres użytkowania.

Piec garncarski z Siemiechowa wykazuje pod względem konstrukcyjnym dość bliskie analogie do pieców małopolskich z rejonu Igołomii – Zofipola (H. Dobrzańska 1990, s. 104–107, ryc. 25; 2000, s. 37–67), a także Górnego (J. Piekalski 1988, s. 23–163) i Dolnego Śląska (I. Kramarkowa 1965, s. 146–178; S. Pazda 1976, s. 165–203). Ich cechą jest dwukomorowa konstrukcja z przegrodą podtrzymującą ruszt z kanałami wlotowymi z jamą przypieczową. Różni go tylko nieco krótsza kamienna przegroda, która nie dochodziła do krótkiego kanału wlotowego. Być może także część pieców z osady w Chabielicach stan. 12, pow. Bełchatów, zbudowana była w podobny sposób, choć tu zachowały się wyłącznie ich fundamentowe partie wykonane z kamieni oraz jamy przypieczowe (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, s. 54–57). Nieco odmienną konstrukcją charakteryzował się piec odkryty w położonym nad Wartą na północ od Siemiechowa Tądowie Dolnym, pow. Sieradz (E. Wilgocki 1995, s. 251–263). Był to piec jednokomorowy z rusztem wspartym w części centralnej na glinianym słupie. Zwraca uwagę fakt, że piece do wypalania ceramiki toczonej na kole garncarskim (choć nie tylko takiej) występują najczęściej (poza rejonem małopolskim oraz osadą w Chabielicach) pojedynczo. Ma to świadczyć o funkcjonowaniu odosobnionych warsztatów garncarskich, siłą rzeczy czasowo dość krótkotrwałych, przenoszonych w inne miejsca po zaspokojeniu potrzeb mieszkańców osady (S. Pazda 1976, s. 198–199). Hipoteza ta zdaje się znajdować potwierdzenie na osadzie w Siemiechowie, mając na uwadze charakterystyczny dla jednego rzemieślnika, ograniczony zestaw wytwarzanych form naczyń oraz motywów i sposobów ich zdobienia. Wyraźnie on kontrastuje pod względem morfologii oraz zdobnictwa z niewielkim zestawem naczyń toczonych na kole, pochodzących z innych warsztatów garncarskich, typowym dla wielu osad kultury przeworskiej.

POZOSTAŁE PIECE

W pierwszym sezonie badań osady w Siemiechowie w 1970 roku w wykopie sondażowym I według informacji z notatnika polowego odkryto dwa piece. Pierwszy z nich, na głębokości 18 cm od powierzchni, miał wymiary 73 × 59 cm i głębokość 40 cm. Zbudowany był z przepalanej gliny o grubości ścianek od 15 do 20 cm. Piec nr 2 został odkryty w obrębie chaty I (obiekt 1), jego średnica wynosiła 60 cm, a wysokość 24 cm. Również zbudowany był z wypalanej gliny. Oba piece miały być wewnątrz puste. Dokumentacja obydwu pieców niestety zaginęła. Ich funkcja pierwotnie została określona jako prawdopodobne piece do wypalania ceramiki lepionej ręcznie. Trudno się zgodzić jednak z taką interpretacją z uwagi na brak dowodów, aby takowy proces tu się odbywał. Z uwagi na wielkość pieców należałoby ewentualnie przyjmując, że mogły tu być wypalane pojedyncze naczynia. Bardziej prawdopodobne jednak wydaje się być ich zastosowanie jako niewielkich piecyków grzewczych, opalanych węglem drzewnym używanych w pomieszczeniach mieszkalnych czy gospodarczych.

Jako piece możemy jeszcze interpretować dwa obiekty. Pierwszy z nich to obiekt 353 (ryc. 117: 1) kształtu owalnego o wymiarach 220 × 184 cm i nieckowatym, smoliście czarnym wypełnisku z dużą ilością polepy o głębokości 110 cm. Ponadto na jego zawartość składały się fragmenty ceramiki, fragment sierpa żelaznego oraz oselka z piaskowca. Drugi natomiast to obiekt 374 (ryc. 117: 2) kształtu kolistego o średnicy 176 cm. W smoliście czarnym wypełnisku głębokości 110 cm znajdowała się polepa oraz fragmenty ceramiki i przedmiot żelazny. Są to więc morfologicznie zbliżone obiekty o podobnym przypuszczalnie sposobie użytkowania. Trudno jednakże ocenić na podstawie ich budowy i zawartości

jaką funkcję mogły pełnić w zagospodarowaniu przestrzennym osady. Obydwa piece położone są we wschodniej partii stanowiska.

INNE OBIEKTY

Pozostały do omówienia obiekty, które zostały wydzielone jako skupiska ceramiki, skupiska polepy oraz skupisko kamieni. W przypadku pierwszej kategorii obiektów tych odkryto sześć (109, 118, 135, 245, 246 i 261). Ich kształt jest kolisty lub owalny, a wielkość waha się od średnicy 20 cm do 80 × 60 cm. Możemy sądzić, że są to położone *in situ* pozostałości potłuczonych naczyń glinianych. Odkryto tylko jeden obiekt określony jako skupisko polepy (obiekt 357) o średnicy 42 cm. Jego funkcję w kontekście miejsca odkrycia trudno jest określić. Podobnie rzecz się ma ze skupiskami kamieni, których odkryto trzy (obiekt 127, 128 i 272). Ich wymiary odpowiednio wynosiły 70 × 60, 70 × 50 i średnicy 24 cm.

MATERIAŁY RUCHOME

Badania wykopaliskowe osady kultury przeworskiej z późnego okresu wpływów rzymskich w Siemiechowie pozwoliły pozyskać dużą ilość materiału zabytkowego. Są to przede wszystkim ułamki ceramiki, wśród których tylko niewielką część udało się zrekonstruować w całości, bądź we fragmentach. Jest to zbiór liczący blisko 25 000 ułamków, z czego ponad połowę odkryto w obiektach archeologicznych. Zbiór ten stał się podstawą szczegółowej analizy typologiczno – chronologicznej materiału ceramicznego z osady (tabela 11). Ponadto z wypełnisk obiektów oraz jako materiał luźny z odcinków badawczych pozyskano niewielką ilość innych przedmiotów, wśród których należy wymienić ozdoby i części stroju oraz narzędzia i przedmioty codziennego użytku oraz militaria. Będą one uzupełnieniem prezentowanej poniżej analizy.

CERAMIKA

Pod względem technologicznym zbiór ułamków naczyń z osady w Siemiechowie obejmuje dwie podstawowe kategorie. Pierwsza z nich, najliczniejsza, zawiera ceramikę lepioną ręcznie, w której możemy wydzielić dwie grupy. Kategoria druga to ceramika wykonana przy użyciu koła garncarskiego, wśród której dokonano jeszcze dalszego podziału na trzy grupy. W ramach ceramiki lepionej ręcznie wyróżniono **grupę I** obejmującą naczynia określane jako stołowe, starannie wykonane, cienkościenne, o powierzchni wygładzanej, barwy czarnej lub brunatnej i ich pochodnych oraz **grupę II**, którą tworzą naczynia duże, grubościennie, o powierzchniach z reguły lekko chropowatych lub szorstkich, określanych jako ceramika kuchenna. Ceramika toczona na kole garncarskim dzieli się na trzy grupy. **Grupa I** to naczynia i ich fragmenty o powierzchni gładkiej barwy siwej, jasnobrunatnej i czarnej, **grupa II** o powierzchni szorstkiej barwy siwej i brunatnej oraz **grupa III** z ceramiką zasobową, obtaczaną o powierzchni szorstkiej, grubościennej, często o silnie zgrubiałej i rozszerzonej krawędzi.

Z ogólnej liczby 15 639 fragmentów ceramiki odkrytych w 131 obiektach archeologicznych, do ceramiki lepionej ręcznie zaliczono 12 329 ułamków (ponad 78% zbioru), z czego do grupy I zakwalifikowano 1246 ułamków (blisko 8% zbioru), a do grupy II 11083 fragmenty (70,8% zbioru). Ceramika toczona i obtaczana na kole garncarskim reprezentowana jest przez 3310 fragmentów (nieco ponad 21%), z czego grupie I odpowiadają 2144 ułamki (prawie 14% całego analizowanego zbioru), do grupy II zaliczono 521 fragmentów naczyń (około 3,4% zbioru) oraz do grupy III 645 ułamków (ponad 4,2% zbioru).

Jako domieszki schudzającej masę ceramiczną naczyń lepionych ręcznie grupy I najczęściej stosowano drobnoziarnisty piasek niekiedy w połączeniu z drobnoziarnistym tłuczniem. W grupie II domieszkę masy ceramicznej stanowił drobno- i średnioziarnisty tłuczeń z dodatkiem piasku. Jako domieszkę schudzającą w naczyniach toczonych na kole używano drobnoziarnisty piasek i tłuczeń w niewielkich ilościach (grupy I i II), natomiast w grupie III tłuczeń o grubszej granulacji. W omawianym zbiorze ułamków naczyń nie stwierdzono fragmentów pozbawionych domieszki schudzającej.

Materiał ceramiczny pochodzący z omawianej osady jest niestety dość silnie rozdrobniony. W znaczny sposób utrudnia to przeprowadzenie klasyfikacji pozyskanego materiału. Tym niemniej wydobyty w trakcie badań wykopaliskowych ilościowo duży zbiór, częściowo zrekonstruowanych lub

zachowanych w większych fragmentach naczyń, pozwala na przeprowadzenie w miarę szczegółowej analizy typologicznej form naczyń uwzględniającej zarówno ich funkcję jak i morfologię.

CERAMIKA RĘCZNIE LEPIONA

W całym zbiorze ceramicznym wyróżniono w wyniku analizy morfologicznej, sześć grup naczyń (A – F) w zakresie ceramiki stołowej oraz jedną grupę (G) w zakresie ceramiki kuchennej, odpowiadających ich zróżnicowaniu funkcjonalnemu i morfologicznemu. W ich obrębie dokonano jeszcze bardziej szczegółowego podziału, wydzielając odmiany. Ich przykładowe wzorce zostały zaprezentowane na rycinie 166.

GRUPA A obejmuje naczynia określane jako wazowate, charakteryzujące się gładką powierzchnią, barwy czarnej lub brunatnej, w obrębie której wyróżniono cztery odmiany naczyń różniących się ogólnymi proporcjami oraz sposobem uformowania partii wylewu.

ODMIANA 1 to naczynia o średnicy wylewu z reguły nieco mniejszej od największej wydętości dość ostro profilowanego brzuśca, krawędź jest wychylona na zewnątrz, a szyjka stożkowata. W prezentowanym materiale ceramicznym odmiana ta jest najczęściej spotykana. Odnotowano ją w obiektach 13 (ryc. 121: 3), 32 (ryc. 123: 8), 72 (ryc. 127: 1), 82 (ryc. 129: 14), 159 (ryc. 142: 8), 188 (ryc. 144: 10), 265 (ryc. 150: 1), 327 (ryc. 156: 1) oraz 356. Odmiana ta nawiązuje do naczyń typu II/2, których datowanie na cmentarzyskach ogranicza się głównie do fazy B okresu wpływów rzymskich (T. Liana 1970, s. 439). Na osadzie w Konopnicy stan. 6 podobne formy są rzadko notowane (L. Tyszler 2004–2005, ryc. 8: 3), podobnie w Monicach – Sieradzu na stan. 1 (T. Łaszczewska 2008, tabl. II: 3).

ODMIANA 2 obejmuje naczynia o średnicy wylewu nieco większej od największej wydętości brzuśca. Krawędź jest wychylona na zewnątrz, a brzusiec lekko profilowany, dno jest nóżkowato wyodrębnione. Naczynia takie pochodzą z obiektów 188 (ryc. 144: 11), 247 (ryc. 145: 10), 328 (ryc. 156: 10), 356 (ryc. 160: 5) i 381 (ryc. 161: 3). Odmiana ta odpowiada w przybliżeniu typowi II/3, datowanemu na wczesny okres wpływów rzymskich (T. Liana 1970, s. 439). Analogie odnajdujemy na osadzie w pobliskiej Konopnicy stan. 6 (L. Tyszler 2004–2005, ryc. 8: 1; 11: 1) datowanej na młodszy – późny okres wpływów rzymskich (fazy C₁ – C₂), a także w Igołomii, pow. Kraków, gdzie podobne naczynia zostały umieszczone w typie 50 datowanym na fazę C_{1a} okresu wpływów rzymskich (H. Dobrzańska 1990, ryc. 19). Na Górnym Śląsku analogiczne formy datowane są na fazę C₁ okresu wpływów rzymskich (K. Godłowski 1977, s. 143).

ODMIANA 3 jest reprezentowana przez jedno naczynie z obiektu 78 (ryc. 128: 13). Średnica jego wylewu jest nieco mniejsza od największej wydętości brzuśca, krawędź ustawiona pionowo, a baniasty brzusiec łagodnie profilowany. Zbliżone naczynie pochodzi z osady na stanowisku 2 w Monicach – Sieradzu (T. Łaszczewska 2008, tabl. V: 1).

ODMIANA 4 została wyróżniona również na podstawie fragmentów tylko jednego naczynia z obiektu 18 (ryc. 122: 5), charakteryzującego się baniastym brzuścem i silnie wychyloną na zewnątrz krawędzią.

GRUPA B mieści tylko jedno naczynie określone jako misa, odkryte w obiekcie 119 (ryc. 134: 1) – piecu garncarskim. Średnica jego wylewu jest nieco większa od największej wydętości brzuśca, a krawędź wyodrębniona, łagodnie wychylona na zewnątrz. Pierścieniowate dno jest lekko wyodrębnione, powierzchnia naczynia jest gładka, a barwa brunatna.

GRUPA C obejmuje rzadko spotykane na omawianej osadzie niewielkie naczynia, które określamy jako czarki. Wyróżniono ich trzy odmiany naczyń, które za wyjątkiem odmiany 1, reprezentowane są przez pojedyncze egzemplarze.

ODMIANA 1 to naczynie o średnicy wylewu równej największej wydętości brzuśca, krawędź jest wychylona na zewnątrz, a brzusiec lekko baniasty. Powierzchnia naczynia jest gładka, a barwa brunatna. Naczynia takie pochodzą z obiektu 136 (ryc. 140: 11), 159 (ryc. 142: 7) oraz 382 (ryc. 162: 6). Zbliżony formą egzemplarz pochodzi z osady w Opatowie stan. 6 (M. Tempelmann–Mączyńska 1983, ryc. 13: a).

ODMIANA 2 to bardzo małe, dość silnie profilowane naczynie z krawędzią wychyloną na zewnątrz o profilu esowatym, baniastym brzuścem i wklęsłym dnem. Jedyne egzemplarze odkry-

to w obiekcie 94 (ryc. 131: 1). Podobne naczynie znane jest z osady w Chabielicach st. 12 datowanej na schyłek III – IV wiek n.e. (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000 s. 62, ryc. 53: 2) oraz w Olewinie (H. Wiklak 1987, ryc. 5: 12)..

ODMIANA 3 reprezentowana jest również przez niewielkie naczynie kształtu ściętego stożka, bez wyodrębnionej krawędzi, pochodzące z obiektu 113 (ryc. 132: 5). Analogie do tej odmiany odnajdujemy na osadzie w Chabielicach st. 12 datowanej pomiędzy schyłkiem fazy C₂ a fazą D (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000 ryc. 78: 1), a także w Piwonicach (obecnie Kalisz – Piwonice), gdzie wystąpiły w kontekście materiałów z V fazy osadniczej umieszczanej pomiędzy przełomem III/IV – V wiek n.e. (I. K. Dąbrowscy 1968, tabl. XXVII: 5). Na osadzie w Igołomii podobne naczynie zostało zaklasyfikowane do typu 59 (H. Dobrzańska 1990, s. 57). Dość dużo analogii do tej odmiany odnajdujemy na cmentarzyskach warstwowych grupy dobrodzieńskiej w Szczedrzyku, pow. Opole, Dobrodzieniu – Rędzinie, pow. Olesno oraz Olsztynie, pow. Częstochowa (J. Szydłowski 1974, tabl. XLIX: b, e, g; LI: b; CXXXIX: c; CCXL: a, b). Zbliżone formą odkryto także na osadzie w Opatowie stan. 6 (M. Tempelmann – Mączyńska 1983, ryc. 12: f).

GRUPA D stanowią naczynia, określane jako pucharki. Są to formy o niewielkich rozmiarach, charakteryzujące się esowatym profilem, wylew jest nieco szerszy od największej wydętości brzuśca, a dno nóżkowato uformowane. Naczynia takie pochodzą z obiektów 2 (ryc. 120: 2) i 106 (ryc. 131: 13).

GRUPA E obejmuje kubki o powierzchnia gładkiej lub lekko szorstkiej, barwy brunatnej, niekiedy także zdobionej. Wśród nich, w zależności od sposobu uformowania krawędzi, wyróżniono dwie odmiany.

ODMIANA 1 to kubki kształtu beczułkowatego o krawędzi zagiętej do wnętrza naczynia, brzusiec jest lekko baniasty. Z zachowanych fragmentarycznie kilku naczyń tej odmiany w jednym wypadku było zaopatrzone w ucho. Odkryto je w obiektach 129 (ryc. 140: 1), 268 (ryc. 150: 8), 299 (ryc. 155: 2) i 328 (ryc. 156: 9).

ODMIANA 2 charakteryzuje się profilowanym brzuścem z krawędzią wychyloną na zewnątrz. Średnica wylewu jest nieco większa od największej wydętości brzuśca. Naczynia te często są zaopatrzone w ucha i niekiedy bywają też zdobione. Odkryto je w obiektach 247 (ryc. 145: 9) oraz 248 (ryc. 146: 7–8). Zbliżony formą egzemplarz zdobiony dołkami palcowymi pochodzi z osady w Olewinie, pow. Wieluń (H. Wiklak 1987, ryc. 3: 5).

GRUPĘ F tworzy tylko fragmentarycznie zachowane jedno naczynie odkryte w obiekcie 77 (ryc. 127: 9) o średnicy wylewu nieco mniejszej od największej wydętości brzuśca, który poniżej partii przykrawędnej pokryty jest dość gęsto rozmieszczoną perforacją i dlatego możemy je określić jako naczynie sitowate. Powierzchnia jego jest szorstka, a barwa szara.

GRUPA G to naczynia ogólnie określane jako garnki. Jest to zbiór najliczniejszy na omawianym stanowisku, jednocześnie bardzo silnie zróżnicowany morfologicznie. Grupa ta obejmuje naczynia określane jako tzw. „grubej roboty” lub kuchenne, o powierzchniach szorstkich lub chropowatych, barwy brunatnej i jej pochodnych. Wyróżniono sześć odmian tych naczyń.

ODMIANA 1 obejmuje naczynia niezbyt często spotykane na prezentowanej osadzie. Średnica ich wylewu jest zdecydowanie mniejsza od największej wydętości baniastego brzuśca, krawędź słabo wyodrębniona. Powierzchnia ich jest schropowata, a barwa brunatna. Wyjątkowo na największej wydętości brzuśca spotykane jest zdobienie. Odkryto je w obiektach 120 (ryc. 139: 3), 174 (ryc. 143: 8), 297 (ryc. 154: 4), 327 (ryc. 155: 11) oraz luźne (ryc. 164: 6). W klasyfikacji naczyń wczesnorzymskich znajdują one swe pierwowzory w grupie III, w której zbliżone formy umieszczane są już w fazie B₂ okresu wpływów rzymskich (T. Liana 1970, s. 439). Analogie do nich znajdujemy na osadzie w Chabielicach st. 12, w typie 14 (P. Frąsiak B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, s. 63–64 ryc. 86: 7, 8; 88: 8) oraz w Kucowie, pow. Bełchatów, w grupie B w typie III datowanym począwszy od fazy C_{1a} okresu rzymskiego (H. Machajewski 1995, s. 71, tabl. I: 5). Spotykamy je także na osadzie w Przywozie (I. Jadczykowa 1976, tabl. I: 1; III: 1, 14; IV: 26; VI: 32) oraz w Konopnicy na stan. 6 (L. Tyszler 2004–2005 ryc. 6: 9), a także w Walkowie – Kurnicy st. 1 (B. Abramek 2004, tabl. III: 7) i Opatowie stan. 6 (M. Tempelmann – Mączyńska 1983, ryc. 8: g). Przynajmniej analogie wskazują więc na ich dalszy rozwój w młodszym – późnym okresie wpływów rzymskich. *ODMIANA 2* to licznie spotykane naczynia o baniastym brzuścu o średnicy wylewu mniejszej od największej wydętości brzuśca, która jest umieszczona w górnej partii naczynia. Szyjka jest cylin-

dryczna, krawędź niewyodrębniona, ustawiona pionowo. Ich obecność stwierdzono w obiekcie 4 (ryc. 121: 1), 77 (ryc. 127: 7), 159 (ryc. 142: 10), 248 (ryc. 146: 10), 260 (ryc. 148: 3), 268 (ryc. 150: 9), 328 (ryc. 156: 8; 157: 1), a także jako znaleziska luźne (ryc. 164: 3, 4). W klasyfikacji T. Liany (1970, s. 439) znajdują one także pierwowzory w grupie V naczyń datowanych na wczesny okres wpływów rzymskich, będąc ich dalszym etapem rozwojowym. Chronologia tej odmiany to przede wszystkim młodszy – późny okres wpływów rzymskich, na co wskazują analogie spotykane razem z ceramiką toczoną na kole. Ich obecność zanotowano m.in. na osadzie w Chabielicach stan. 12 (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, s. 64, ryc. 85: 12), w Kurowie (H. Machajewski 1995, s. 70, tabl. V: 7), czy w Piwonicach, gdzie umieszczane są w V fazie osadniczej (I. K. Dąbrowscy 1968, tabl. XXVIII: 12). Podobne formy odnajdujemy również na pobliskiej osadzie w Konopnicy na stan. 6 (L. Tyszler 2004–2005, ryc. 12: 5), Toporowie (E. Kaszewska 1966, tabl. IV: 6; VI: 5, 8; VII: 5, 7) oraz w Woli Piekarskiej na stan. 2, pow. Turek (A. Jaszewska, T. Łaszkiwicz 1994, ryc. 1: 1). Analogię znajdujemy także na cmentarzysku warstwowym grupy dobrodzieńskiej w Szczedrzyku (J. Szydłowski 1974, tabl. XLIV) oraz osadzie w Opatowie na stan. 6 (M. Tempelmann–Mączyńska 1983, ryc. 8: h).

ODMIANA 3 reprezentowana jest na omawianym stanowisku sporadycznie. Charakteryzuje się lekko baniastym lub też dwustożkowato uformowanym brzuścem i niewyodrębnioną, dość wysoką, cylindrycznie uformowaną partią wylewu. Naczynia takie odkryto w obiektach 4 (ryc. 120: 7), 32 (ryc. 124: 1), 381 (ryc. 161: 3) oraz jako znalezisko luźne (ryc. 164: 5). Jest to forma do której dość trudno znaleźć odpowiedniki na sąsiednich osadach nadwarciańskich, choć wydaje się, że pewną analogią może tu być fragment naczynia z osady w Toporowie (E. Kaszewska 1966, tabl. VII: 3). Zbliżone formą jest tu również zachowane fragmentarycznie naczynie z cmentarzyska warstwowego w Olsztynie (J. Szydłowski 1974, tabl. CCXLIII: d).

ODMIANA 4 to naczynia o stożkowato uformowanej partii wylewu i bardzo ostro wyprofilowanym przejściu szyjki w brzusiec. Są to formy dość często spotykane na prezentowanej osadzie. Stwierdzono je w obiekcie 4 (ryc. 120: 6), 82 (ryc. 129: 13), 119 (ryc. 134: 2, 3, 6), 151 (ryc. 141: 11), 159 (ryc. 142: 9) oraz luźno (ryc. 164: 1, 2, 5; 165: 1). Analogie znajdujemy na osadzie w Przywozie (I. Jadczykowska 1973, tabl. V: 11; X: 2; 1976, tabl. II: 20; IX: 9) oraz w Olewinie (H. Wiklak 1987, ryc. 5: 11; 12: 4).

ODMIANA 5 reprezentowana jest przez naczynia kształtu dwustożkowatego o średnicy wylewu nieco mniejszej od największej wydętości brzuśca, z krawędzią wychyloną na zewnątrz. Jest to najliczniejsza z odmian naczyń spotykanych na omawianej osadzie, zanotowana w obiektach 13 (ryc. 121: 2), 18 (ryc. 122: 4), 32 (ryc. 124: 1), 38 (ryc. 125: 1), 77 (ryc. 127: 8), 78 (ryc. 128: 12), 82 (ryc. 129: 14; 130: 1), 113 (ryc. 132: 17), 145 (ryc. 140: 14), 148 (ryc. 141: 1, 2), 149 (ryc. 141: 5, 6), 174 (ryc. 143: 2), 188 (ryc. 144: 6), 247 (ryc. 145: 10), 258 (ryc. 147: 7), 265 (ryc. 149: 9), 279 (ryc. 153: 2), 286 (ryc. 153: 9), 297 (ryc. 153: 14), 298 (ryc. 154: 5), 345 (ryc. 159: 1), 381 (ryc. 161: 5), 382 (ryc. 162: 6–8) oraz luźne (ryc. 165: 2). Analogie do tej odmiany znajdujemy na pobliskiej osadzie w Konopnicy stan. 6 (L. Tyszler 2004–2005, ryc. 10: 1–4, 6; 12: 1), Toporowie (E. Kaszewska 1966, tabl. IV: 1, 3–4) oraz w Woli Piekarskiej (A. Jaszewska, T. Łaszkiwicz 1994, ryc. 1: 4). Odmiana ta na osadzie w Igołomii zaliczona do typu 67A jest spotykana najczęściej w fazach B₂ i C₁ okresu wpływów rzymskich (H. Dobrzańska 1990, s. 58, ryc. 19), a na Górnym Śląsku aż po początek fazy C₂ (K. Godłowski 1977, s. 127). Podobna forma znana jest także z osady w Opatowie na stan. 6 (M. Tempelmann–Mączyńska 1983, ryc. 12: e).

ODMIANA 6 obejmuje fragmenty dwóch naczyń charakteryzujących się baniastym brzuścem z krawędzią silnie wychyloną na zewnątrz. Powierzchnia ich jest szorstka, gruzelkowata, a barwa brunatna. Ich obecność stwierdzono tylko w obiekcie 260 (ryc. 148: 2, 8).

Zdobnictwo naczyń ręcznie lepionych

Spośród motywów zdobniczych wyróżnionych w prezentowanym materiale ceramicznym obserwujemy dość duże zróżnicowanie. Wykonane zostały przede wszystkim techniką rycia i klucia oraz odciskania. Rzadko zaś występuje zdobnictwo plastyczne.

W przypadku ceramiki stołowej zdobnictwo naczyń spotykane jest dość sporadycznie. Bardzo charakterystyczny zwłaszcza dla wczesnego okresu wpływów rzymskich motyw meandra stwierdzono tylko na fragmencie naczynia z obiektu 120 (ryc. 139: 7). Wykonany został pojedynczą linią rytą uzupełnioną serią niewielkich dołeczków. Motyw delikatnie rytych pionowych linii uzupełnionych dołeczkami znajdujemy na fragmentach naczyń z obiektów 38 (ryc. 125: 3), 89 (ryc. 130: 6) oraz 381 (ryc. 161: 6). Natomiast poziomo ryte podwójne linie z dołeczkami obserwujemy w materiale z obiektów 153 (ryc. 142: 3) i 181 (ryc. 144: 8). Z kolei motyw w postaci niewielkich dołeczków układających się w rodzaj linii łamanej zdobi naczynie grupy E odmiany 1 (ryc. 155: 2). W podobny sposób wykonane zdobienie odnajdujemy na fragmencie naczynia z osady w Przywozie (I. Jadczykowa 1973, tabl. VII: 4). Krótkie ukośne nacięcia umiejscowione w trzech rzędach zdobiły fragment naczynia z obiektu 247 (ryc. 146: 2). Niewiele naczyń dekorowanych było narzędziem grzebieniowym, którym najczęściej wykonywano pionowo ryte, zwielokrotnione ornamenty pasmowe, spotykane w materiale ceramicznym z obiektów 82 (ryc. 129: 13) oraz 174 (ryc. 143: 5), a także luźno (ryc. 165: 1). Pionowe, dość płytkie i szeroko ryte żłobki zdobiły naczynia z obiektów 78 (ryc. 128: 13), 151 (ryc. 141: 9–10) oraz 248 (ryc. 146: 9, 11). Jednym z najbardziej charakterystycznych dla kultury przeworskiej i występujący z różnym natężeniem w okresie wpływów rzymskich sposobem zdobienia, zwłaszcza ceramiki tzw. kuchennej, są dość głęboko ryte pionowe, ukośne i krzyżujące się linie. W ten sposób ornamentowane są fragmenty naczyń z obiektów 2 (ryc. 120: 4), 72 (ryc. 127: 2), 77 (ryc. 127: 13), 89 (ryc. 130: 7), 120 (ryc. 139: 2), 149 (ryc. 141: 7), 247 (ryc. 146: 6), 248 (ryc. 146: 8, 12), 258 (ryc. 147: 9), 278 (ryc. 152: 11) oraz luźne (ryc. 164: 1). Jednakże najczęściej występują na ceramice z osady w Siemiechowie ornamenty wykonane techniką odciskania, a wśród nich zdobienie paznokciowe i palcowe pokrywające przede wszystkim brzośce naczyń grupy G, kuchennych. Stwierdzono je w obiektach 2 (ryc. 120: 3), 18 (ryc. 122: 4), 77 (ryc. 127: 7, 12), 78 (ryc. 128: 10), 80 (ryc. 129: 2), 94 (ryc. 131: 2), 113 (ryc. 132: 7), 119 (ryc. 134: 4, 6), 120 (ryc. 139: 4), 129 (ryc. 140: 3), 159 (ryc. 142: 11), 174 (ryc. 143: 8), 248 (ryc. 146: 7, 9), 258 (ryc. 147: 7–8), 259 (ryc. 147: 11), 260 (ryc. 148: 7), 265 (ryc. 149: 9), 268 (ryc. 150: 10–11), 278 (ryc. 152: 10), 298 (ryc. 154: 7), 339 (ryc. 158: 6), 345 (ryc. 159: 2), 356 (ryc. 160: 6), 381 (ryc. 161: 8) oraz luźne (ryc. 164: 2). Sporadycznie natomiast spotykane jest karbowanie krawędzi naczyń wykonane paznokciem lub narzędziem tnącym, które obserwujemy na ceramice z obiektów 18 (ryc. 122: 6), 82 (ryc. 129: 11) oraz 260 (ryc. 148: 4). Również w niewielkiej liczbie występuje ornament plastyczny. Jest to listwa plastyczna odnotowana w obiekcie 78 (ryc. 128: 13), 159 (ryc. 142: 8), 181 (ryc. 144: 8) oraz 297 (ryc. 154: 5) oraz zdobiona listwa plastyczna na fragmencie naczynia z obiektu 119 (ryc. 134: 5). Także plastyczne guzki nie należą do częstych w zdobnictwie ceramiki, które stwierdzono w obiektach 4 (ryc. 121: 1), 78 (ryc. 128: 9), 328 (ryc. 157: 3) oraz luźne (ryc. 164: 6).

Możemy zatem stwierdzić, że techniki zdobienia i zastosowane motywy dekoracyjne ceramiki z osady w Siemiechowie, są typowe dla kultury przeworskiej i nie odbiegają od spotykanych na innych stanowiskach ze środkowego dorzecza Warty z młodszego – późnego okresu wpływów rzymskich. Szczególne podobieństwo w tym zakresie obserwujemy w materiałach z przebadanej w dużym stopniu osadzie w Przywozie, której chronologia zamyka się pomiędzy fazami B_{2b}, a C₂ okresu rzymskiego.

CERAMIKA TOCZONA I OBTACZANA NA KOLE GARNCARSKIM

Materiał ceramiczny tej grupy jest dość zróżnicowany zarówno pod względem technologicznym, jak i funkcjonalnym. Na potrzeby niniejszej analizy dokonano jej podziału, zgodnie z obowiązującymi schematami (H. Dobrzańska 1986, s. 133–134; 1990, s. 17–18) wydzielając trzy grupy technologiczne: **grupa I** – naczynia tzw. stołowe o powierzchni gładkiej z niewielką domieszką piasku i/lub drobnego tłucznia, **grupa II** – ceramika kuchenna o powierzchni szorstkiej z domieszką piasku i średnioziarnistego tłucznia i **grupa III** obejmująca naczynia zasobowe, grubościennie wykonane z gliny z domieszką piasku i średnio- i gruboziarnistego tłucznia. Większość ułamków naczyń toczonych na kole wystąpiła w wypełniskach budynków zagłębionych w podłoże, a jej brak odnotowano tylko w siedmiu obiektach: 1, 72, 151, 153, 258, 259 oraz 260. Ponadto, jej obecność stwierdzono w 29 paleniskach, 3 wapiennikach, przede wszystkim w piecu garncarskim oraz w dwóch innych piecach. W sumie ceramika toczona na kole wystąpiła w 82 obiektach archeologicznych.

W przypadku dominującej ilościowo grupy I (1872 ułamki), na uwagę zasługuje obecność niewielkiej ilości ceramiki o powierzchni gładkiej barwy czarnej. Jest to 58 fragmentów ceramiki oraz jedno całe i jedno częściowo zrekonstruowane naczynie, które pochodzą z obiektów 13, 21, 24, 113, 120, 145, 269, 286, 297, 328 i 356. Obecność tego rodzaju ceramiki jest sygnalizowana na niektórych osadach kultury przeworskiej, m.in. w Woli Piekarskiej (A. Jaszewska, T. Łaskiewicz 1994, s. 265), czy w Chabielicach stan. 12 (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, s. 65). O wiele mniejszy jest udział ceramiki o powierzchni szorstkiej grupy II (521 fragmenty), która poza ośrodkiem podkrakowskim spotykana jest sporadycznie. Przykładowo można podać jej brak na osadzie w Chabielicach stan. 12 oraz w Tądowie Dolnym (E. Wilgocki 1995, s. 254), czy minimalny udział w Woli Piekarskiej (A. Jaszewska, T. Łaskiewicz 1994, s. 264). Prezentowany materiał ceramiczny toczony na kole jest dość silnie rozdrobniony, choć w kilku przypadkach udało się dokonać pełnych rekonstrukcji form naczyń. Analiza morfologiczna ceramiki grupy I pozwoliła wyróżnić pięć grup naczyń (A – E), wśród których dokonano jeszcze szczegółowszego podziału na odmiany. Ich wzorcową postacią prezentuje rycina 167.

GRUPA A to naczynia wazowate, wśród których ze względu na zróżnicowany sposób uformowania krawędzi możemy wyróżnić trzy odmiany.

ODMIANA 1 to fragmenty naczyń o profilu dwustożkowatym o średnicy wylewu równej największej wydętości brzuśca, pochodzące z obiektów 81 (ryc. 129: 6) i 328 (ryc. 157: 10, 12). Powierzchnia ich jest gładka, poniżej krawędzi do załomu brzuśca zdobione są ornamentem wyświecanym w postaci ukośnych linii (obiekt 328) i podwójnego zygzaka (obiekt 81). W podobny sposób zdobione są naczynia wazowate z Walkowa – Kurnicy stan. 1 (B. Abramek 2004, tabl. VII: 2–3). Odmiana ta nawiązuje do typu 2Ba ceramiki z osady w Igołomii datowanej w obrębie fazy C_{1b}–C₂ okresu wpływów rzymskich (H. Dobrzańska 1990, cz. II ryc. 19).

ODMIANA 2 reprezentowana jest przez fragmenty naczyń o krawędzi wychylonej na zewnątrz, średnicy wylewu równej lub nieco mniejszej od największej wydętości brzuśca. Odmiana ta jest zróżnicowana technologicznie, gdyż naczynie z obiektu 24 (ryc. 123: 3) przedstawia formę o powierzchni gładkiej, barwy czarnej, natomiast fragmenty naczyń z obiektu 4 (ryc. 120: 5), 298 (ryc. 154: 9) oraz odkryty luźno (ryc. 165: 3) stanowią ułamki barwy siwej o powierzchni gładkiej, a z obiektu 31 o powierzchni szorstkiej (ryc. 123: 4–5).

ODMIANA 3 została wydzielona na podstawie dwóch fragmentów naczyń z obiektów 32 (ryc. 123: 7) i 248 (ryc. 147: 1). Krawędź ich jest lekko zgrubiała i wychylona na zewnątrz, od wewnątrz podcięta, a średnica wylewu jest mniejsza od największej wydętości brzuśca. Powierzchnia ich jest gładka, barwa szarobrunatna, zdobiona ornamentem wyświecanym w postaci ukośnych kresek i linii łamanej, umieszczonych pomiędzy poziomo rytymi liniami oraz cienką listwą plastyczną. Analogiczne naczynia odnajdujemy na osadzie w Toporowie, gdzie są datowane na czas od połowy IV do początków V wieku n.e. (E. Kaszewska 1966, s. 178, tabl. V: 9; VI: 7), natomiast w materiałach z osady w Igołomii odmiana ta znajduje odpowiedniki w typie 13E umieszczanym w obrębie fazy C_{1b} okresu wpływów rzymskich (H. Dobrzańska 1990, ryc. 19).

GRUPA B jest najliczniejszą w prezentowanym materiale ceramiki toczonej na kole i tworzą ją naczynia niezbyt dużych rozmiarów, które określamy jako pucharki, wśród których możemy wyróżnić dwie odmiany.

ODMIANA 1 charakteryzuje się krawędzią mniej lub bardziej wychyloną na zewnątrz, czasem lekko nachyloną do środka. Z reguły lekko wydęte brzuśce pokrywają trójkątne w przekroju listwy plastyczne, między którymi często występują zdobienia w postaci podwójnej, potrójnej lub poczwórnej linii falistej wykonanej narzędziem grzebykowym lub ornament ukośnych kresek tworzących trójkątne pola odcisnięte stempelkiem walcowatym. Na podstawie zachowanych partii przydennych możemy przyjąć, że zdobienia obejmowały duże partie brzuśca, a dna były wyraźnie wyodrębnione. Fragmenty takich naczyń odkryto w obiektach: 38 (ryc. 125: 4), 43, 82, 95 (ryc. 131: 9), 113 (ryc. 133: 1), 119 (ryc. 135: 1–3, 5–11), 120 (ryc. 139: 8–10), 145 (ryc. 140: 15), 181 (ryc. 144: 9), 247, 248 (ryc. 147: 2), 265 (ryc. 149: 8) oraz 382 (ryc. 162: 12). Szczególnie dużą ich liczbę, zwłaszcza w postaci nieudanych wypałów, zanotowano w obiekcie 119 – piecu garncarskim, co wskazuje jednoznacznie na ich miejscową produkcję.

W klasyfikacji ceramiki toczonej na kole kultury przeworskiej pucharki takie zostały zaliczone do grupy D typu I, obejmującej smukłe formy o ściankach zdobionym poziomymi liniami pla-

stycznymi (H. Dobrzańska 1980, s. 119). Spotykane są na cmentarzyskach warstwowych grupy dobrodzieńskiej w Szczedrzyku (J. Szydłowski 1974, tabl. XXXV: a) oraz w Dobrodzieniu – Rędzynie (J. Szydłowski 1974, tabl. CXVI: b, c; CXVII: b, c). Ich obecność odnotowano także na cmentarzysku na stanowisku 11 w Kietrze, pow. Głubczyce (P. Kaczanowski 1970, tabl. II: 4, 6, 8–9) oraz na osadzie w Opatowie na stan. 6, pow. Kłobuck (M. Tempelmann–Mączyńska 1983, ryc. 7: b) i Jakuszowicach, pow. Kazimierza Wielka (J. Rodzińska–Nowak 2006, s. 115, tabl. XVII: 3, tam dalsze analogie). Spotykane są przede wszystkim w południowej strefie obszaru zajętego przez kulturę przeworską, zwłaszcza na Śląsku. Osada w Siemiechowie byłaby więc najdalej na północ wysuniętym stanowiskiem, na którym stwierdzono ich obecność. Chronologię tych pucharków ustalono na fazę D wczesnego okresu wędrówek ludów (H. Dobrzańska 1980, s. 137). Zwraca uwagę fakt, że zasadniczo większość tych naczyń nie ma innych zdobień oprócz listew plastycznych. Wyjątkiem są tu omawiane egzemplarze z Siemiechowa, które były produkowane w miejscowej pracowni garncarskiej.

ODMIANA 2 reprezentowana jest tylko przez fragmenty jednego naczynia w postaci fragmentu niewielkiego pucharka z krawędzią silnie wychyloną na zewnątrz z obiektu 345 (ryc. 159: 7).

GRUPA C obejmuje naczynia misowate, wśród których ze względu na sposób uformowania krawędzi możemy wyróżnić cztery odmiany.

ODMIANA 1 to naczynia z krawędzią wychyloną na zewnątrz, o średnicy wylewu równej największej wydętości brzuśca, zróżnicowanych technologicznie. Naczynie z obiektu 13 (ryc. 121: 4) ma powierzchnię gładką i barwę siwą, natomiast naczynie z obiektu 286 (ryc. 153: 8) barwę czarną i gładką powierzchnię. Podobne formy znane są z osad w Monicach – Sieradzu na stanowiskach 1 i 2 (T. Łaszczewska 2008, tabl. III: 1; IX: 1). Zbliżone formy znane są także z osady w Igołomii, gdzie zostały zaliczone do typu 2Ba umieszczanym w fazie C_{1b} okresu wpływów rzymskich (H. Dobrzańska 1990, ryc. 19).

ODMIANA 2 reprezentowana jest przez zrekonstruowane naczynie z obiektu 38 (ryc. 125: 6). Krawędź jest lekko wychylona na zewnątrz, a średnica wylewu nieco większa od największej wydętości brzuśca, którego załom jest dość silnie podkreślony. Powierzchnia naczynia jest szorstka, a barwa jasnobrunatna. Podobne formy zaliczone do grupy misek pochodzą z osady w Woli Piekarskiej stan. 2 (A. Jaszewska, T. Łaszkiwicz 1994, ryc. 2: 12, 14; 3: 16; 5: 6; 7: 16), gdzie datowane są na IV – IV/V wiek (A. Jaszewska, T. Łaszkiwicz 1994, s. 269). Nawiązania do tej odmiany odnajdujemy na Dolnym Śląsku w naczyniach zaliczanych do grupy czarek datowanych na drugą połowę IV wieku (S. Pazda 1976, ryc. 17: 1–3), a także na Górnym Śląsku w materiałach z osady w Opatowie (M. Tempelmann–Mączyńska 1983, ryc. 6: a).

ODMIANA 3 to naczynia misowate o kryzowato uformowanej krawędzi. Wszystkie zostały wykonane w technologii ceramiki o powierzchni gładkiej barwy jasnobrunatnej. Zachowały się przede wszystkim kryzowato uformowane krawędzie naczyń, czasem podwójne, z których górna jest niekiedy zdobiona ornamentem wyświecanym. Odkryto je w obiektach 18 (ryc. 123: 1), 113 (ryc. 132: 13) i 119 (ryc. 136: 1, 3) oraz jako znalezisko luźne (ryc. 165: 5). Naczynia tego rodzaju bardzo często spotykane są w inwentarzach ceramicznych kultury przeworskiej z terenu osad (H. Dobrzańska 1980, s. 101, mapa 1; 1990, s. 37). Pojawiają się już w fazie C_{1b}, ale najczęściej są spotykane w fazie D (H. Dobrzańska 1980, s. 98–103). Analogie spotykamy m.in. na osadzie w Toporowie (E. Kaszewska 1966, tabl. V: 6) oraz Monicach – Sieradzu na stanowiskach 1 i 2 (T. Łaszczewska 2008, tabl. III: 4; VI: 8). W Igołomii odpowiedniki są widoczne w typie 13E datowanym na fazę C_{1b} okresu rzymskiego (H. Dobrzańska 1990, ryc. 19).

ODMIANA 4 wyróżniona została na podstawie fragmentów jednego naczynia z obiektu 151 (ryc. 142: 1). Charakteryzuje się niewyodrębnioną, pionowo ustawioną krawędzią, poniżej której znajduje się szeroka kryza. W podobny sposób uformowane krawędzie możemy obserwować w materiałach z cmentarzyska w Zadowicach stan. 1, pow. Kalisz (E. Kaszewska, w maszynopisie).

GRUPA D została wyróżniona z uwagi na obecność jednego elementu naczynia, mianowicie taśmowatego ucha dzbana pochodzącego z wypełniska pieca garncarskiego – obiekt 119 (ryc. 136: 2). Ten w sumie niewielki fragment naczynia nie pozwala jednak na rekonstrukcję jego formy.

Wśród materiału ceramicznego grupy II wyróżniono tylko jedną grupę naczyń, którą określamy jako garnki (**grupa E**).

GRUPA E obejmuje naczynia toczone na kole tzw. kuchenne, wykonane jednolicie pod względem technologicznym, o powierzchni szorstkiej i barwy brunatnej. Ze względu na sposób uformowania krawędzi możemy wyróżnić dwie odmiany.

ODMIANA 1 charakteryzuje się krawędzią dość silnie wychyloną na zewnątrz i średnicą wylewu mniejszą od największej wydętości brzuśca. Odkryto je w obiektach: 31 (ryc. 123: 4–5), 38 (ryc. 125: 5), 149 (ryc. 141: 8) oraz 195 (ryc. 145: 1–2). Naczynie z obiektu 38, zachowane w całości, zdobione jest listwą plastyczną na przejściu szyjki w brzusec, pod którą znajduje się dość głęboko ryta linia falista, natomiast pozostałe są niezdobione. Zbliżone formy znane są z osady w Igołomii, gdzie zaliczone zostały do naczyń typu 42 datowanego w obrębie fazy C_{1b} okresu wpływów rzymskich (H. Dobrzańska 1990, ryc. 19) oraz w Opatowie stan. 6 (M. Tempelmann–Mączyńska 1983, ryc. 6: b).

ODMIANA 2 reprezentowana jest tylko przez fragmenty jednego naczynia z obiektu 113 (ryc. 133: 7) z pogrubioną, lekko wychyloną na zewnątrz krawędzią o średnicy wylewu mniejszej od największej wydętości brzuśca.

GRUPA F to naczynia zasobowe obtaczane na kole garncarskim, które nie są zbyt licznie reprezentowane na omawianej osadzie. Ilościowo jest to zbiór liczący 643 fragmenty grubościennych naczyń, odkryte w 26 budynkach zagłębionych w podłoże, 9 paleniskach oraz w piecu garncarskim. Odkryte fragmenty ceramiki zasobowej należą do dwóch odmian naczyń.

ODMIANA 1 reprezentowana jest wyłącznie przez kilka fragmentów naczyń odkrytych w wypełnisku obiektu 119 – piecu garncarskim. Są to ułamki lekko pogrubionych krawędzi naczyń dość silnie wychylonych na zewnątrz o baniastym, zdobionym brzuścu (ryc. 138: 1–3). Technologicznie zbliżone są do naczyń odmiany 2, różnią się od nich przede wszystkim o wiele mniejszymi rozmiarami oraz sposobem uformowania krawędzi.

ODMIANĘ 2 tworzą szerokokołnierzowe formy dużych naczyń typu Krausengefässe. Jest to, niestety, materiał ceramiczny silnie rozdrobniony, na podstawie którego nie udało się zrekonstruować całej formy naczynia. Fragmenty naczyń tej odmiany odkryto przede wszystkim w blisko połowie budynków zagłębionych, a także w paleniskach (obiekty 32, 38, 95, 195, 279 i 298) oraz w piecu garncarskim (obiekt 119 tabela 11). Najczęściej są to fragmenty zdobionych lub niezdobionych brzuśców, różnie ukształtowanych krawędzi, wyjątkowo den. Technologicznie jest to ceramika o dużej zawartości domieszki tłuczni oraz piasku, o powierzchni gruzelkowej barwy brunatnej i pochodnych. W związku z tym, iż nie udało się zrekonstruować żadnej całej formy, klasyfikację tej grupy ceramiki oparto wyłącznie na zróżnicowaniu form krawędzi. Zwraca uwagę szczególnie duża różnorodność sposobów uformowania krawędzi, które zasadniczo występują w pojedynczych obiektach, wyjątkowo w dwóch lub w trzech. Wyróżniono 12 typów krawędzi, a ich klasyfikację prezentuje rycina 168.

Typ I reprezentuje fragment naczynia z jednostronnie na zewnątrz wyciągniętym brzegiem i poziomo ściętą górną powierzchnią oraz zaokrągloną powierzchnią wewnętrzną. Odkryto go w budynku zagłębionym, obiekt 113 (ryc. 133: 6).

Typ II ma również jednostronnie na zewnątrz wyciągnięty brzeg i poziomo ściętą górną powierzchnię oraz pionowo uformowaną ściankę wewnętrzną. Fragment takiego naczynia znajdował się w wypełnisku budynku, obiekt 120 (ryc. 139: 11).

Typ III charakteryzuje się dwustronnie wyciągniętym brzegiem i poziomo ściętą powierzchnią górną. Fragmenty takich naczyń odkryto w obiekcie 77 (ryc. 127: 6).

Typ IV to fragment naczynia z jednostronnie wyciągniętym wypukłym brzegiem i opadającą na zewnątrz krawędzią, przy czym wewnętrzna krawędź jest zaokrąglona. Ułamek takiego naczynia znajdował się w obiekcie 356 (ryc. 160: 10).

Typ V ma dwustronnie wyciągnięty brzeg i wypukłą powierzchnię górną. Fragment takiego naczynia stwierdzono również w wypełnisku obiektu 356 (ryc. 160: 10).

Typ VI charakteryzuje się dość masywnym, jednostronnie wyciągniętym na zewnątrz brzegiem nachylonym do wewnątrz. Typ ten zarejestrowano w materiale ceramicznym obiektu 328 (ryc. 158: 4). Analogie do tak uformowanej krawędzi znajdujemy w materiałach z osady w Bizorzędzie, pow.

- Jędrzejów, w typie III/4 oraz w materiałach z osad małopolskich (I. Marchelak 2010, s. 114–115) oraz w Jakuszowicach w grupie 2b (J. Rodzińska–Nowak 2006, ryc. LXXII).
- Typ VII to jednostronnie silnie wyciągnięty brzeg o płaskiej, ukośnie nachylonej do środka krawędzi, odkryty w obiekcie 38 – palenisku (ryc. 124: 3). Zbliżone formy obserwujemy wśród materiałów z osady w Chabielicach stan. 12 (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, ryc. 75: 1) oraz w Jakuszowicach w grupie naczyń 13Aa (J. Rodzińska–Nowak 2006, tabl. LXXVII). Analogii możemy się także dopatrywać w materiałach z pieca garncarskiego odkrytego w Tądowie Dolnym st. 7 (E. Wilgocki, 1995, tabl. VII: 10), a także na osadzie w Walkowie – Kurnicy st. 1 (B. Abramek 2004, tabl. VIII: 2).
- Typ VIII reprezentowany jest przez bardzo masywną krawędź wyciągniętą jednostronnie na zewnątrz, poziomej powierzchni górnej i ukośnie ściętej powierzchni zewnętrznej. Dwa fragmenty takiej krawędzi odkryto w obiekcie 278 (ryc. 152: 15–16). Zbliżone formy zanotowano na osadzie w Chabielicach stan. 12 materiale odkrytym luźno (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, ryc. 78: 6). Dość dalekie jednak podobieństwo obserwujemy w grupie 4a naczyń zasobowych z osady w Jakuszowicach (J. Rodzińska–Nowak 2006, tabl. LXXIV).
- Typ IX charakteryzuje się jednostronnie dość silnie wyciągniętym na zewnątrz brzegiem, wklęsłą powierzchnią górną oraz facetowaną dwustopniowo powierzchnią zewnętrzną. Fragment takiego naczynia odkryto w obiekcie 95 – palenisku (ryc. 131: 10).
- Typ X to dwustronnie wyciągnięty brzeg naczynia z wklęsłą powierzchnią górną i dwustopniowym facetowaniem powierzchni zewnętrznej. Powierzchnia górna jest zdobiona linią falistą. Ułamek takiego naczynia odkryto w obiekcie 82 – budynku zagłębionym w podłoże (ryc. 130: 3).
- Typ XI reprezentowany jest przez fragment uszkodzonej krawędzi z jednostronnie wyciągniętym na zewnątrz brzegiem, poziomej powierzchni górnej i dwoma zgrubieniami umieszczonymi na krawędzi wewnętrznej i zewnętrznej. Fragmenty takich naczyń odkryto w obiektach 339 (ryc. 158: 8) i 356 (ryc. 161: 2) – budynkach zagłębionych w podłoże oraz 119 – w piecu garncarskim.
- Typ XII to jednostronnie wyciągnięta krawędź naczynia zasobowego ze zgrubieniem umieszczonym na krawędzi zewnętrznej o płaskiej, poziomej powierzchni. Odkryto go w obiekcie 32 – palenisku (ryc. 124: 2).

Fragmenty den naczyń zasobowych odkryto tylko w wypełniku obiektów 113 (ryc. 133: 10) i 269 (ryc. 152: 7). To ostatnie posiada wyodrębnioną stopkę, powyżej której umieszczono dwie listwy płaskie.

To zróżnicowanie form krawędzi jest bardzo charakterystyczne dla osad kultury przeworskiej, dlatego też mimo, pewnych podobieństw, trudno doszukiwać się identycznych form. Wskazuje to bardzo wyraźnie na miejscową produkcję tego typu naczyń. Wcześniej zjawisko to zaobserwowano m.in. na osadzie w Chabielicach, stan. 12 (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, s. 71). Uwagę zwraca również fakt, że poszczególne typy krawędzi z reguły występują pojedynczo w poszczególnych obiektach. Wyjątkiem jest tu tylko obiekt 356, gdzie stwierdzono obecność krawędzi typu IV, V i XI. Wynikałoby z tego, że jedno naczynie typu zasobowego było przypisane zasadniczo do konkretnego obiektu półziemiankowego. Może to wskazywać, że te obiekty zagłębione w podłoże zasadniczo nie pełniły zbyt długo funkcji magazynowych. W świetle ustaleń stratygraficznych osady w Jakuszowicach naczynia zasobowe typu Krausengefässe pojawiają się w materiałach ceramicznych już w młodszym okresie wpływów rzymskich (J. Rodzińska–Nowak 2006, s. 135) i są jeszcze użytkowane przynajmniej we wczesnej fazie okresu wędrówek ludów. Potwierdzałyby tak wczesne datowanie tych naczyń materiały z osady w Przywozie, gdzie duże naczynie zasobowe znajdowało się w kontekście stratygraficznym chaty 2, w której wypełniku dominowała zdecydowanie ceramika lepiąca ręcznie (1143 ułamki – 99,22 %), przy bardzo niskim udziale ceramiki toczony na kole (9 fragmentów – 0,78 %) (I. Jadczykowa 1973, s. 131). Wskazuje to na pozycję chronologiczną chaty 2, gdyż jak się przyjmuje udział ceramiki toczony w zespołach staje się znacznie większy dopiero w fazie C_{1b} młodszego okresu rzymskiego (J. Rodzińska–Nowak 2006, s. 30).

ORNAMENTYKA NACZYŃ TOCZONYCH NA KOLE

Zdobnictwo ceramiki toczony na kole odkrytej na osadzie w Siemiechowie nosi częściowo cechy typowe dla dużego obszaru zajętego przez kulturę przeworską, a częściowo charakteryzuje je indywidualizm,

nawiązujący do ponadregionalnych tradycji. Ze względu na sposób wykonania możemy go podzielić na dwa rodzaje: ryty, stempelkowy, wyświecany oraz plastyczny.

W zdobnictwie ceramiki toczony na kole grupy I i II to ornament ryty jest najbardziej charakterystyczny dla omawianej osady. Są to pojedyncze, poziome linie dookolnie ryte, będące elementem bardziej rozbudowanych motywów zdobniczych – obiekt 32 (ryc. 123: 7), 119 (ryc. 136: 3), 299 (ryc. 155: 5) i luźne (ryc. 165: 4). W dalszej kolejności pojedyncza linia falista – obiekt 31 (ryc. 123: 6), 38 (ryc. 125: 5), dość często spotykana, m.in. na osadzie w Walkowie – Kurnicy (B. Abramek 2004, tabl. VI: 2–3), ponadto wielokierunkowo ryte grupy ukośnych, krótkich linii ograniczone dookolnymi liniami rytymi – obiekt 299 (ryc. 155: 5) oraz bardzo duża ilość odmian zdobnictwa wykonanego wielozębnym narzędziem grzebykowym. Tu należy wymienić przede wszystkim zdobnictwo naczyń grupy B – pucharków, ornamentowanych ciągłą linią falistą w pasmach poziomych, ograniczonych niewielkimi listewkami plastycznymi o przekroju trójkątnym. Spotykamy go w materiale ceramicznym obiektów 77, 81 (ryc. 129: 8), 89, 94, 113 (ryc. 132: 16; 133: 1), 120 (ryc. 139: 9), 145 (ryc. 140: 15), 149, 265, 356 – budynkach zagłębionych w podłoże, obiektach 22 i 38 (ryc. 125: 4) – paleniskach oraz przede wszystkim w obiekcie 119 – piecu garncarskim (ryc. 135: 2–4, 6). Naczynia tej grupy były zdobione również ornamentem stempelkowym. Jest to typ stempelka walcowatego, tworzącego dookolne ciągi w pasmach ograniczonych również listwami plastycznymi, powtarzanymi na różnych poziomach naczynia. Powstały w ten sposób motyw zdobniczy ma postać zakreskowanych trójkątów ułożonych naprzemiennie. O takim typie stosowanego narzędzia świadczy dowodnie fragment naczynia, gdzie po wykonaniu pełnego koła trójkąty nachodzą na siebie. Naczynia zdobione w ten sposób odkryto w obiektach 81 (ryc. 129: 9), 89, 94, 113 (ryc. 132: 15), 149, 181 (ryc. 144: 9), 247, 248 (ryc. 147: 2), 265 – budynkach zagłębionych w podłoże, w obiekcie 95 – palenisku oraz w dużej ilości w obiekcie 119 – piecu garncarskim (ryc. 135: 5, 7, 9–11). Ornament ten ma pewne odniesienia do zdobnictwa ceramiki prowincjonalnorzymskiej z pracowni północnogałijskich, gdzie występuje przede wszystkim na półkulistych misach typu 37 Dragendorffa i jest charakterystyczny dla okresu od drugiej połowy III po połowę V wieku (M. Bohr 2010, s. 176–177). W środowisku kultury przeworskiej spotykany jest niezbyt często na Dolnym Śląsku, przede wszystkim w bystrzycko – oławskim rejonie osadniczym, gdzie traktowany jest jako wyraz kontaktów interkulturowych (M. Bohr 2010, s. 177, ryc. 2: 1). Rzadko identyfikowany jest na pozostałym obszarze zajęтым przez kulturę przeworską i jest notowany m.in. na cmentarzysku warstwowym w Szczedrzyku (J. Szydłowski 1974, tabl. XXXIV: f) oraz na zniszczonym cmentarzysku w Gorzycach Wielkich na stan. 5, pow. Ostrów Wielkopolski (M. Olędzki, G. Teske 2004, tabl. II: 2, 6). Na tych stanowiskach zdobione w ten sposób naczynia możemy datować w obrębie faz C₃ – D₁ (M. Olędzki, G. Teske 2004, s. 154). Tego rodzaju zdobnictwa nie spotykamy natomiast na sąsiednich Siemiechowa osadach w Konopnicy stan. 6, Walkowie – Kurnicy stan. 1, czy dalej położonych osadach w Przywozie, Toporowie, Tądowie Dolnym i Górnym, Olewinie, czy Chabielicach. Nie jest spotykany także na pobliskim cmentarzysku w Kolonii Rychłocice, w najmłodszej strefie cmentarzyska datowanej na schyłek okresu późnorzymskiego – początek okresu wędrówek ludów*. Wydaje się więc, że naczynia zdobione w ten charakterystyczny sposób były produkowane wyłącznie na potrzeby mieszkańców osady w Siemiechowie. Co prawda w trakcie jej badań nie udało się odkryć narzędzia, którym wykonywano zdobienia, ale są one znane z bardzo wielu egzemplarzy z obszaru prowincji Galia Belgica (teren dzisiejszej północnej Francji oraz Belgii i Luksemburga). Stemple te były wykonywane z różnych surowców: drewna, kości, gliny, brązu i prezentują bardzo duże urozmaicenie motywów zdobniczych (m.in. L. Pastor 2006, s. 287, fig. 1: a; 2; 4; 5; 10). Taki sposób zdobienia szeroko rozprzestrzenił się na obszarze *barbaricum*. Spotykany jest bowiem również na wschodzie Europy w kulturze czerniachowskiej (E. A. Symonowicz 1964, s. 317), będąc naśladownictwem sposobu zdobienia późnych naczyń prowincjonalnorzymskich określanych w literaturze jako „Argonnensigillata”, które spotykane są w dużej części Europy od południowej Brytanii, Holandii, Belgii, Luksemburga, Francji, południowej części Niemiec, Szwajcarii, Austrii, po północne Włochy.

Ornament wyświecany w postaci bardzo płytkich zagłębień układających się w różne motywy, należy do dość często spotykanych w omawianym materiale ceramicznym. Jako najprostszy należy wskazać motyw pojedynczej linii falistej w materiałach z obiektu 82 (ryc. 130: 2) i 298 (ryc. 154: 9), czy

* Materiały z tego cmentarzyska znajdują się w opracowaniu autora.

zwielokrotnionej, wykonanej niezbyt starannie z obiektu 145 (ryc. 161: 8). Kolejny motyw to linia łamana w postaci zygzaka z obiektu 32 (ryc. 123: 7). Dość duży zespół stanowią ułamki naczyń zdobionych krótkimi, ukośnymi, pogrupowanymi w różnym kierunku liniami wyświecanymi z obiektów 113 (ryc. 132: 14), 248 (ryc. 147: 1), 269 (ryc. 152: 4), 327 (ryc. 156: 4), 328 (ryc. 157: 10–12) i 356. W tym ostatnim wypadku w połączeniu z motywem wyświecanej kratki i linii zygzakowej. Analogicznie zdobiona jest ceramika toczona na kole z osady na stanowisku 6 w Konopnicy (L. Tyszler 2004–2005, ryc. 14: 3–6) oraz w Walkowie – Kurnicy (B. Abramek 2004, tabl. VI: 1; VII: 2–4). Zwraca uwagę fakt braku tego rodzaju ornamentu w zawartości pieca garncarskiego, mimo iż należy on do najbardziej powszechnych na wielu osadach w centralnej Polsce (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, s. 69; A. Jaszewska, T. Łaskiewicz 1994, s. 267).

Wspomniano już wyżej o ornamencie plastycznym, który w postaci listew o przekroju trójkątnym nalepianych na zewnątrz naczyń lub wypychanych od wewnątrz, uzupełnia także inne motywy zdobnicze (ryc. 123: 7; 125: 4–5; 132: 14, 16; 133: 1; 135: 1–1–4, 6, 7–8, 10–11; 140: 15; 144: 9; 147: 2; 162: 12), nieco rzadziej występując samodzielnie (ryc. 131: 9; 139: 8; 153: 8; 165: 3).

W zakresie ornamentyki ceramiki zasobowej dominują dość jednostajne motywy zdobnicze wykonane pięcioletnim narzędziem grzebykowatym. Są to poziome dookolne ciągi, często podwójne, między którymi znajdują się krótkie ukośne lub krzyżujące się oraz faliste ciągi zdobnicze. Spotykamy je w obiekcie 81 (ryc. 129: 10), 113 (ryc. 133: 9), 119 (ryc. 138: 1, 4–5), 120 (ryc. 139: 12–13) oraz 381 (ryc. 162: 5). Rzadko obserwowana jest pojedyncza linia falista (ryc. 138: 2–3). Niekiedy zdarza się zdobienie płaskiej powierzchni krawędzi naczyń zasobowych. Na fragmencie naczyńia typu X znajduje się wyświecana linia falista (ryc. 130: 3), a typu XI wyświecane ukośne linie krzyżujące się (ryc. 161: 2). Szczególnie bogato jest zdobiony fragment naczyńia zasobowego z obiektu 119 (ryc. 137: 2), gdzie linia falista wykonana narzędziem grzebykowatym zdobi zarówno krawędź naczyńia, jak i partię podkrawędzną w połączeniu z dość głęboko rytymi grupami pionowych linii i z ornamentem grzebykowym.

Na ceramice zasobowej rzadko spotykane są listwy plastyczne. Ich obecność stwierdzamy tylko na fragmencie naczyńia z obiektu 278 (ryc. 152: 15), gdzie listwa plastyczna umieszczona jest tuż pod jego krawędzią oraz na fragmencie przydennym naczyńia z obiektu 269 (ryc. 152: 7), gdzie podwójna listwa umieszczona jest tuż przy nóżkowato uformowanym dnie.

POZOSTAŁE PRZEDMIOTY CERAMICZNE

Ta kategoria dotyczy przede wszystkim przęślików glinianych oraz ciężarków tkackich, a więc przedmiotów związanych z tkactwem. Przęśliki należą do jednych z częściej odkrywanych przedmiotów na osadach kultury przeworskiej. Z omawianej osady pochodzi w sumie 19 przęślików glinianych, które odkryto w wypełniskach przede wszystkim obiektów zagłębionych w podłoże. Pochodzą z obiektów 78, 80 (ryc. 129: 4), 95 (ryc. 131: 11), 145 (ryc. 140: 12), 174 (ryc. 144: 1–2), 248 (ryc. 147: 3), 259 (ryc. 132: 14), 260 (ryc. 133: 5), 328 (ryc. 142: 7–8) oraz 382 (ryc. 147: 13–15), a także jako znalezisko luźne (ryc. 163: 9) w ilości od jednego do trzech egzemplarzy. Ponadto, przęśliki odkryto także w wypełniskach palenisk – obiekty 13 (ryc. 121: 5–6) i 279 (ryc. 153: 4) oraz w obiekcie 253 – wapienniku (M. Jażdżewska 2000, ryc. 12: 1). Powierzchnia ich jest gładka, a barwa czarna lub brunatna. Pod względem formy możemy wśród nich wyróżnić pięć rodzajów. Pierwszy, najliczniejszy i najbardziej charakterystyczny dla kultury przeworskiej obejmuje przęśliki kształtu dwustożkowatego o prostych, rzadziej zakłębionych biegunach, liczący aż 11 egzemplarzy (ryc. 121: 6; 129: 4; 140: 12; 144: 1–2; 153: 4; 157: 7–8; 162: 13–14). Kolejny obejmuje przęśliki kształtu płaskokulistego, w tym również o zakłębionych biegunach w ilości 3 okazów (ryc. 121: 5; 148: 5; 162: 15). Kolejne to wymienić dwa przęśliki kształtu soczewkowatego odkryte w obiekcie 95 (ryc. 131: 11) i 248 (ryc. 147: 3), z których ostatni to jedyny okaz zdobiony niewielkimi wgłębieniami na powierzchni. Wreszcie dwa przęśliki w kształcie ściętego stożka, które odkryto w obiekcie 259 (ryc. 147: 14) oraz jako znalezisko luźne (ryc. 163: 9). Ostatni z przęślików, odkryty w obiekcie 253, ma kształt cylindryczny. Zaprezentowane elementy wrzecion należą do typowych na wielu stanowiskach zarówno osadach, jak i cmentarzyskach w całym okresie trwania kultury przeworskiej.

Fragmenty pojedynczych ciężarków tkackich odkryto tylko w czterech obiektach zagłębionych w podłoże – 249, 265 (ryc. 150: 2), 278 oraz 319. Fragmentarycznie zachowane mają kształt stoż-

kowaty z poziomym otworem przebiegającym przez środek. Należą do stosunkowo często spotykanych przedmiotów na osadach kultury przeworskiej, świadcząc o funkcjonowaniu w nich warsztatów tkackich, w których służyły do obciążania osnowy. Spotykane są dość licznie na osadach nadwarciańskich w Przywozie (I. Jadczykowa 1973, s. 149, tabl. IV: 7, 9; VIII: 8), Toporowie (E. Kaszewska 1966, tabl. II: 5–7), czy Walkowie – Kurnicy stan. 1 (B. Abramek 2004, tabl. IX: 1–6), skąd znanych jest po kilka egzemplarzy tych zabytków.

PRZEDMIOTY KAMIENNE

Do tej kategorii zaliczono fragmenty kamieni żarnowych oraz osełki wykonane z piaskowca. Fragmenty kamieni żarnowych odkryto w wypełniskach obiektów zagłębionych w podłoże – 71, 129, 151, 159, 248, 297 oraz w paleniskach – obiekt 43 (ryc. 126: 4) 299, a także jako zabytki luźne (ryc. 163: 13). Były to fragmenty bardzo zniszczonych biegunów oraz leżaków odkrywanych pojedynczo w obiektach. Wykonane z kamienia wapiennego, którego wychodnie znajdują się na Jurze Krakowsko – Częstochowskiej oraz w Górach Świętokrzyskich, w dwóch przypadkach posiadają częściowo zachowane koliste otwory w części centralnej. Należą do typowych zabytków w inwentarzach osad kultury przeworskiej. Większą ich ilość dostarczyły badania m. in. osady w Chabielicach na stan. 12 (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, s. 74–75, ryc. 66: 7; 93: 10).

Osełki kamienne w ilości 10 egzemplarzy odkryto w dwóch budynkach zagłębionych w podłoże (obiekty 113 i 319) oraz w obiekcie 353 (ryc. 160: 2) – po jednym okazie, pozostałe natomiast jako znaleziska luźne (ryc. 163: 11–12). Wykonane były z piaskowca, mają gładkie powierzchnie, a kształt w przekroju prostokątny. Wszystkie noszą ślady intensywnego użytkowania. Należą do przedmiotów pospolicie spotykanych na osadach kultury przeworskiej.

PRZEDMIOTY METALOWE

Grupa ta obejmuje ozdoby i części stroju, narzędzia i przedmioty codziennego użytku, elementy uzbrojenia oraz drobne, trudne do zidentyfikowania zniszczone przedmioty głównie żelazne.

ZAPINKI

Ozdoby reprezentowane są przez dwie całkowicie zachowane zapinki oraz fragmenty dwóch fibul w postaci sprężynek z igłami oraz zniszczone sprężynki dwóch kolejnych zapinek. W sąsiedztwie wapiennika – obiekt 227 odkryto brązową zapinkę z podwiniętą nóżką A 158 (ryc. 145: 7), charakteryzującą się czterozwojową sprężynką, kabłąkiem o przekroju kolistym, pochewka uległa zniszczeniu. Zapinki takie należą do zabytków o długiej chronologii. Pojawiają się już w fazie C_{1a} okresu wpływów rzymskich i trwają po fazę D₁ okresu wędrówek ludów (K. Godłowski 1970, s. 17–27). Żelazne i brązowe zapinki tego typu odkryto m.in. na osadzie w Chabielicach stan. 12, gdzie umieszczane są w fazach C₂ – D₁ okresu późnorzymskiego – wczesnej fazie okresu wędrówek ludów (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, s. 75–76, ryc. 67: 7; 77: 3; 93: 1, 2).

Drugą z zapinek stanowi również brązowy okaz należący do typu A 162 wariant A w najnowszym ujęciu zaproponowanym przez M. Olędzkiego i J. Ziętka (2014, s. 141). Fibula ta, odkryta w budynku zagłębionym w podłoże – obiekt 113 (ryc. 132: 6), charakteryzuje się kolankowato zgiętym kabłąkiem o przekroju trójkątnym oraz stosunkowo długą sprężyną i cięciwą. W kulturze przeworskiej podobne okazy występują w zasadzie w centralnej partii obszaru jej występowania, szczególnie nad górną i środkową Wartą. Zapinki tego typu mają również długą chronologię występowania począwszy od fazy C_{1b} po fazę C₃ – D₁ (M. Olędzki, J. Ziętek 2014, s. 134, 135 ryc. 6).

W obiekcie 89 (ryc. 130: 9–10) – budynku zagłębionym w podłoże odkryto fragmenty dwóch zapinek, jedną brązową, drugą żelazną. Są to sprężynki z igłami będące destrukcjami prawdopodobnie zapinek VI grupy O. Almgrena. Również w budynku obiekt 381 odkryto fragment brązowej sprężynki, natomiast luźno w odcinku 195 niewielki, źle zachowany fragment żelaznej sprężynki fibuli, jednakże stan zachowania tych zabytków nie pozwala na ich bliższe określenie.

SZPILA BRĄZOWA

W wypełniku obiektu 149 budynku zagłębionego w podłoże odkryto fragment szpili brązowej w postaci fragmentu części trzonowej ozdoby z ułamanym ostrzem oraz zakończenia w postaci główki. Brak tego elementu w zdecydowany sposób uniemożliwia jej klasyfikację typologiczno – chronologiczną, w tym także stwierdzenie, czy ozdobę w ogóle można łączyć z kulturą przeworską.

SPRZĄCZKI ŻELAZNE

Na osadzie w Siemiechowie odkryto w sumie sześć sprzączek żelaznych. Tylko jedna znalazła się w wypełniku obiektu 174 – budynku zagłębionego w podłoże, kolejna w palenisku – obiekt 195 (ryc. 145: 3), pozostałe jako znaleziska luźne. Za najstarszą należy uznać sprzączkę odkrytą luźno w odcinku 257 (ryc. 163: 2). Możemy ją zaklasyfikować do grupy C typu 17, charakteryzującego się kolistą ramą lekko spłaszczoną i pogrubioną w miejscu mocowania kolca, który znacznie wychodzi poza ramę. Sprzączki te są szczególnie charakterystyczne dla późnej fazy młodszego okresu przedrzymskiego (R. Madyda–Legutko 1986, s. 20–21). Kolejną odkryto również luźno w odcinku 263 (ryc. 163: 1). Jest to źle zachowany egzemplarz, który możemy zaliczyć do grupy A typu 13 o ramie ósemkowatej, jednostzielnej, o kolistym przekroju, który w kulturze przeworskiej spotykany jest w początkach wczesnego okresu wpływów rzymskich (R. Madyda–Legutko 1986, s. 6–7). Z uwagi na wczesną chronologię, obecność obydwu wyżej omówionych sprzączek na terenie osady należy więc traktować jako ślad wcześniejszej działalności grupy ludzkiej w okresie około przełomu er, użytkującej pobliskie cmentarzysko.

Pozostałe sprzączki z osady w Siemiechowie możemy zaliczyć do grupy C typu 13–14. Charakteryzują się kolistą ramą o przekroju okrągłym, a których kolce w większości niestety uległy uszkodzeniu, gdyż zachowały się w zasadzie tylko ich mocowania zawinięte w uszko wokół ramy. Odkryto je w obiekcie 174 i 195 (ryc. 145: 3) oraz luźno w odcinku 255 (ryc. 163: 3) i jako znalezisko luźne (ryc. 163: 4). Chronologia ich jest bardzo szeroka. Spotykane są zarówno w młodszym okresie przedrzymskim, jak i w późnym okresie wpływów rzymskich (R. Madyda – Legutko 1986, s. 18–19).

ELEMENTY UZBROJENIA

Ta kategorii zabytków reprezentowana jest tylko przez dwa przedmioty. Pierwszy z nich stanowi niewielki grot żelazny odkryty luźno w odcinku 272 (ryc. 163: 8). Z uwagi na niewielkie rozmiary (około 6 cm długości) zaliczamy go do grotów strzał. Posiada kolistą w przekroju, tordowaną w górnej partii tulejkę oraz liść z zadziorami, a analogie do niego odnajdujemy na cmentarzysku w Siemiechowie w grobie 67 (ryc. 60: 7–9). Tej wielkości groty są rzadko spotykane w materiałach zabytkowych kultury przeworskiej, zwłaszcza w zespołach dobrze datowanych, które odnoszą się głównie do wczesnego okresu wpływów rzymskich. W naszym wypadku omawiany grot został znaleziony luźno, w związku z czym trudno jest jednoznacznie określić jego chronologię, choć analogie wskazują na jego starszą metrykę.

Kolejny przedmiot tej kategorii to ostroga żelazna odkryta w wypełniku budynku zagłębionego 297 (ryc. 154: 2). Jest silnie zniszczona, charakteryzuje się dość słabo wysklepionym, asymetrycznym kabłąkiem, prawdopodobnie guziczkowatymi zaczepami, krótkim bodźcem oraz haczykiem zamocowanym na środku kabłąka. Możemy ją zaliczyć do występującego w niewielkiej ilości na Górnym Śląsku i w Małopolsce typu G2 datowanego w przedziale młodszego/późnego okresu wpływów rzymskich (J. Ginalska 1991, s. 70).

NARZĘDZIA I PRZEDMIOTY CODZIENNEGO UŻYTKU

Dość liczną grupę narzędzi odkrytych na omawianej osadzie w Siemiechowie stanowią żelazne noże. Większość z nich została odkryta w wypełnikach budynków zagłębionych w podłoże – obiekty 77 (ryc. 127: 10), 89 (ryc. 130: 11), 260 (ryc. 148: 6), 265 (ryc. 150: 4), 268 (ryc. 150: 12), 290 (ryc. 153: 13) oraz 297 (ryc. 154: 1), a także w palenisku – obiekt 95 (ryc. 131: 12) i 195 (ryc. 145: 4) oraz luźno w odc. 258 (ryc. 163: 5–6). Egzemplarze lepiej zachowane mają obustronnie wyodrębniony trzpień oraz proste ostrze. Jedynie nóż z obiektu 297, o jednostronnie wyodrębnionym trzpieniu i lekko wygiętym ostrzu, może uchodzić za nożyk sierpikowaty. Noże należą do przedmiotów dość często spotykanych w trakcie badań osad kultury przeworskiej. Przy określaniu chronologii nie mają jednak istotnych

walorów diagnostycznych. Fragmenty sierpów żelaznych odkryto tylko w dwóch obiektach – budynku zagłębionym 81 (ryc. 129: 5) oraz w piecu – obiekt 353 (ryc. 160: 1). Zachowały się tylko fragmenty ich łukowato wygiętych ostrzy. Narzędzia te nie są zbyt często spotykane na osadach kultury przeworskiej, choć najczęściej są znajdowane w materiałach końcowych faz kultury przeworskiej.

Z narzędzi tnących należy jeszcze wymienić fragment prawdopodobnie brzytwy o półkolistym ostrzu z obiektu 195 (ryc. 145: 5) oraz ułamek ostrza siekiery żelaznej z obiektu 269 (ryc. 152: 8). W kulturze przeworskiej zwłaszcza te ostatnie należą do bardzo rzadko spotykanych, zwłaszcza na osadach.

Z innych narzędzi żelaznych wspomnieć jeszcze wypada o dwóch szydłach, z których jedno zostało odkryte w obiekcie 278 (ryc. 152: 14), a drugie luźno w odcinku 259 (ryc. 163: 7). Charakteryzują się przekrojem kolistym części pracującej i czworokątnym w miejscu mocowania oprawki. Wspomnieć należy także o fragmencie prawdopodobnie igły żelaznej z obiektu 174 (ryc. 144: 3).

Oddzielnie należy wspomnieć o silnie zniszczonej walcowatej, lekko zwężającą się ku górze kłódce żelaznej odkrytej luźno w odcinku 268 (ryc. 163: 10). Znależiska tych przedmiotów należą do rzadkości i praktycznie wszystkie odnoszą się do schyłkowych faz kultury przeworskiej. Fragment zapięcia kłódki odkryto m.in. na osadzie w Chabielicach stan. 12 (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, ryc. 77: 2), a zbliżoną kształtem do omawianej kłódkę odkryto na osadzie w niedalekim Przywozie (I. Jadczykowa 1971, s. 178, ryc. 5: c).

ZAJĘCIA GOSPODARCZE

Badania wykopaliskowe osady w zakresie podstaw wyżywienia jej mieszkańców, dostarczyły źródeł dość jednostronnych, które w sposób niezadawalający i ograniczony pozwalają tylko częściowo omówić tę problematykę. Z narzędzi związanych z rolnictwem możemy jedynie wymienić dwa fragmenty żelaznych sierpów, brak jest natomiast całego szeregu narzędzi związanych z uprawą roli w postaci żelaznych okuć radlic czy krojów. Narzędzia takie znane są natomiast z sąsiednich osad nadwarciańskich w Przywozie (J. Wielowiejski 1981, s. 324 tabela 4) oraz Toporowie (E. Kaszewska 1966, tabl. III; Z. Kaszewski 1964, tabl. IV). Z osady w Siemiechowie pochodzą natomiast fragmenty kamieni żarnowych, niektóre wtórnie użyte przy budowie paleniska. Wszystkie noszą ślady znacznego zużycia i należy je traktować jako odpady nie nadające się do dalszego użytku. Nieco lepiej sytuacja przedstawia się z hodowlą, o której znaczeniu dowodzą kości zwierzęce, odkryte niekiedy w dość dużych ilościach w warstwach zasypiskowych obiektów, zwłaszcza budynków zagłębionych w podłoże, palenisk oraz jako odkrycia luźne z powierzchni odcinków badawczych. Szeroka dolina Warty stwarzała tu bardzo dogodne warunki dla rozwoju hodowli zwierząt. Wyniki analizy jakościowej kości zwierzęcych prezentuje tabela 9^{*}. Wynika z niej, że dominującą pozycję w strukturze hodowli zajmuje bydło, którego kości stwierdzono w wypełniskach 19 obiektów półziemiankowych, 3 paleniskach oraz 5 innych obiektach. Na drugim miejscu znajdują się kości świni, które odkryto w 10 obiektach zagłębionych oraz jednej jamie. Kości konia zajmują podobną pozycję, gdyż znajdowały się również w 10 obiektach zagłębionych i w jednym palenisku. Zdecydowanie ostatnie miejsce zajmuje owca, której kości odkryto tylko w 3 półziemiankach. Analiza kości zwierzęcych z osady w Siemiechowie potwierdza również obecność kości zwierząt dzikich. Tutaj dominującą pozycję zajmują kości jelenia, które znajdowały się aż w 23 obiektach zagłębionych w podłoże oraz w 3 paleniskach. Kolejne miejsce zajmuje dzik obecny w 6 półziemiankach, dalej sarna w 3 obiektach. Pozostałe gatunki są jedynie sygnalizowane w postaci bardzo nielicznych szczątków kostnych zająca (2 obiekty), bobra (1 obiekt) oraz ptaka (1 obiekt). Z uwagi na to, że prezentowane wyniki analizy materiału kostnego z osady w Siemiechowie mają ogólnie charakter gatunkowy, trudno je porównywać z innymi osadami, gdzie zastosowano zarówno analizę ilościową, jak i jakościową.

WAPIENNICTWO

Na wspomnianej osadzie prowadzono także wypalanie wapna, a produkt tego procesu, jak się przyjmuje, odgrywał również dużą rolę w hodowli zwierząt. Sześć pieców, w których dokonywano wypału,

* Przynależność gatunkową kości zwierzęcych określił dr Henryk Jakubowski z Uniwersytetu Łódzkiego.

należało do urządzeń wielokrotnego użytku, w związku z czym produkcja wapna, mimo ich niezbyt dużej pojemności, musiała być również znacząca. Wapno stosowano zapewne w hodowli zwierząt jako środek leczniczy, a także do wyprawiania skór. Znaczna ilość kości zwierząt hodowlanych i dzikich potwierdzały tę hipotezę. Wapno miało z pewnością również inne zastosowanie. W trakcie badań niektórych osad zwrócono uwagę na występowanie wapna na bryłkach polepy odkrywanej niekiedy w warstwach zasypiskowych budynków mieszkalnych. Uważa się, że wapno mogło być używane do uszczelniania ścian domostw, a także jako warstwa izolująca i żaroodporna przy źródłach ciepła – paleniskach, piecach we wnętrzu domów (J. Skowron 2002, s. 237). Ponadto, zauważono, że również niektóre naczynia ceramiczne mogły być pokrywane masą wapienną. Celem tego zabiegu miało być uszczelnienie ścianek naczynia oraz zabezpieczenie przed zbyt szybkim oddawaniem ciepła (J. Skowron 2002, s. 239). Przyjmuje się także, że wapno odgrywało ważną rolę w wytopie żelaza, jako topnik poprawiający jego jakość (Z. Hensel 1986, s. 35, 78). Nie znajduje to jednak potwierdzenia na prezentowanej osadzie z powodu braku śladów prowadzenia tu działalności hutniczej. Wapno miało więc wielostronne zastosowanie w gospodarce ludności kultury przeworskiej (J. Pyrgała 1972, s. 251–253; Z. Hensel 1986, s. 78; J. Skowron 2002, s. 229–244).

WĘGLARSTWO

Obecność i funkcjonowanie różnego rodzaju pieców w zabudowie przestrzennej osady w Siemiechowie wymagało zaopatrzenia w dostateczną ilość paliwa do przeprowadzenia procesów produkcyjnych. Tym paliwem był z pewnością węgiel drzewny pozyskiwany w procesie suchej destylacji drewna w odpowiednich urządzeniach zwanych mielerzami. Proces ten zachodzi w temperaturze 200–600°C, a w jego trakcie powstaje, jako główny produkt, węgiel drzewny. Ciekawych informacji na temat budowy i działania mielerzy dostarcza artykuł Alojzego Szweski zawarty w Pamiętniku lwowskim z 1816 roku. Dowiadujemy się w nim, że drzewa przeznaczone do zwęglania powinny być ścinane w okresie zimowym, natomiast proces zwęglania powinien przebiegać w miesiącach letnich (maj – październik). Mielerze winny być budowane w miejscach osłoniętych od wiatru, jednocześnie przy bliskim dostępie do wody. Przycięte na odpowiednią długość i posortowane w zależności od grubości kawałki drewna układane były w kształcie kopuły i przykryte tzw. oponą wykonaną z gałęzi, piasku, gliny oraz darni, dodatkowo polewane wodą w celu uszczelnienia całej konstrukcji i maksymalnego ograniczenia dopływu powietrza. W oponie wykonuje się specjalne otwory wentylacyjne, którymi regulowany jest przepływ powietrza w zależności od fazy wypału. Czas trwania tego procesu jest uzależniony od wielkości mielerza i może trwać nawet kilkanaście dni. Gdy mielerz wypali się wszystkie otwory wentylacyjne są zatykane, a całość polewana jest wodą w celu ostudzenia mielerza. Węgłe wybierane są dopiero gdy mielerz całkowicie ostygnie. Gąszenie wodą rozgrzanych węgli jest niedopuszczane ze względu na znaczny spadek ich wartości użytkowych (A. Szweska 1816, s. 99–116). Na omawianej osadzie taka produkcja mogła być prowadzona w oddzielnej strefie położonej na północnym skraju osiedla, na krawędzi paleomeandra Warty, gdzie mamy nagromadzenie kilkudziesięciu palenisk – ognisk. Być może przynajmniej część z nich, szczególnie te nieco większych rozmiarów o średnicy przekraczającej 150–200 cm i głębokości do kilkudziesięciu centymetrów, pełniła właśnie funkcję mielerzy, dostarczając niezbędny opał do funkcjonowania pieców. Były to urządzenia wielokrotnego użytku, dostarczające z pewnością duże ilości tego produktu znajdującego szerokie zastosowanie we wszelakich procesach produkcyjnych, w których niezbędnym było źródło ognia. Nie możemy także wykluczyć możliwości jego używania jako paliwa do ogrzewania pomieszczeń mieszkalnych czy gospodarczych.

Niektórzy badacze wyizolowane kompleksy palenisk z zawartością miału węglowego oraz kamieni przy dnie obiektu interpretują właśnie jako niewielkie mielerze (G. Domański 1971, s. 233; S. Pazda 1990, s. 52–55). Powtarzalność takich założeń na sąsiednich nadwarciańskich osadach kultury przeworskiej nie jest dziełem przypadku, a już szczególne miejsce zajmuje osada w Bieniędzicach, pow. Wieluń, licząca ponad osiemset obiektów w typie palenisk i pieców (B. Muzolf, P. Muzolf 2011, s. 266).

WYTWÓRCZOŚĆ NACZYŃ CERAMICZNYCH

Garncarstwo jest dziedziną działalności produkcyjnej doskonale czytelną na prezentowanej osadzie. Pomijając fakt dominującej w odkrytym materiale zabytkowym reprezentacji tej gałęzi wytwórczości w po-

staci fragmentów naczyń, mamy do dyspozycji obiekt bezpośrednio związany z tą działalnością. Jest to omówiony powyżej piec garncarski służący do wypału naczyń. Zawartość jego jamy przypiecowej, jak i komory wypalowej w postaci zarówno ceramiki lepionej ręcznie, toczonej na kole zarówno w kategoriach ceramiki stołowej gładkiej oraz kuchennej szorstkiej, a także zasobowej wskazuje na charakter zasypiskowy tego obiektu. Obserwacje poczynione na osadzie w Zofiopolu (H. Dobrzańska 2000, s. 49; 2008, s. 186) wskazują, że w piecach garncarskich wypalano wyłącznie ceramikę toczoną na kole, w tym także zasobową. Podobnie wygląda zawartość pieca siemiechowskiego, gdzie dominują odpady produkcyjne w kategorii ceramiki toczonej na kole. Natomiast obecność wśród nich fragmentów naczyń lepionych ręcznie, które nie noszą znamion odpadów produkcyjnych (nieudanych wypałów), jest wynikiem zaśmiecenia terenu osady, tym bardziej, że interesujący nas piec znajduje się w sąsiedztwie budynków zagłębionych w podłoże charakteryzujących się z reguły dużą frekwencją najczęściej drobnych fragmentów ceramiki. Zniszczone w trakcie wypału naczynia odnotowano w bezpośrednim sąsiedztwie pieca w obiekcie 113, nieco dalej położonym obiekcie 149 oraz znacznie oddalonym obiekcie 265. Wskazuje to na znaczne przemieszczenia zniszczonego, ułamkowego materiału ceramicznego na dużym obszarze osady. Mając na uwadze zasypiskowy charakter wszystkich tych obiektów zagłębionych w podłoże, możemy przyjąć współczesność ich użytkowania.

Występowanie wśród ceramiki toczonych naczyń zdobionych stempelkiem walcowatym, mającym bezpośrednie odniesienia do ornamentowanej w ten sposób ceramiki północnogałijskiej dowodzi albo bezpośrednich kontaktów z tym regionem, bądź też obecności garncarza pochodzącego z tej prowincji rzymskiej prowadzącego warsztat garncarski na osadzie w Siemiechowie. Ceramika warsztatowa, wykonywana przez miejscowego garncarza, jest doskonale rozpoznawalna pośród całego zbioru ceramiki toczonych na kole. Jest to zestaw bardzo charakterystyczny zarówno pod względem morfologii (duży udział naczyń w formie pucharków) oraz w zakresie zdobnictwa (dwa podstawowe narzędzia zdobnicze). Nie znajduje ona żadnych analogii w znanych materiałach kultury przeworskiej. Obok niej mamy stosunkowo niewielki zbiór ceramiki toczonych na kole typowej dla dużego obszaru zasięgu kultury przeworskiej w młodszym – późnym okresie wpływów rzymskich, w tym także o powierzchni gładkiej barwy czarnej, zdobionej przede wszystkim ornamentem rytym oraz wyświecanym. Na teren omawianej osady dostała się ona z pewnością drogą wymiany handlowej w okresie prawdopodobnie przed rozpoczęciem działalności miejscowego warsztatu garncarskiego.

Na uwagę zasługuje również znaczny indywidualizm w wytwórczości naczyń zasobowych. Tutaj, ze względu na stan zachowania tych naczyń, cechą dystynktywną jest sposób uformowania krawędzi (może odpowiadających poszczególnym rodzinom). W obiektach zagłębionych w podłoże są one spotykane zazwyczaj w pojedynczych, wyjątkowo tylko w trzech egzemplarzach. Były to więc naczynia długo-trwale użytkowane w budynkach zagłębionych w podłoże, gdzie pełniły funkcję pojemników służących do przechowywania żywności, a ich pozostałości mogą jednocześnie wyznaczać czas użytkowania takiego budynku.

Nasuwa się pytanie o czas funkcjonowania warsztatu garncarskiego na osadzie w Siemiechowie. H. Dobrzańska (2000, s. 59) przyjmuje, na podstawie źródeł etnograficznych z terenu Mołdawii, że średni czas użytkowania pieca garncarskiego zbliżonego konstrukcyjnie do tych odkrytych na osadzie w Zofiopolu, wynosił 4 lata, przy 9 wypalach rocznie. Elementem pieca, który wymagał naprawy był jego ruszt i to on determinował możliwości jego eksploatacji (H. Dobrzańska 2008, s. 195). Brak śladów naprawy pieca siemiechowskiego spowodowanego jego zużyciem, w tym także rusztu (M. Jażdżewska 2001, s. 258) może więc wskazywać na dość krótki okres jego użytkowania.

Brak tego rodzaju ceramiki na sąsiednich osadach może wskazywać, że nie była ona przedmiotem dystrybucji poza obszar osady w Siemiechowie. Możliwe jednak, że wynika to z faktu, iż osady sąsiednie położone nad Wartą znane nam w Konopnicy, Przywozie czy Toporowie funkcjonowały w nieco innych odcinkach czasowych lub też ceramika ta podlegała wymianie handlowej wyłącznie w najbliższej okolicy.

Krótki czas funkcjonowania warsztatu garncarskiego w Siemiechowie pozwala przypomnieć w tym miejscu hipotezę S. Pazdy (1976, s. 199) dotyczącą działalności dolnośląskich pracowni garncarskich: „...mamy tu do czynienia ze śladem działalności rzemieślnika wędrownego, związanego z osadą doraźnie, tj. do czasu zaspokojenia potrzeb jej mieszkańców...po czym przenoszącego się w inny rejon, porzucając piec, którego trwałość była, jak się zdaje, obliczona tylko na kilka wypałów”.

ROZPLANOWANIE OSADY

Osada na stanowisku 2 w Siemiechowie, mimo, iż badana przez długi okres czasu, została rozpoznana tylko w ograniczonym zakresie. Spowodowane to zostało przede wszystkim częściową tylko dostępnością terenu, w dużej mierze całkowicie zalesionego i podzielonego na długie i wąskie działki. Plan zbiorczy obiektów wskazuje, że większe możliwości badań były w części północnej, północnozachodniej i zachodniej stanowiska, tam też położono główny nacisk prac wykopaliskowych. Pozostały obszar stanowiska został pokryty wykopami archeologicznymi usytuowanymi w miarę dostępności terenu. Rozmieszczenie budynków zagłębionych w podłoże w poszczególnych wyróżnionych fazach osadniczych wskazuje jednoznacznie, że mamy tu do czynienia z bardzo dużym założeniem osadniczym obejmującym obszar co najmniej kilku hektarów. Na tej powierzchni zidentyfikowano obiekty archeologiczne zagłębione w podłoże rozmieszczone z różnym nasileniem wokół paleomeandra Warty na przestrzeni około 300 m.

W zasadzie tylko budynki zagłębione w podłoże z I fazy osadniczej (mapa 3) znajdują się wyłącznie w części środkowej i zachodniej osady, a odległości pomiędzy nimi wahają się od 7 do ponad 100 metrów (4 obiekty). Wyznaczają one początek zasiedlenia stanowiska.

W fazie II (mapa 4) charakterystyczne są zgrupowania po 2–3 budynki zagłębione szczególnie dobrane widoczne w lepiej rozpoznanej części zachodniej osady. Tworzą je obiekty 72, 77 i 78, 148 i 149 oraz 159, 174 i 188. Nieco gorzej przedstawia się to w części wschodniej osady, rozpoznanej fragmentarycznie, gdzie takie zgrupowania mogą tworzyć obiekty 327 i 328 oraz 345 i 356. W tym rejonie znajdują się także, tylko niestety częściowo przebadane, skupiska dołków posłupowych, które mogą być fragmentami bliżej nieokreślonych założeń naziemnych, może budynków mieszkalnych lub gospodarczych związanych z tymi zgrupowaniami. Podobnie w południowej części osady w rejonie obiektu 381, gdzie w kilku sąsiednich wykopach archeologicznych obserwujemy wyłącznie obecność niewielkich jam i dołków posłupowych. W fazie tej funkcjonuje już zespół palenisk położony w północnej części osady tuż przy krawędzi paleomeandra Warty, poza strefą zabudowy osady. Takie zespoły lub kompleksy palenisk są charakterystyczne dla wielu osad ludności kultury przeworskiej (J. Skowron 2014, s. 110–111), a ich specjalne wydzielenie z pewnością było spowodowane bezpieczeństwem przeciwpożarowym.

Faza III (mapa 5) to w zasadzie pojedyncze budynki zagłębione w podłoże usytuowane w stosunku do siebie co kilkadziesiąt metrów. Na zachodnim skraju osady znajduje się piec garncarski, któremu towarzyszy palenisko (obiekt 95), być może technologicznie związane z obsługą pieca. Ta faza osadnicza wyznaczona na podstawie obecności ceramiki toczzonej na kole pochodzącej z miejscowego pieca garncarskiego obejmuje cały teren osady. Pomiędzy budynkami zagłębionymi w podłoże znajdowały się inne obiekty archeologiczne, które trudno datować z uwagi na brak lub znikomą ilość niecharakterystycznego materiału zabytkowego pochodzącego z ich wypełnień. Są to paleniska, różnej wielkości jamy oraz przede wszystkim dołki posłupowe, które wyznaczają tu obecność bliżej nieokreślonych konstrukcji prawdopodobnie gospodarczych. Oddzielną strefę, podobnie jak w fazie II zajmuje kompleks palenisk zlokalizowanych w części północnej osady.

Uzupełnieniem tego obrazu osady w Siemiechowie są wapienniki rozmieszczone głównie w zachodniej oraz w centralnej części osady, których związek z poszczególnymi wyróżnionymi tu fazami osadniczymi jest trudny do ustalenia.

Przebadany fragment osady wskazuje na istnienie tu dużego, długotrwałego założenia osadniczego zamieszkałego przez stosunkowo dużą, jednak trudną do określenia wielkościową grupę ludzką. Fragmentaryczny stan badań nie pozwala poznać jej pełnej zabudowy oraz organizacji przestrzennej oraz całego szeregu zagadnień odnośnie funkcji poszczególnych obiektów, zwłaszcza ich charakteru mieszkalnego i gospodarczego oraz jej podziału wewnętrznego związanego z systemem zagrodowym.

Charakterystyczny materiał ceramiczny z pieca garncarskiego, a więc naczynia toczony na kole grupy B odmiany 1 oraz zdobienie stempelkiem walcowatym i narzędziem grzebykowanym w postaci linii falistej spotykamy w 20 obiektach. Większość z nich położona jest głównie w zachodniej partii stanowiska (16 obiektów, w tym 12 to budynki zagłębione w podłoże, 3 paleniska oraz piec garncarski), w dwóch obiektach w partii centralnej – budynki 265 i 382 oraz w dwóch w części wschodniej – budynek 356 i palenisko 279. Brak tej ceramiki zanotowano w 17 budynkach zagłębionych w części zachodniej, nawet naj-

bliżej położonych pieca garncarskiego, co wskazuje na ich starszą pozycję chronologiczną. Wynika z tego wniosek, że miejscowa produkcja naczyń toczonych na kole rozpoczęła się na osadzie w momencie, gdy ona już funkcjonowała. Jak wykazano wyżej na omawianej osadzie udział ceramiki toczonej pochodzącej z zewnątrz, z innych ośrodków produkcyjnych był prawdopodobnie niezbyt duży i ograniczał się do czasu, gdy warsztat ceramiczny jeszcze tu nie funkcjonował, a więc dotyczy II fazy osadniczej. Natomiast wydaje się, że działalność produkcyjna warsztatu garncarskiego użytkującego pojedynczy piec garncarski w fazie III była w zupełności wystarczająca dla zabezpieczenia potrzeb mieszkańców omawianej osady, choć zestaw form naczyń wytwarzanych przez garncarza nie był zbyt duży.

CHRONOLOGIA

Zagadnieniem pierwszorzędym jest chronologia osady, rzutuująca na moment jej założenia i długotrwałość zamieszkania. Jest to bardzo trudny problem z uwagi na nikłą ilość czułych chronologicznie wyznaczników opartych na przedmiotach o stosunkowo wąskich ramach czasowych. Z przedmiotów metalowych dysponujemy tylko dwoma zapinkami AVI 158 i 162A, które jednak charakteryzują się długą chronologią, mieszczącą się pomiędzy fazami C_{1b} – C_2 – D_1 oraz ostrogą typu G2, umieszczaną chronologicznie w ramach młodszego – późnego okresu wpływów rzymskich. Duża część zabytków metalowych odkrytych w trakcie badań osady, zwłaszcza sprzączki, to zabytki starsze o chronologii odpowiadającej okresowi funkcjonowania cmentarzyska, dlatego też nie mogą być w tych rozważaniach brane pod uwagę. W związku z powyższym oznaczenie czasu funkcjonowania osady musimy z konieczności oprzeć na bazie materiału masowego, jakim jest ceramika. Pozyskany w trakcie badań wykopaliskowych materiał ceramiczny, jak wykazała zaprezentowana powyżej analiza, posiada w większości przypadków stosunkowo długi zakres chronologiczny, co znacznie utrudnia przedstawienie bardziej dokładnej chronologii poszczególnych obiektów. Uwaga ta dotyczy większości wydzielonych grup i odmian zarówno ceramiki lepionej ręcznie, jak i toczonych na kole garncarskim. W tej analizie szczególną rolę odgrywają duże zespoły ceramiczne zarówno lepienie ręcznie, jak i toczony na kole, pochodzące przede wszystkim z budynków zagłębionych w podłoże oraz z pieca garncarskiego. Ważną rolę w ustaleniach chronologicznych pełni współwystępowanie poszczególnych grup ceramiki oraz ich odmian w powiązaniu z analogiami występującymi na stanowiskach lepiej datowanych.

Za najstarsze należy uznać te obiekty, w których wypełniskach nie stwierdzono obecności ceramiki toczonych na kole, a ceramika ręcznie lepiąca reprezentuje grupę G z odmianami 2, 5 i 6, które na podstawie analogii możemy datować począwszy od schyłku fazy B_2 w głąb młodszego – późnego okresu wpływów rzymskich. Są to obiekty 1, 258, 259 i 260 (mapa 3). Wyznaczają one moment założenia osady, który umieszczamy w początkach młodszego okresu wpływów rzymskich (**faza I**). Dużą grupę tworzą obiekty, w których wypełniskach znalazły się fragmenty naczyń lepionych ręcznie o cechach nawiązujących wyraźnie jeszcze do tradycji wczesnego okresu wpływów rzymskich oraz ceramiki toczonych na kole, typowej dla dużego obszaru zamieszkałego przez ludność kultury przeworskiej. Są to naczynia lepienie ręcznie grupy A odmiany 1 oraz 2, grupy G odmiany 1 i 5, które na wielu osadach przeżywają się jeszcze w młodszym – późnym okresie wpływów rzymskich, a także naczynia toczony na kole grupy A odmiany 1 i 3, grupy C odmiany 1 oraz grupy E odmiany 1. Wystąpiły w budynkach zagłębionych w podłoże 72, 78, 148, 159, 174, 188, 297, 327, 328, 345 i 381 (11 obiektów) oraz w paleniskach 13, 18, 32 i 298 (4 obiekty). W związku z tym, że na omawianej osadzie we wszystkich tych obiektach ceramika lepiąca ręcznie współwystępuje z ceramiką toczoną na kole, musimy uznać, że szybki rozwój osady nastąpił w momencie, gdy ceramika ta została powszechnie przyjęta przez ludność kultury przeworskiej. W świetle ostatnich ustaleń naczynia toczony na kole garncarskim na obszarze zajęтым przez kulturę przeworską pojawiają się w fazie C_{1a} , a ich upowszechnienie nastąpiło w fazie C_{1b} okresu wpływów rzymskich (J. Rodzińska-Nowak 2006, s. 30). Przyjmujemy więc, że **II faza** osady (mapa 4) na stanowisku 2 w Siemiechowie przypada na fazę C_{1b} – C_2 młodszego – późnego okresu rzymskiego. **Faza III** osady wyróżniona została na podstawie obecności w wypełniskach obiektów pucharków toczonych na kole grupy B odmiany 1 oraz charakterystycznego sposobu ich zdobienia narzędziem grzebykowatym oraz stempelkiem walcowatym. Naczynia te wytwarzane były w pracowni garncarskiej funkcjonującej

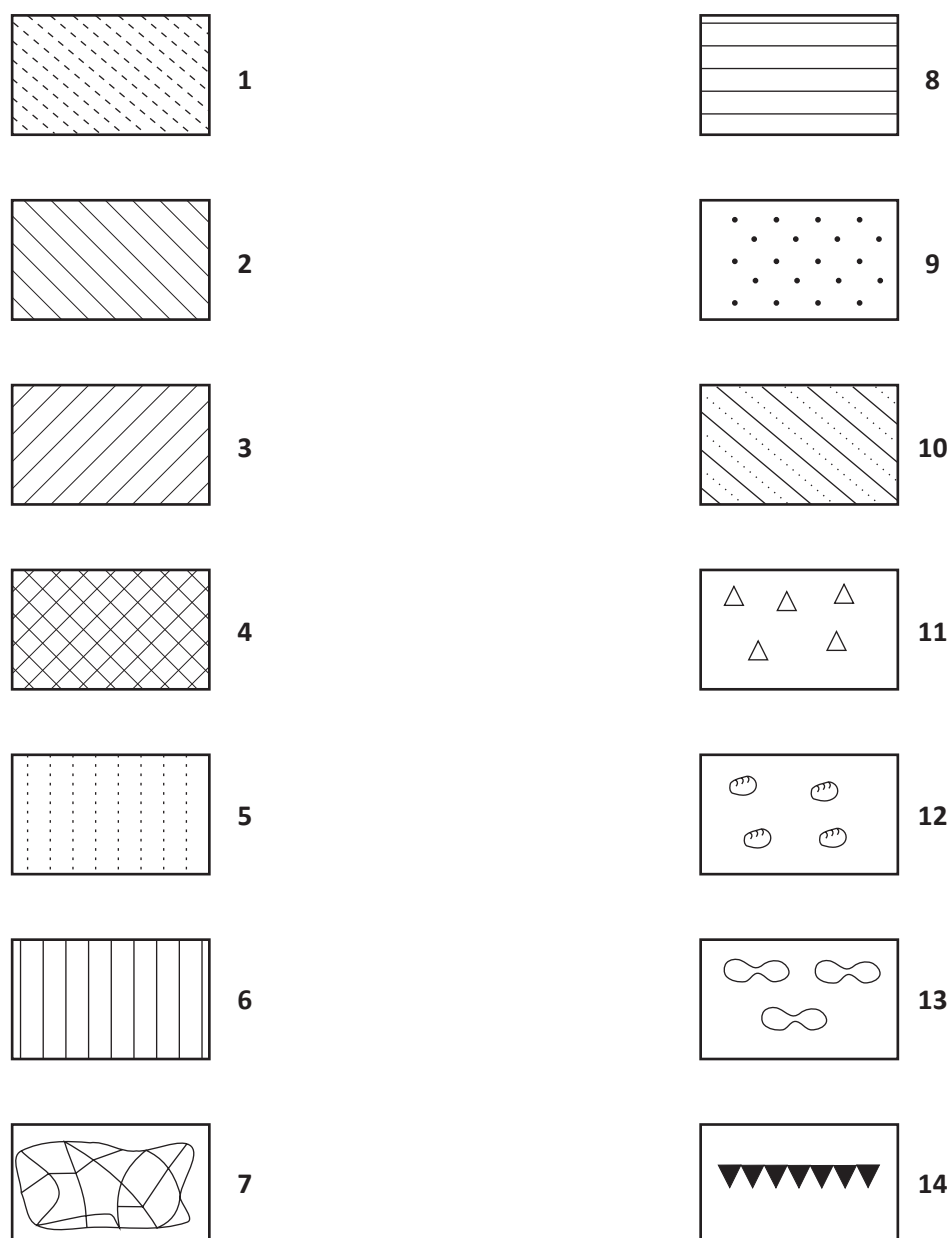
na terenie osady i wypalane na miejscu w piecu garncarskim. Odkryto je w wypełniskach obiektów zagłębionych w podłoże – 77, 81, 82, 89, 94, 113, 120, 145, 149, 181, 247, 248, 265, 356 i 382 (łącznie 15 obiektów) oraz w paleniskach 38, 43 i 95, a także w piecu garncarskim (obiekt 119). Chronologię tej fazy osadniczej ustalamy na fazę D₁ wczesnego okresu wędrówek ludów (mapa 5).

Duża grupa obiektów niestety nie może być precyzyjniej datowana z uwagi na brak charakterystycznych cech materiału ceramicznego oraz dobrych datowników. Dlatego też tylko ogólnie w ramach II – III fazy osadniczej możemy umieszczać aż 17 budynków zagłębionych w podłoże. Są to obiekty 2, 71, 80, 129, 130, 151, 153, 249, 257, 263, 268, 269, 278, 280, 290, 319 i 339.

Reasumując przyjmujemy, że osada na stanowisku 2 w Siemiechowie została założona w początkach młodszego okresu wpływów rzymskich i funkcjonowała przynajmniej do wczesnej fazy okresu wędrówek ludów (faza D₁). Została zasiedlona więc w pierwszych dziesięcioleciach III wieku i funkcjonowała przynajmniej do około połowy IV wieku n.e. kiedy to z bliżej nieznanых powodów została opuszczona. Warto w tym miejscu wspomnieć jedyny odkryty w trakcie badań osady budynek zagłębiony w podłoże, który uległ spaleni (obiekt 89). Zawartość jego wypełniska pozwala go wiązać z III fazą osadniczą i być może wyznacza on moment porzucenia osady przez jej mieszkańców. Być może również w tym czasie osadę opuścił pracujący tu rzemieślnik – garncarz.

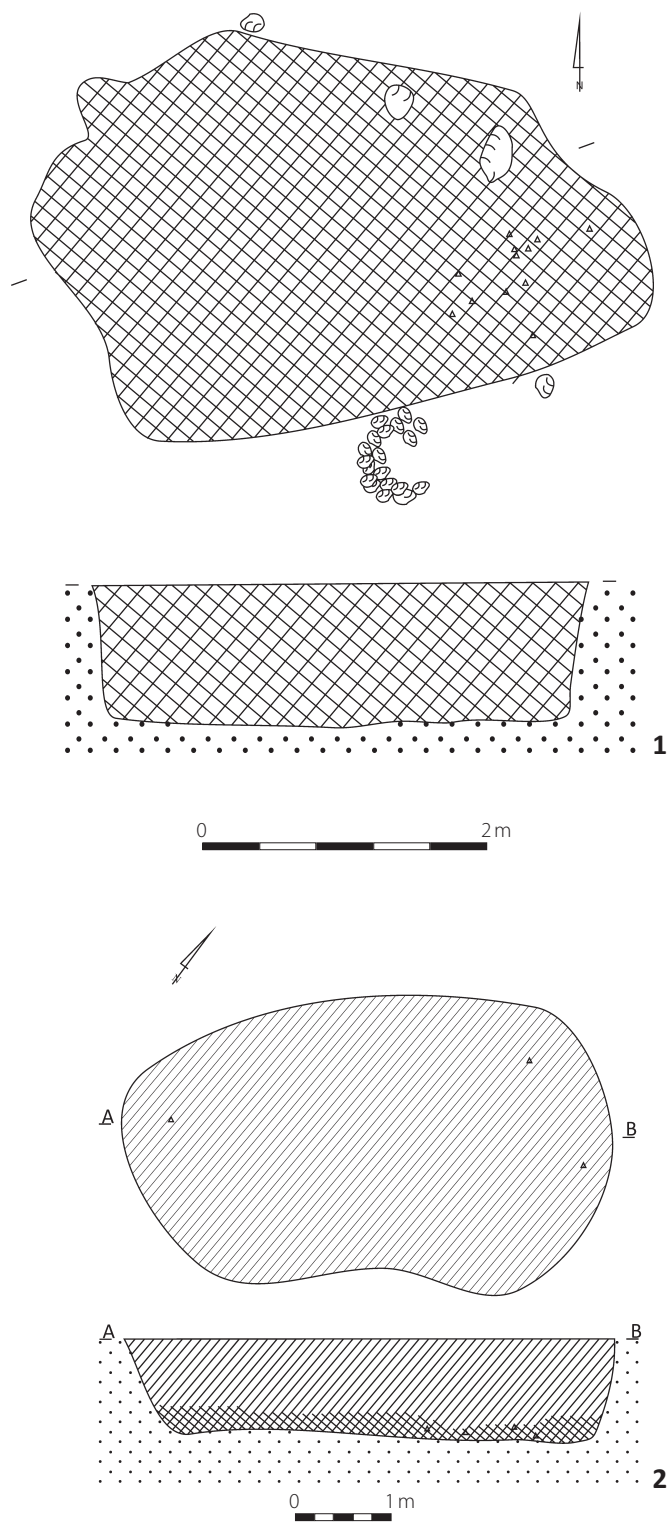
ZAKOŃCZENIE

Stanowisko 2 w Siemiechowie to bardzo interesujący kompleks osadniczy złożony z osady i cmentarzyska. Co prawda, nie są to sobie współczesne założenia, tym niemniej dostarczyły bardzo istotnych i ważkich materiałów do poznania osadnictwa ludności kultury przeworskiej nad środkową Wartą. Niezwykle interesujące cmentarzysko z młodszego okresu przedrzymskiego i wczesnego okresu wpływów rzymskich z bardzo wyraźnymi wpływami kultury celtyckiej przede wszystkim z odkrytym hełmem stawia je w rzędzie najważniejszych w skali kultury przeworskiej. Z kolei osada z młodszego okresu rzymskiego – wczesnej fazy okresu wędrówek ludów wyróżnia się odkryciem pieca garncarskiego, w którym wypalano unikatową w skali kultury przeworskiej ceramikę wykonaną na kole garncarskim, zdobioną stempelkiem walcowatym w stylu prowincjonalnorzymskim. Chociażby z tych względów warto było podjąć trud przeprowadzenia wieloletnich badań terenowych i gabinetowych, by ich wyniki udostępnić szerokiemu gronu badaczy kultury przeworskiej. Ogromna szkoda jedynie, że mimo olbrzymiego wysiłku badawczego nie udało się przebadać stanowiska 2 w Siemiechowie w całości.

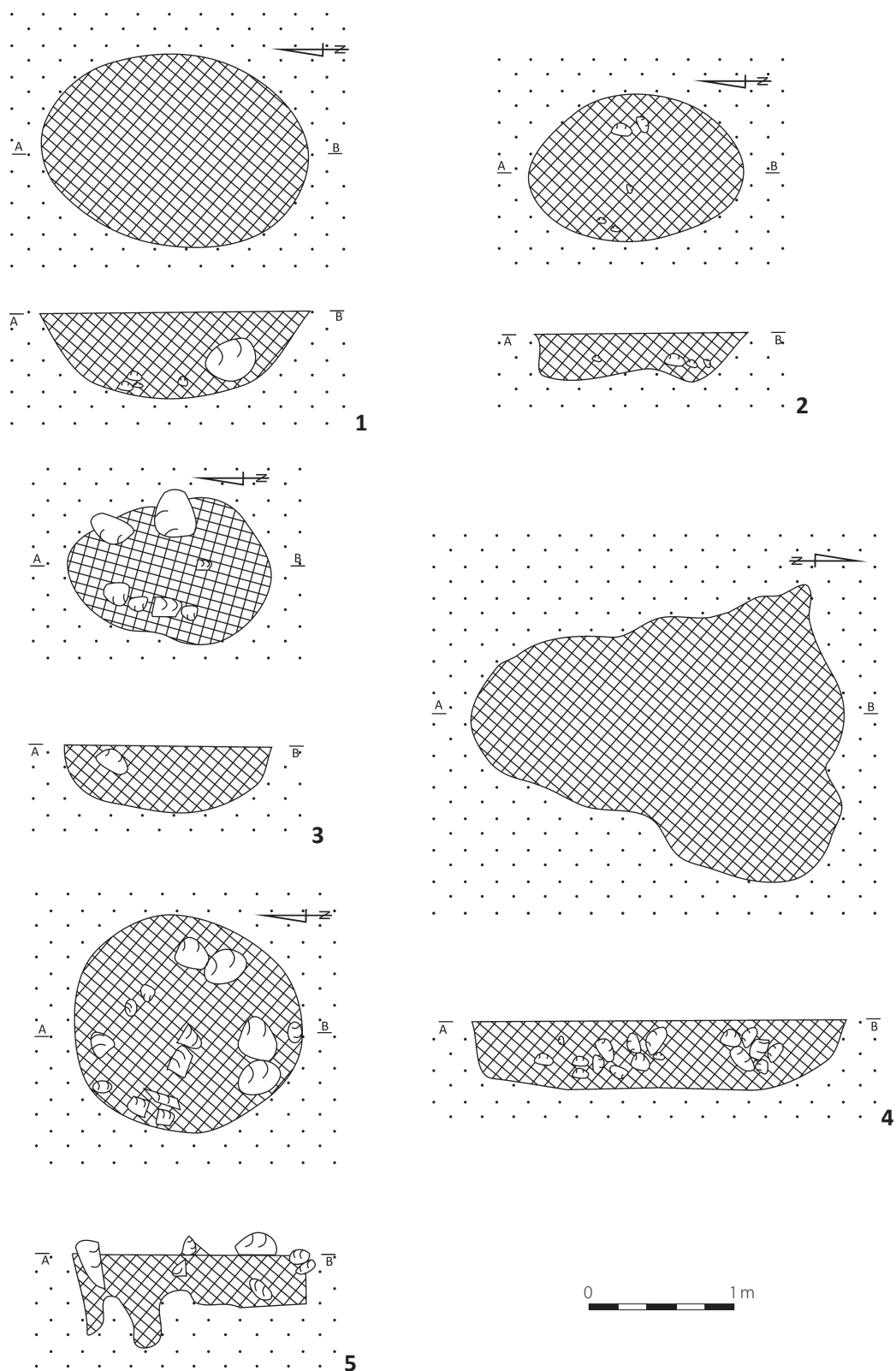
Ryc. 78. Siemiechów st. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Legenda do planów obiektów. 1: szara próchnica; 2: brunatno-szara próchnica; 3: brunatnoczarna próchnica; 4: czarna, przepalona próchnica; 5: glina; 6: przepalona glina; 7: duże bryły polepy; 8: wapno; 9: żółty piasek; 10: przepalony piasek; 11: ułamki ceramiki; 12: kamienie; 13: polepa; 14: wkop nowożytny.

Fig. 78. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Legen for plans of the features. 1: gray humus; 2: brown-gray humus; 3: brown-black humus; 4: black burned humus; 5: clay; 6: burned clay; 7: huge cubes of daub; 8: lime; 9: yellow sand; 10: burned sand; 11: pottery sherds; 12: stones; 13: daub; 14: modern trench.

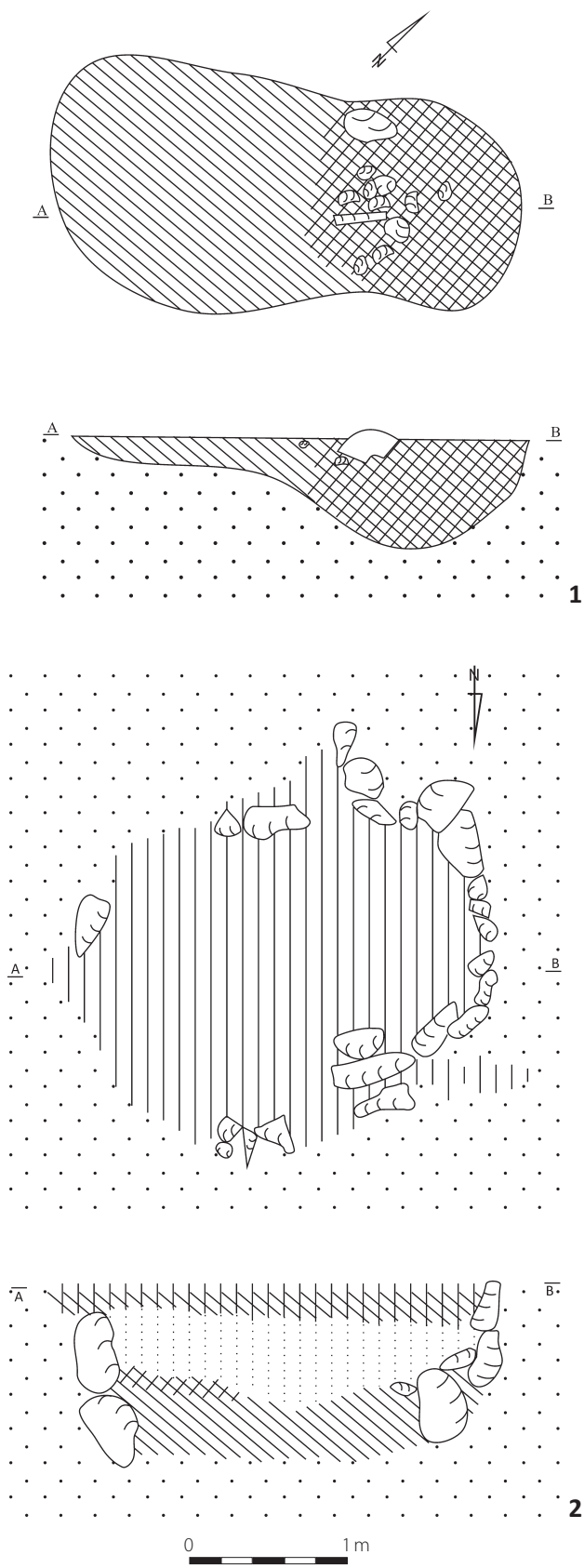
Ryc. 79. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 1; 2: obiekt 2.

Fig. 79. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 1; 2: feature 2.

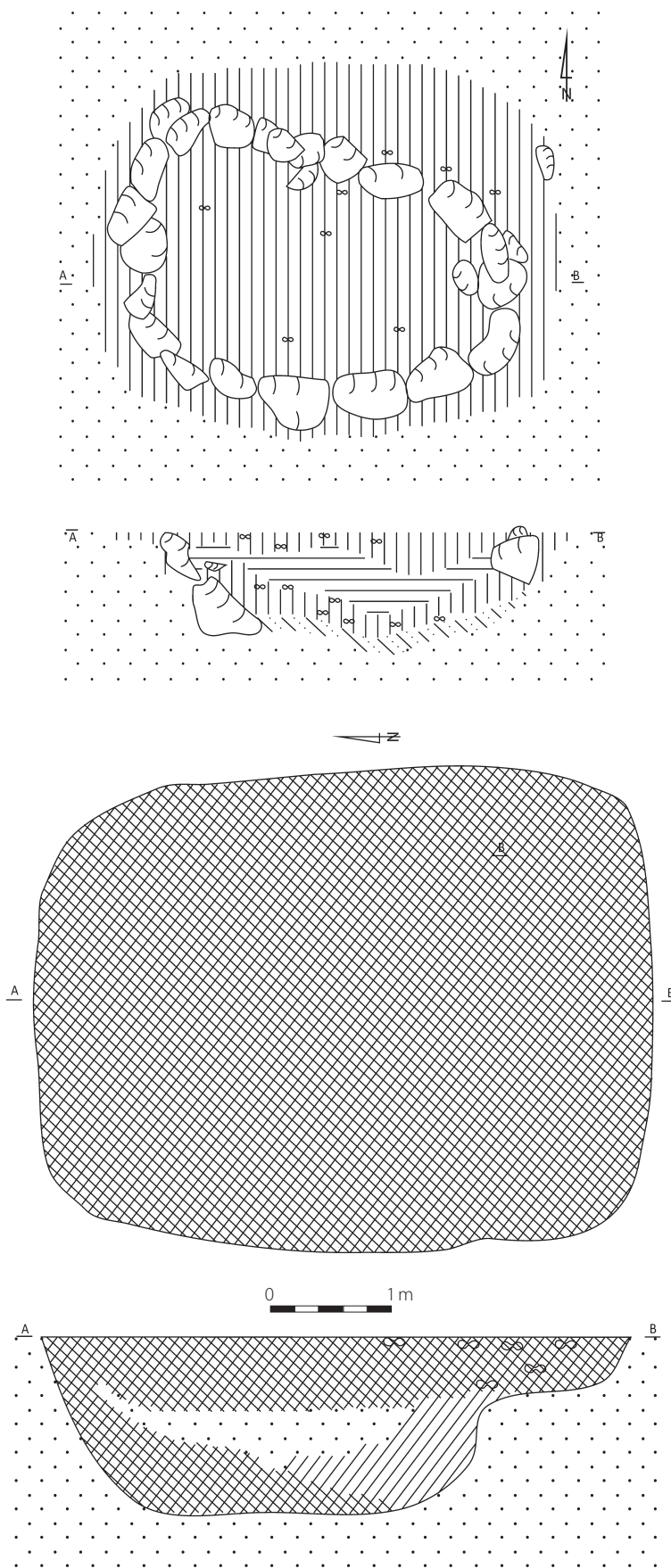
Ryc. 80. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 3; 2: obiekt 5; 3: obiekt 22; 4: obiekt 25; 5: obiekt 26.

Fig. 80. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 3; 2: feature 5; 3: feature 22; 4: feature 25; 5: feature 26.

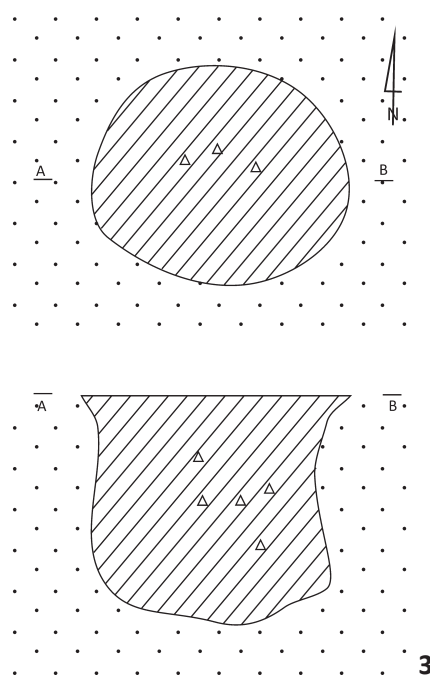
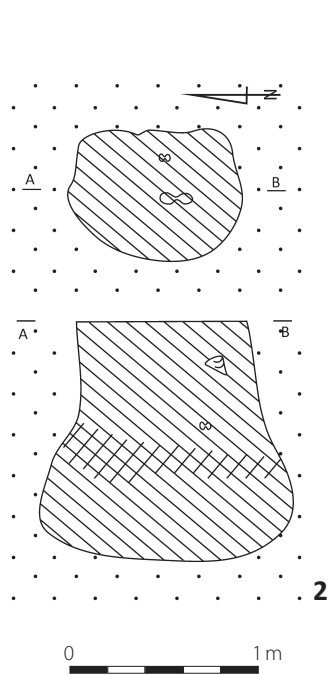
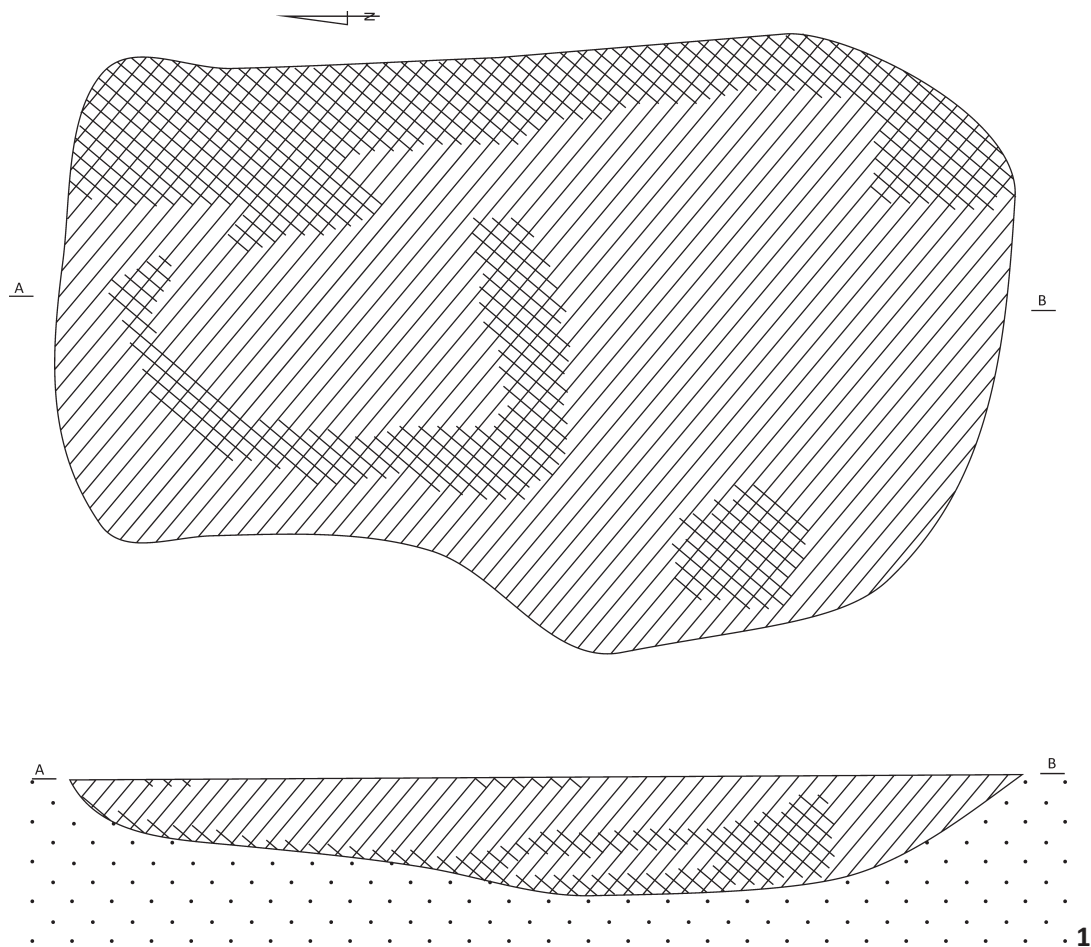
Ryc. 81. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 43; 2: obiekt 60.

Fig. 81. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 43; 2: feature 60.

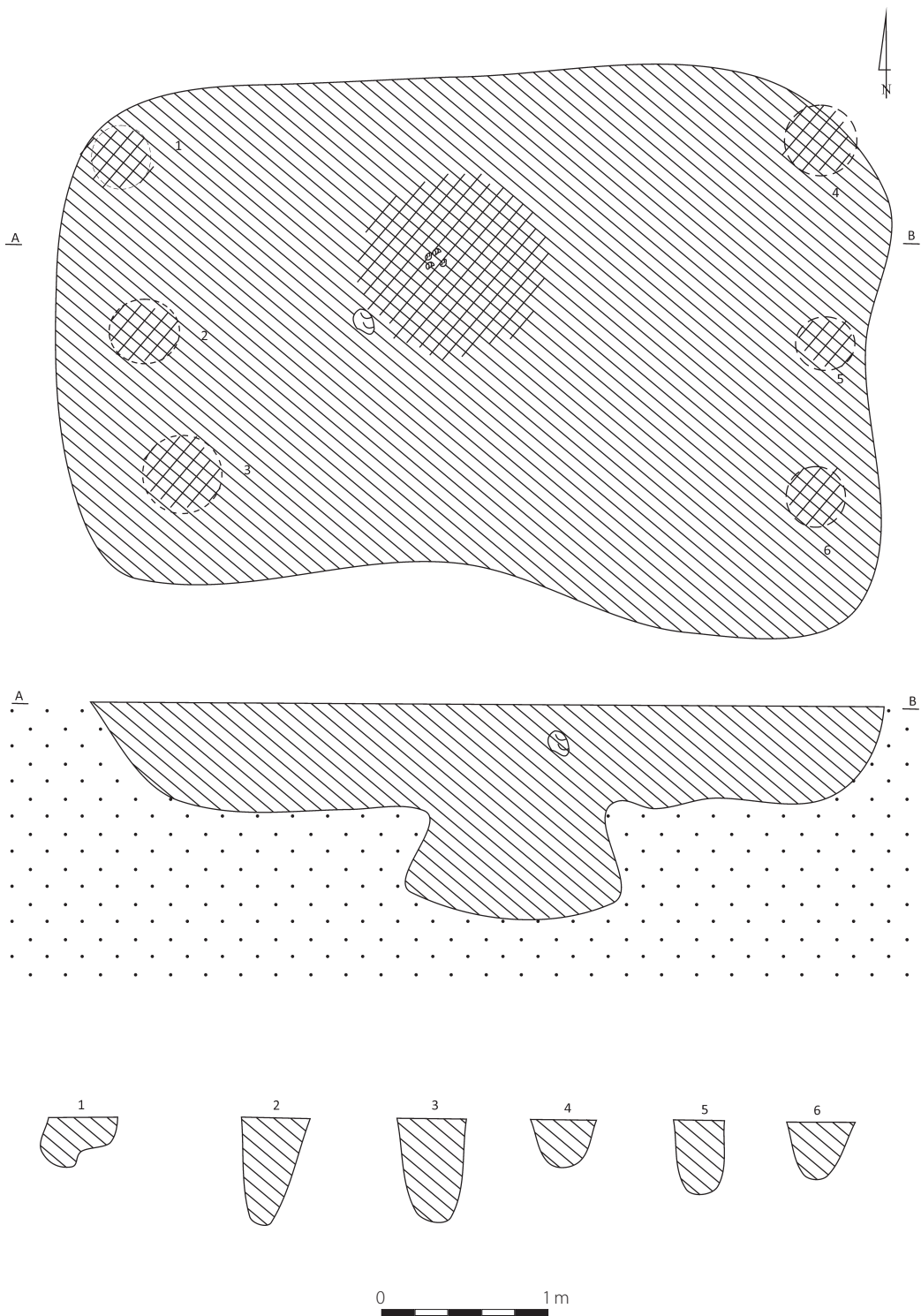
Ryc. 82. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 70; 2: obiekt 71.

Fig. 82. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 70; 2: feature 71.

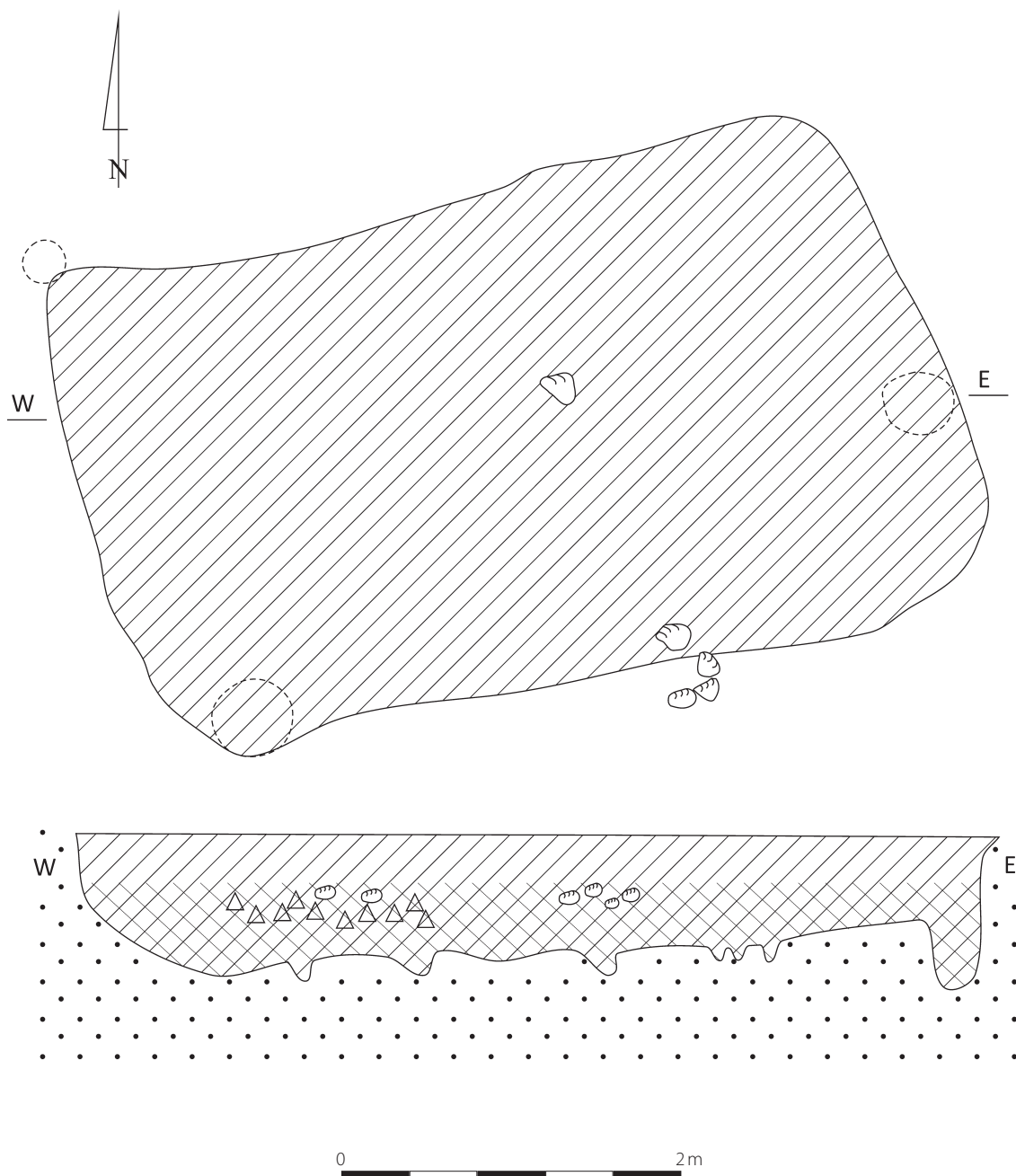
Ryc. 83. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 72; 2: obiekt 74; 3: obiekt 93.

Fig. 83. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 72; 2: feature 74; 3: feature 93.

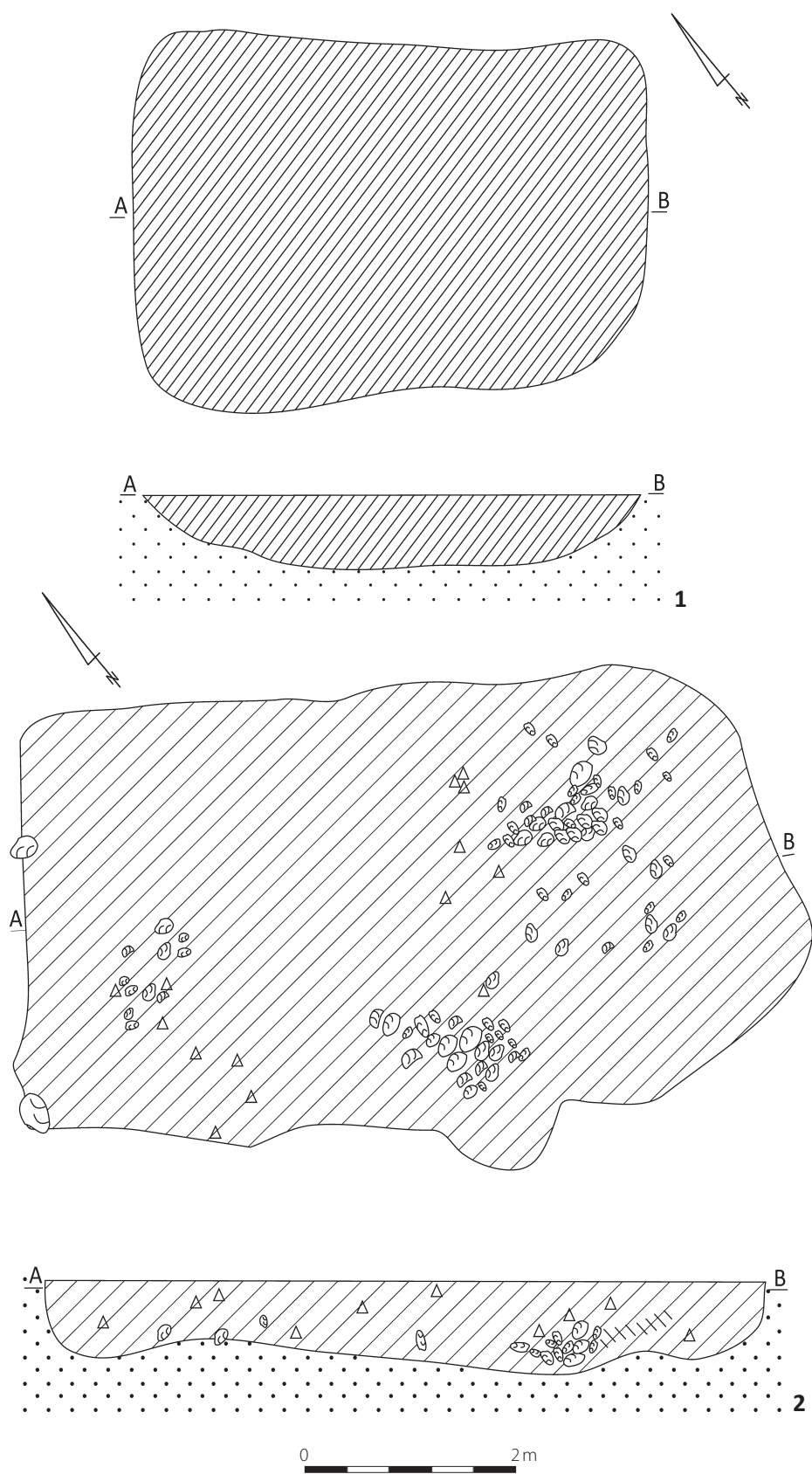
Ryc. 84. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 77.

Fig. 84. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 77.

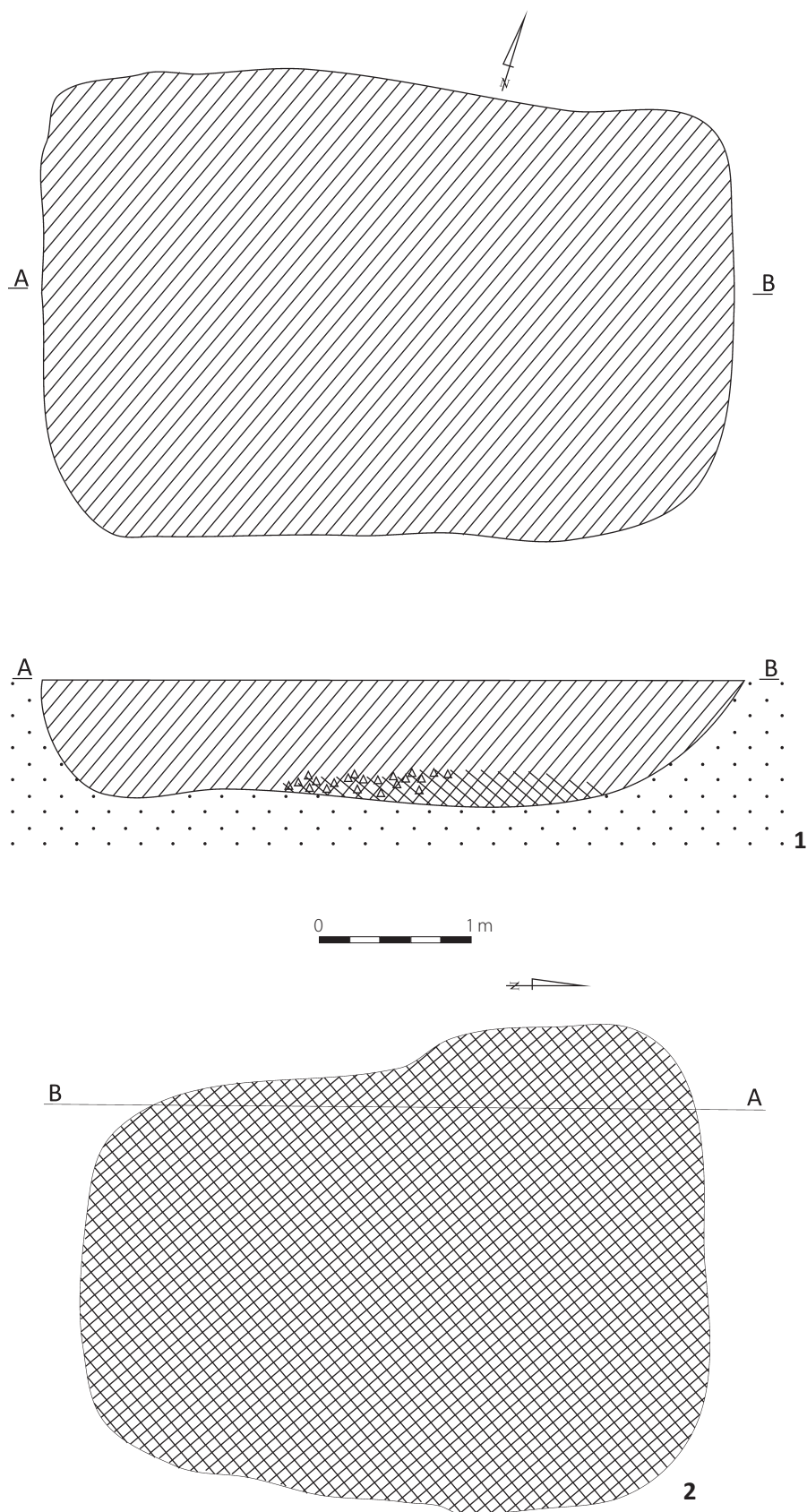
Ryc. 85. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 78.

Fig. 85. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 78.

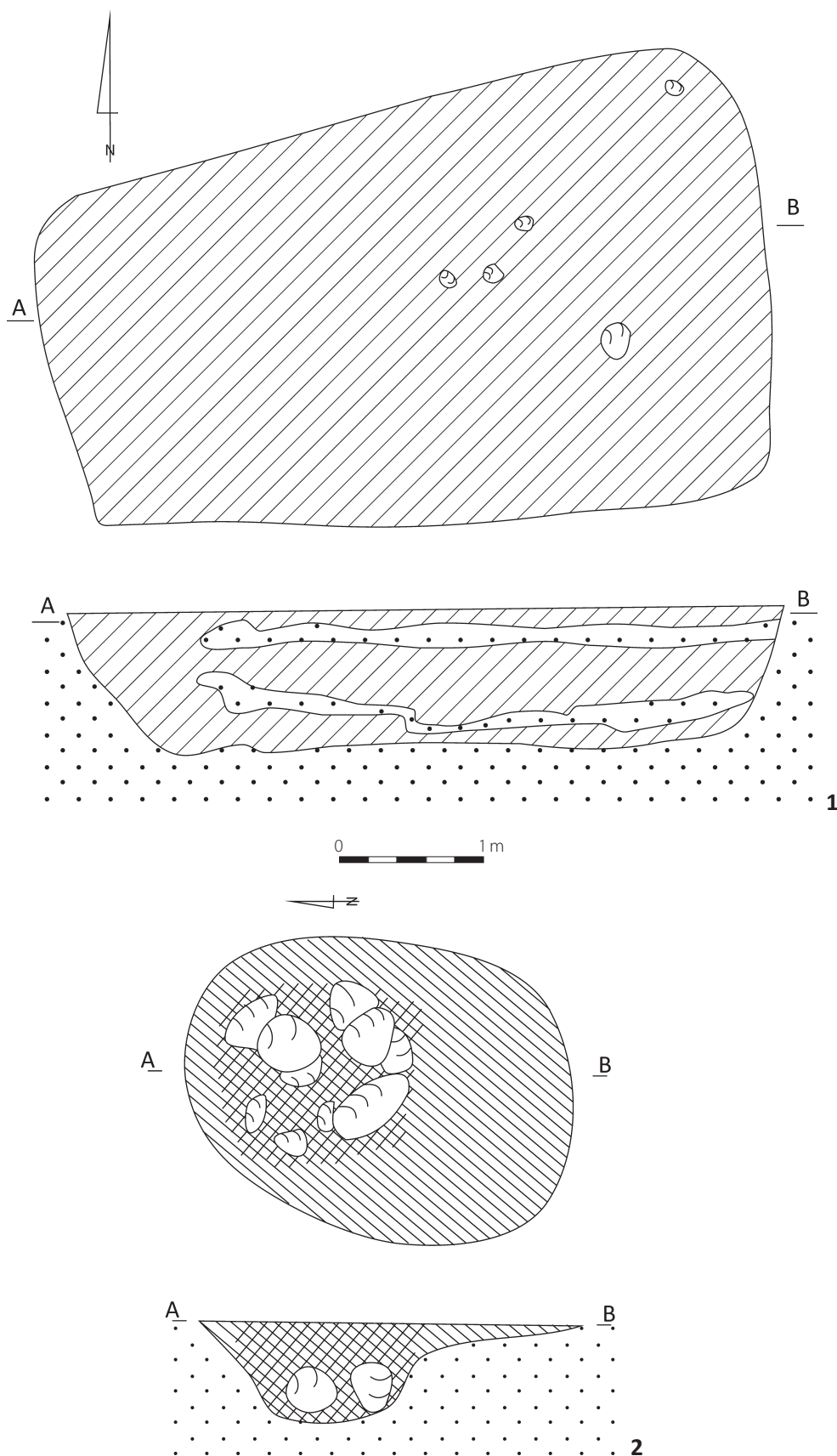
Ryc. 86. Siemiecchów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 80; 2: obiekt 81.

Fig. 86. Siemiecchów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 80; 2: feature 81.

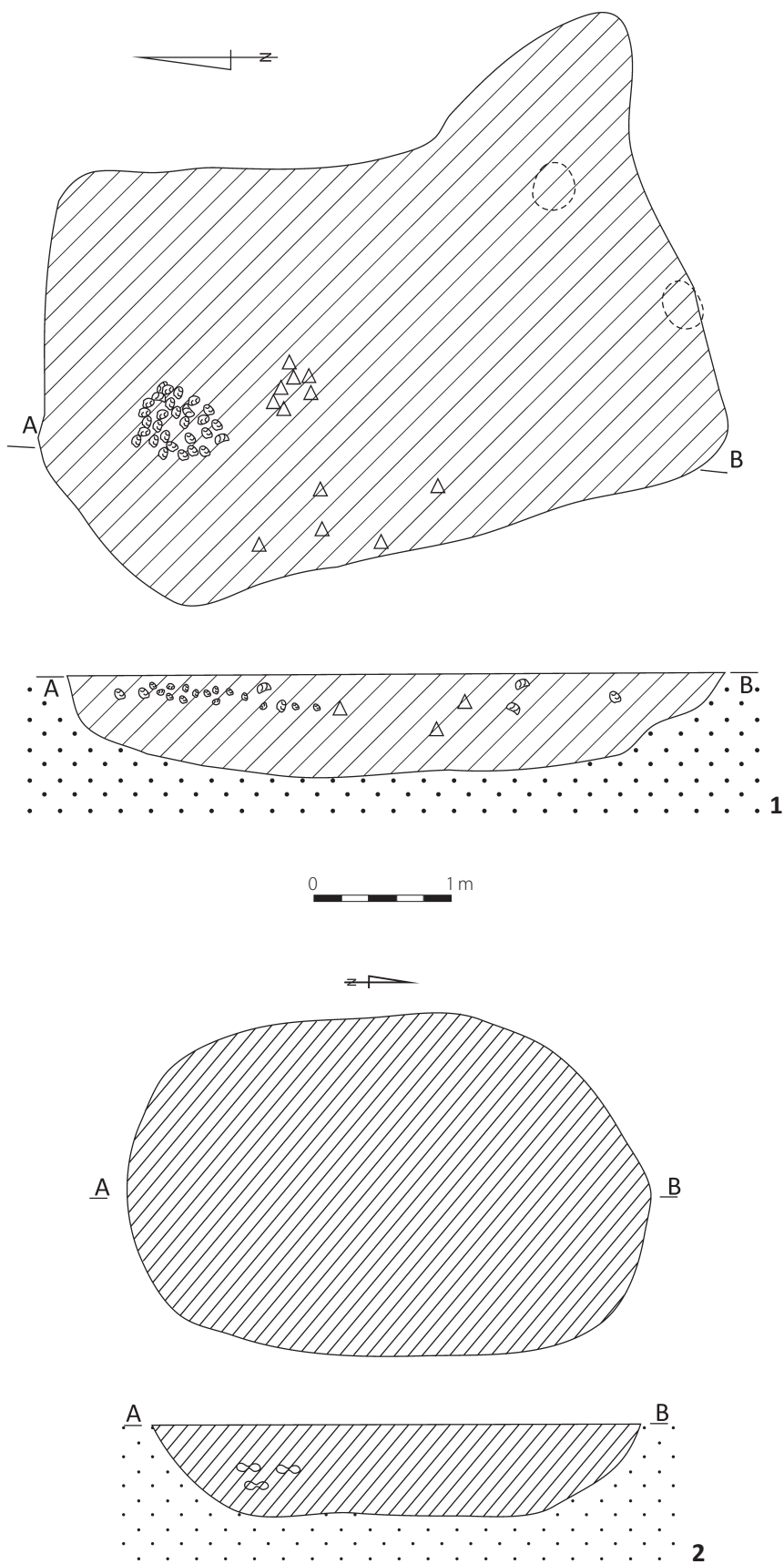
Ryc. 87. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 82; 2: obiekt 89.

Fig. 87. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 82; 2: feature 89.

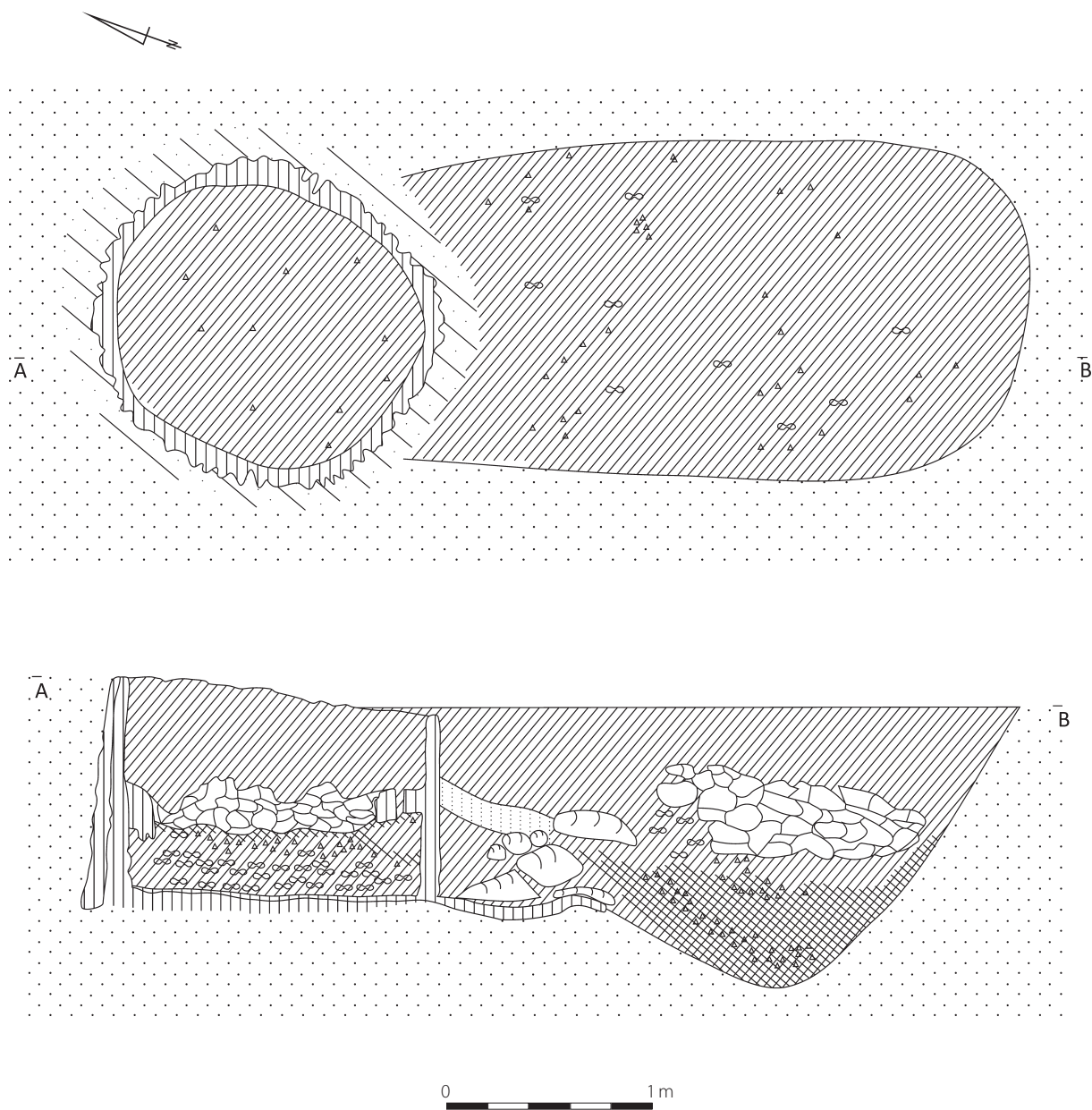
Ryc. 88. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 94; 2: obiekt 95.

Fig. 88. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 94; 2: feature 95.

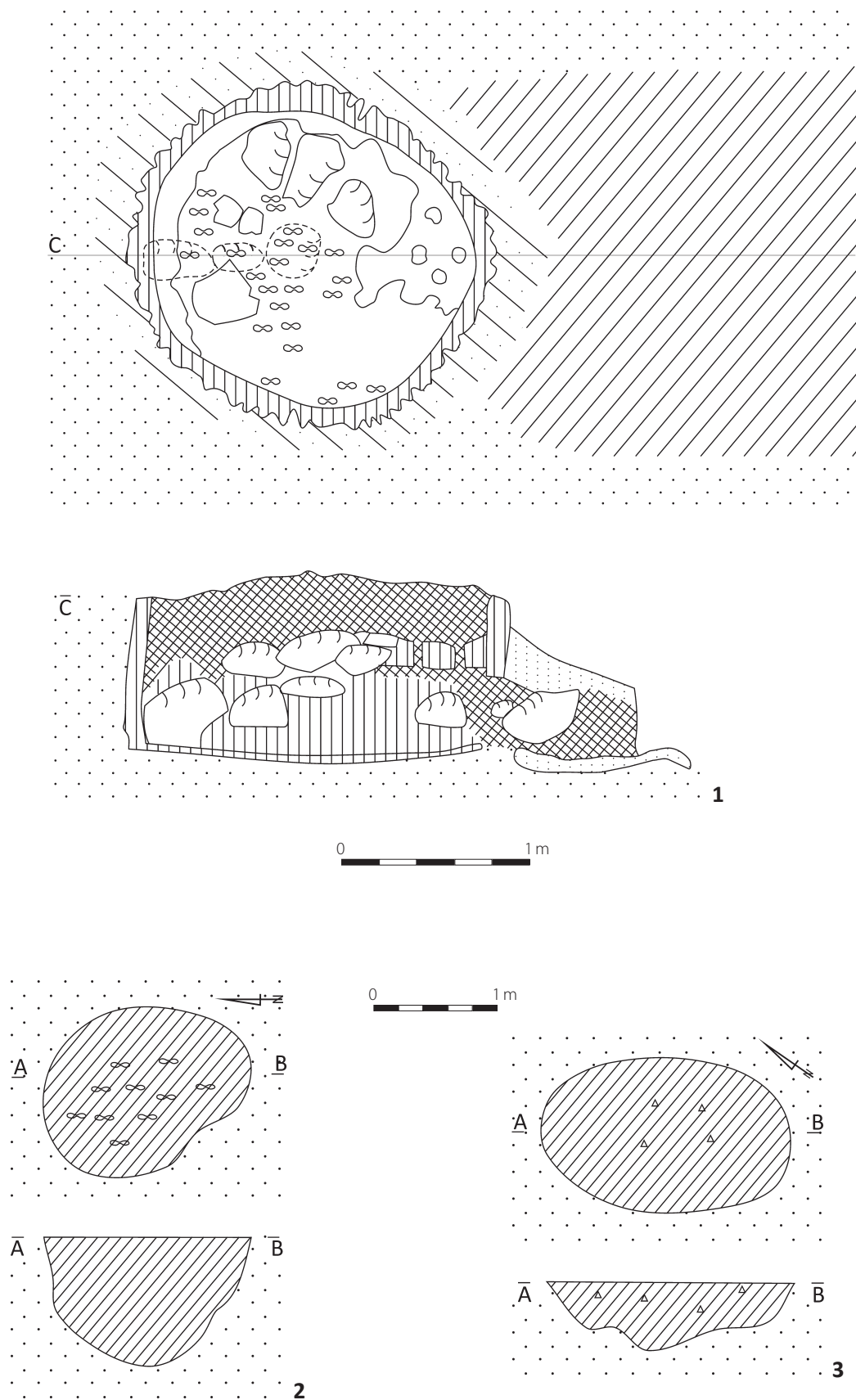
Ryc. 89. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 113; 2: obiekt 120.

Fig. 89. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 113; 2: feature 120.

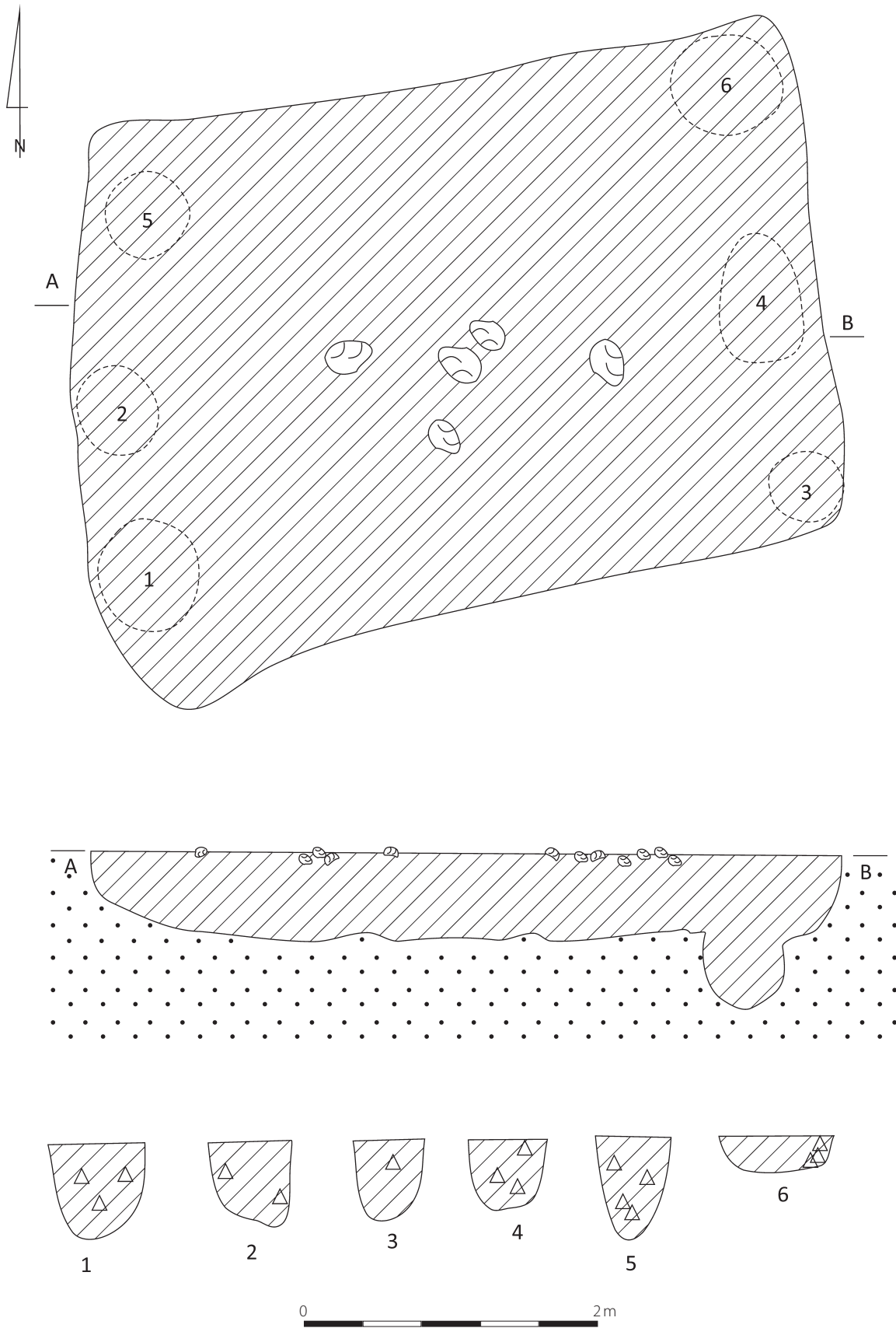
Ryc. 90. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 119.

Fig. 90. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 119.

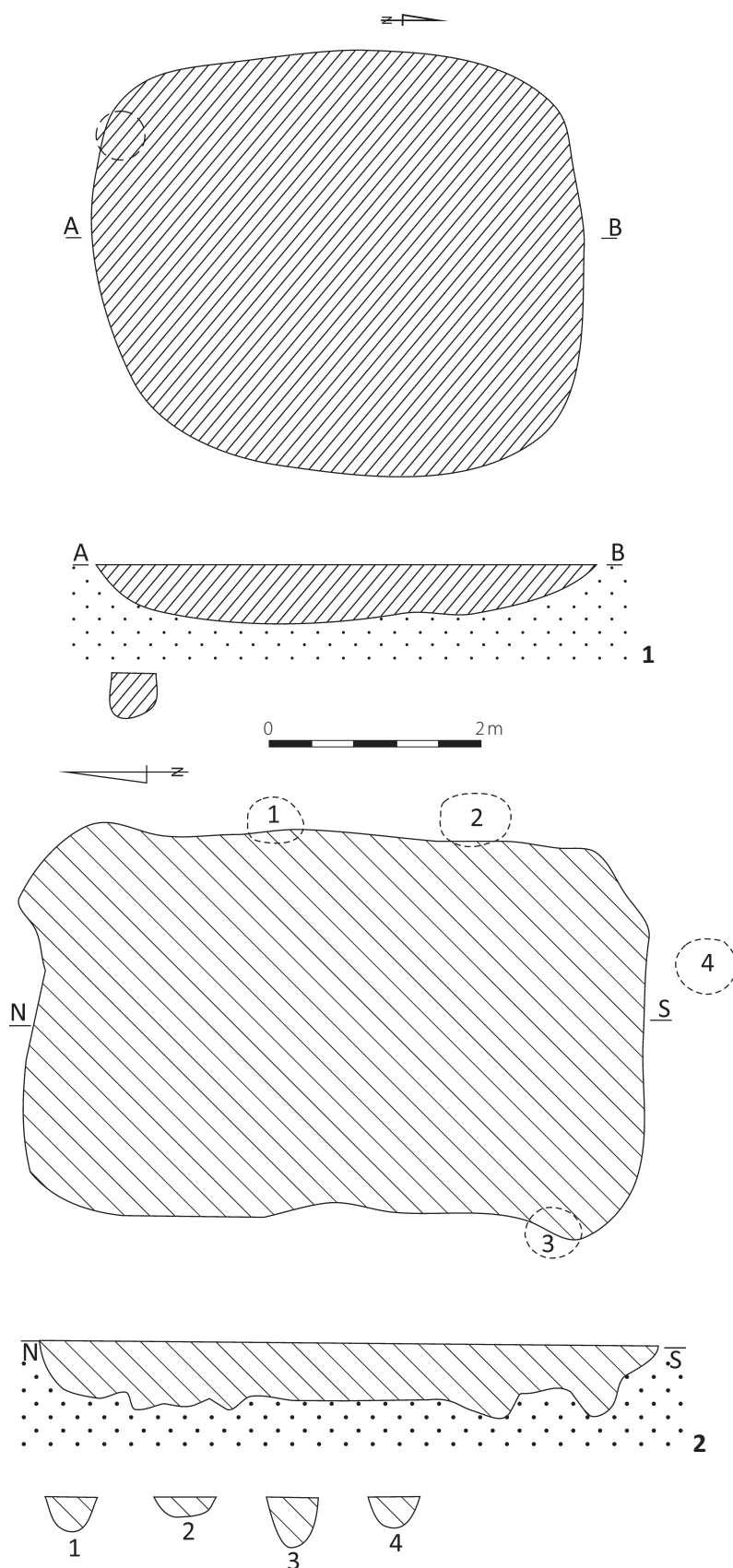
Ryc. 91. Siemieczów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 119; 2: obiekt 121; 3: obiekt 165.

Fig. 91. Siemieczów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 119; 2: feature 121; 3: feature 165.

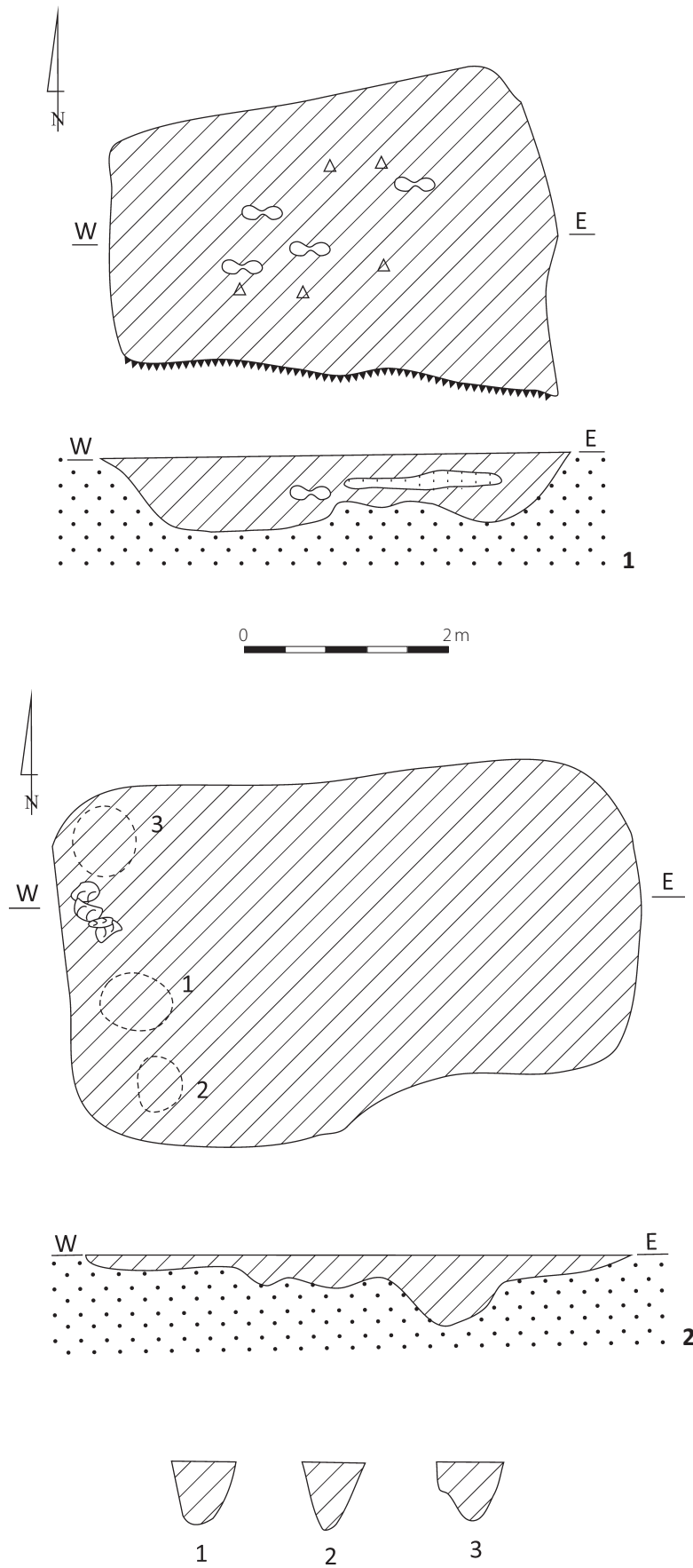
Ryc. 92. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 129.

Fig. 92. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 129.

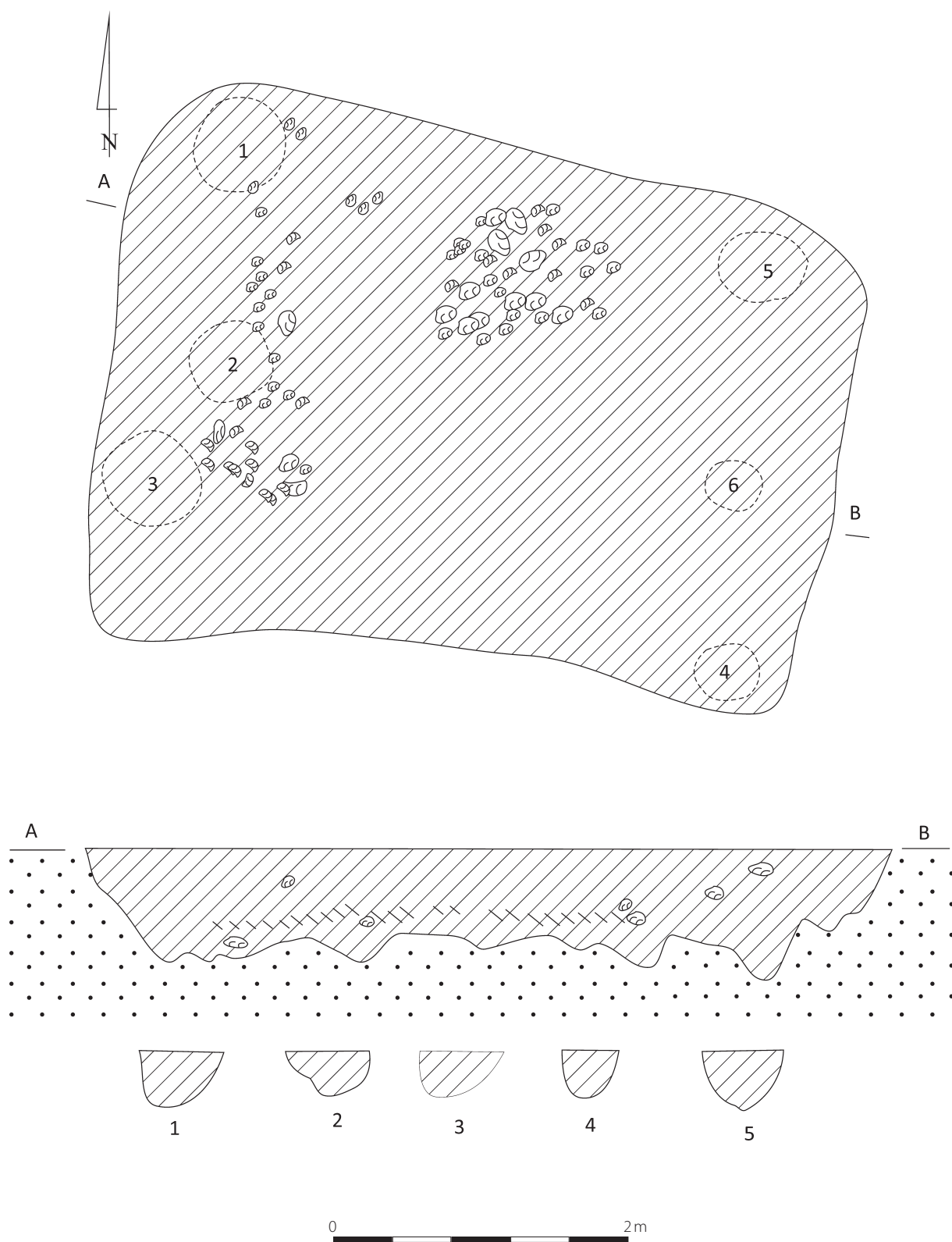
Ryc. 93. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 130; 2: obiekt 145.

Fig. 93. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 130; 2: feature 145.

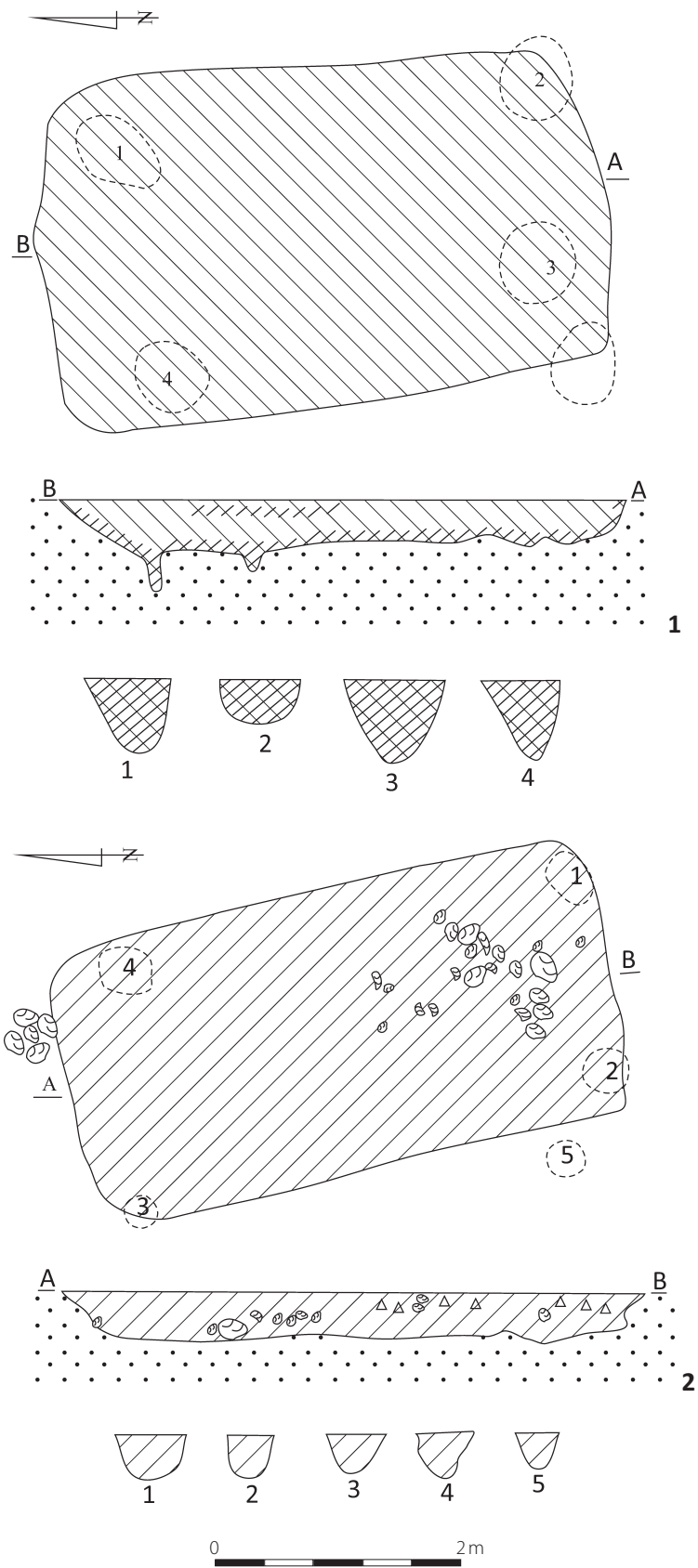
Ryc. 94. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 148; 2: obiekt 149.

Fig. 94. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 148; 2: feature 149.

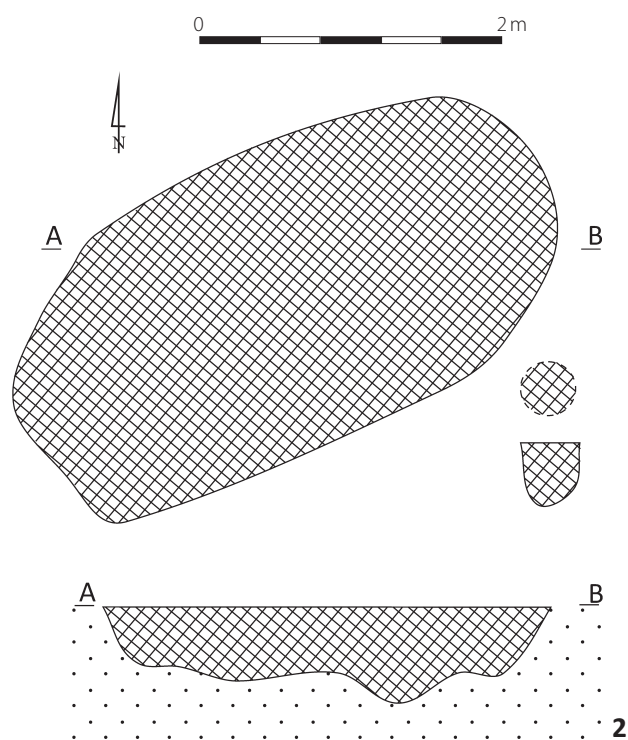
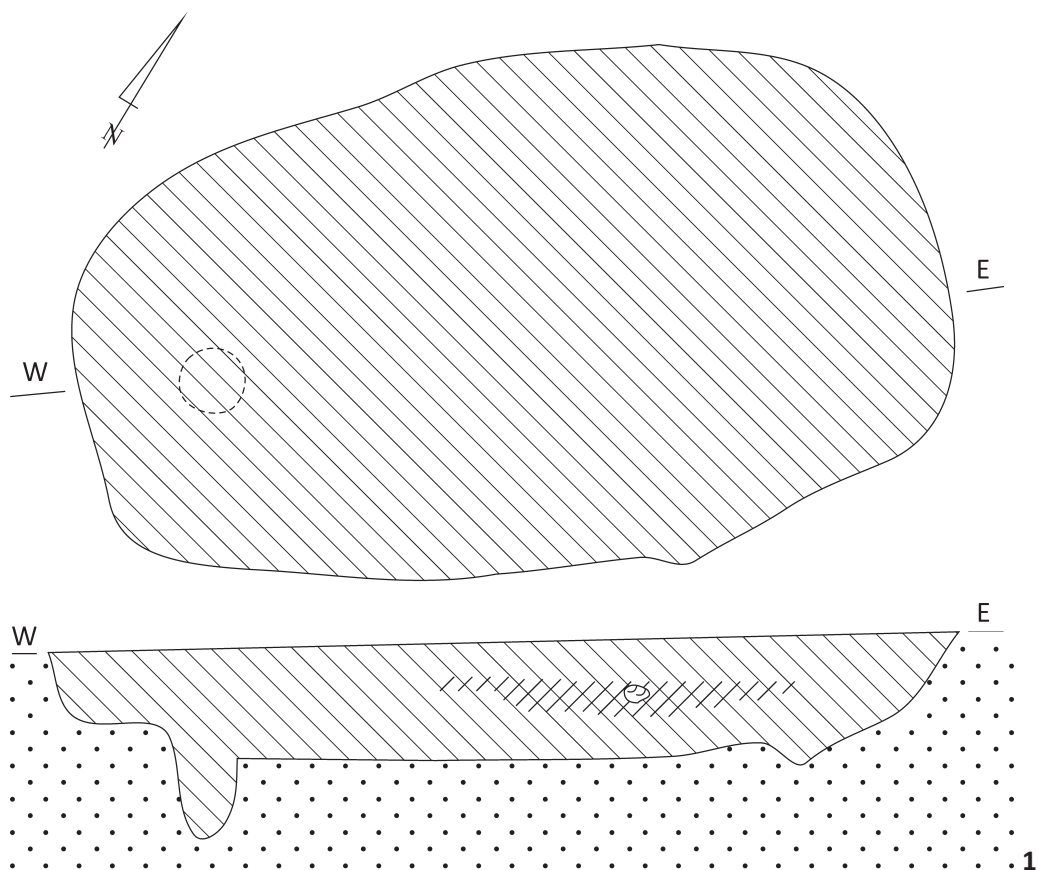
Ryc. 95. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 151.

Fig. 95. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 151.

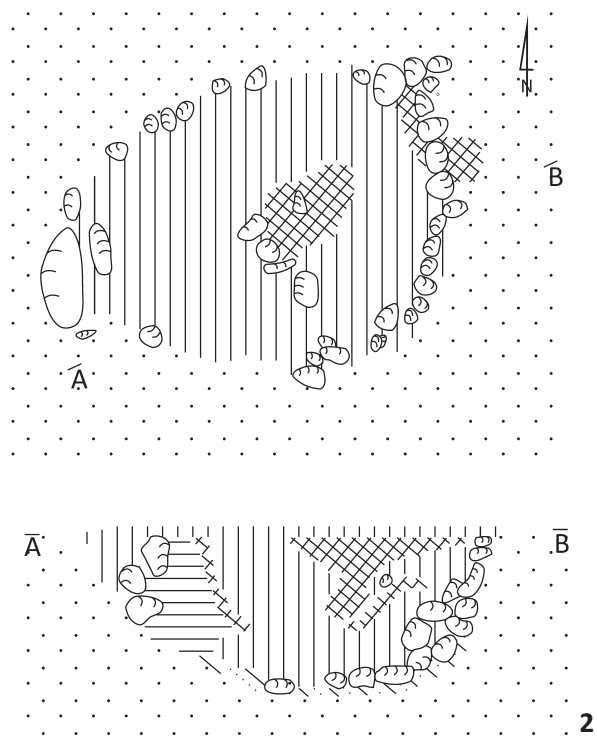
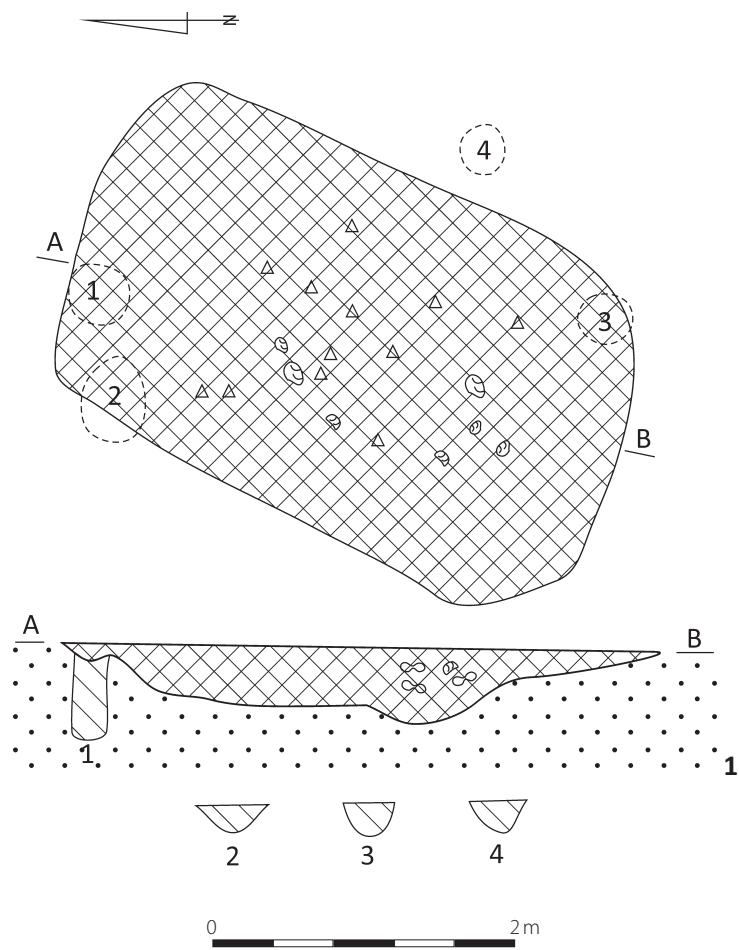
Ryc. 96. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 153; 2: obiekt 159.

Fig. 96. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 153; 2: feature 159.

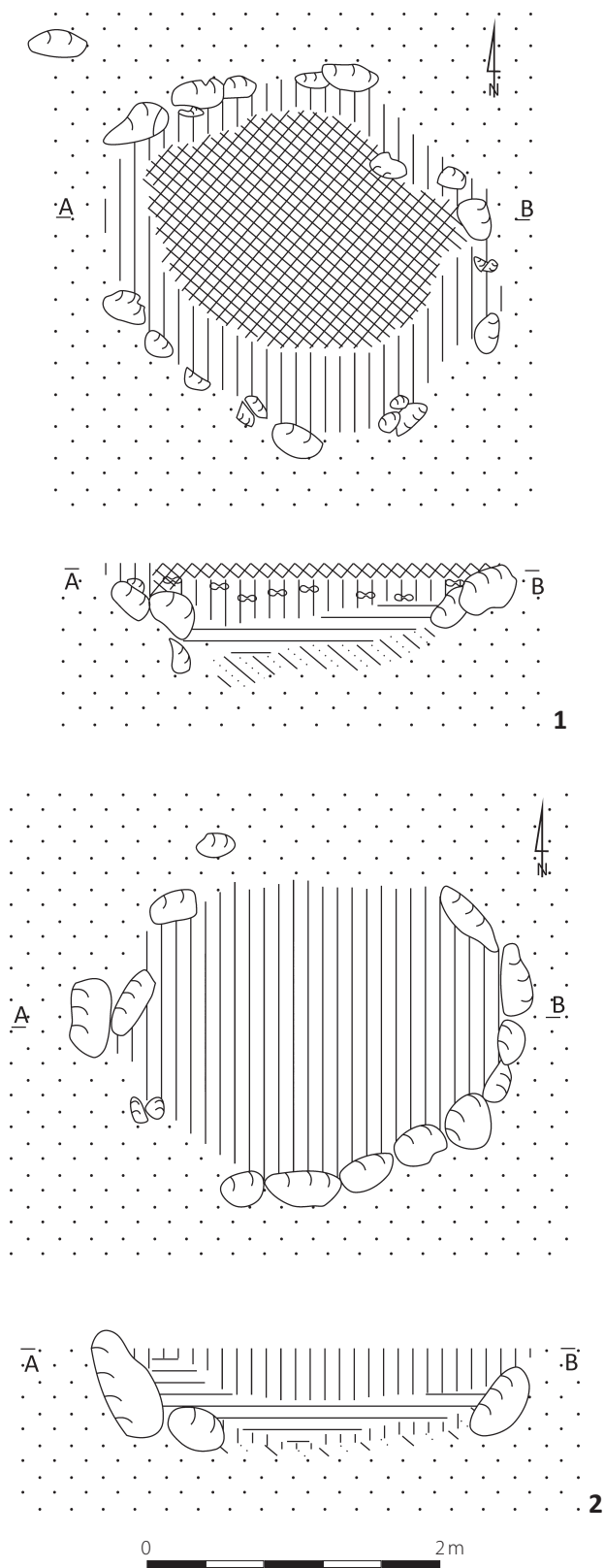
Ryc. 97. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 174; 2: obiekt 181.

Fig. 97. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 174; 2: feature 181.

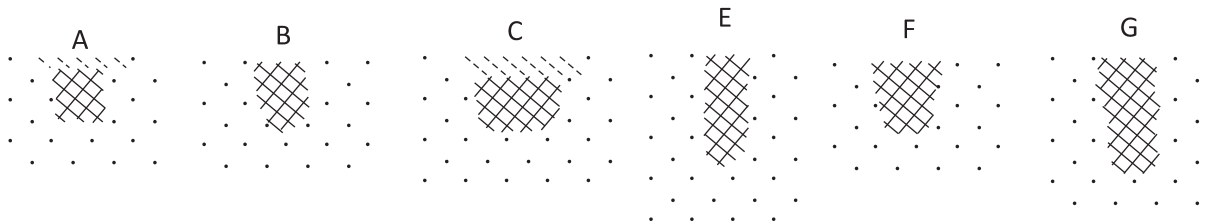
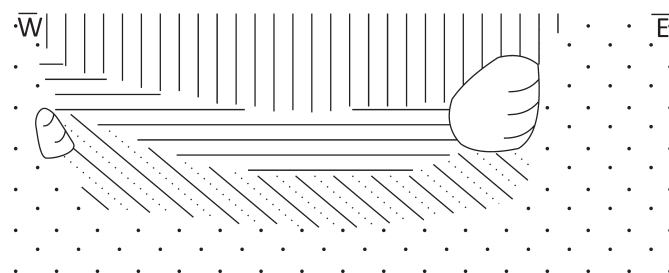
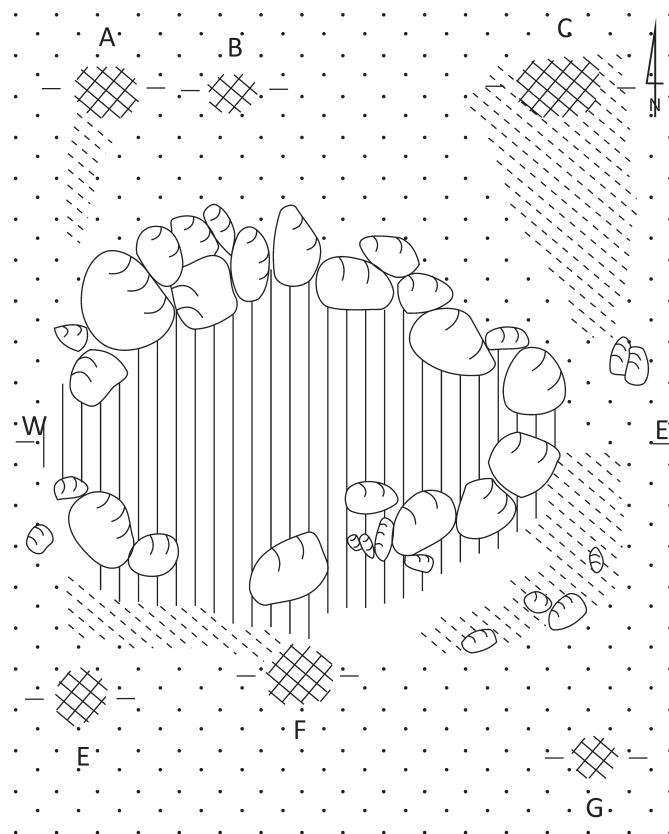
Ryc. 98. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 188; 2: obiekt 194.

Fig. 98. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 188; 2: feature 194.

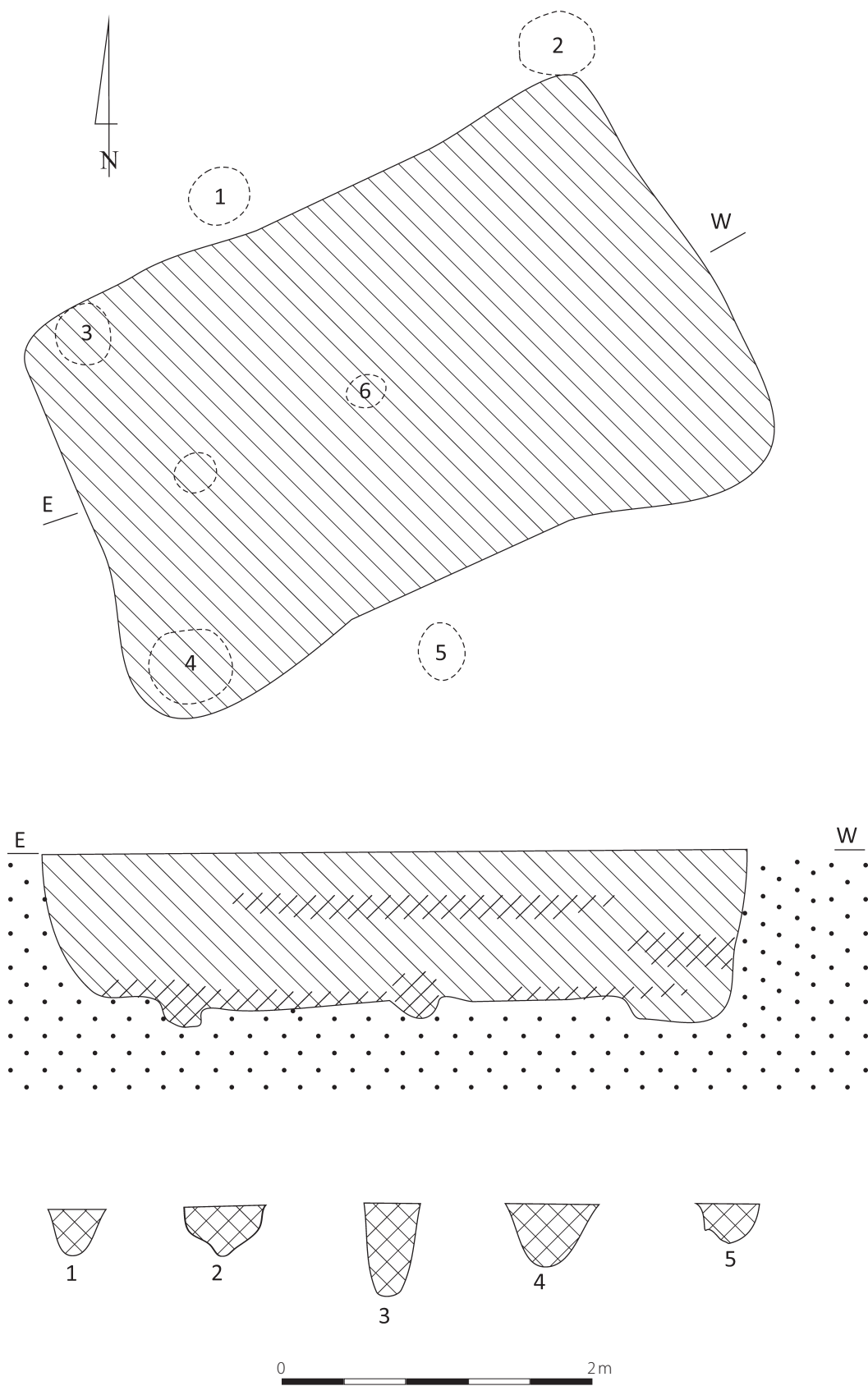
Ryc. 99. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 227; 2: obiekt 262.

Fig. 99. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 227; 2: feature 262.

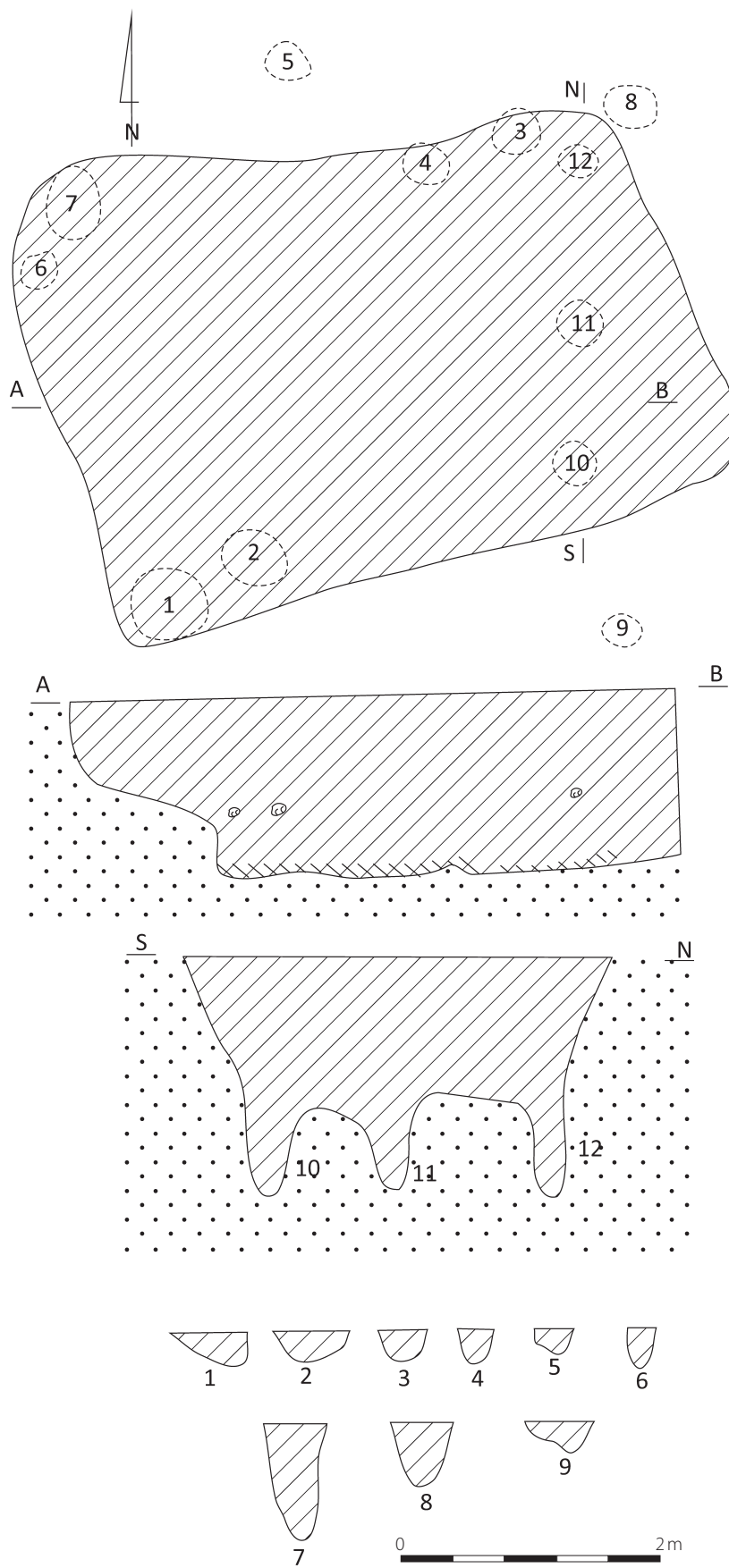
Ryc. 100. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 253.

Fig. 100. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 253.

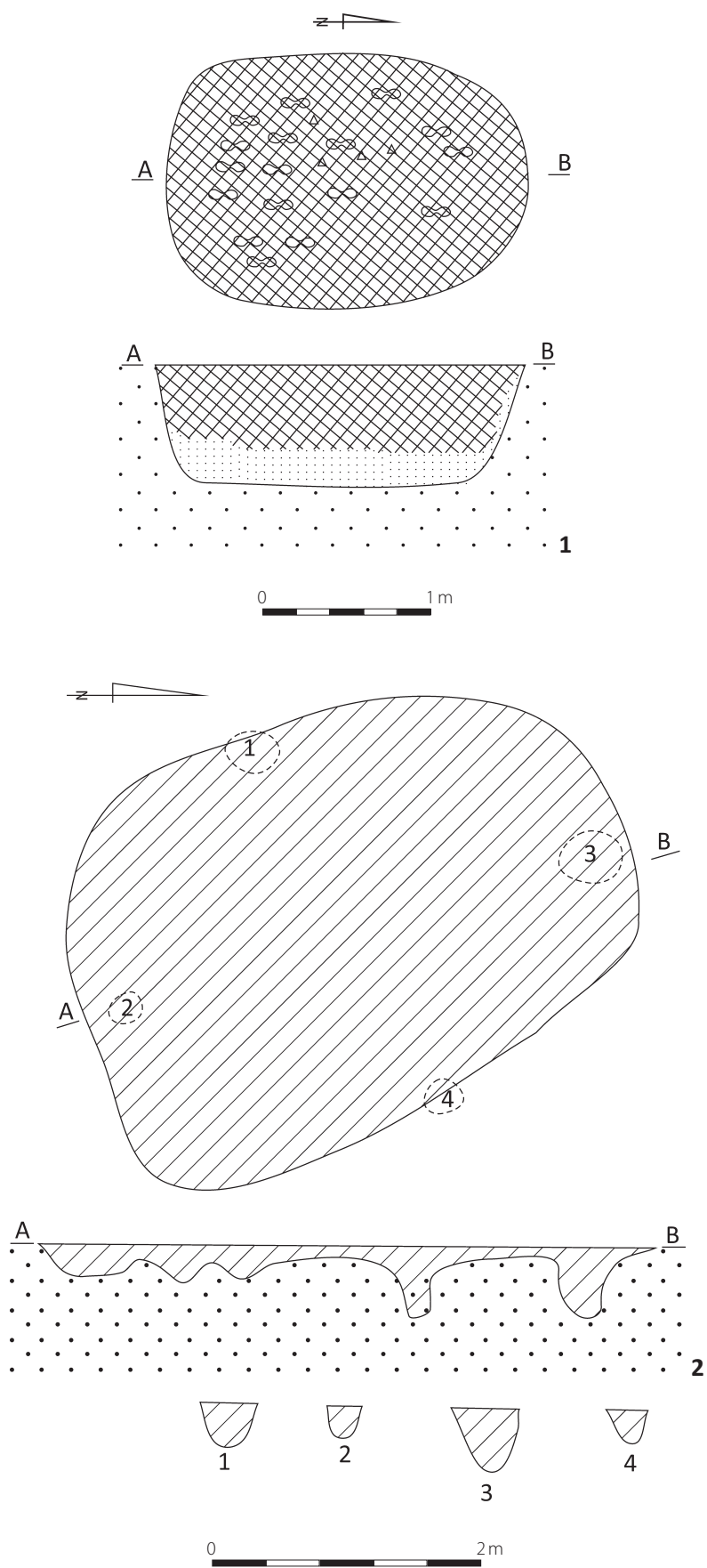
Ryc. 101. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 247.

Fig. 101. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 247.

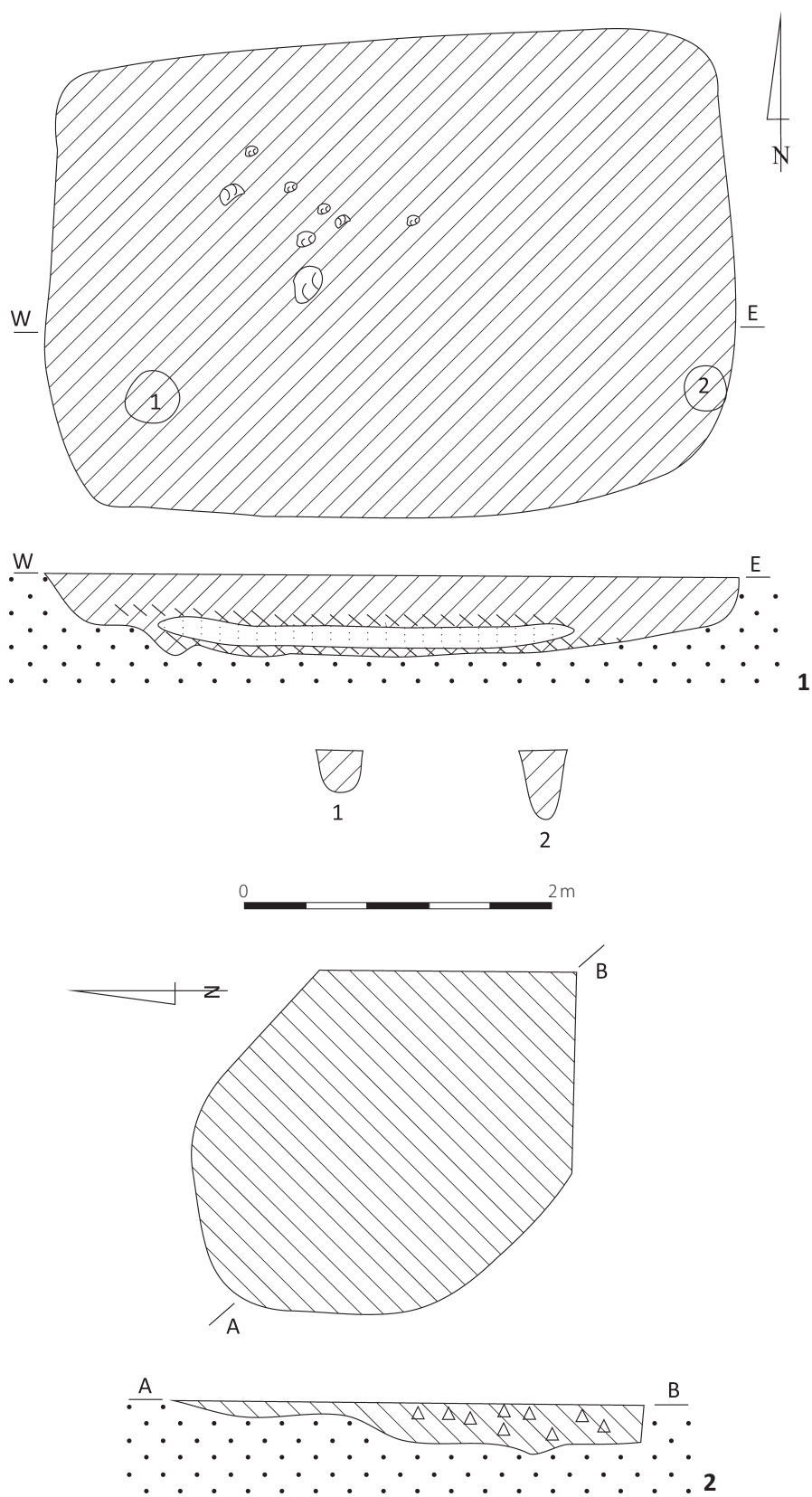
Ryc. 102. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 248.

Fig. 102. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 248.

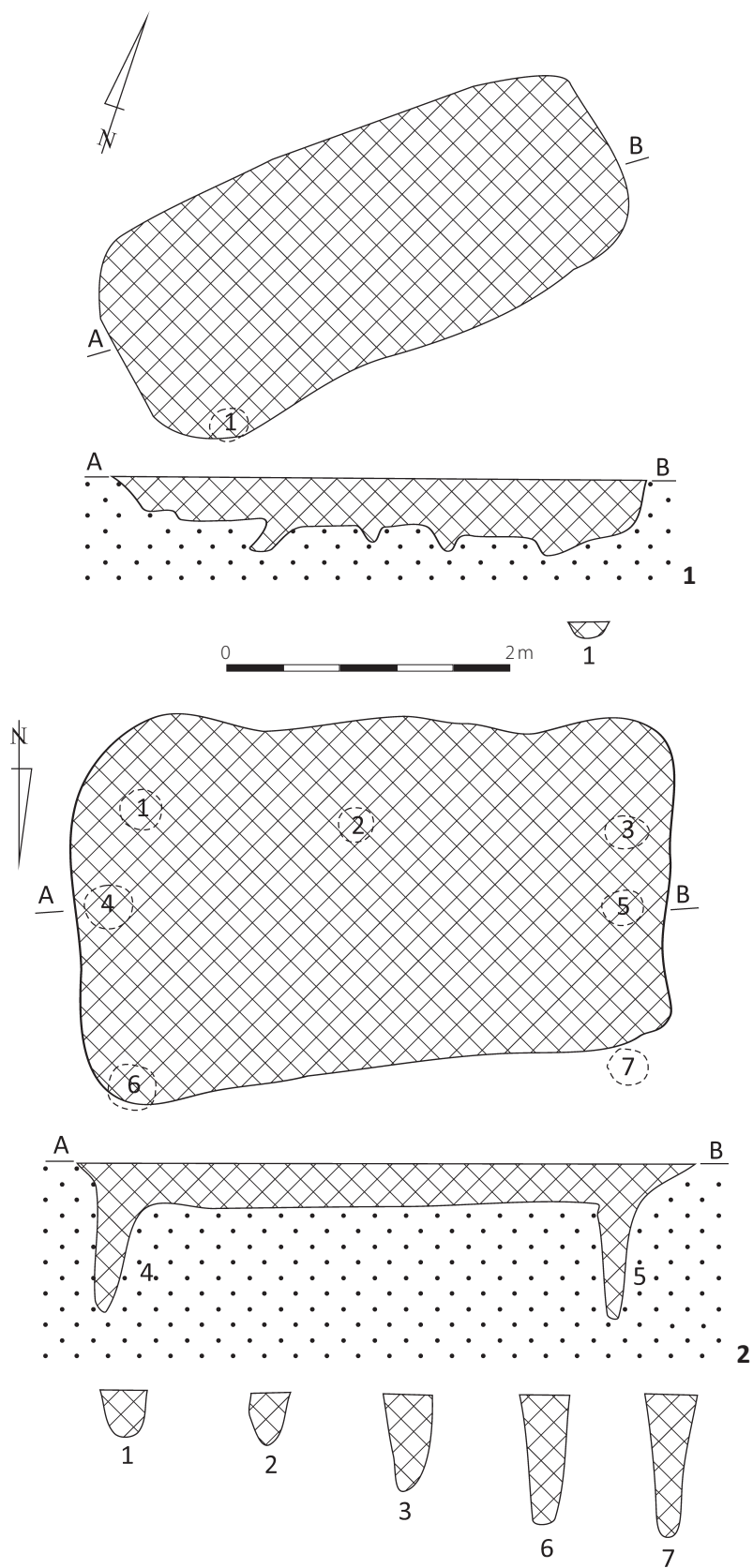
Ryc. 103. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 249; 2: obiekt 257.

Fig. 103. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 249; 2: feature 257.

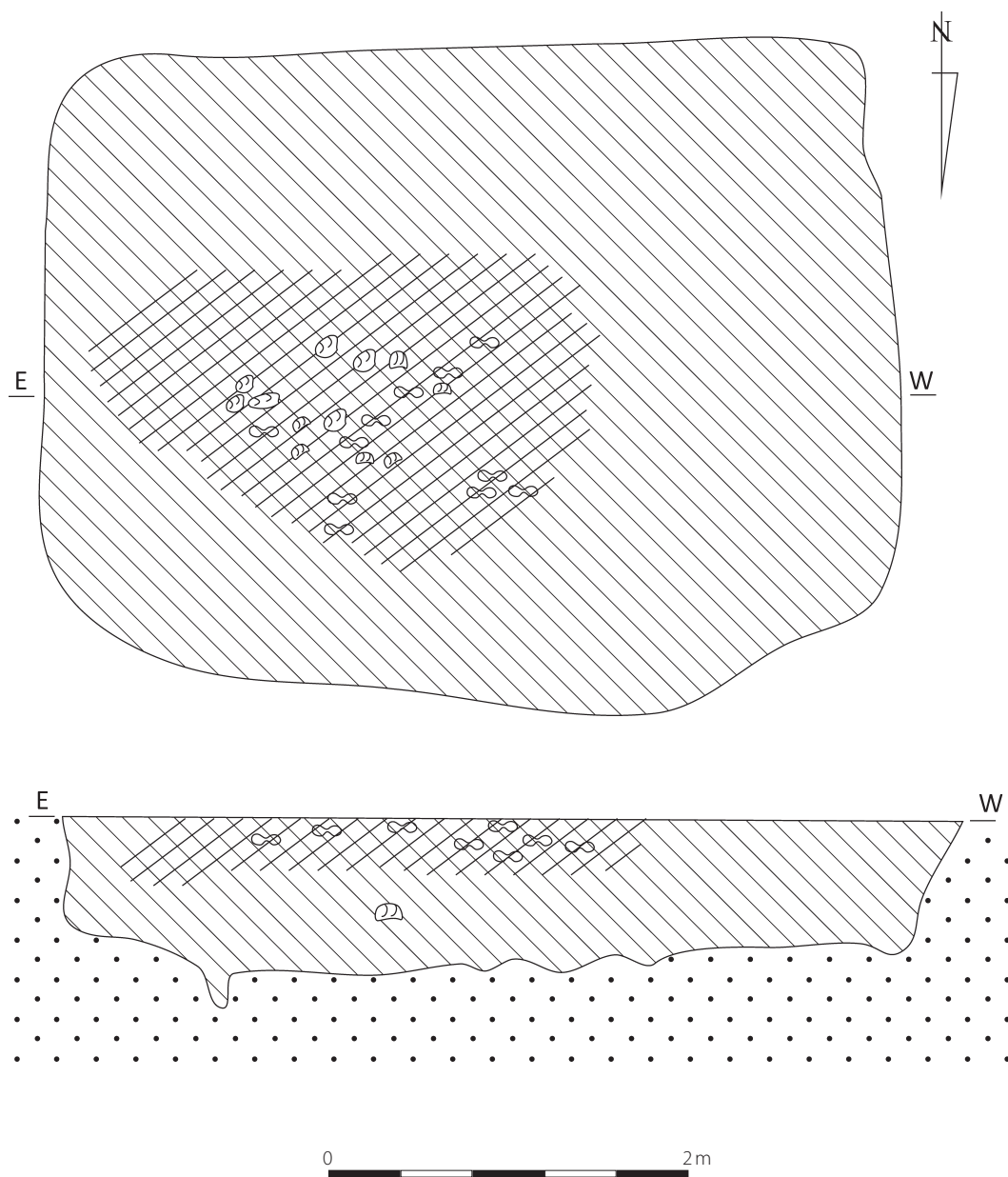
Ryc. 104. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 258; 2: obiekt 259.

Fig. 104. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 258; 2: feature 259.

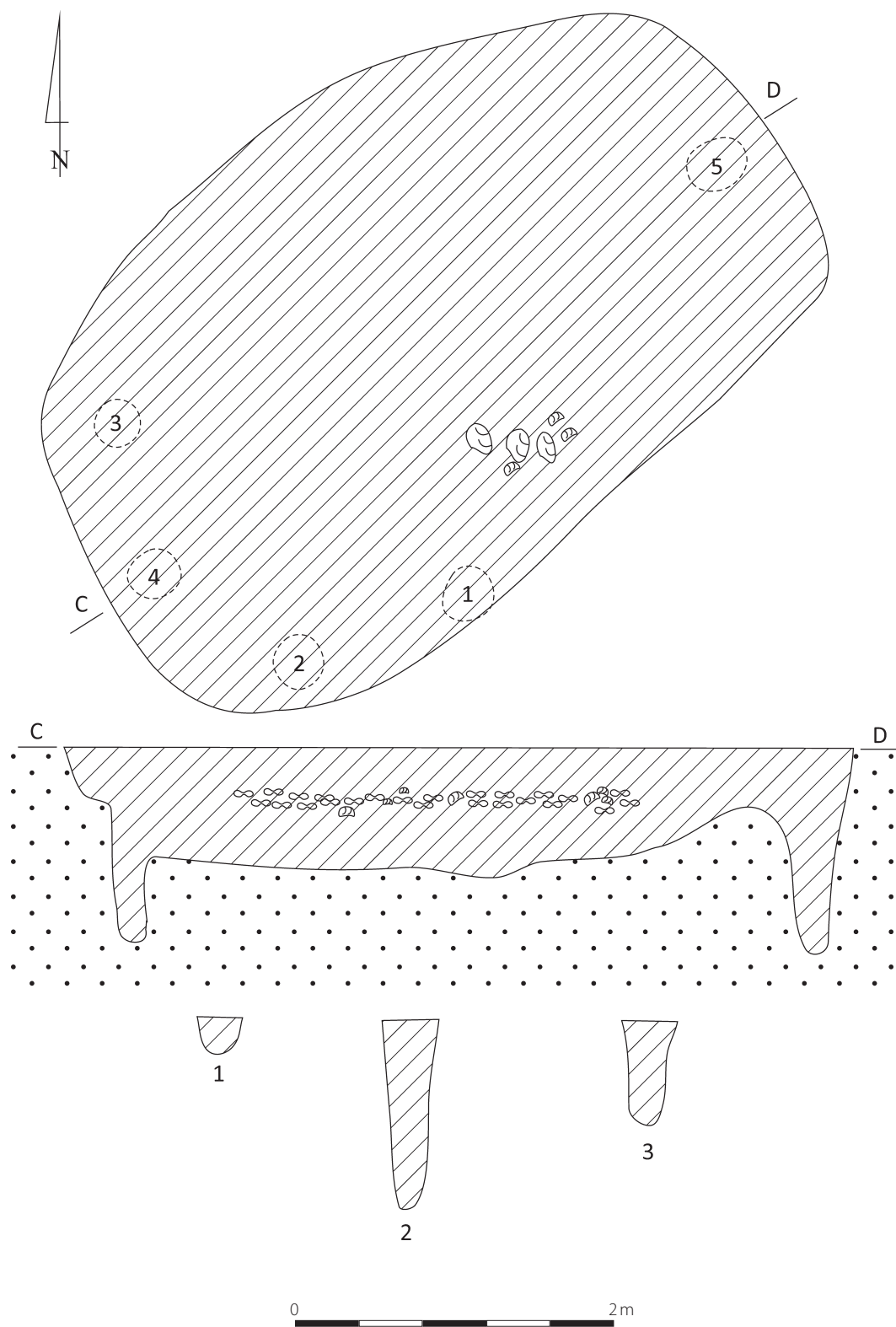
Ryc. 105. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 260; 2: obiekt 263.

Fig. 105. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 260; 2: feature 263.

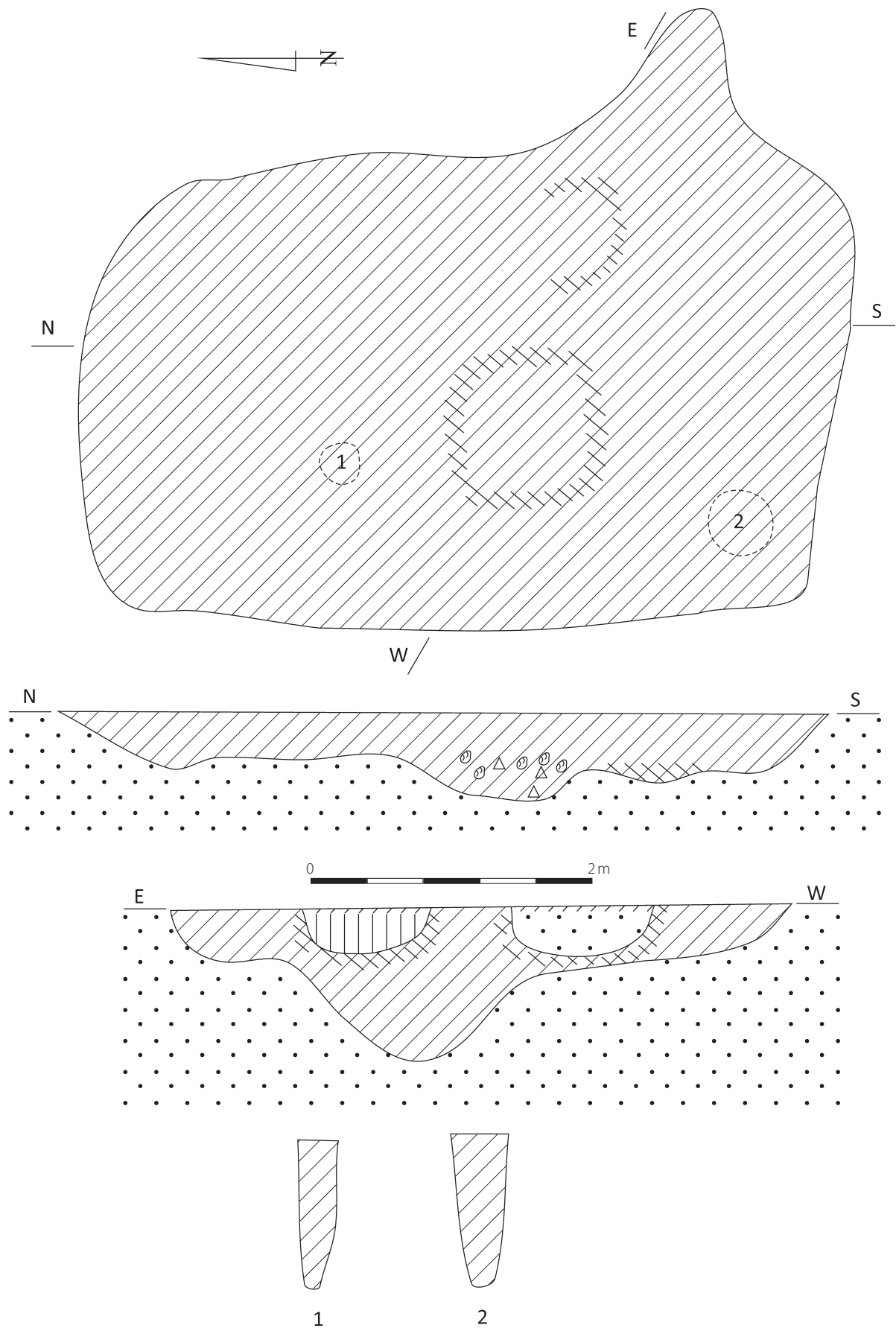
Ryc. 106. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 265.

Fig. 106. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 265.

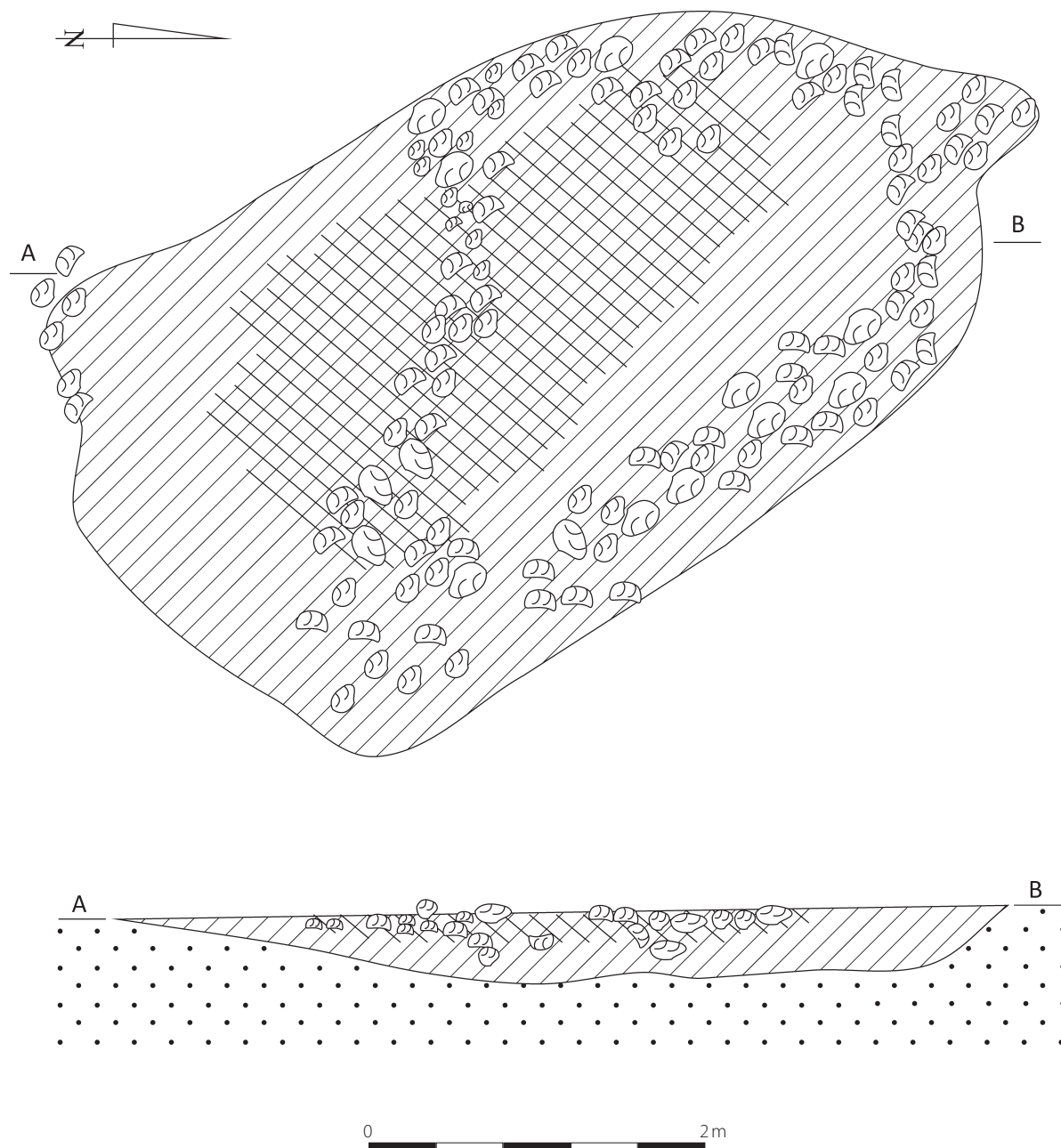
Ryc. 107. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 268.

Fig. 107. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 268.

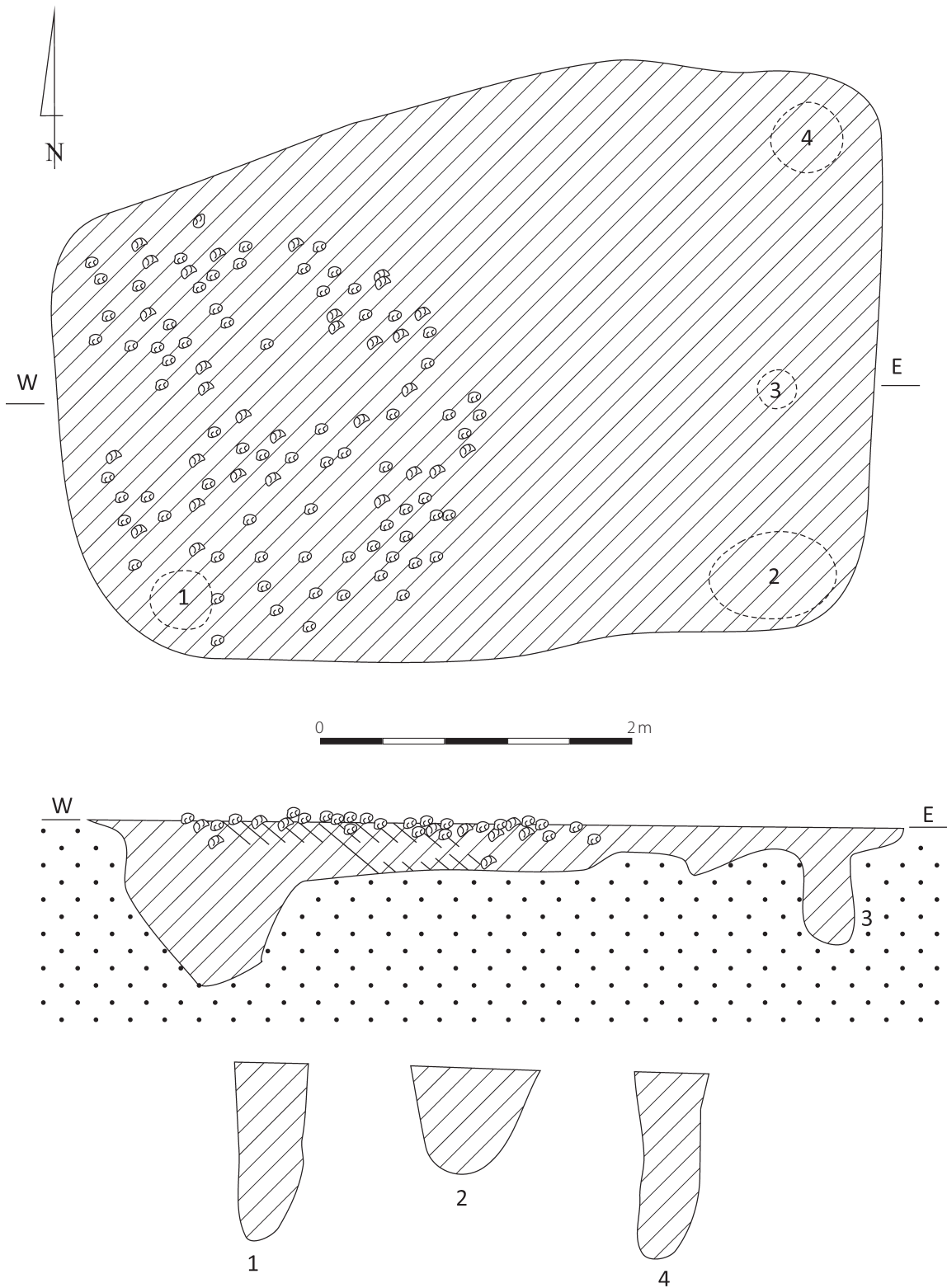
Ryc. 108. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 269.

Fig. 108. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 269.

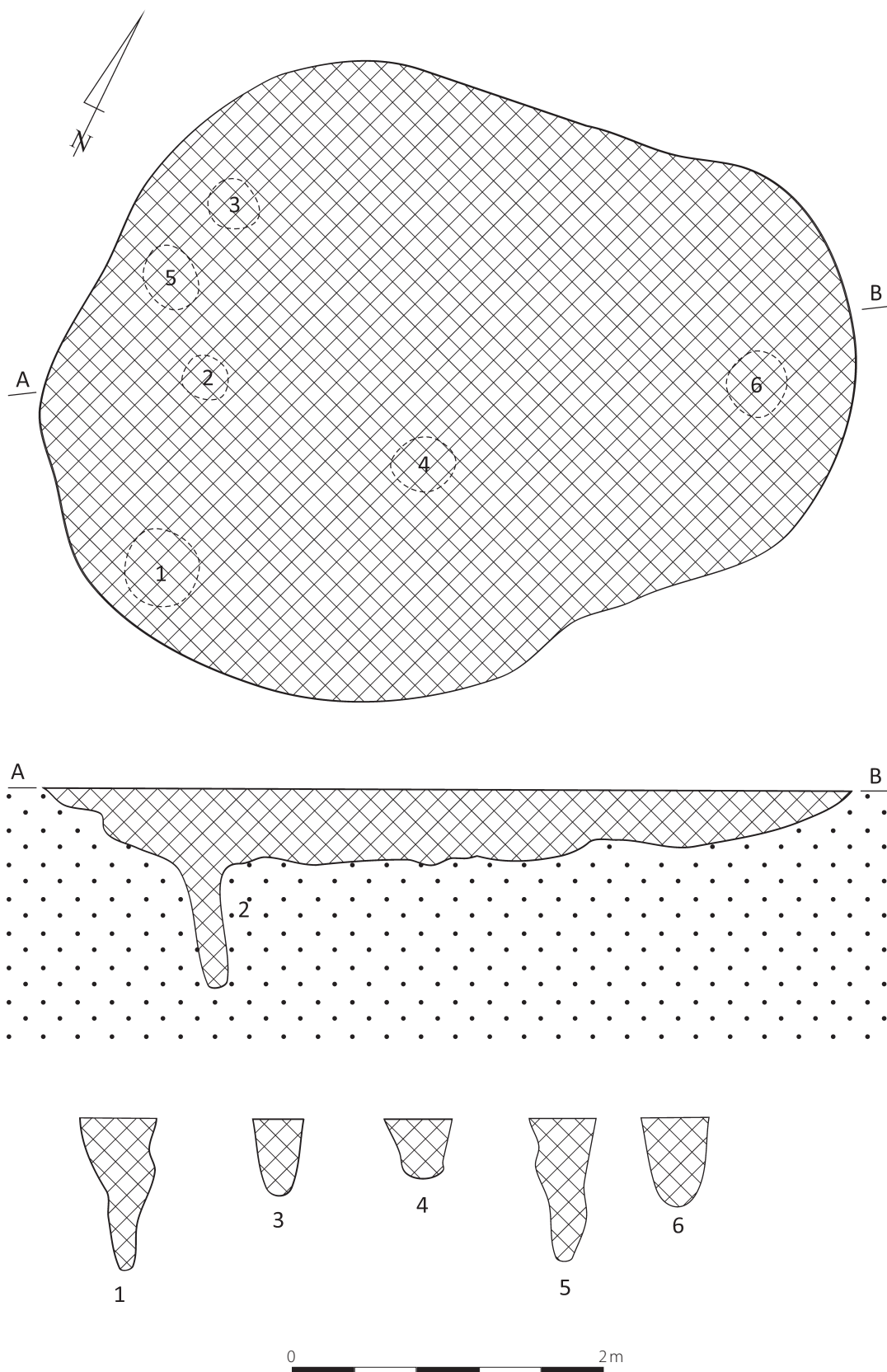
Ryc. 109. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 278.

Fig. 109. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 278.

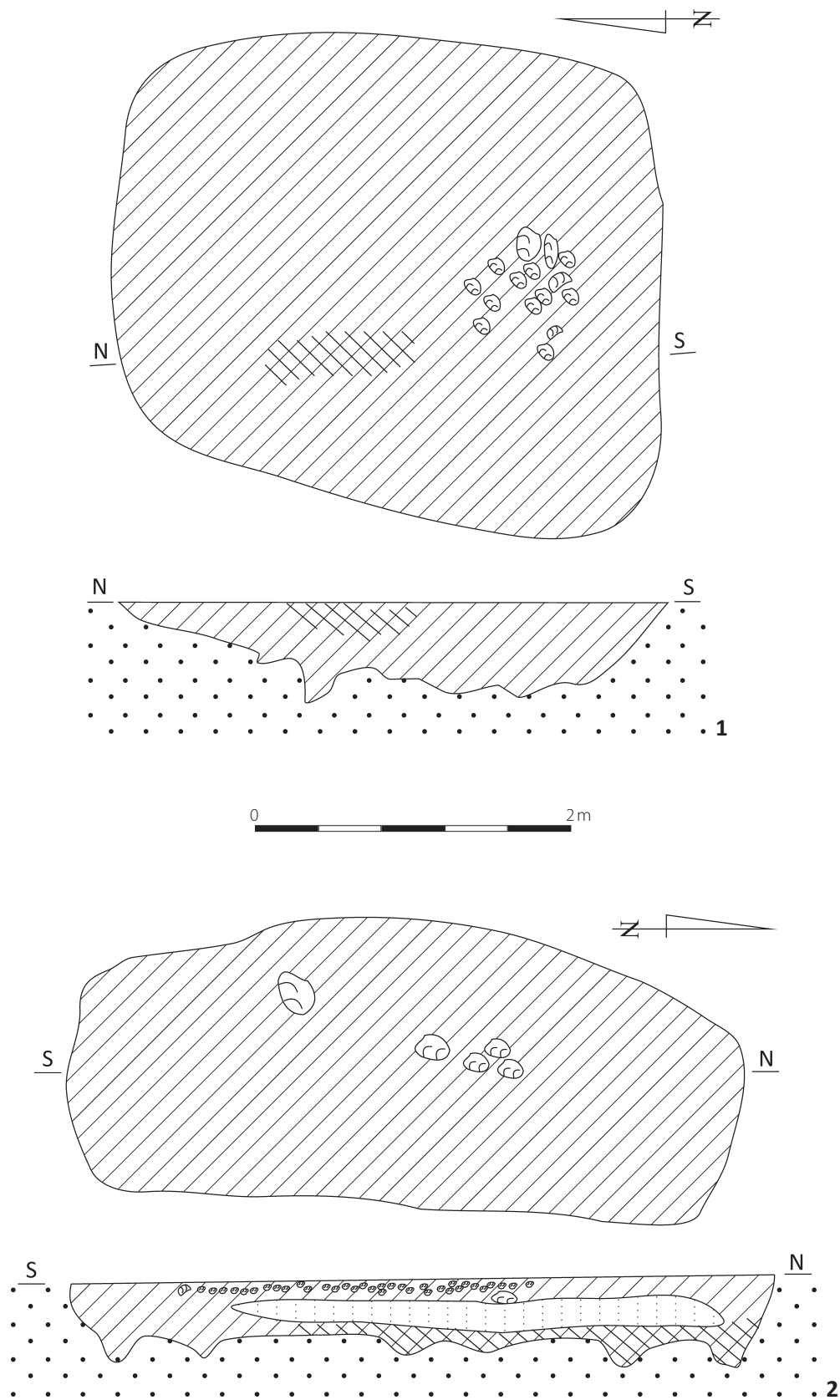
Ryc. 110. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 280.

Fig. 110. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 280.

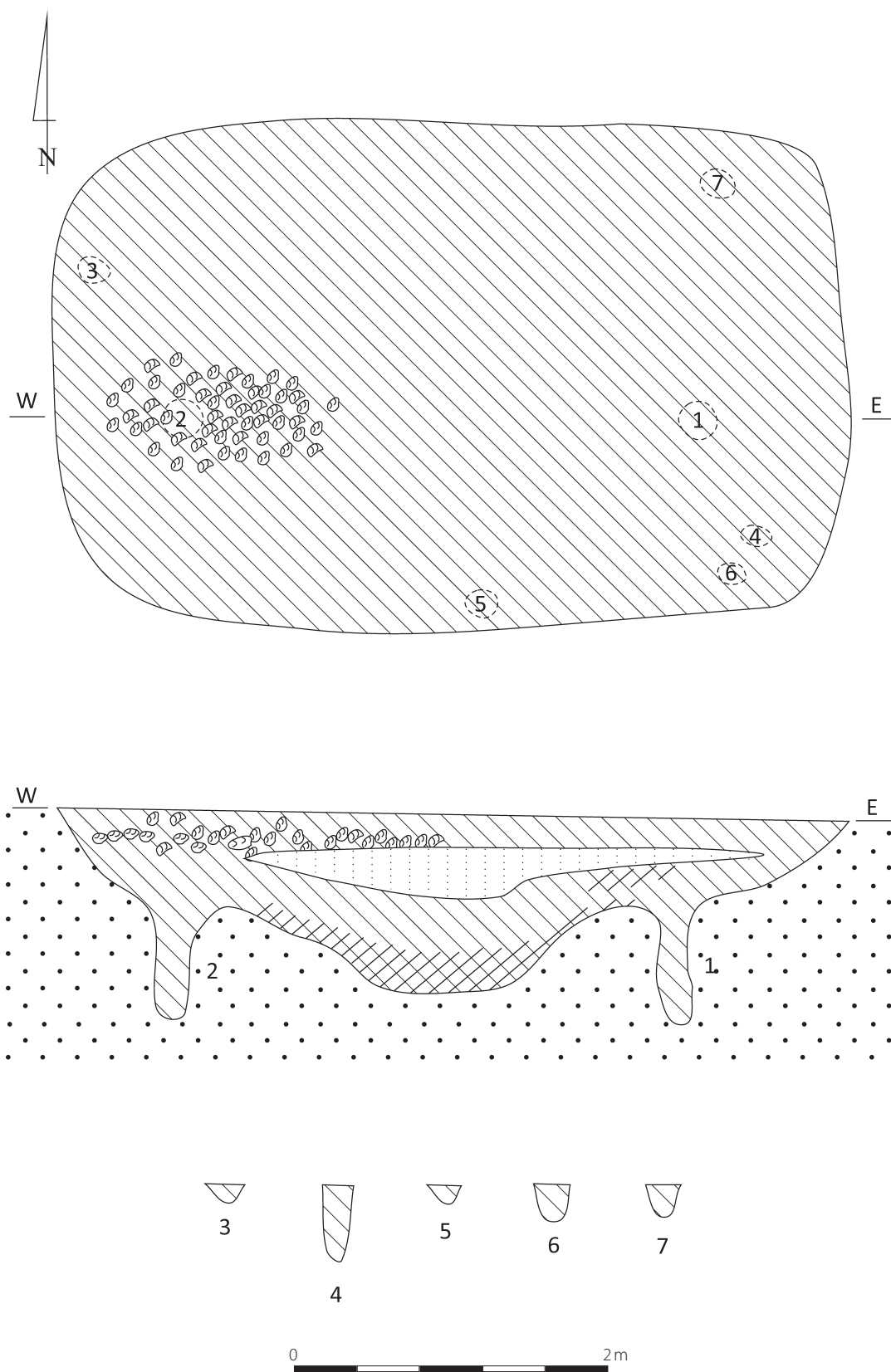
Ryc. 111. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 286.

Fig. 111. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 286.

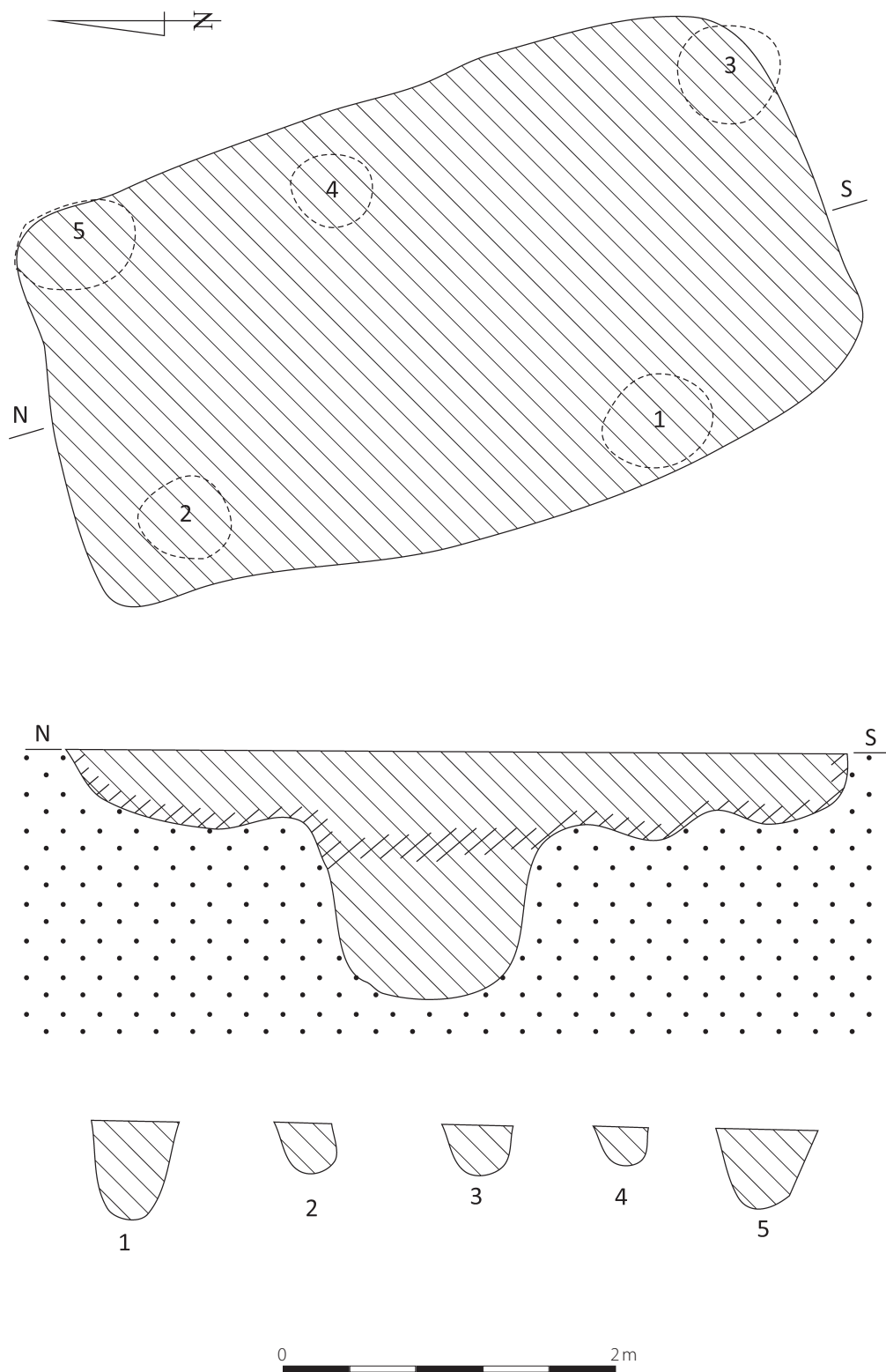
Ryc. 112. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 290; 2: obiekt 297.

Fig. 112. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 290; 2: feature 297.

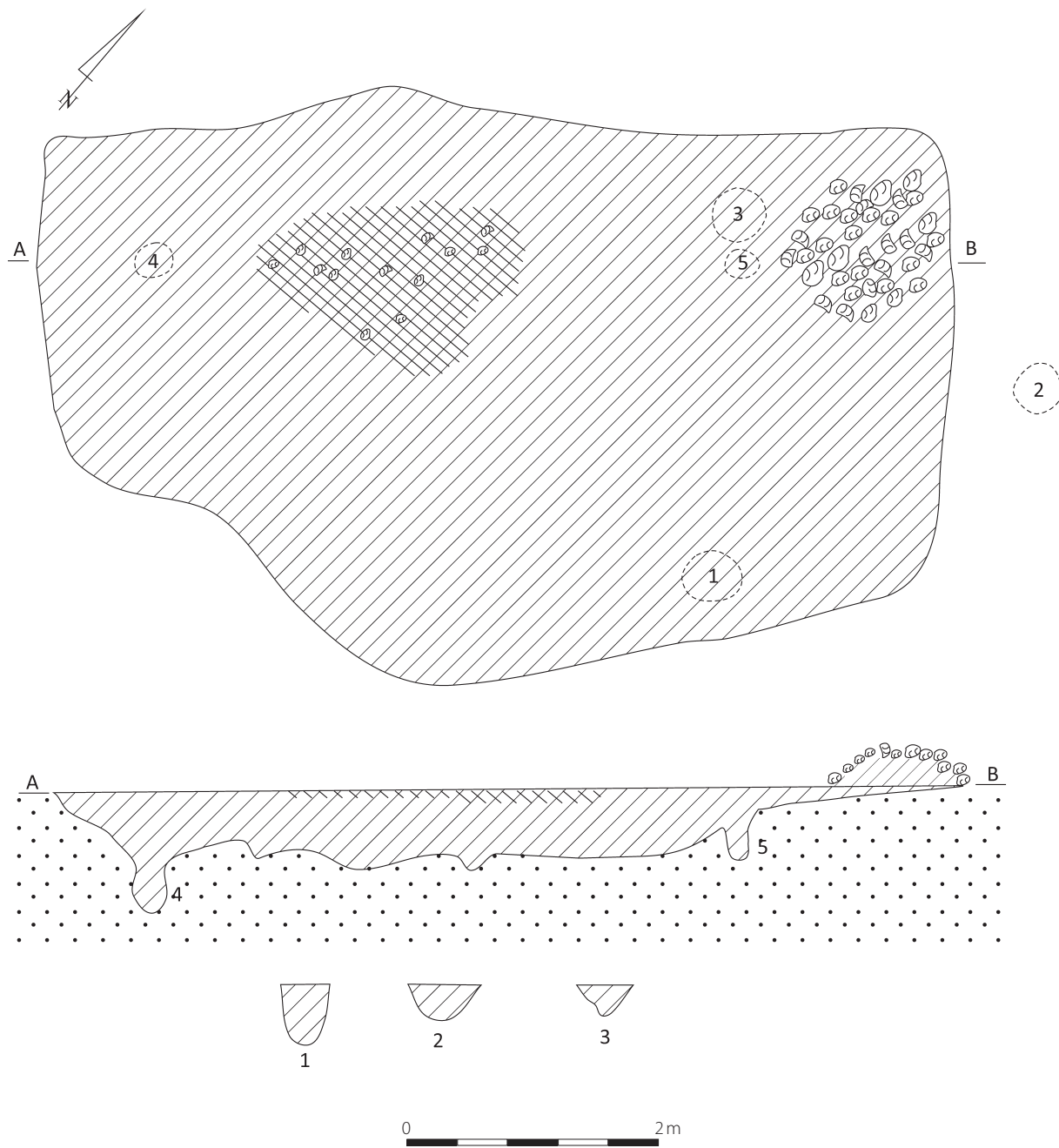
Ryc. 113. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 319.

Fig. 113. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 319.

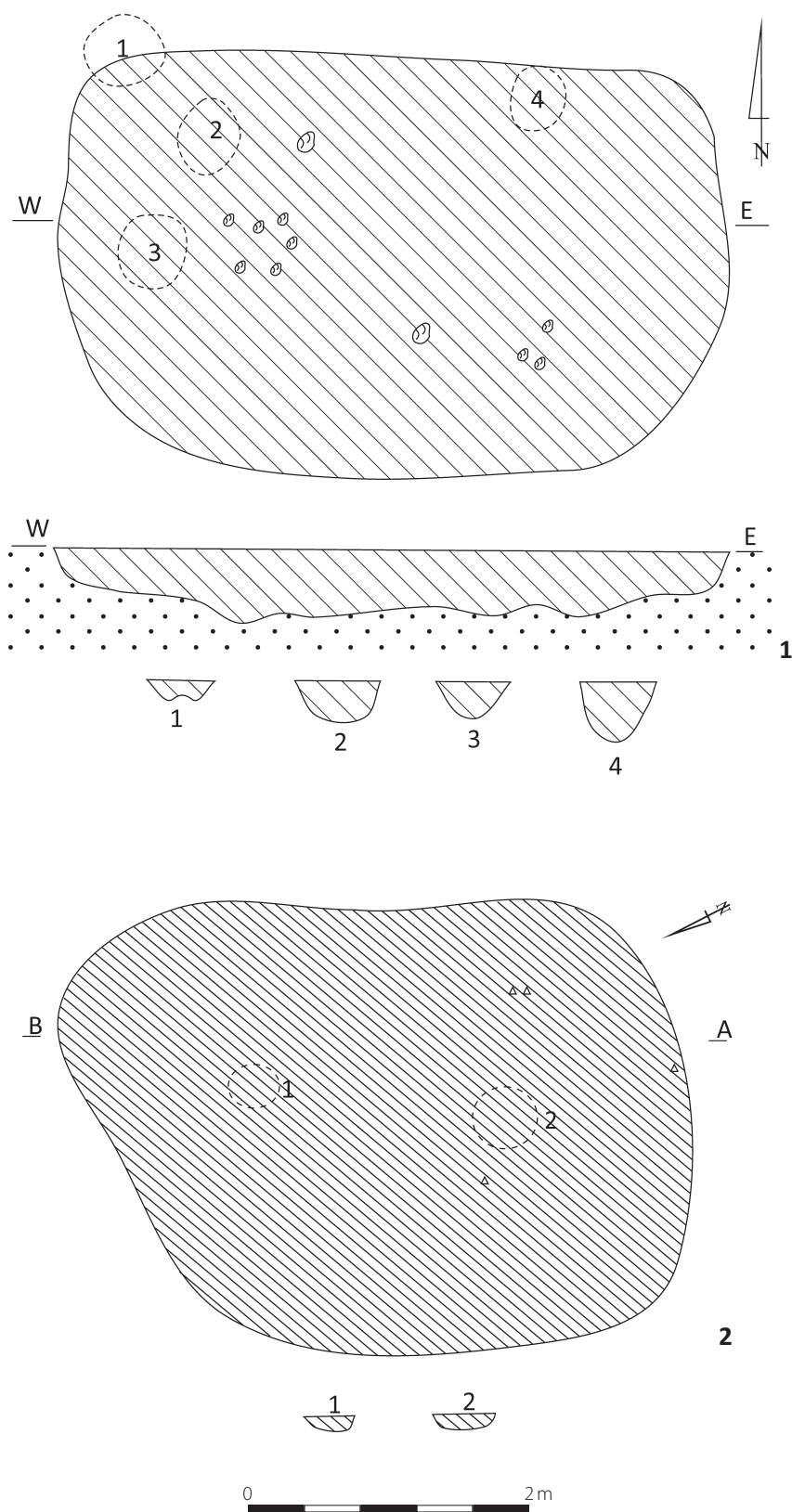
Ryc. 114. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 327.

Fig. 114. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 327.

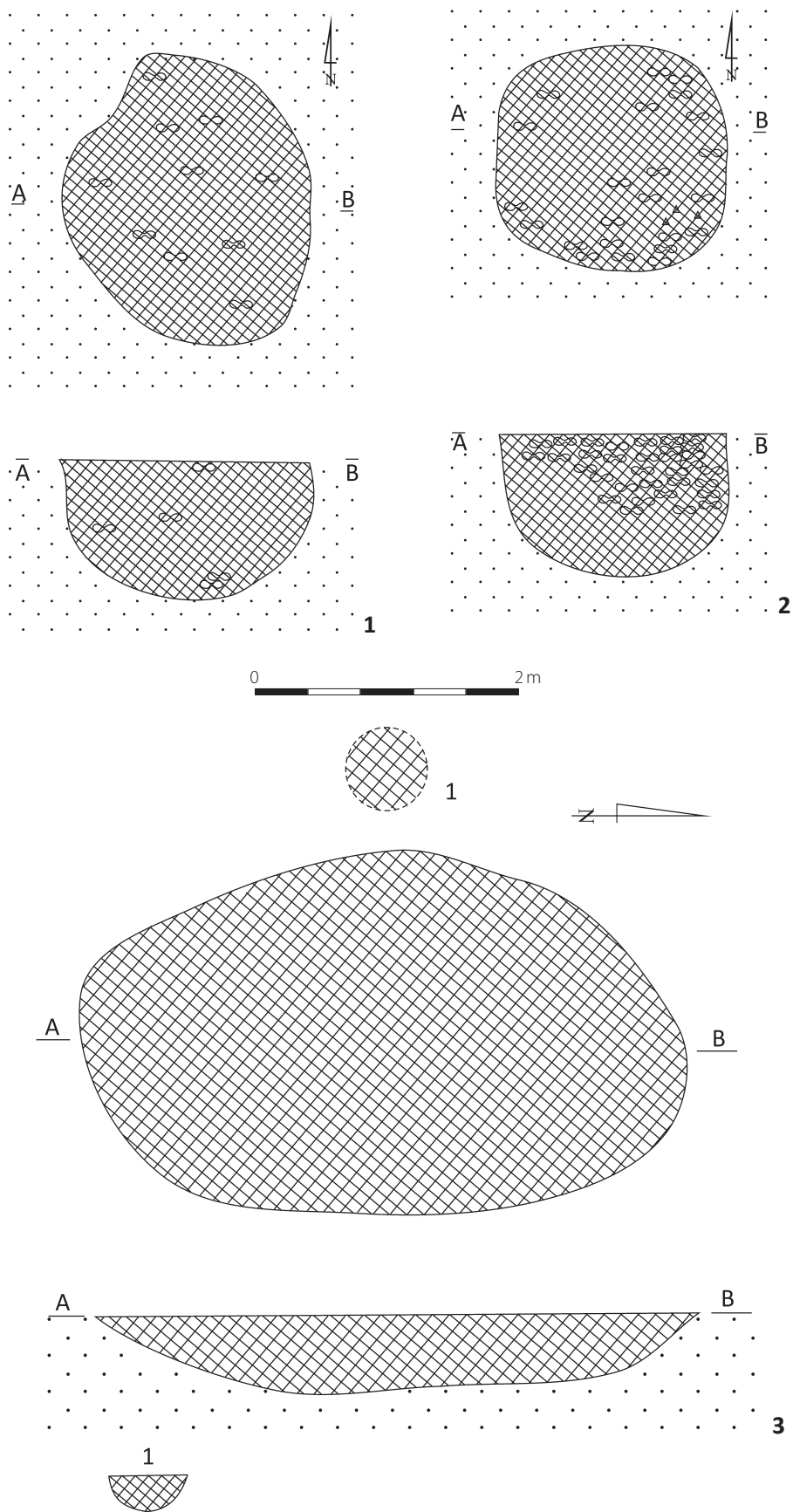
Ryc. 115. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 328.

Fig. 115. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 328.

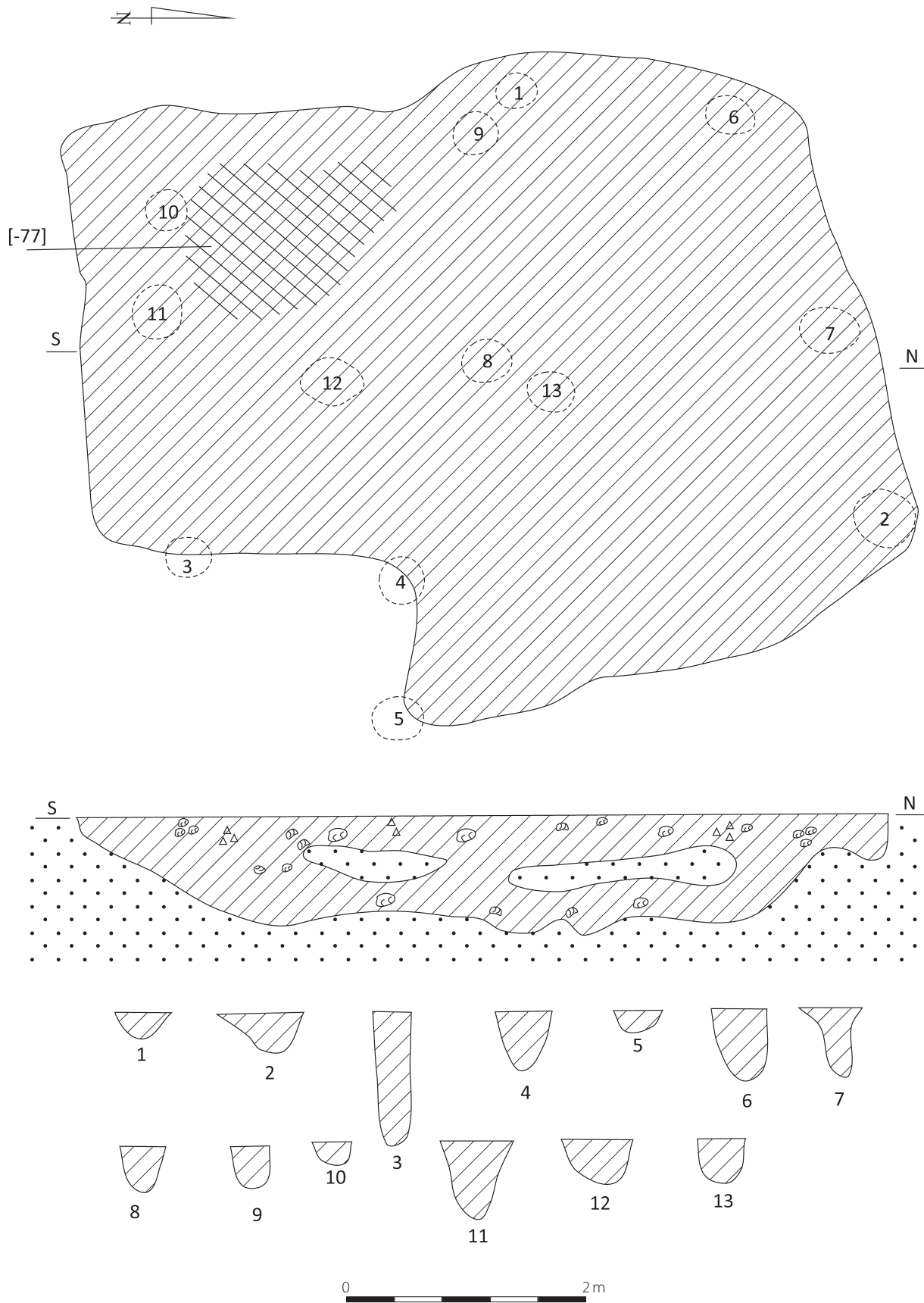
Ryc. 116. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 339; 2: obiekt 345.

Fig. 116. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 339; 2: feature 345.

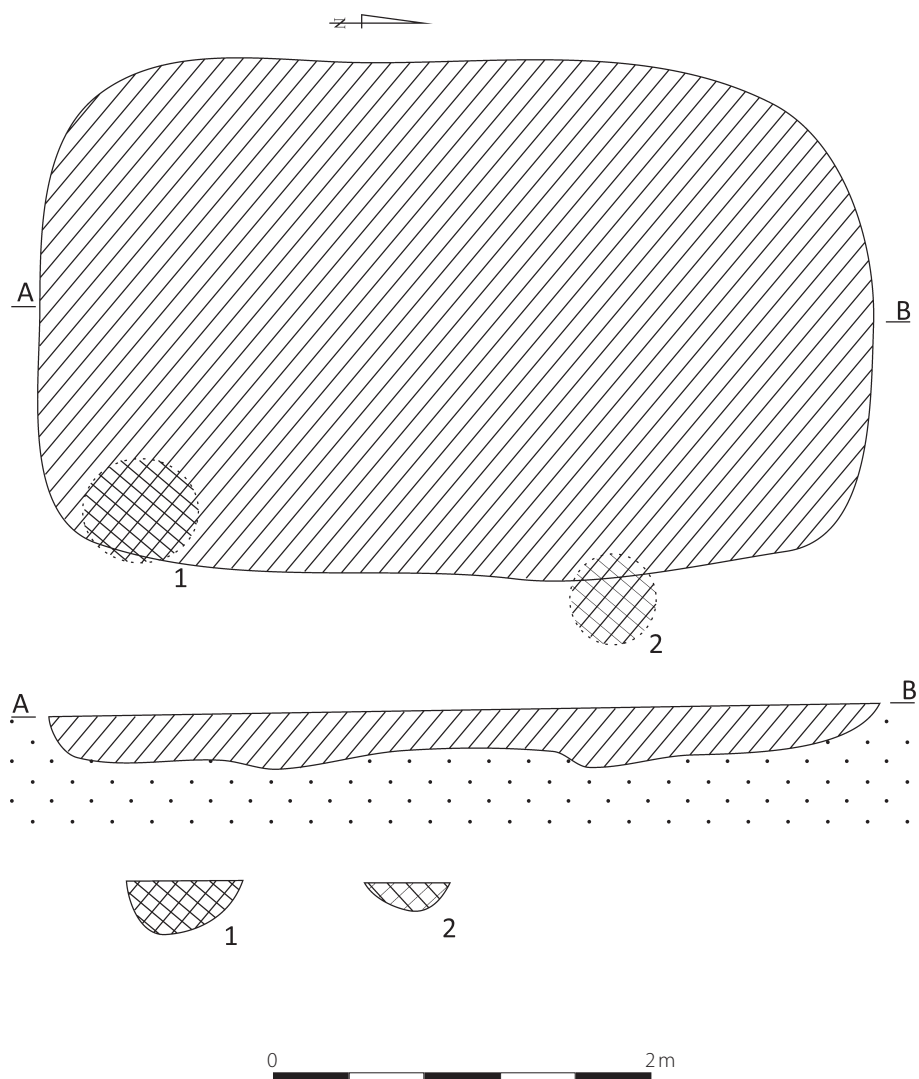
Ryc. 117. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 353; 2: obiekt 374; 3: obiekt 381.

Fig. 117. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 353; 2: feature 374; 3: feature 381.

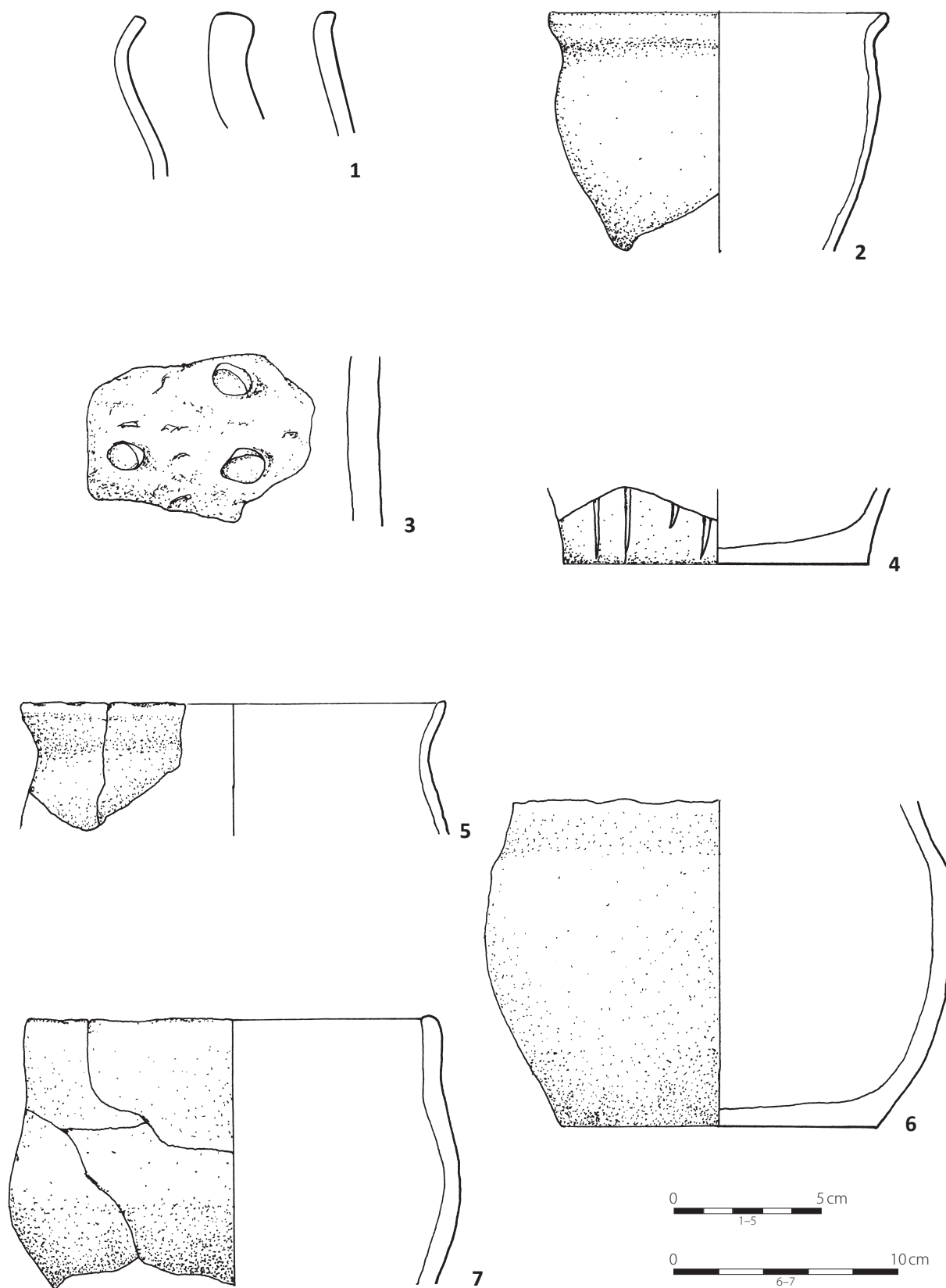
Ryc. 118. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 356.

Fig. 118. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 356.

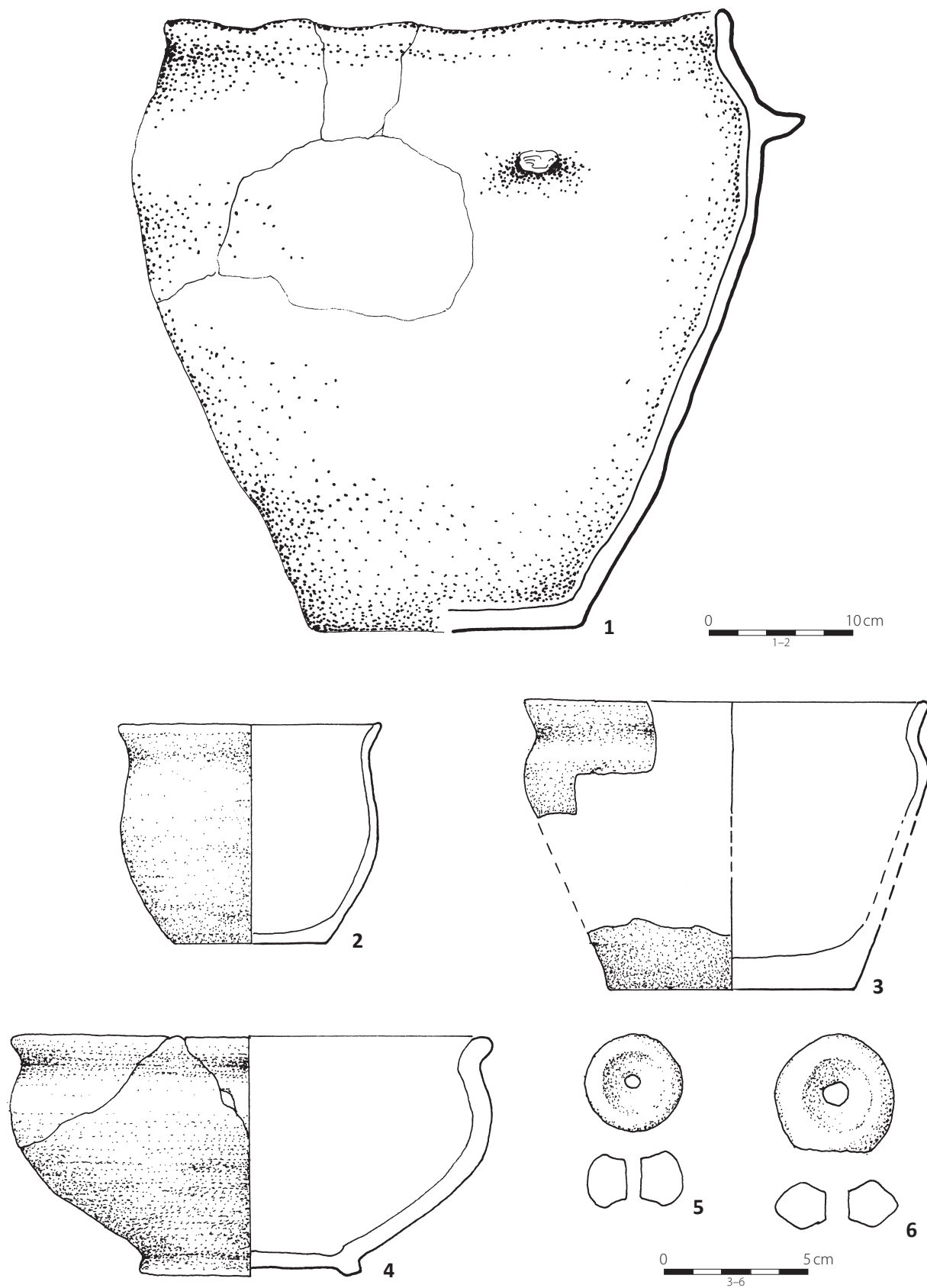
Ryc. 119. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 382.

Fig. 119. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 382.

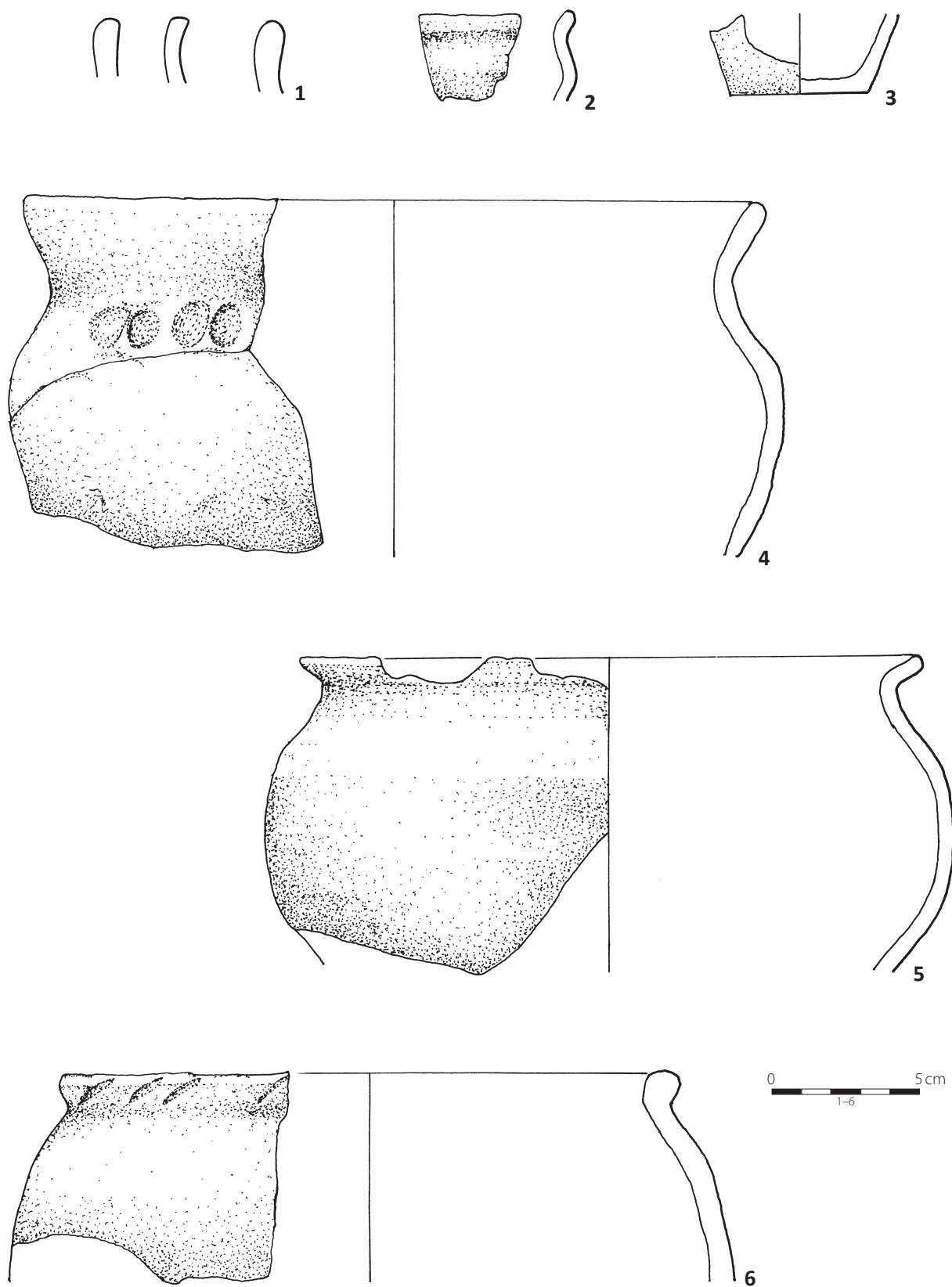
Ryc. 120. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-4: obiekt 2; 5-7: obiekt 4. 1-7: glina.

Fig. 120. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-4: feature 2; 5-7: feature 4. 1-7: clay.

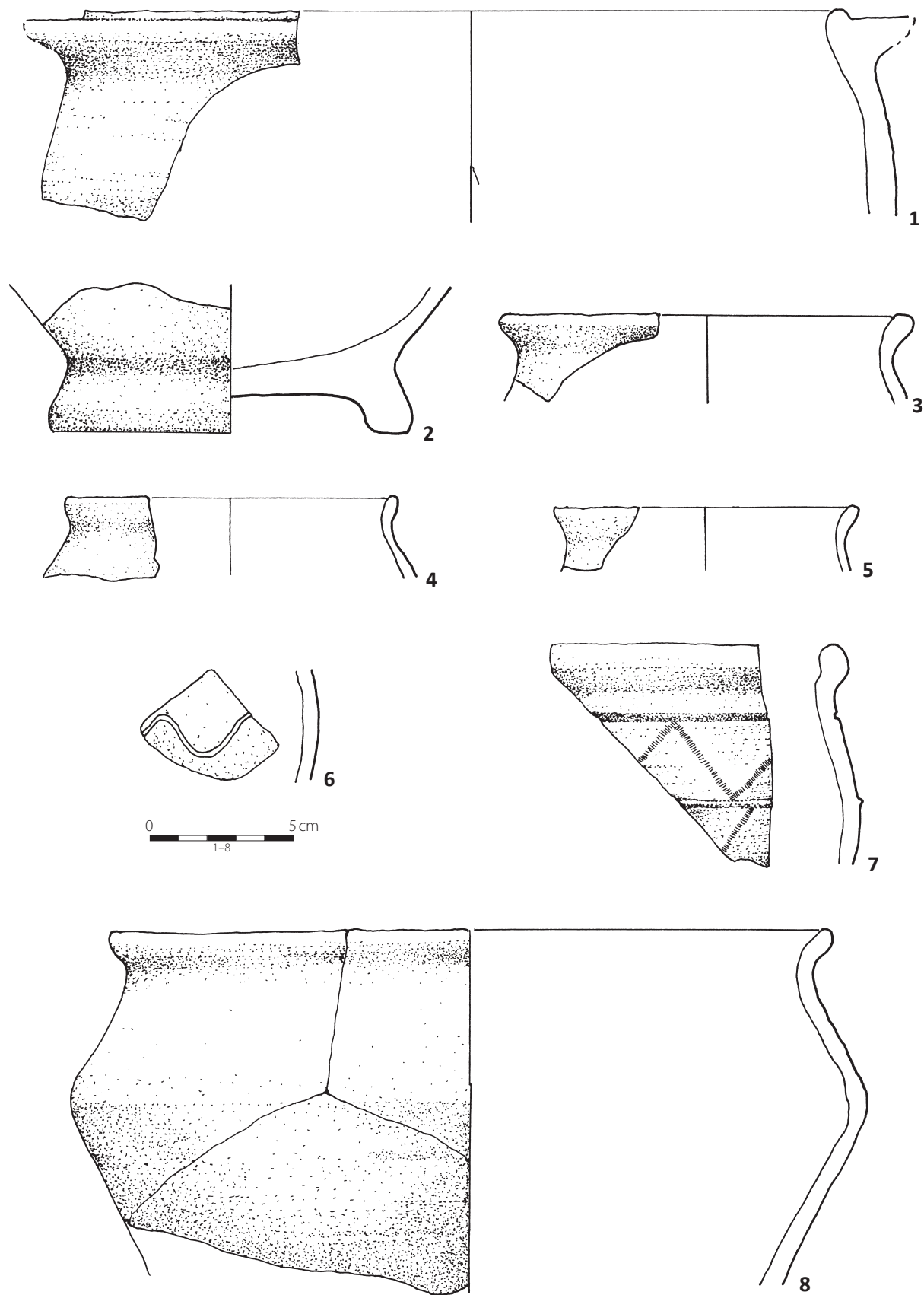
Ryc. 121. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 4; 2-6: obiekt 13. 1-6: glina.

Fig. 121. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 4; 2-6: feature 13. 1-6: clay.

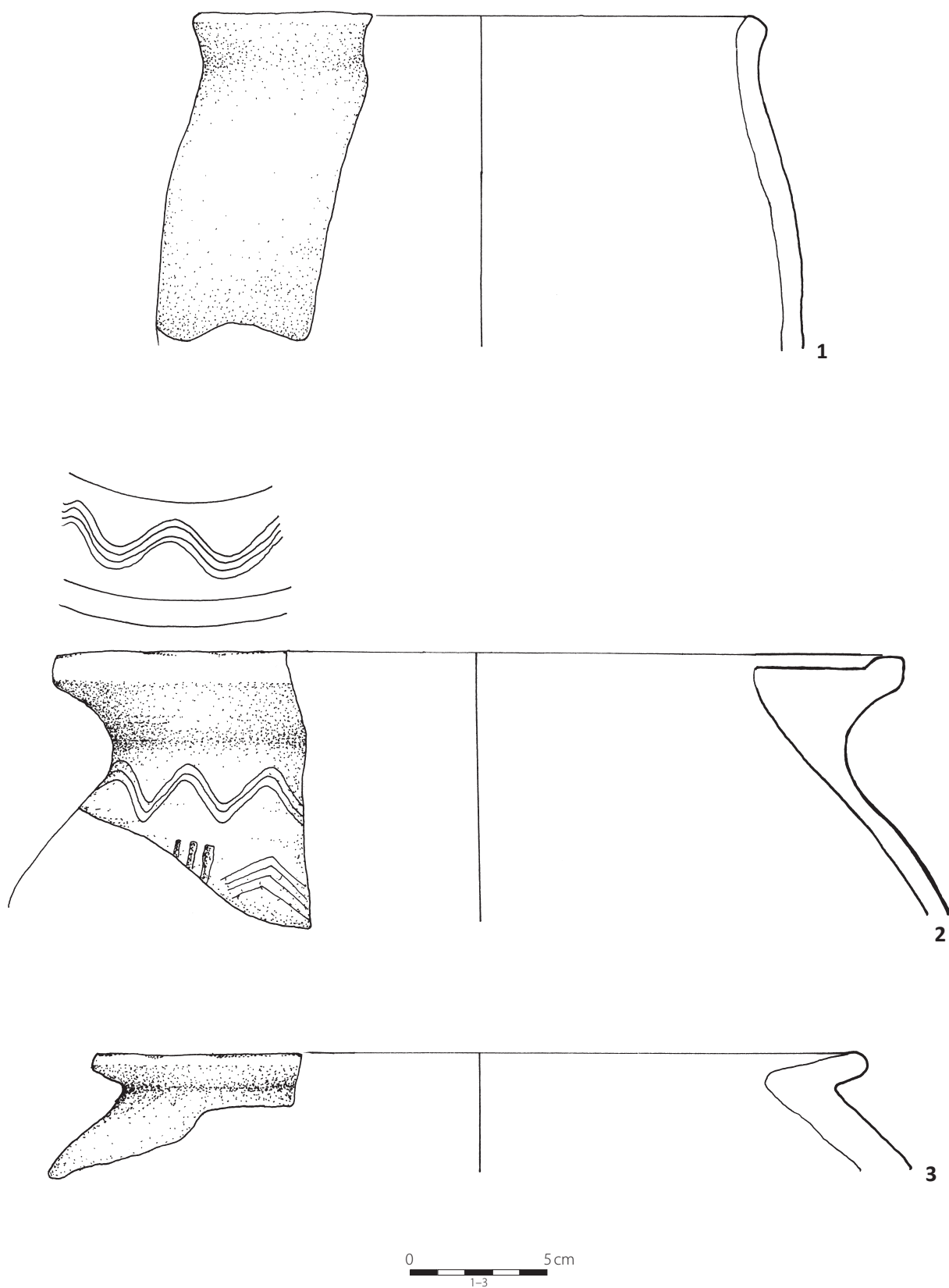
Ryc. 122. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-3: obiekt 16; 4-6: obiekt 18. 1-6: glina.

Fig. 122. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-3: feature 16; 4-6: feature 18. 1-6: clay.

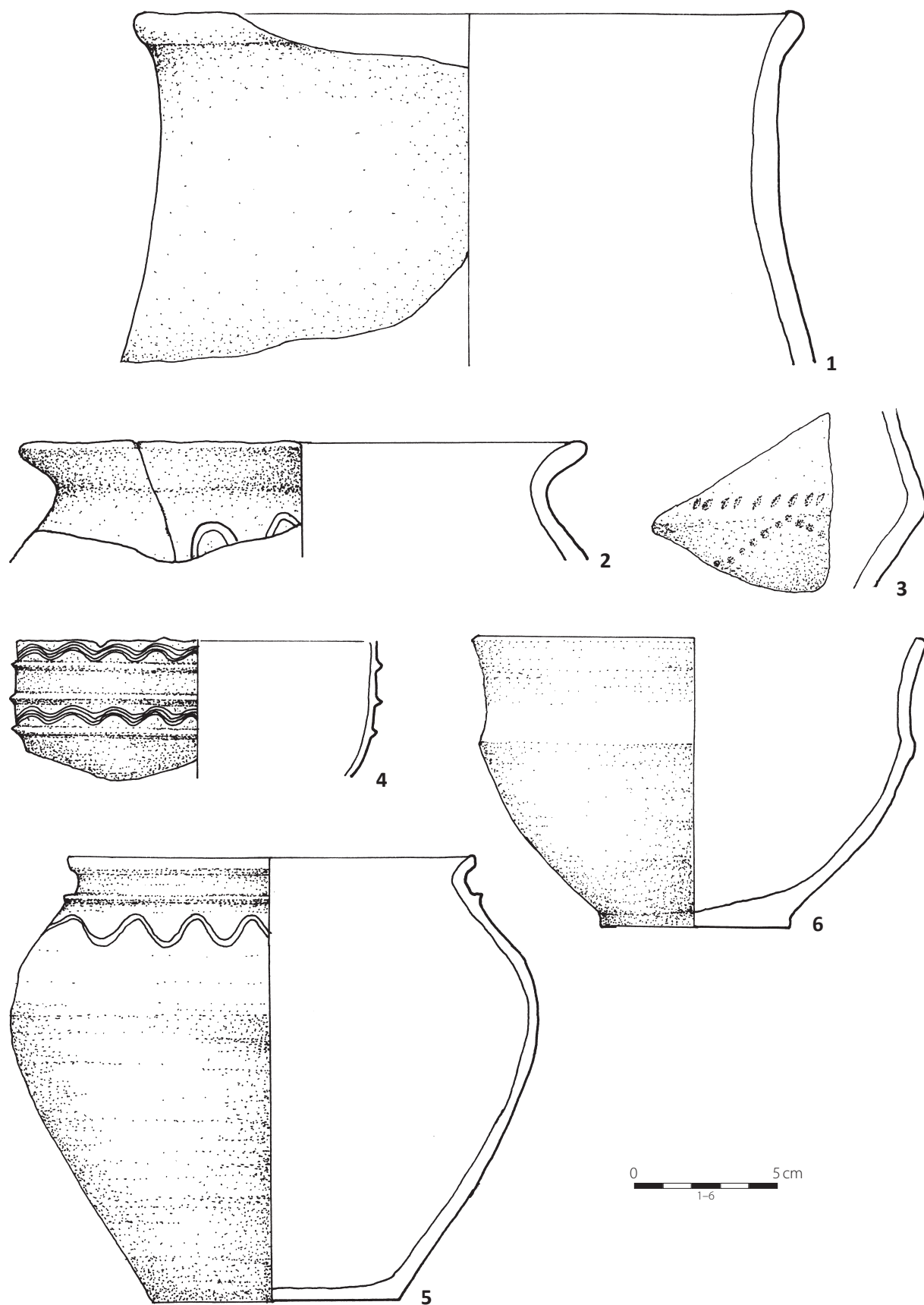
Ryc. 123. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-2: obiekt 18; 3: obiekt 24; 4-6: obiekt 31; 7-8: obiekt 32. 1-8: glina.

Fig. 123. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-2: feature 18; 3: feature 24; 4-6: feature 31; 7-8: feature 32. 1-8: clay.

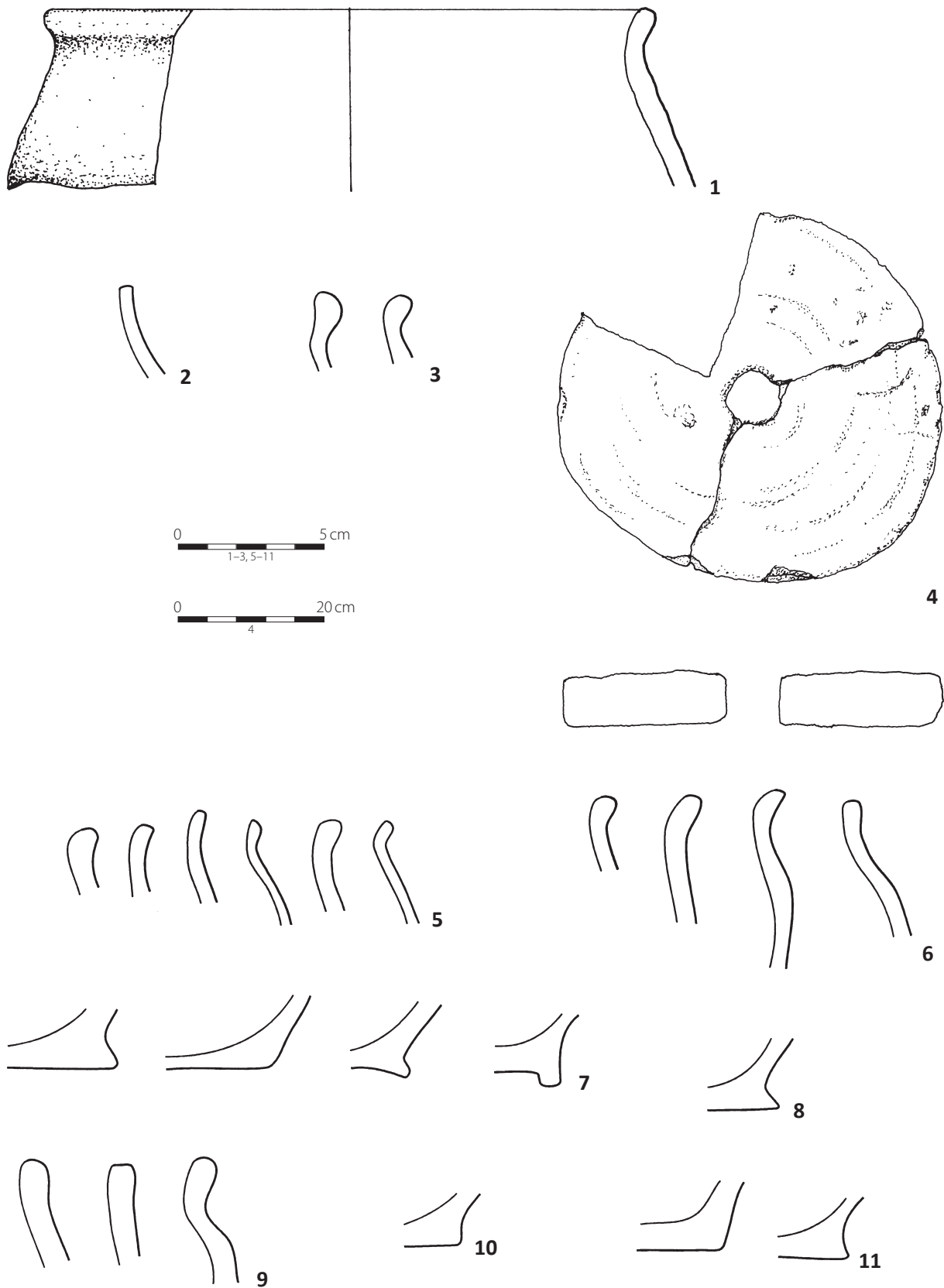
Ryc. 124. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-2: obiekt 32; 3: obiekt 38. 1-3: glina.

Fig. 124. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-3: feature 32; 3: feature 38. 1-3: clay.

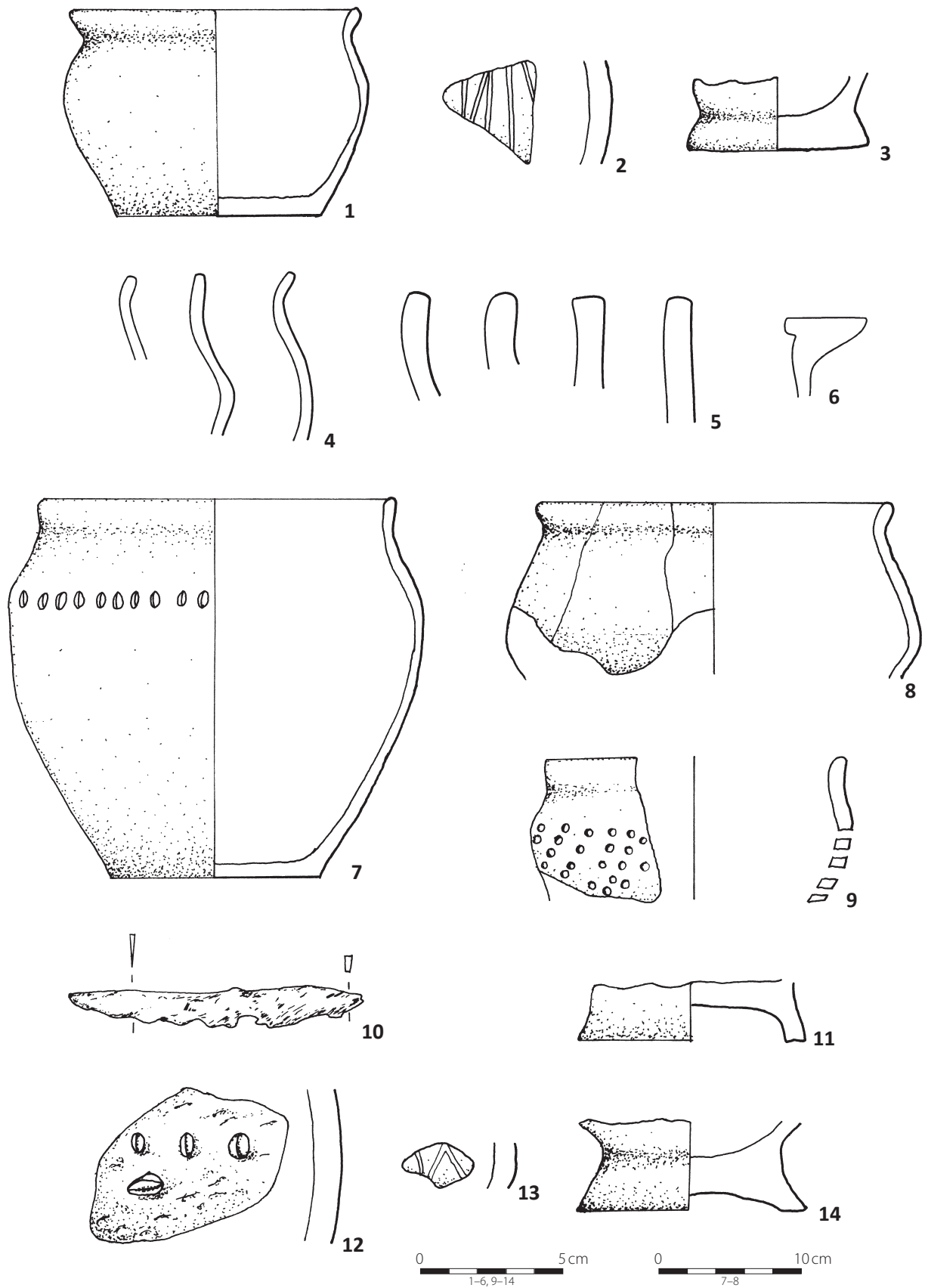
Ryc. 125. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 38. 1-6: glina.

Fig. 125. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 38. 1-6: clay.

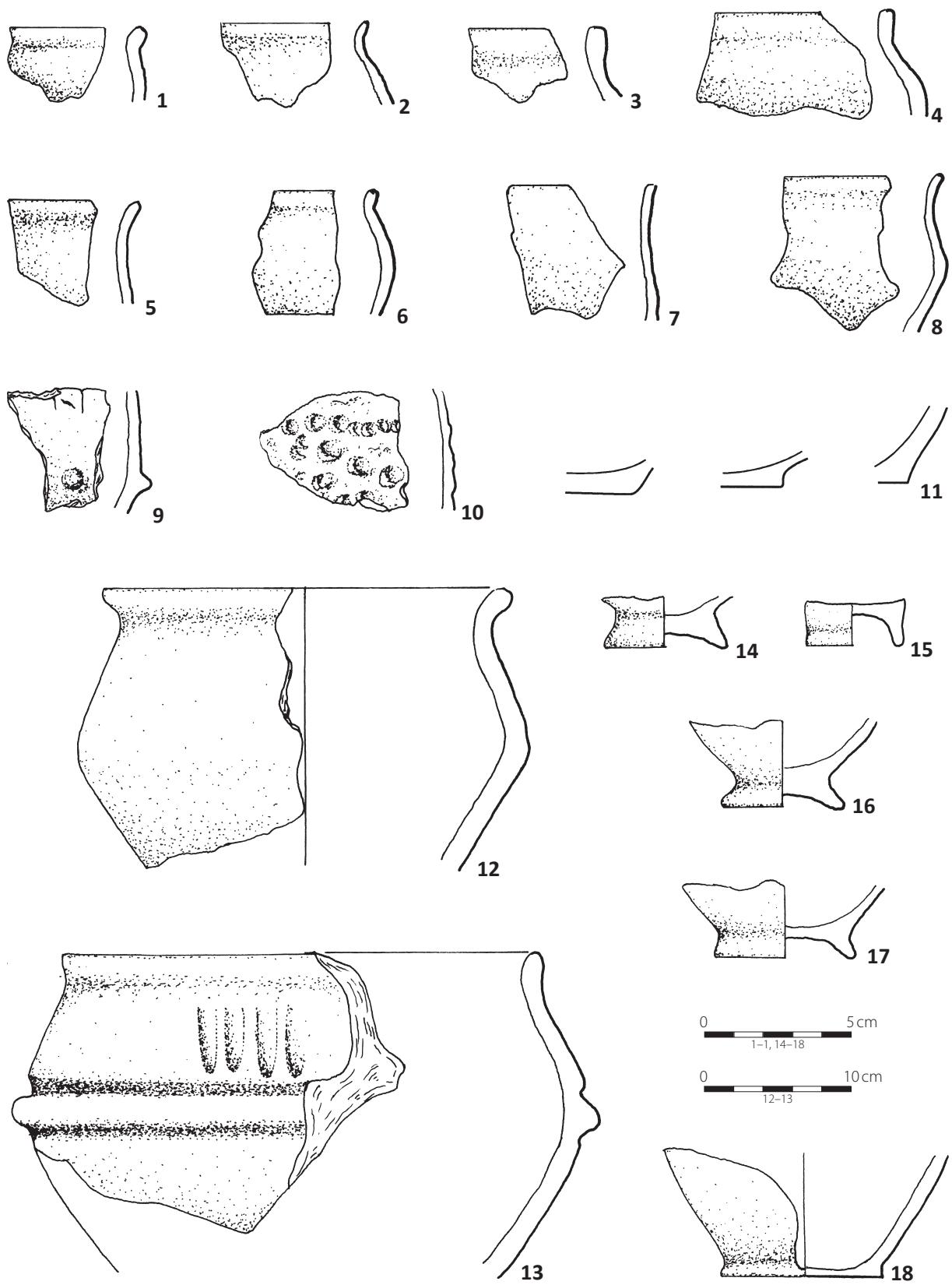
Ryc. 126. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-4: obiekt 43; 5-8: obiekt 71; 9-11: obiekt 72. 1-3, 5-11: glina; 4: kamień wapienny.

Fig. 126. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-4: feature 43; 5-8: feature 71; 9-11: feature 72. 1-3, 5-11: clay; 4: limestone.

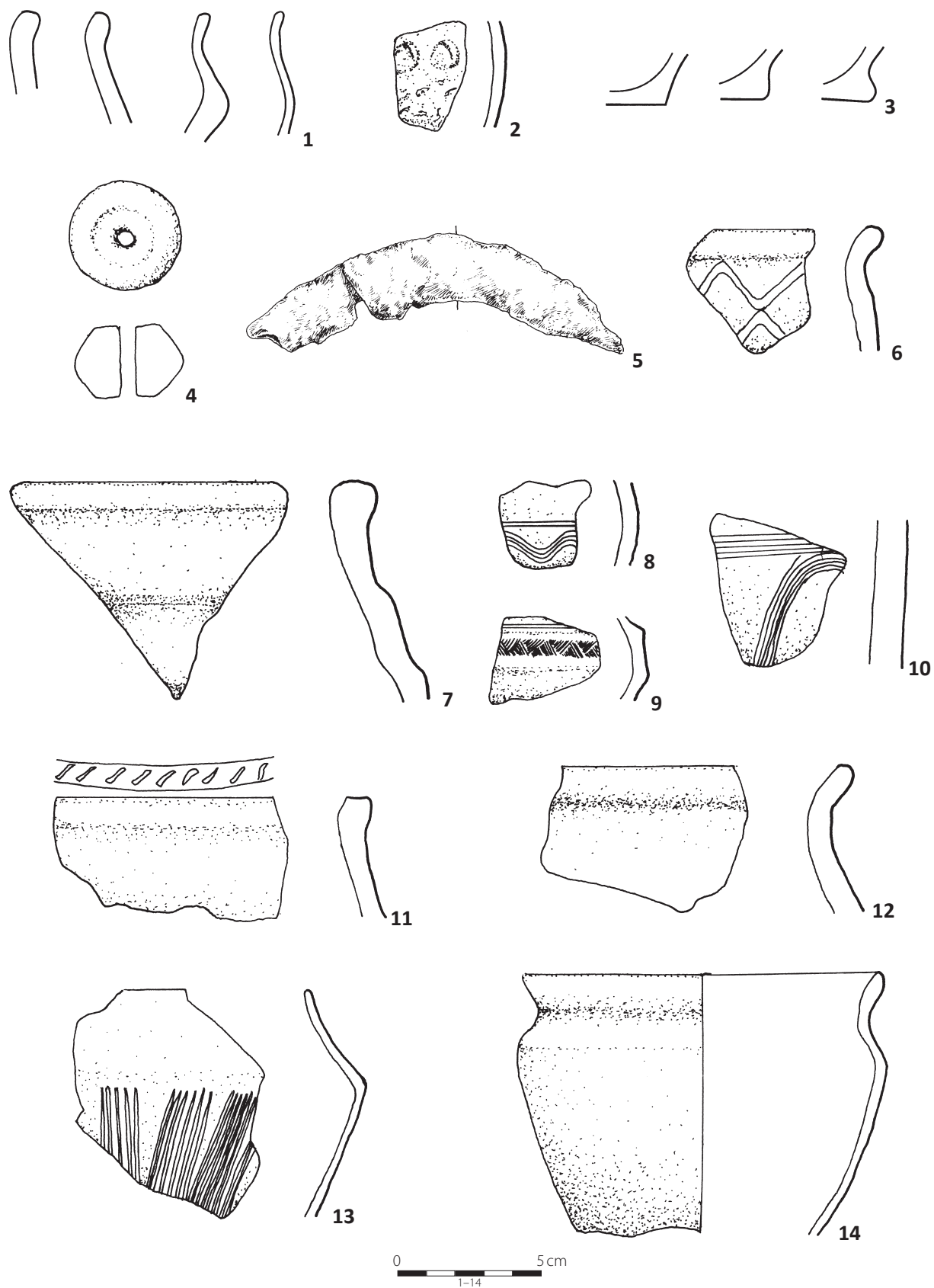
Ryc. 127. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-3: obiekt 72; 4-14: obiekt 77. 1-9, 11-14: glina; 10: żelazo.

Fig. 127. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-3: feature 72; 4-14: feature 77. 1-9, 11-14: clay; 10: iron.

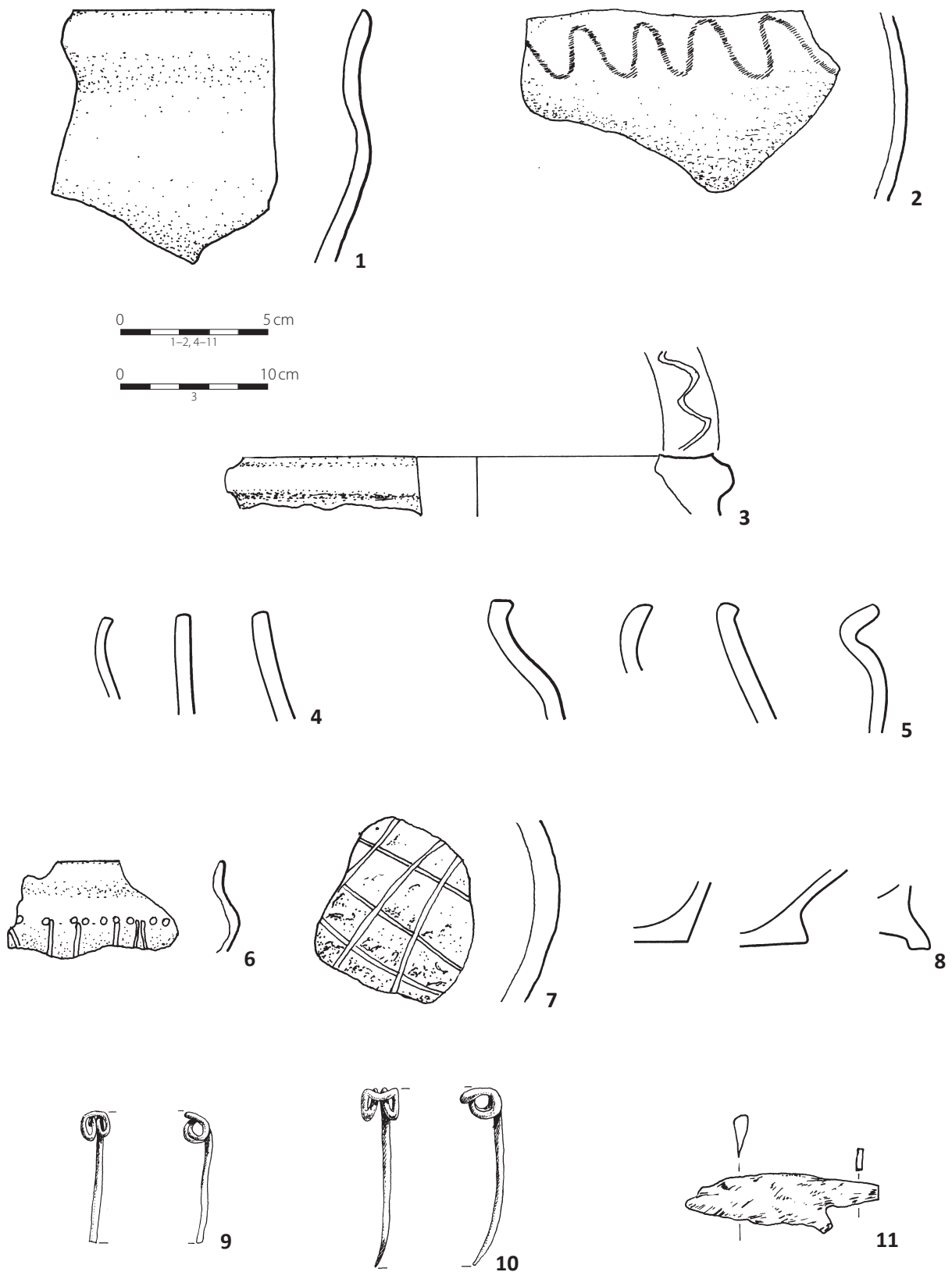
Ryc. 128. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 78. 1-18: glina.

Fig. 128. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 78. 1-18: clay.

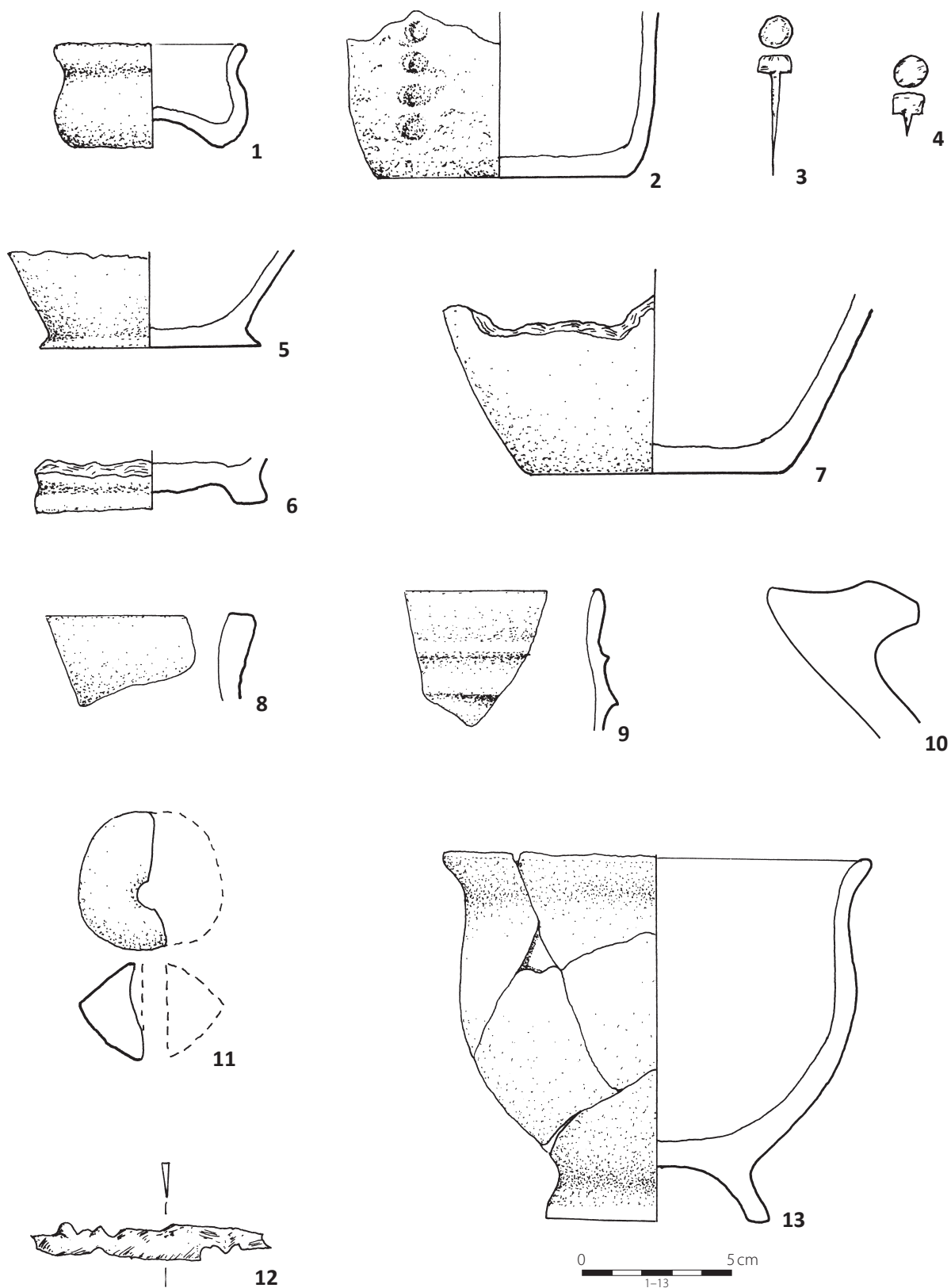
Ryc. 129. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-4: obiekt 80; 5-10: obiekt 81; 11-14: obiekt 82. 1-4, 6-14: glina; 5: żelazo.

Fig. 129. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-4: feature 80; 5-10: feature 81; 11-14: feature 82. 1-4, 6-14: clay; 5: iron.

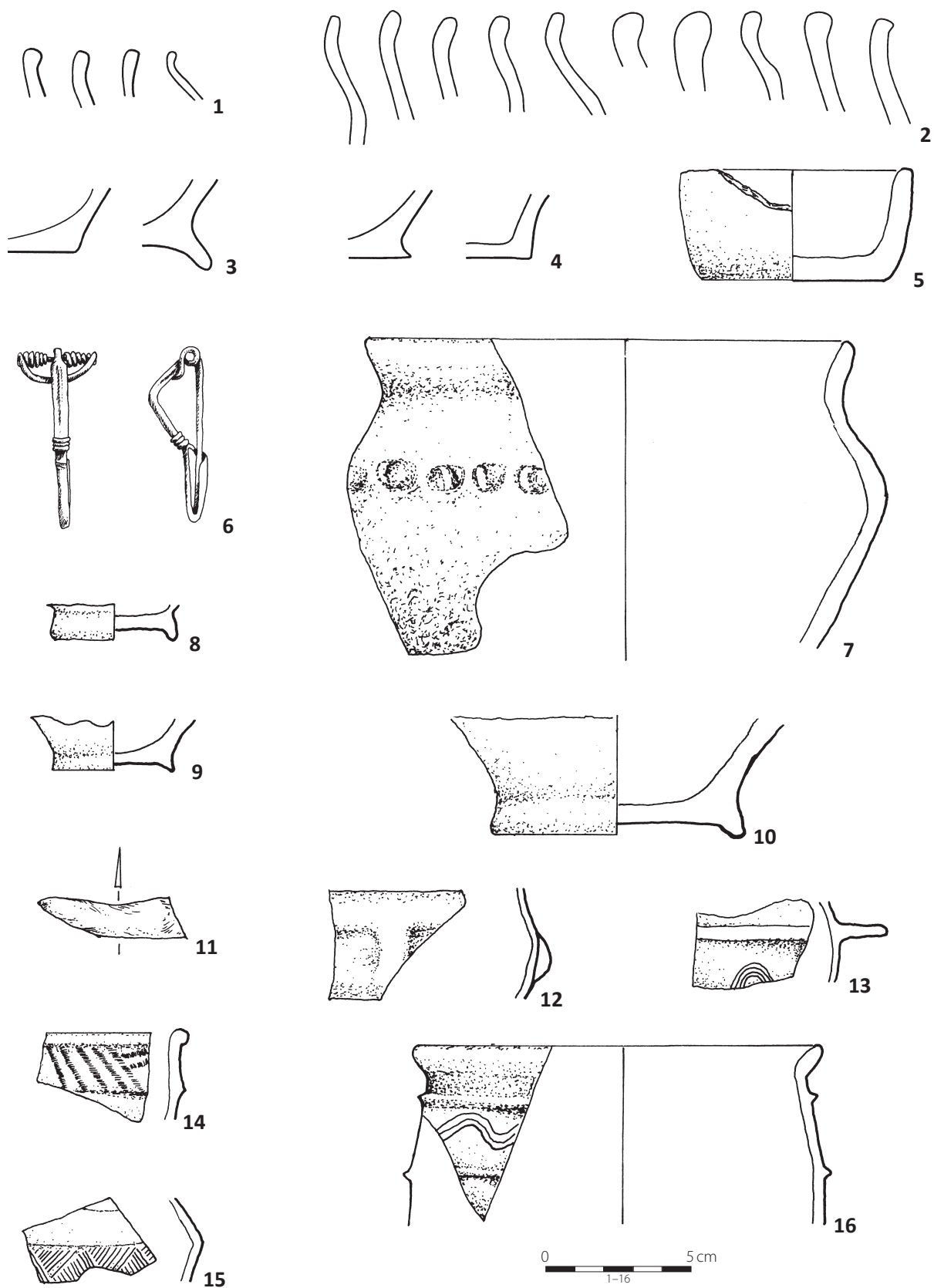
Ryc. 130. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-3: obiekt 82; 4-11: obiekt 89. 1-8: glina; 9, 11: żelazo; 10: brąz.

Fig. 130. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-3: feature 82; 4-11: feature 89. 1-8: clay; 9, 11: iron; 10: bronze.

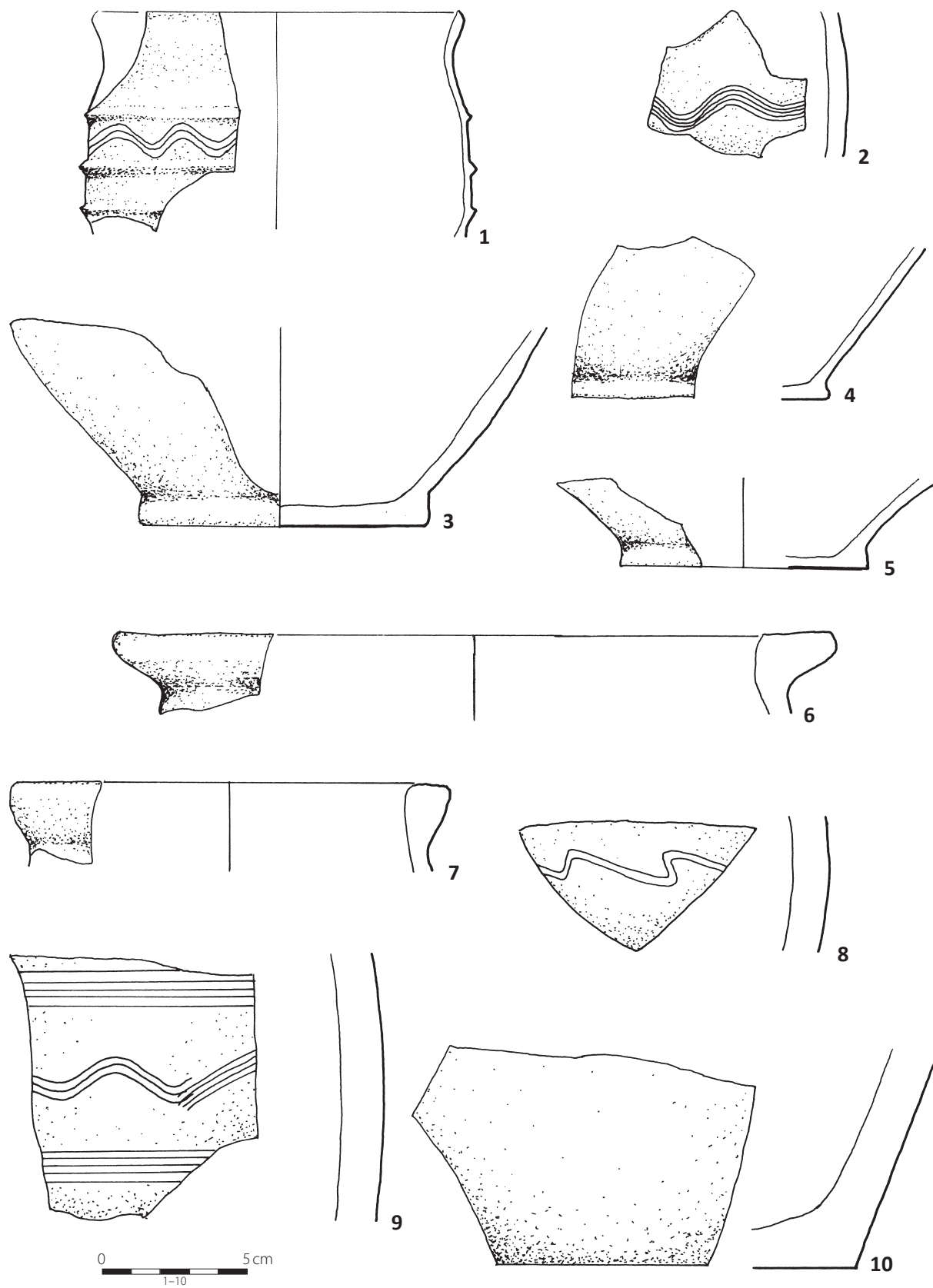
Ryc. 131. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-7: obiekt 94; 8-12: obiekt 95; 13 - obiekt 106. 1-2, 5-11, 13: glina; 3-4, 12: żelazo.

Fig. 131. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-7: feature 94; 8-12: feature 95; 13: feature 106. 1-2, 5-11, 13: clay; 3-4, 12: iron.

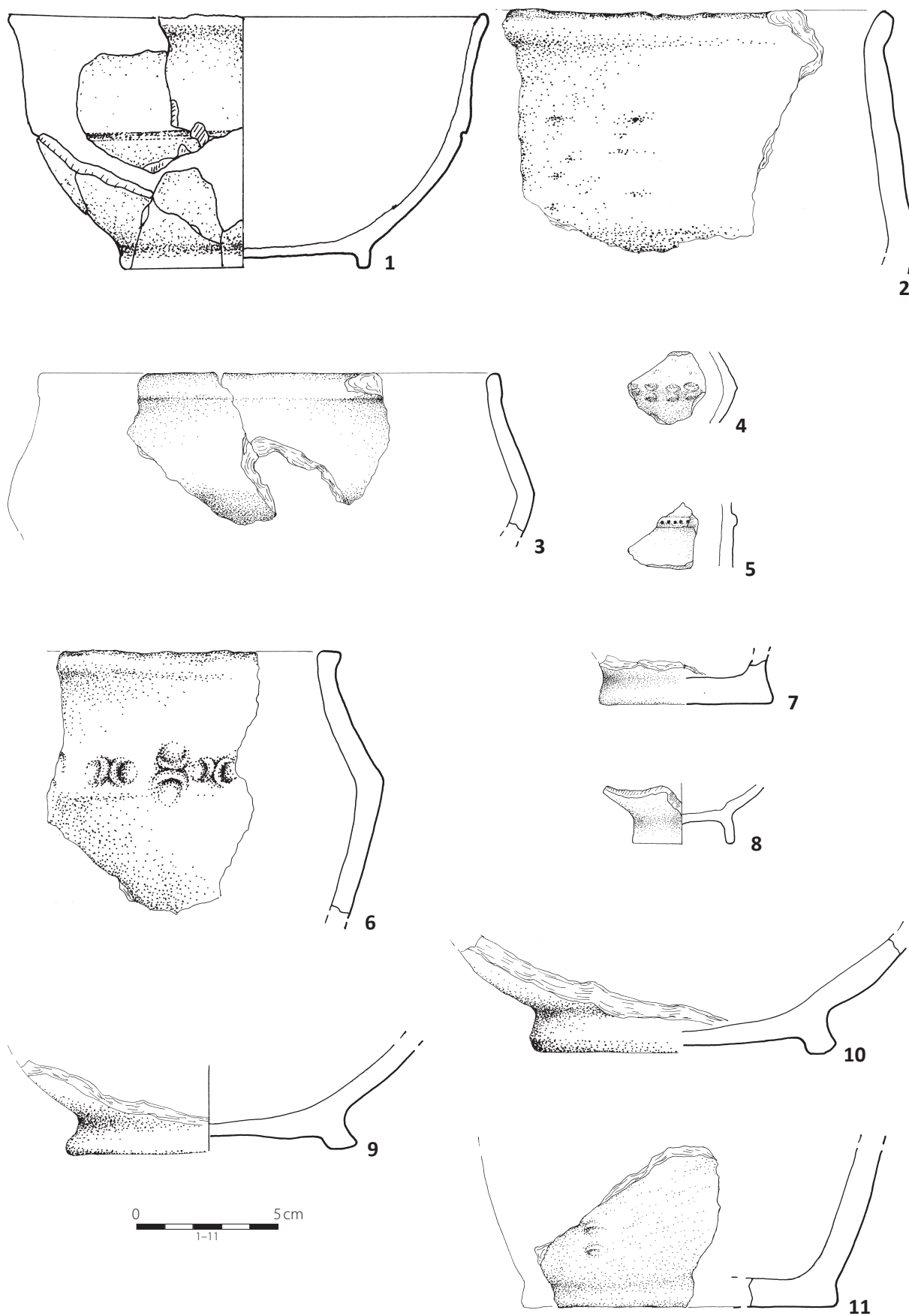
Ryc. 132. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 113. 1-5, 7-10, 12-16: glina; 6: brąz; 11: żelazo.

Fig. 132. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 113. 1-5, 7-10, 12-16: clay; 6: bronze; 11: iron.

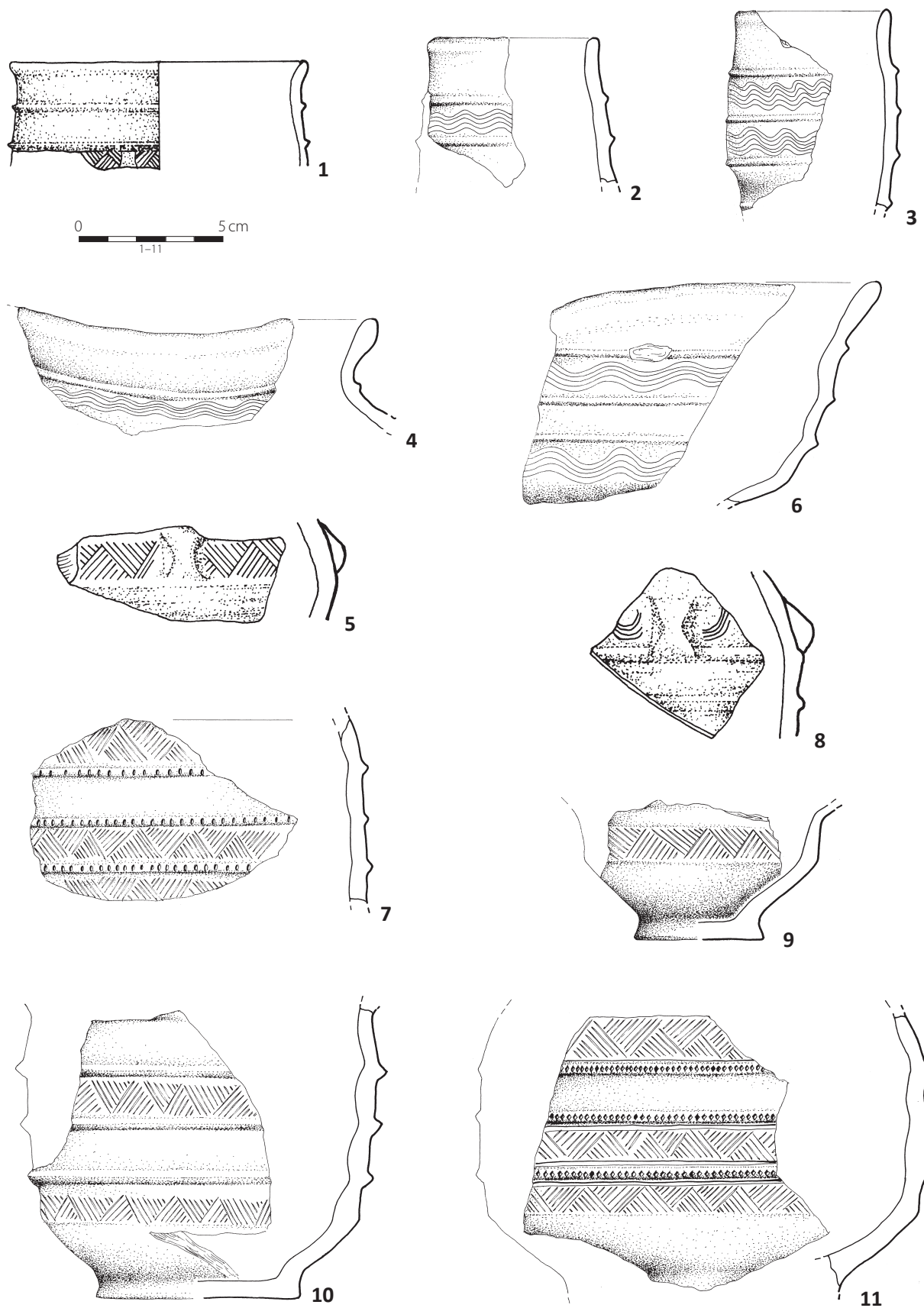
Ryc. 133. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 113. 1-10: glina.

Fig. 133. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 113. 1-10: clay.

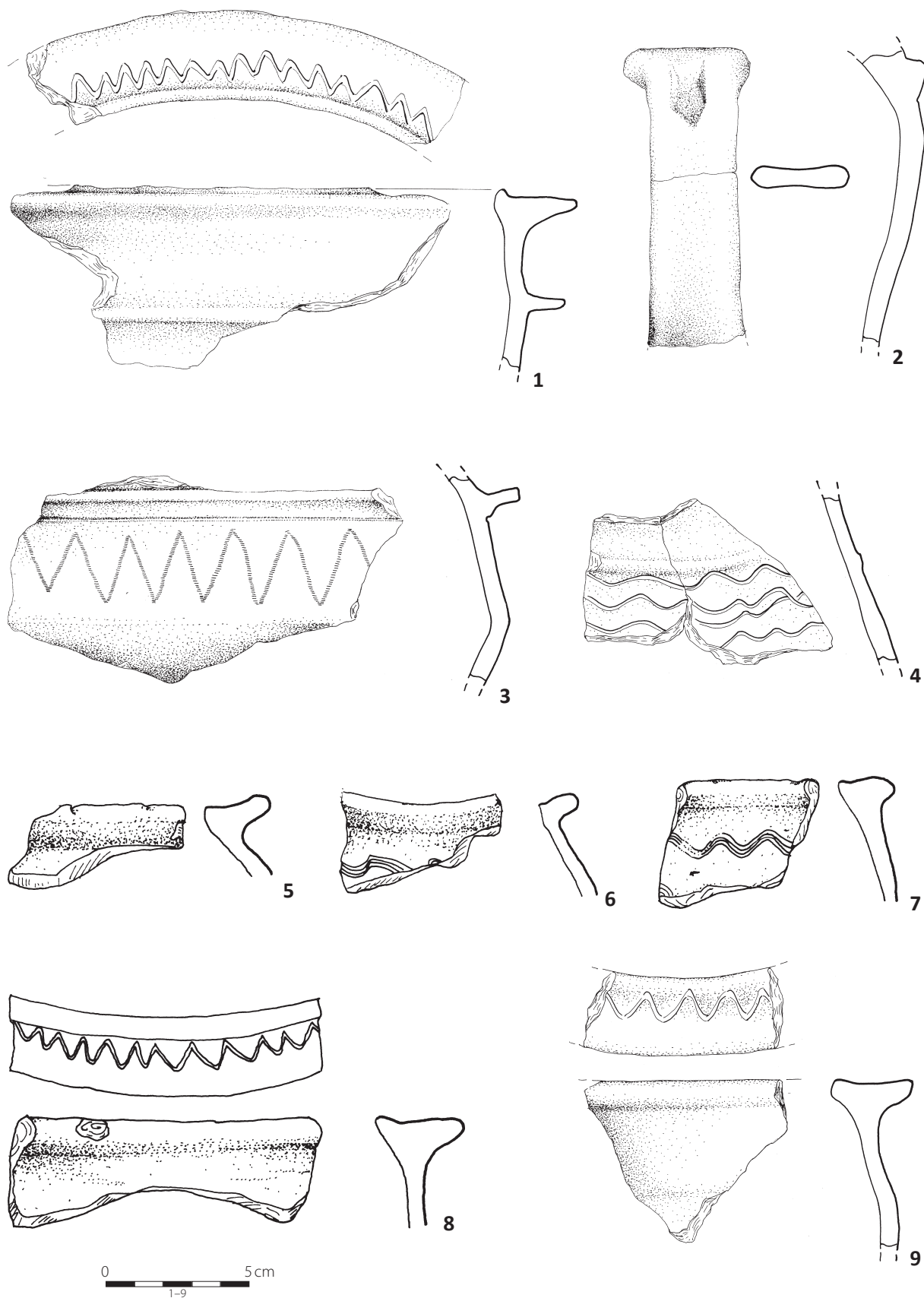
Ryc. 134. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 119. 1-12: glina.

Fig. 134. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 119. 1-12: clay.

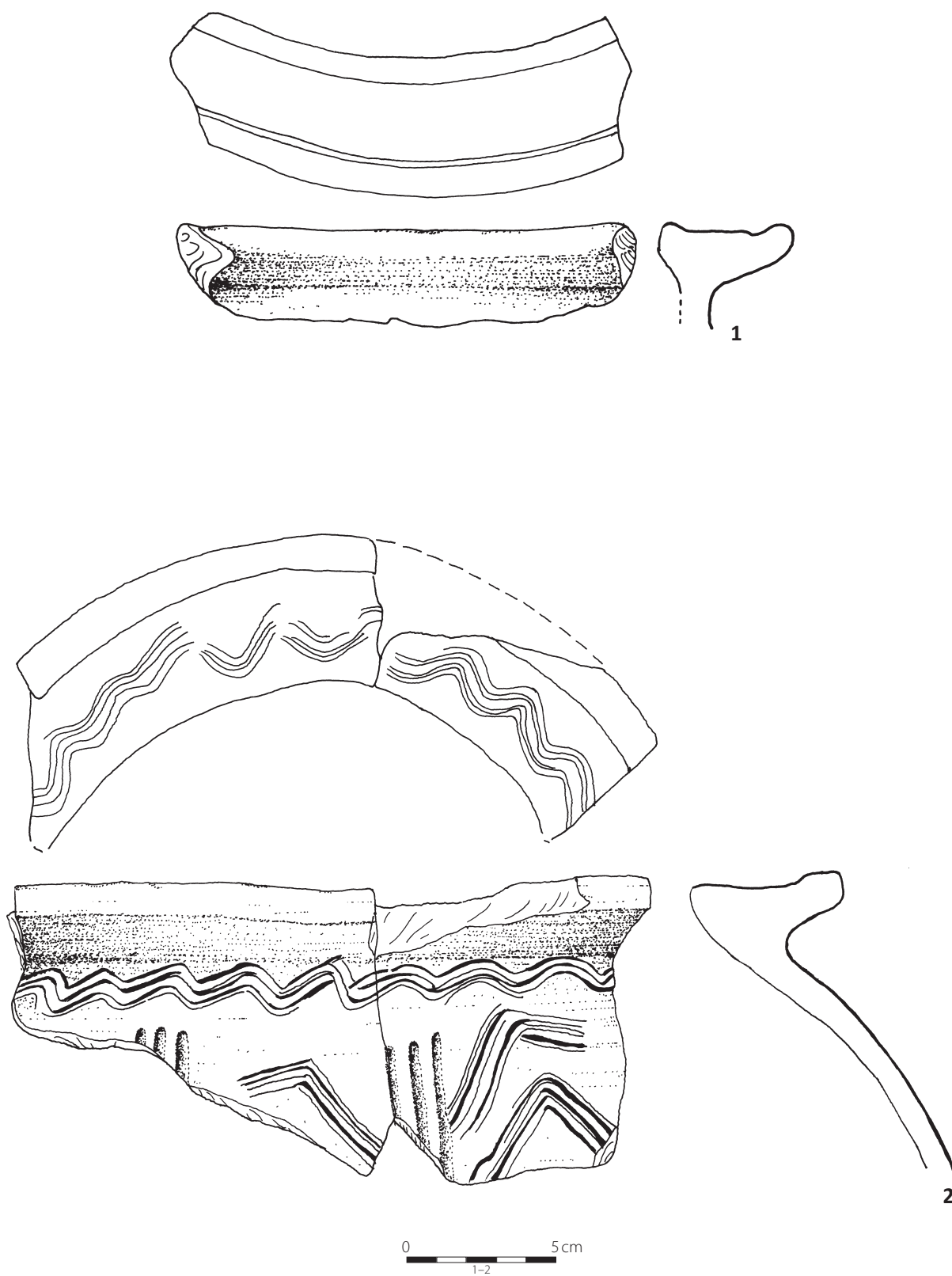
Ryc. 135. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 119. 1–11: glina.

Fig. 135. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 119. 1–11: clay.

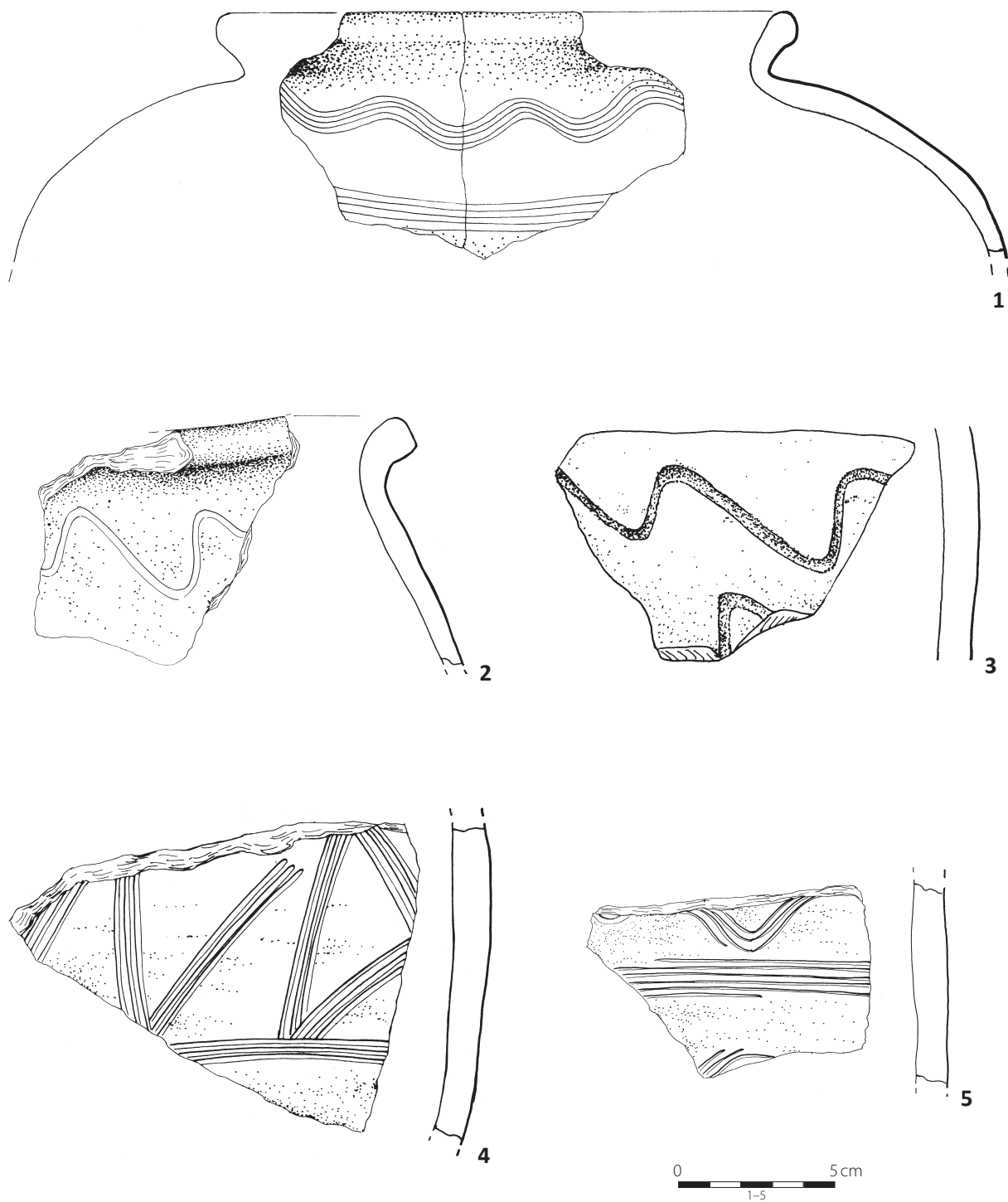
Ryc. 136. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 119. 1-9: glina.

Fig. 136. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 119. 1-9: clay.

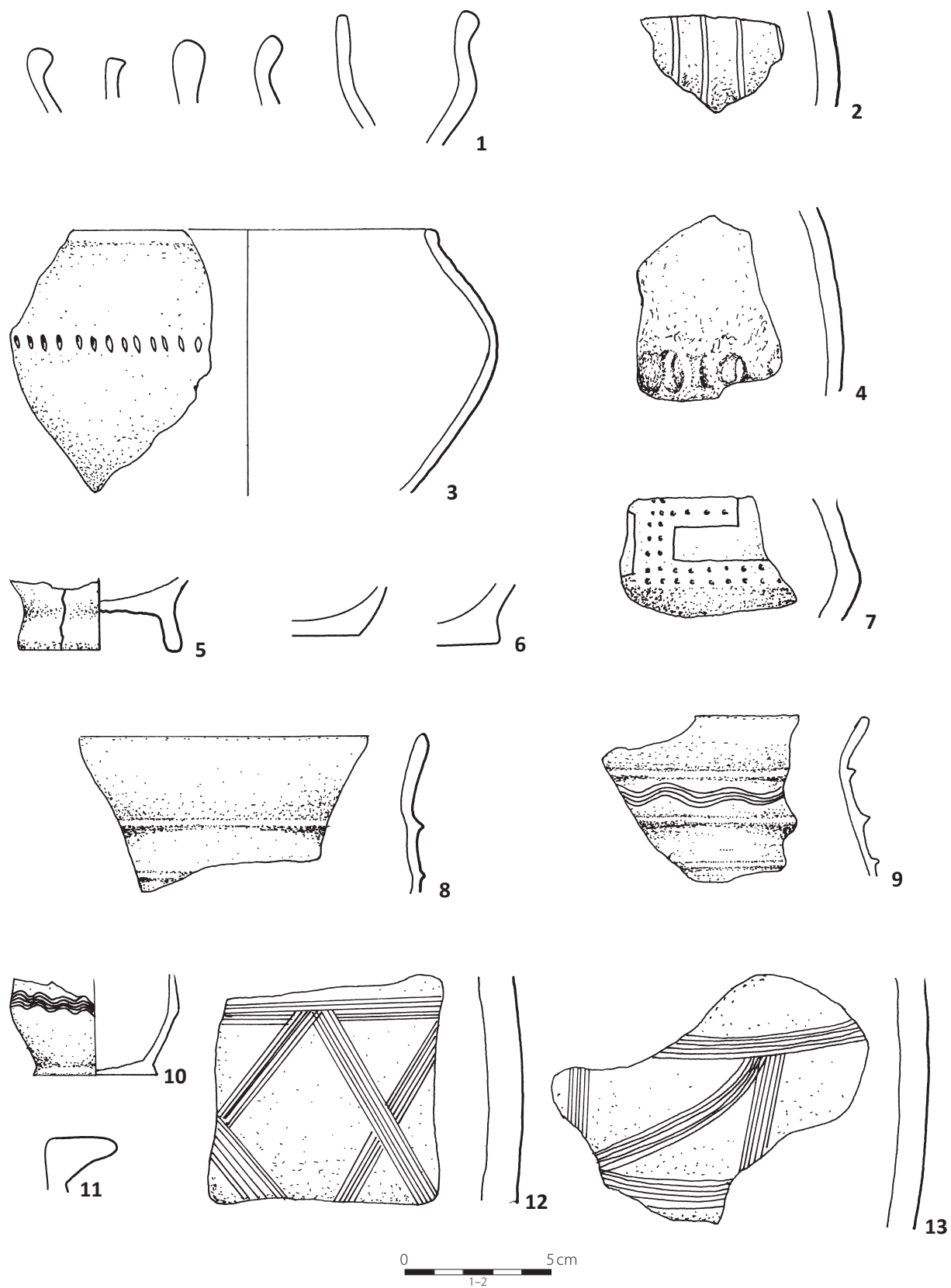
Ryc. 137. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 119. 1-2: glina.

Fig. 137. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 119. 1-2: clay.

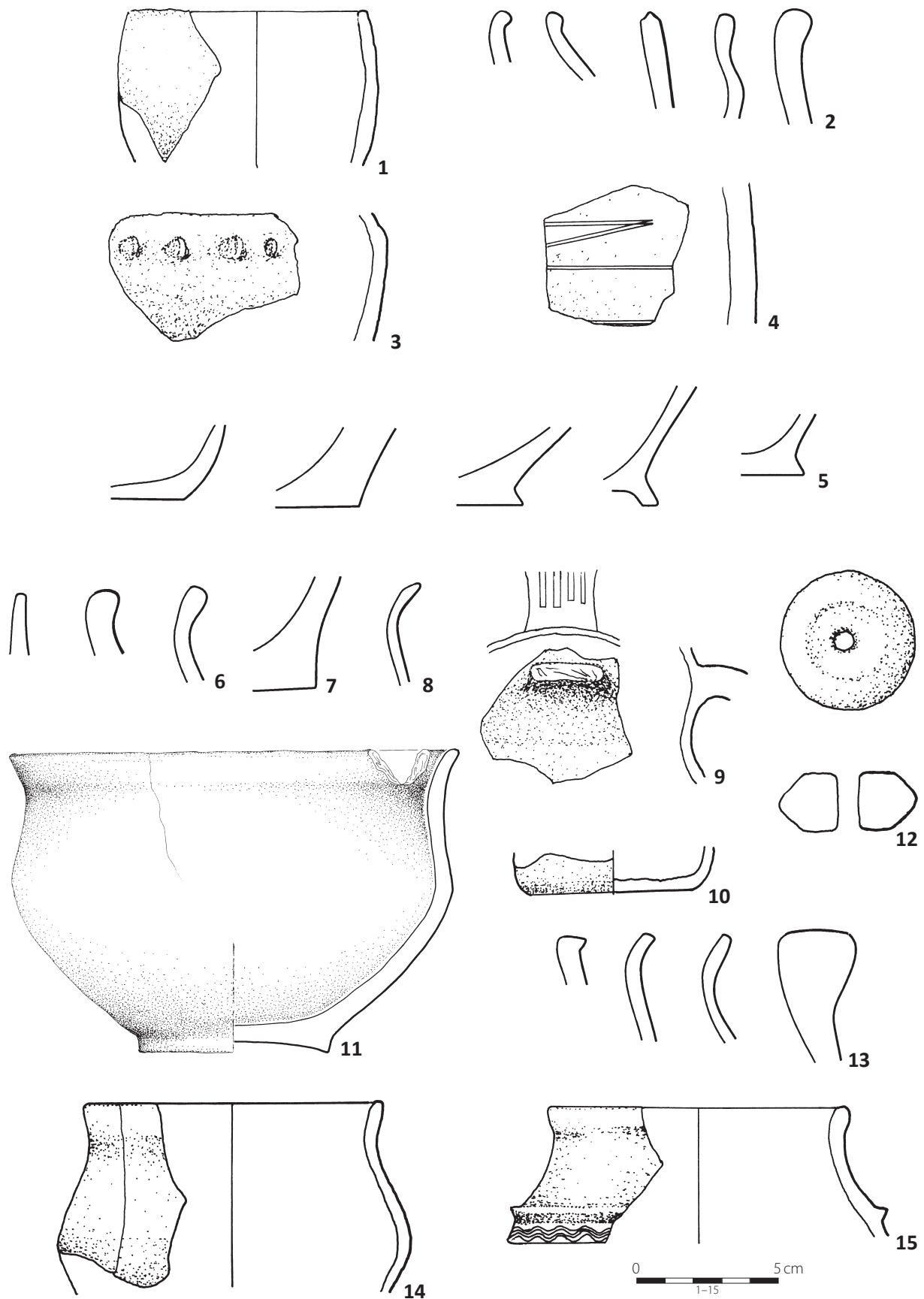
Ryc. 138. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 119. 1-5: glina.

Fig. 138. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 119. 1-5: clay.

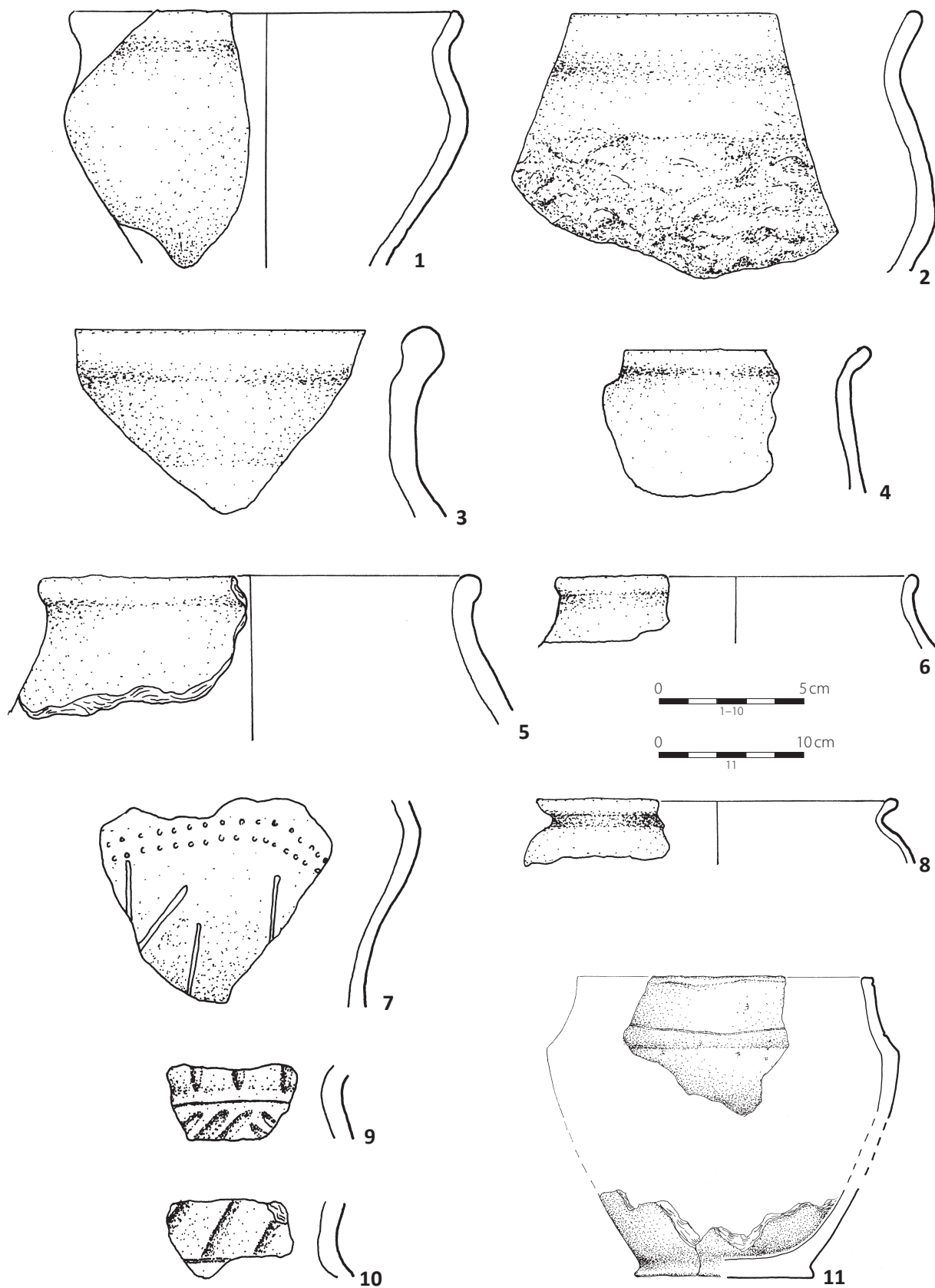
Ryc. 139. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie.
Obiekt 120. 1-13: glina.

Fig. 139. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Feature 120. 1-13: clay.

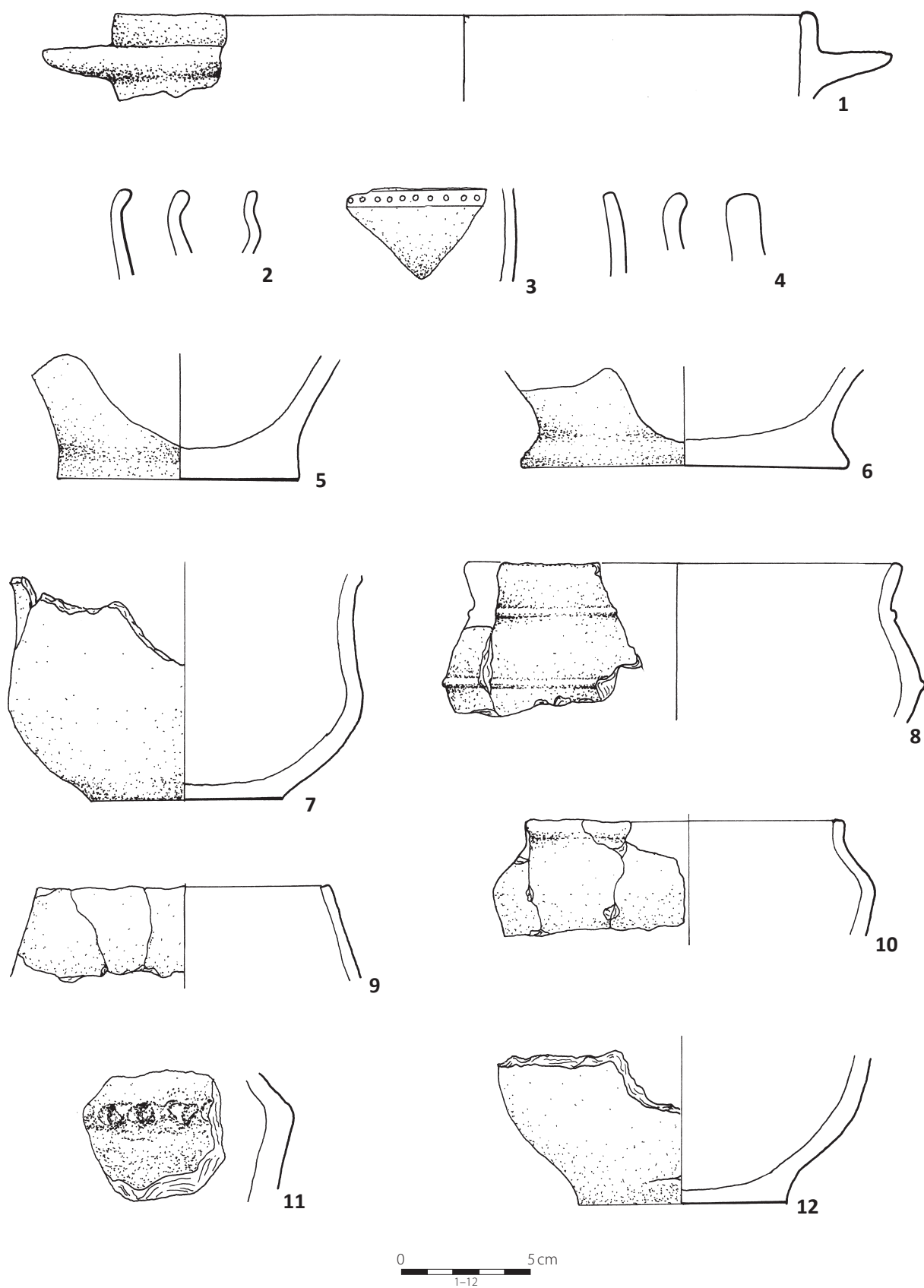
Ryc. 140. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–5: obiekt 129; 6–10: obiekt 130; 11: obiekt 136; 12–15: obiekt 145. 1–15: glina.

Fig. 140. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–5: feature 129; 6–10: feature 130; 11: feature 136; 12–15: feature 145. 1–15: clay.

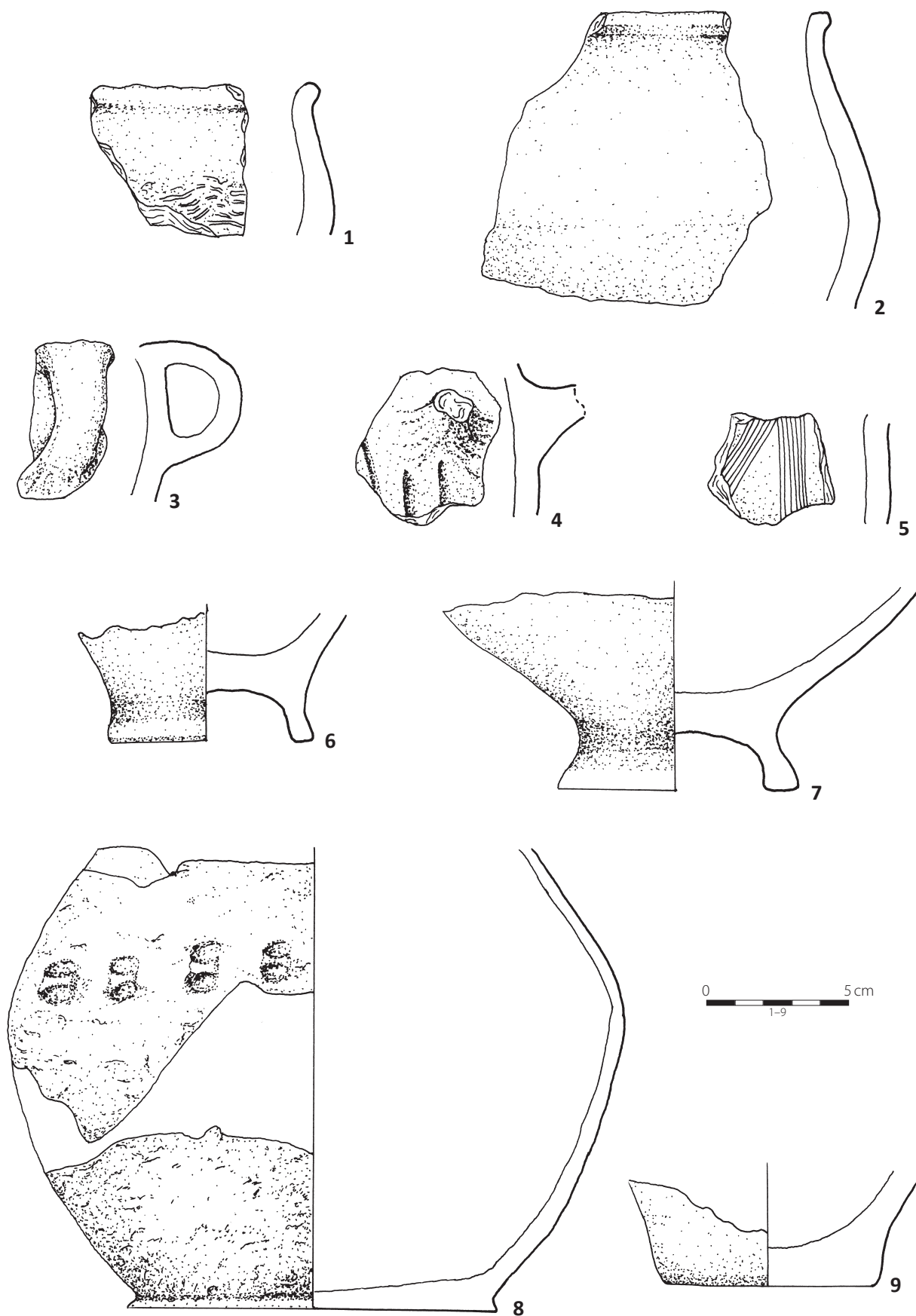
Ryc. 141. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-3: obiekt 148; 4-8: obiekt 149; 9-11: obiekt 151. 1-11: glina.

Fig. 141. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-3: feature 148; 4-8: feature 149; 9-11: feature 151. 1-11: clay.

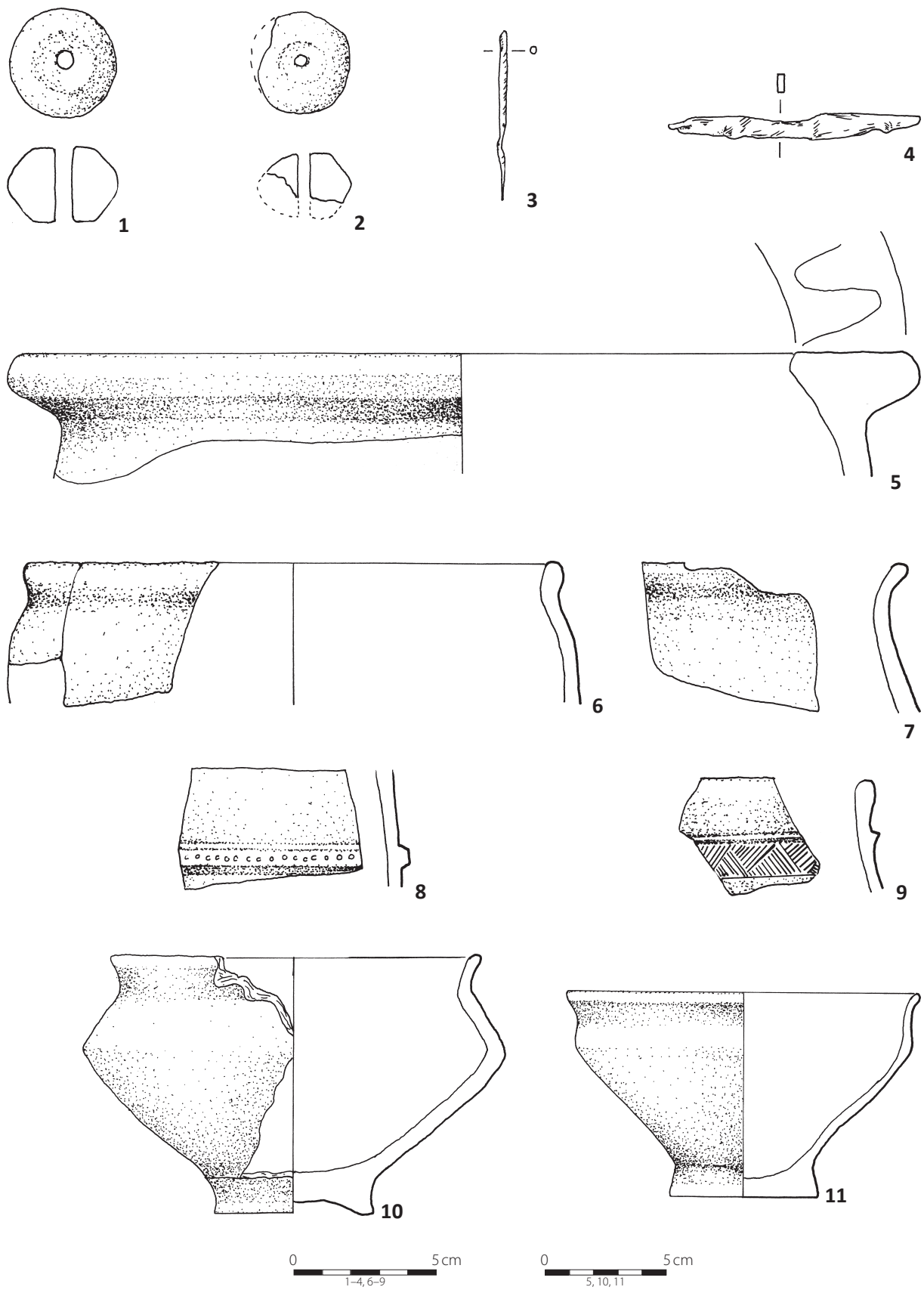
Ryc. 142. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 151; 2-6: obiekt 153; 7-12: obiekt 159. 1-12: glina.

Fig. 142. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 151; 2-6: feature 153; 7-12: feature 159. 1-12: clay.

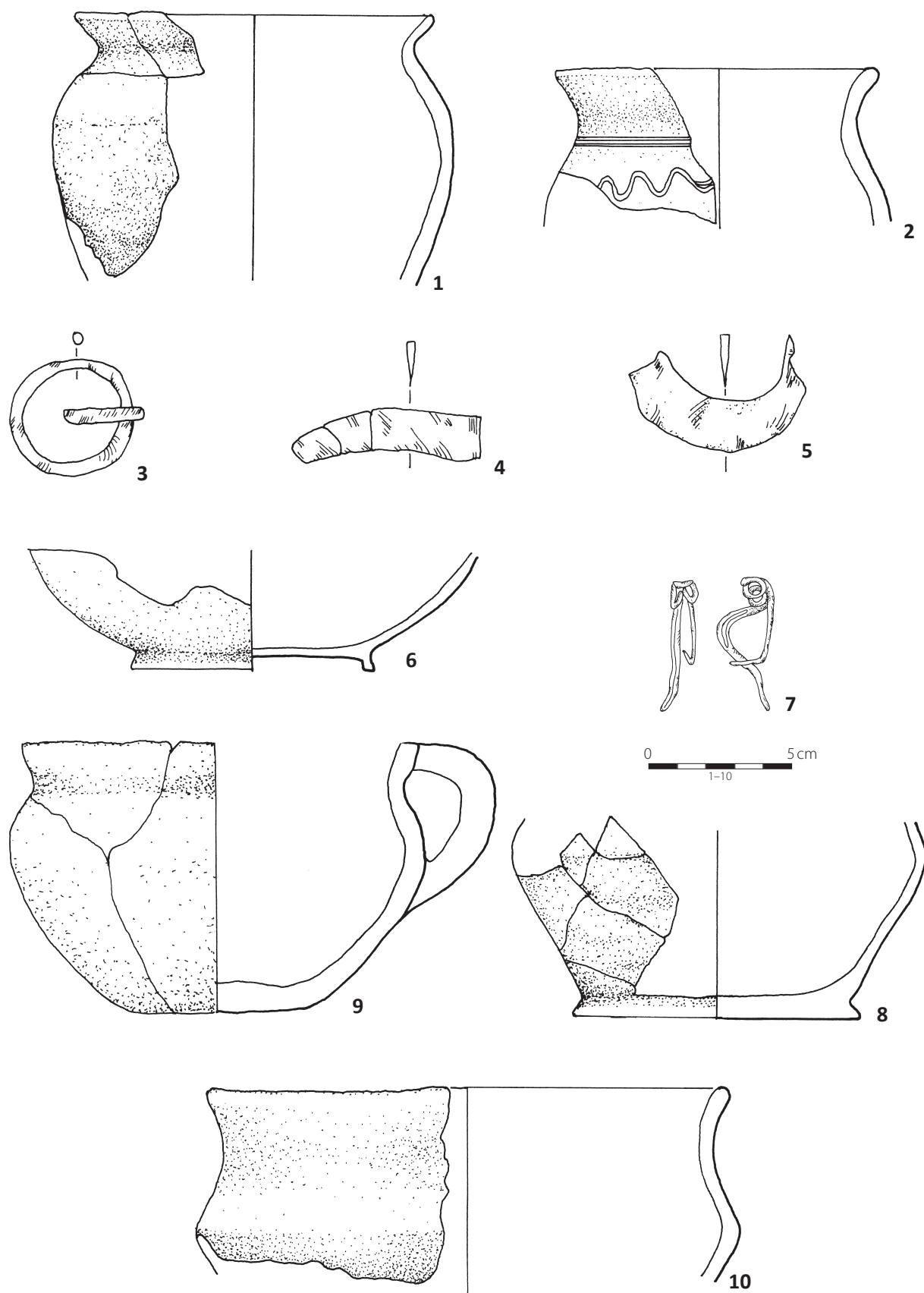
Ryc. 143. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 174. 1-9: glina.

Fig. 143. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 174. 1-9: clay.

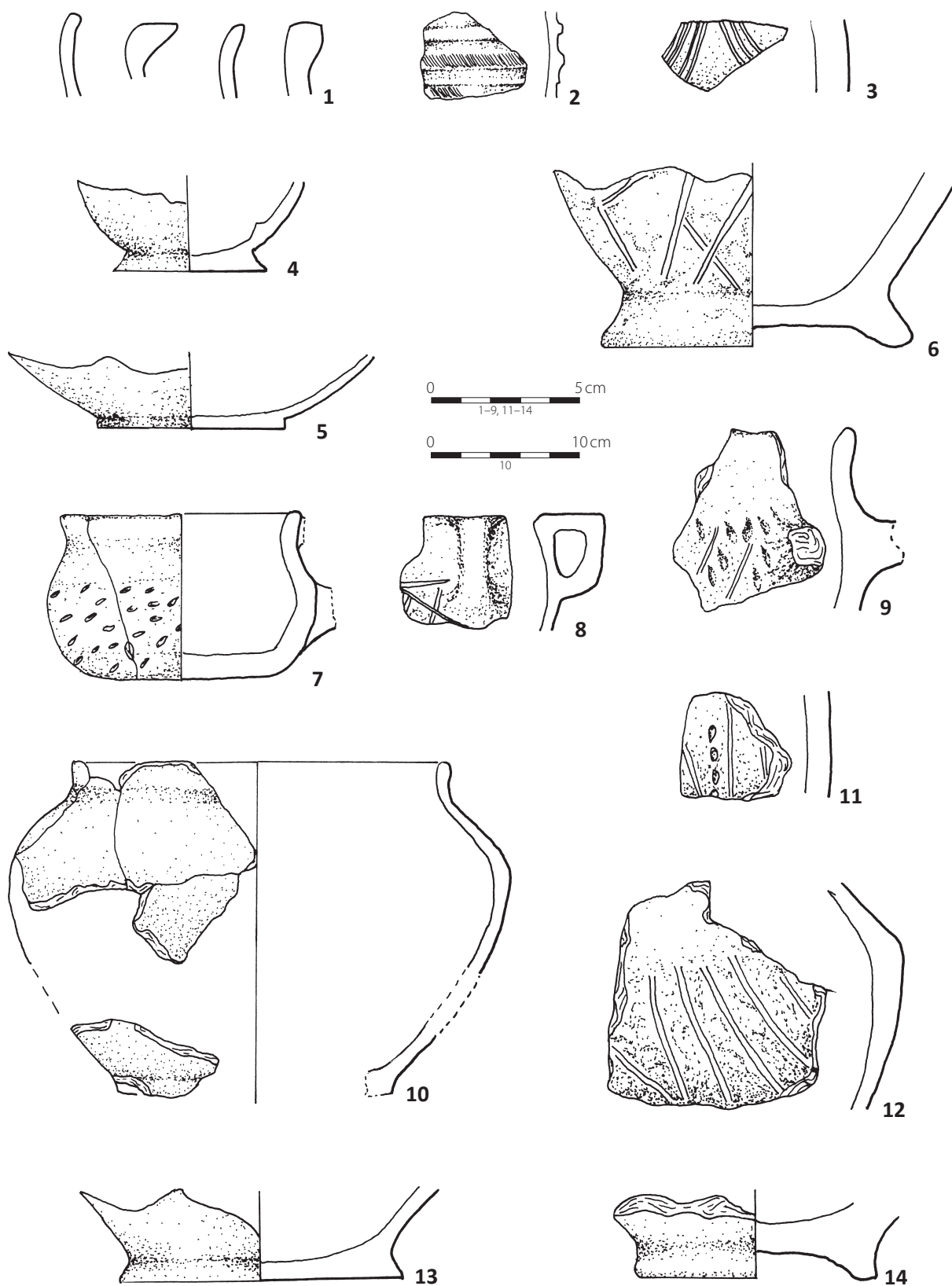
Ryc. 144. Siemieczów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-5: obiekt 174; 6-9: obiekt 181; 10-11: obiekt 188. 1-2, 5-11: glina; 3-4: żelazo.

Fig. 144. Siemieczów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-5: feature 174; 6-9: feature 181; 10-11: feature 188. 1-2, 5-11: clay; 3-4: iron.

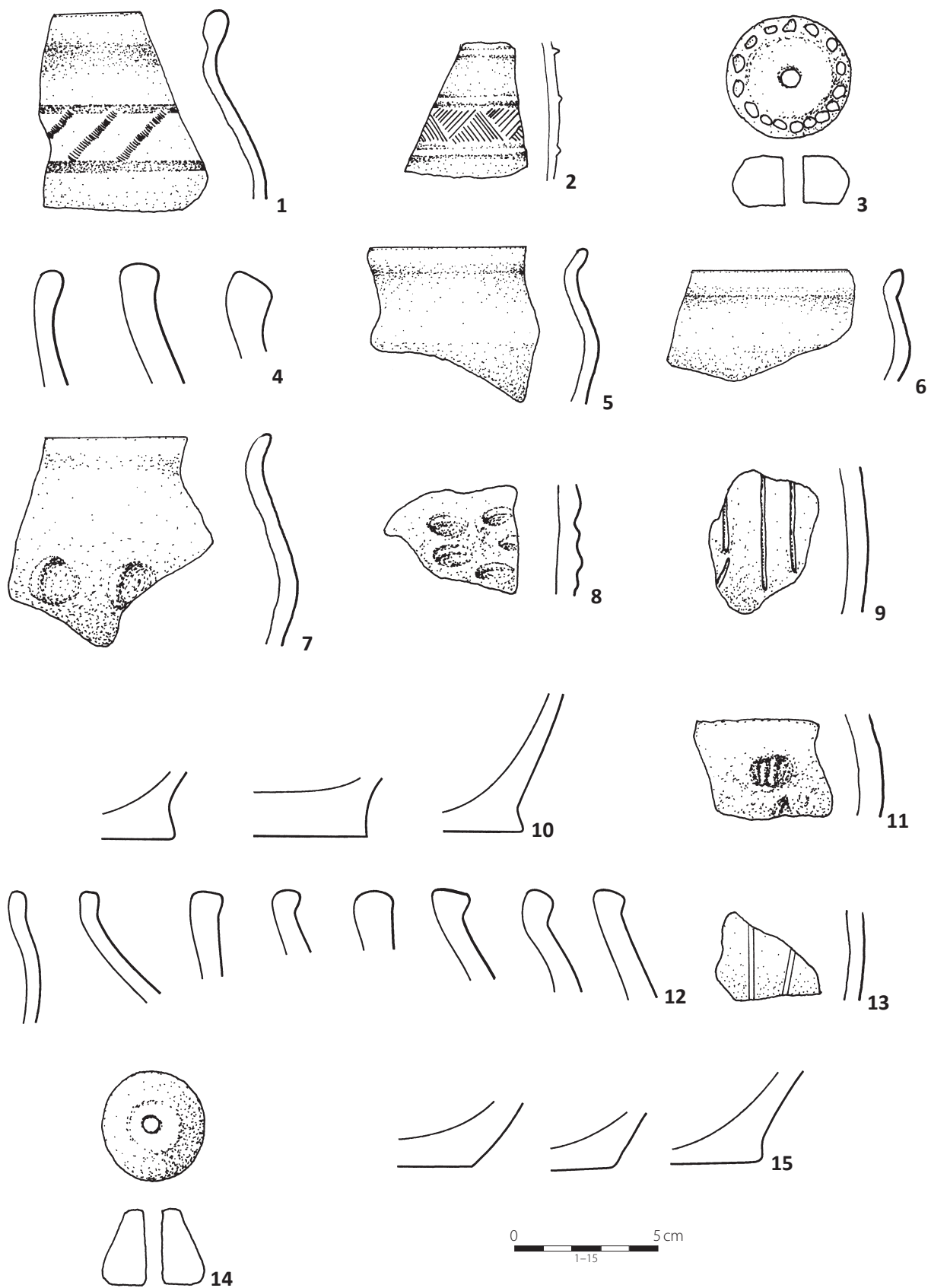
Ryc. 145. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-5: obiekt 195; 6: obiekt 221; 7-8: obiekt 227; 9-10: obiekt 247. 1-2, 6, 8-10: glina; 3-5: żelazo; 7: brąz.

Fig. 145. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-5: feature 195; 6: feature 221; 7-8: feature 227; 9-10: feature 247. 1-2, 6, 8-10: clay; 3-5: iron; 7: bronze.

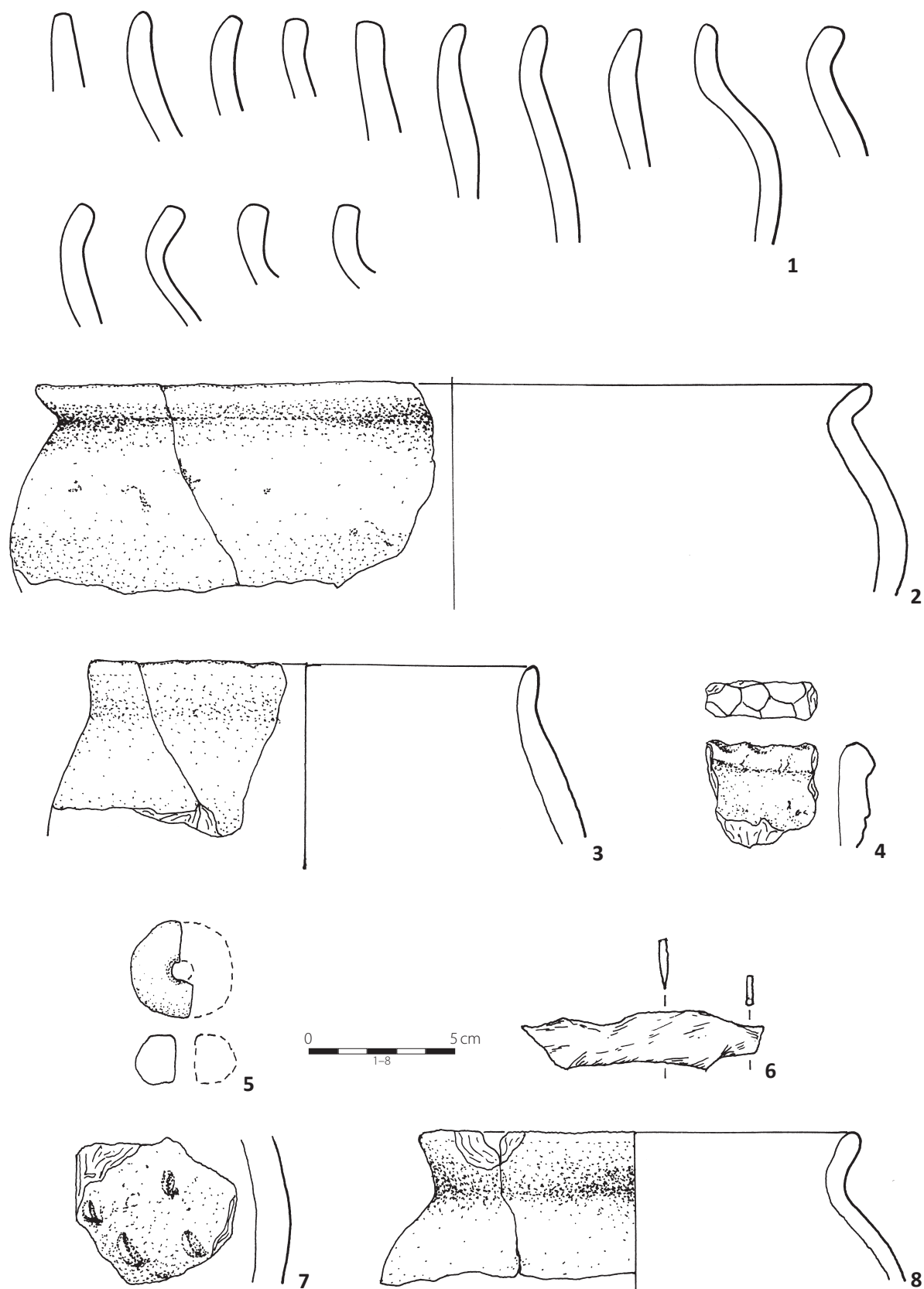
Ryc. 146. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-6: obiekt 247; 7-14: obiekt 248. 1-14: glina.

Fig. 146. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-6: feature 247; 7-14: feature 248. 1-14: clay.

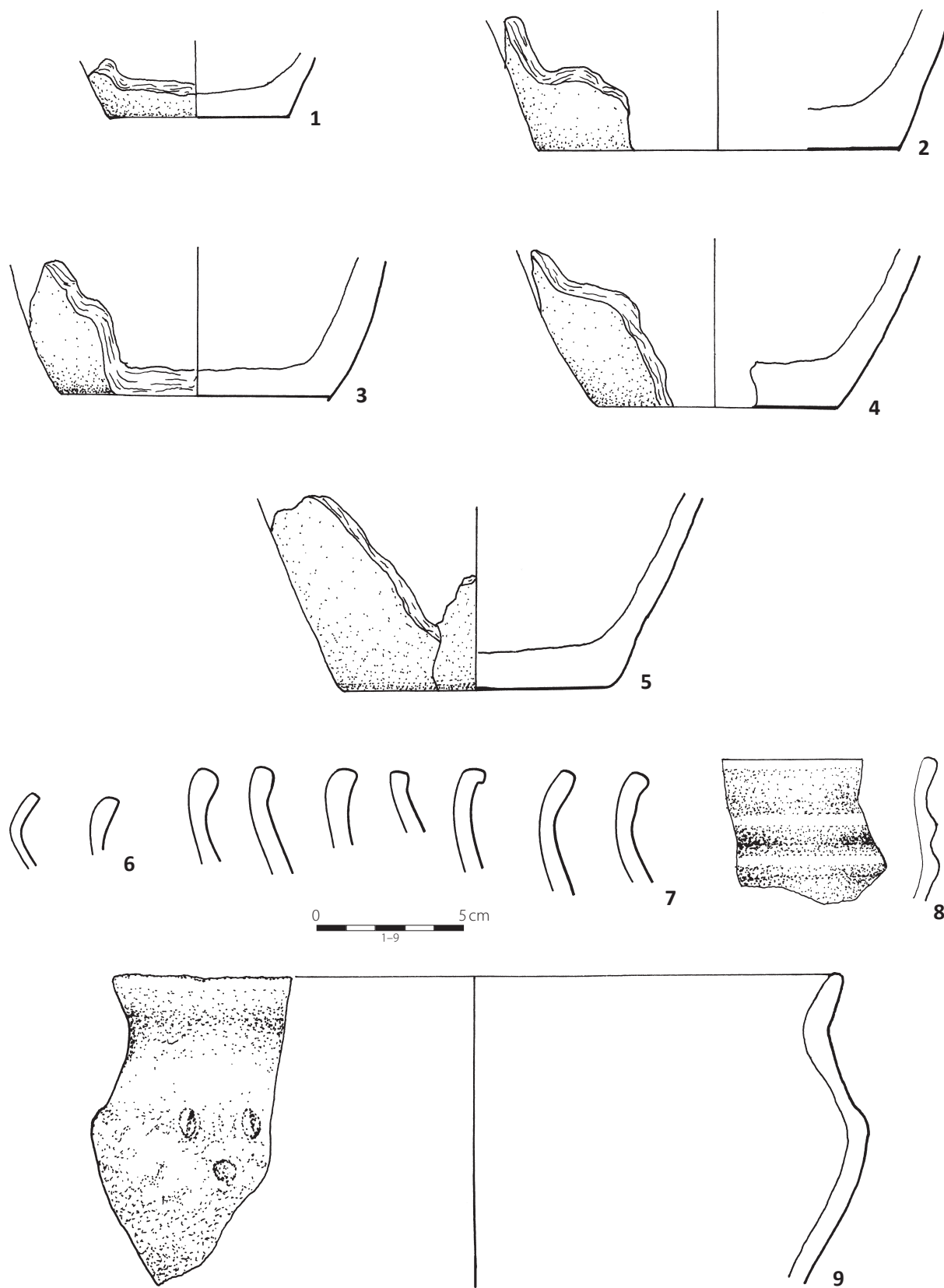
Ryc. 147. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-3: obiekt 248; 4-10: obiekt 258; 11-15: obiekt 259. 1-15: glina.
 Fig. 147. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź.

1-3: feature 248; 4-10: feature 258; 11-15: feature 259. 1-15: clay.

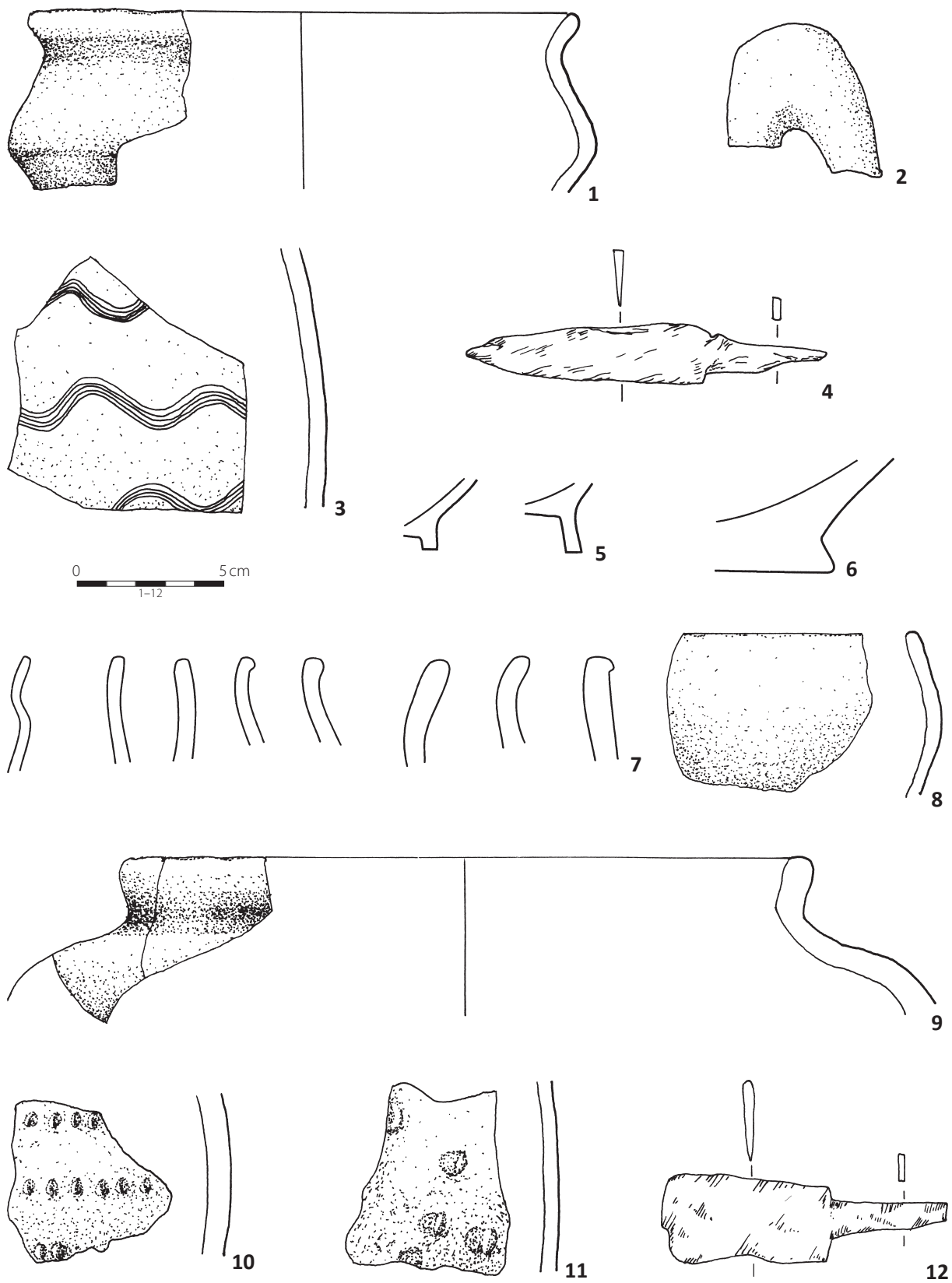
Ryc. 148. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 260. 1-5, 7-8: glina; 6: żelazo.

Fig. 148. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 260. 1-5, 7-8: clay; 6: iron.

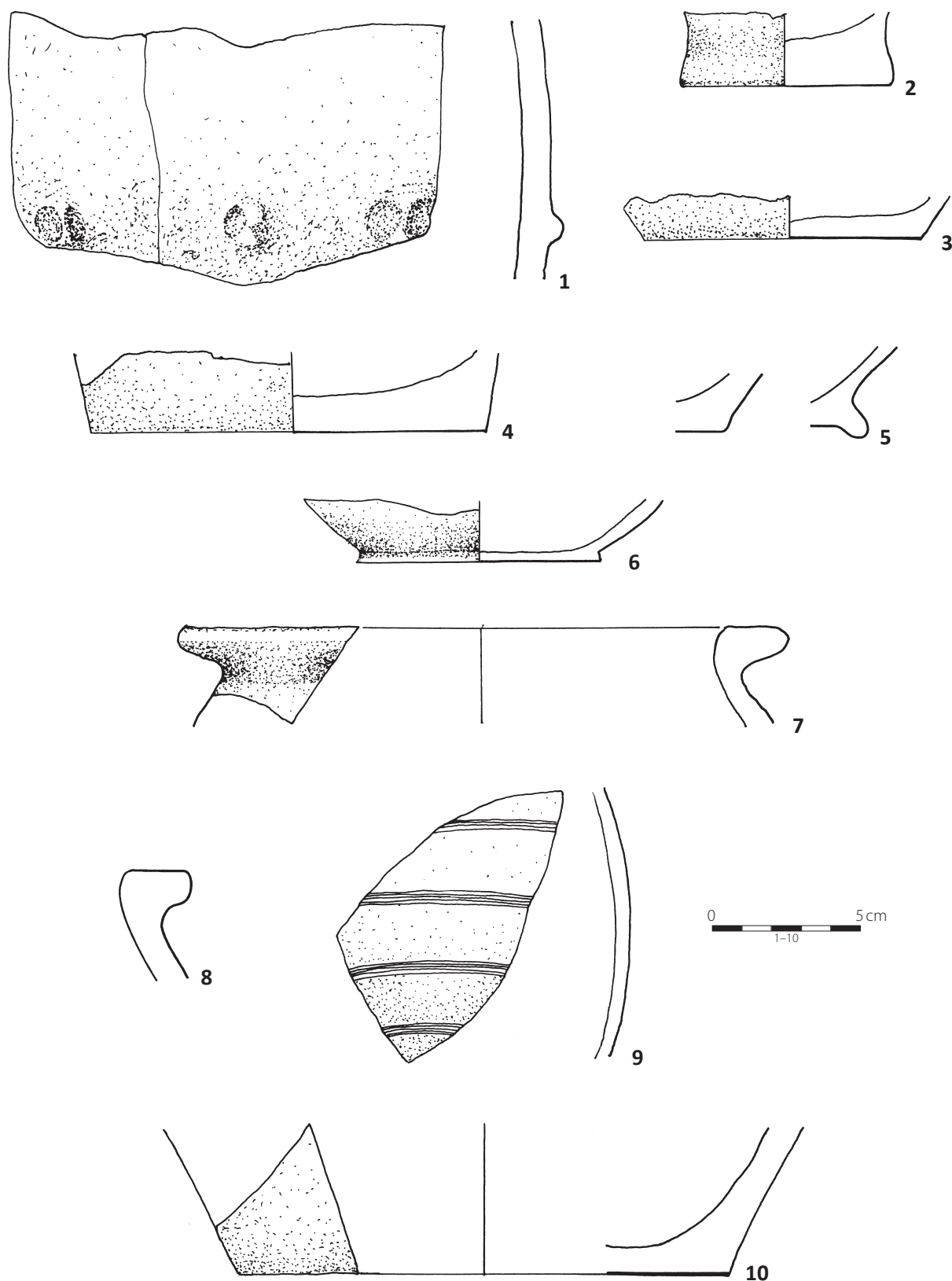
Ryc. 149. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-5: obiekt 260; 6-9: obiekt 265. 1-9: glina.

Fig. 149. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-5: feature 260; 6-9: feature 265. 1-9: clay.

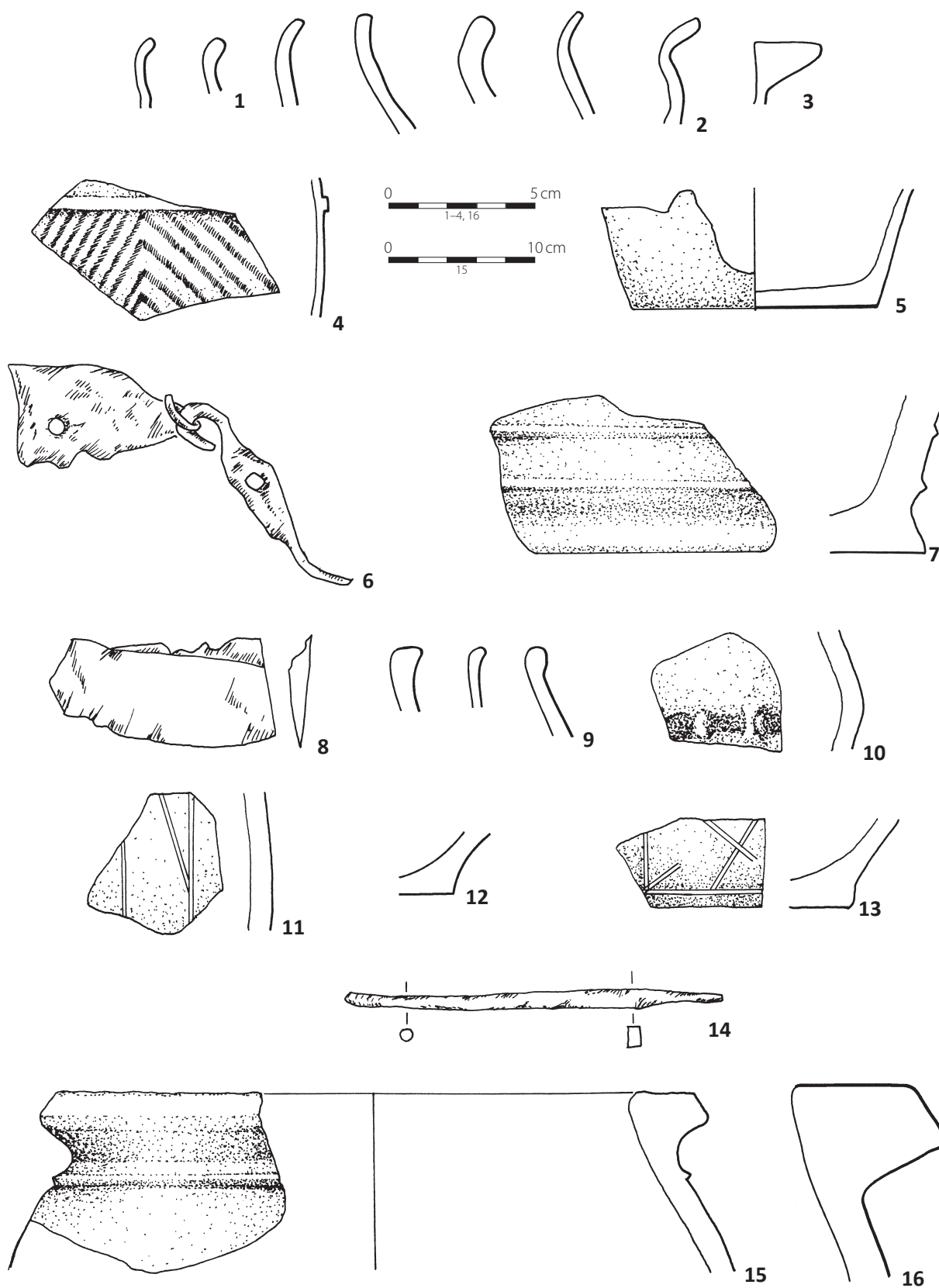
Ryc. 150. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-6: obiekt 265; 7-12: obiekt 268. 1-3, 5-11: glina; 4, 12: żelazo.

Fig. 150. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-6: feature 265; 7-12: feature 268. 1-3, 5-11: clay; 4, 12: iron.

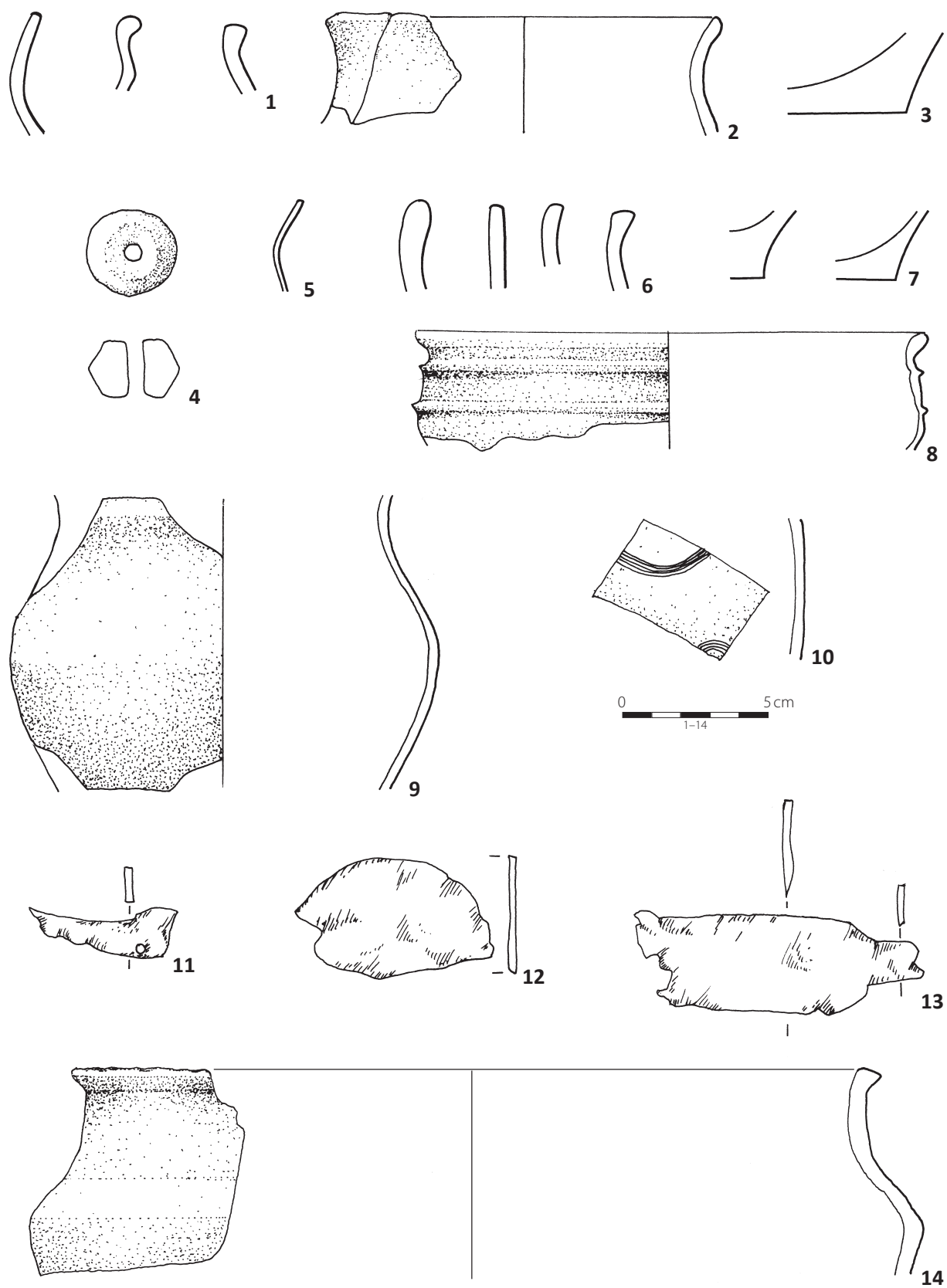
Ryc. 151. Siemieczów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 268. 1-10: glina.

Fig. 151. Siemieczów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 268. 1-10: clay.

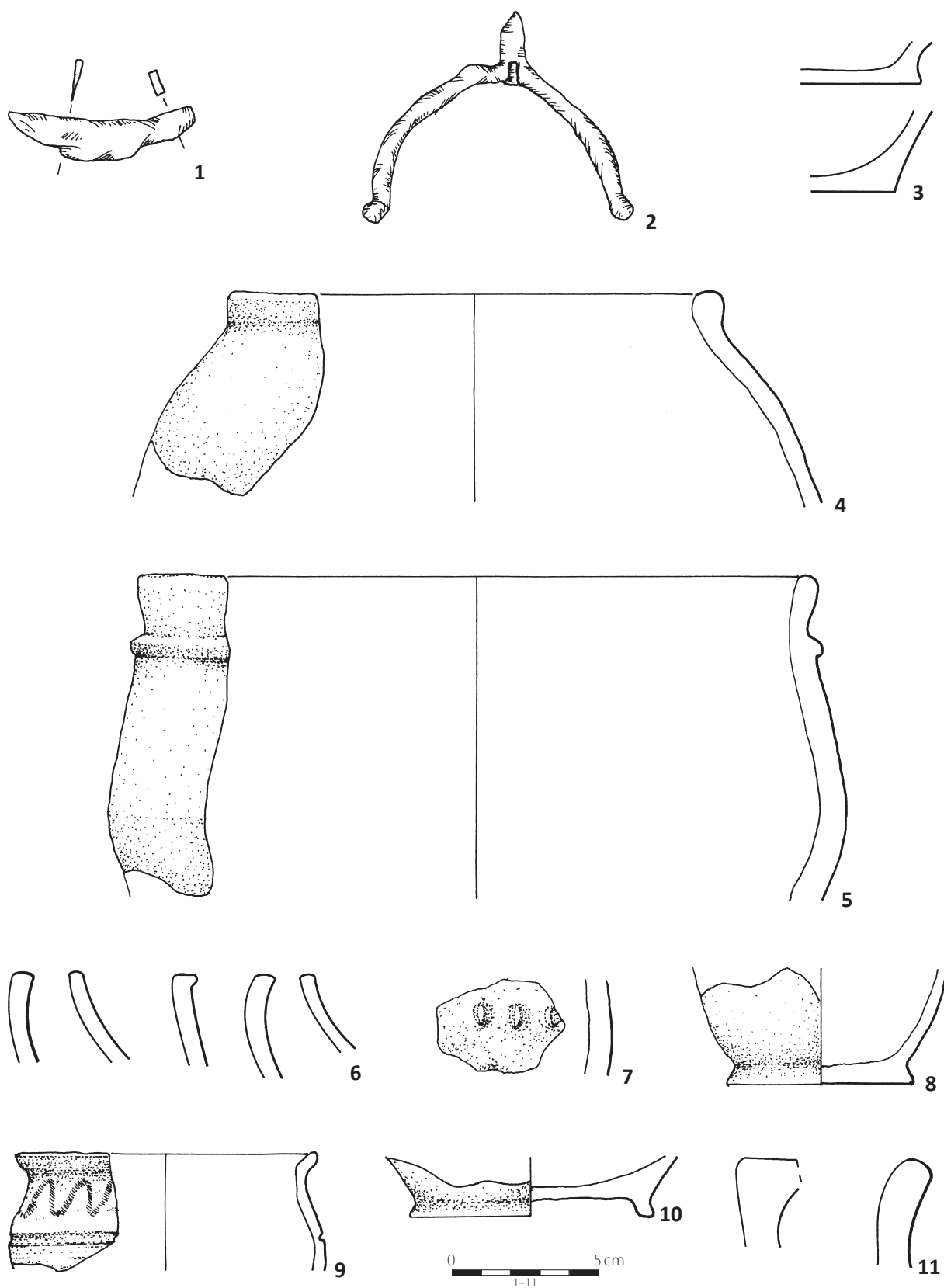
Ryc. 152. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-8: obiekt 269; 9-16: obiekt 278. 1-5, 7, 9-13, 15-16: glina; 6, 8, 14: żelazo.

Fig. 152. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-8: feature 269; 9-16: feature 278. 1-5, 7, 9-13, 15-16: clay; 6, 8, 14: iron.

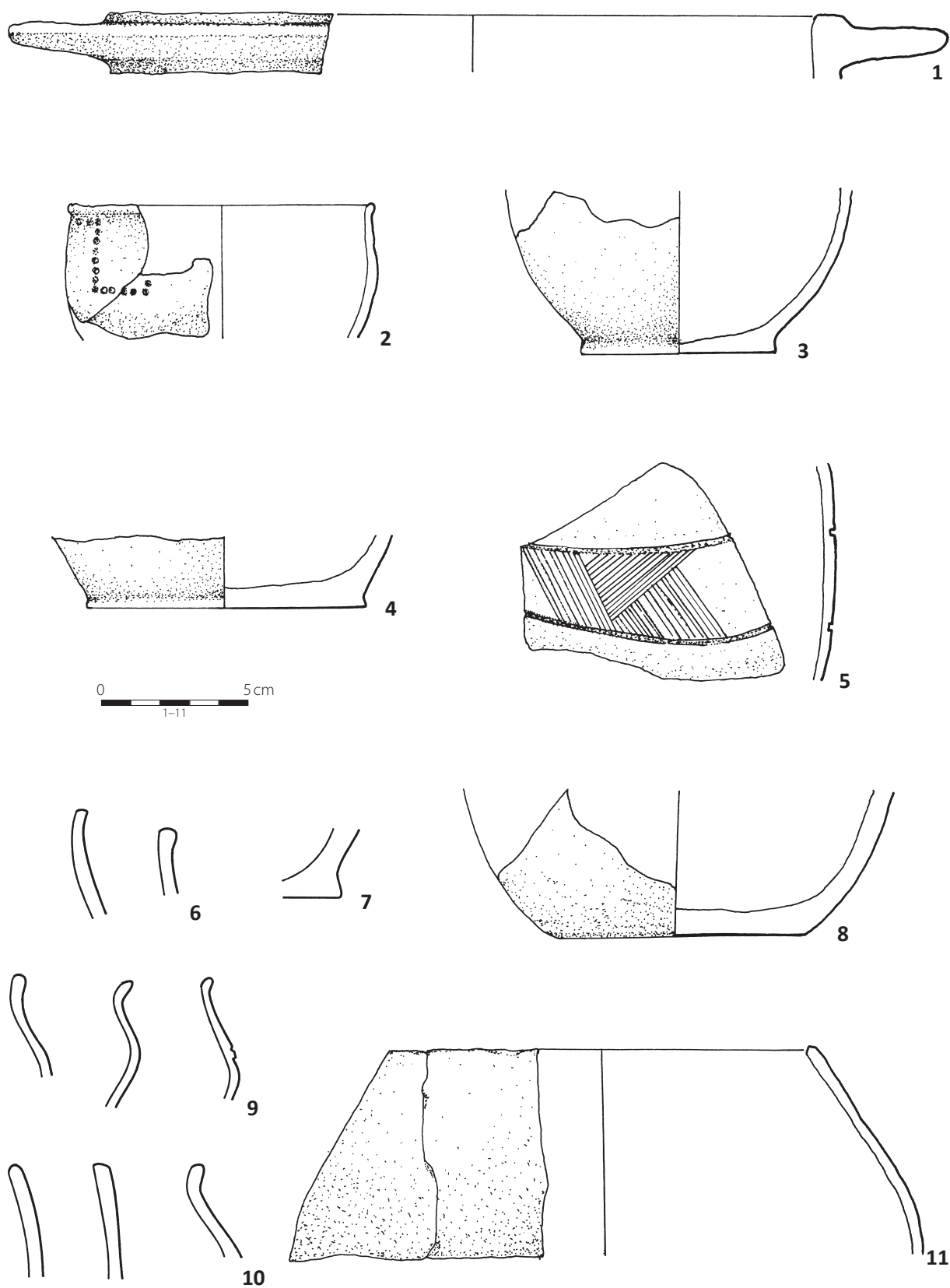
Ryc. 153. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-4: obiekt 279; 5-10: obiekt 286; 11-13: obiekt 290; 14: obiekt 297. 1-10, 14: glina; 11-13: żelazo.

Fig. 153. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-4: feature 279; 5-10: feature 286; 11-13: feature 290; 14: feature 297. 1-10, 14: clay; 11-13: iron.

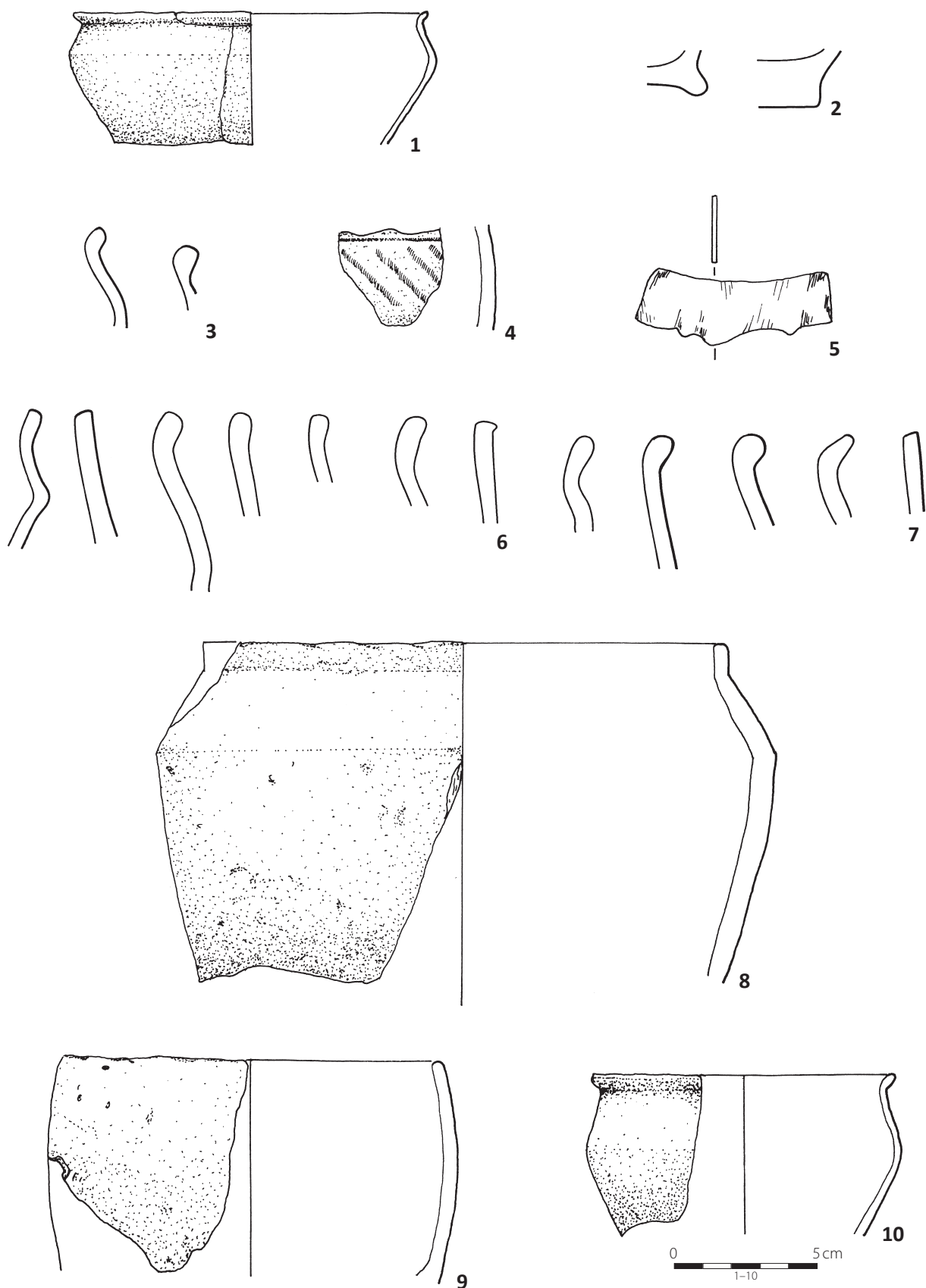
Ryc. 154. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-5: obiekt 297; 6-11: obiekt 298. 3-11: glina; 1-2: żelazo.

Fig. 154. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-5: feature 297; 6-11: feature 298. 3-11: clay; 1-2: iron.

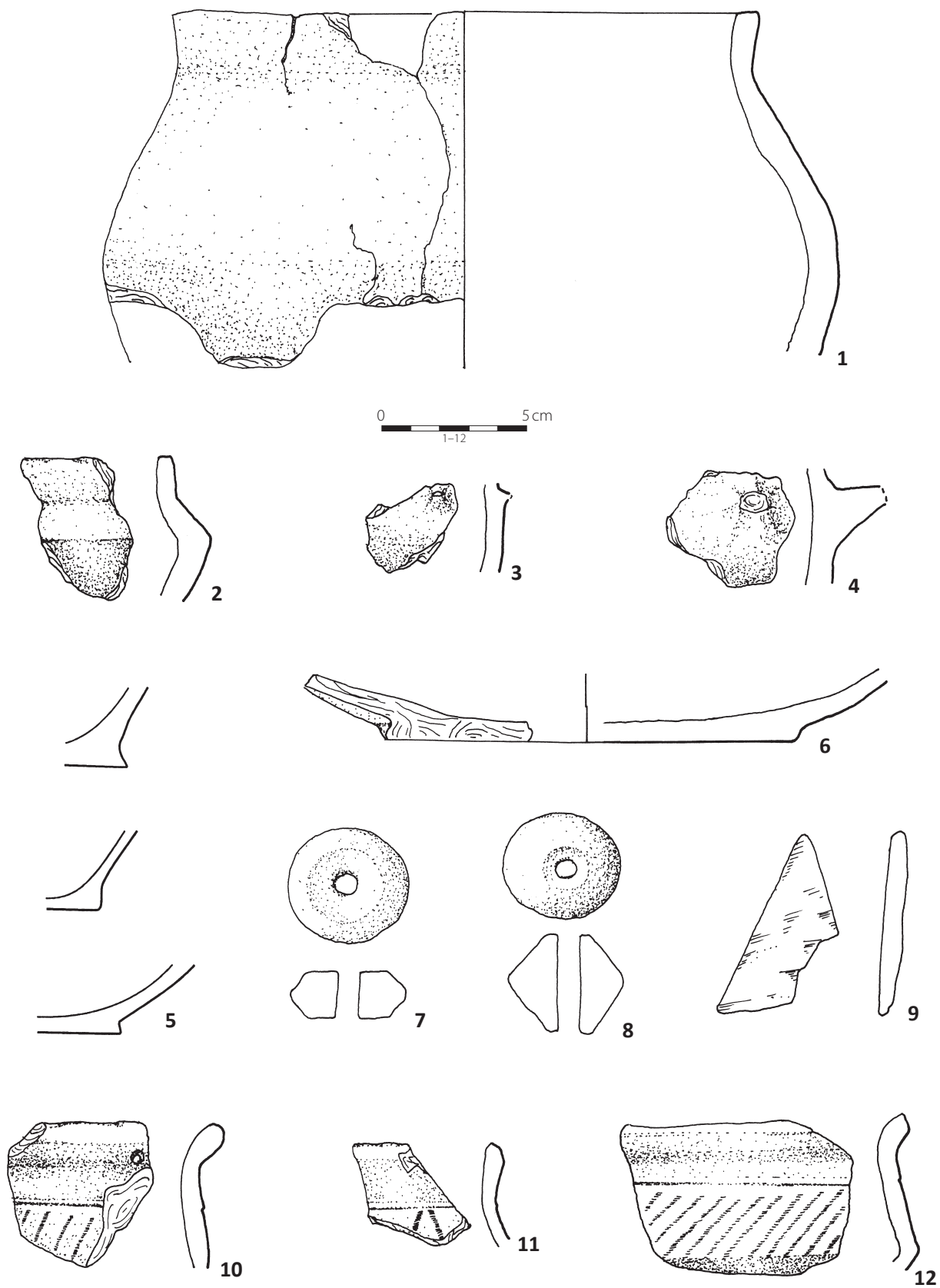
Ryc. 155. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: obiekt 298; 2-5: obiekt 299; 6-8: obiekt 319; 9-11: obiekt 327. 1-11: glina.

Fig. 155. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: feature 298; 2-5: feature 299; 6-8: feature 319; 9-11: feature 327. 1-11: clay.

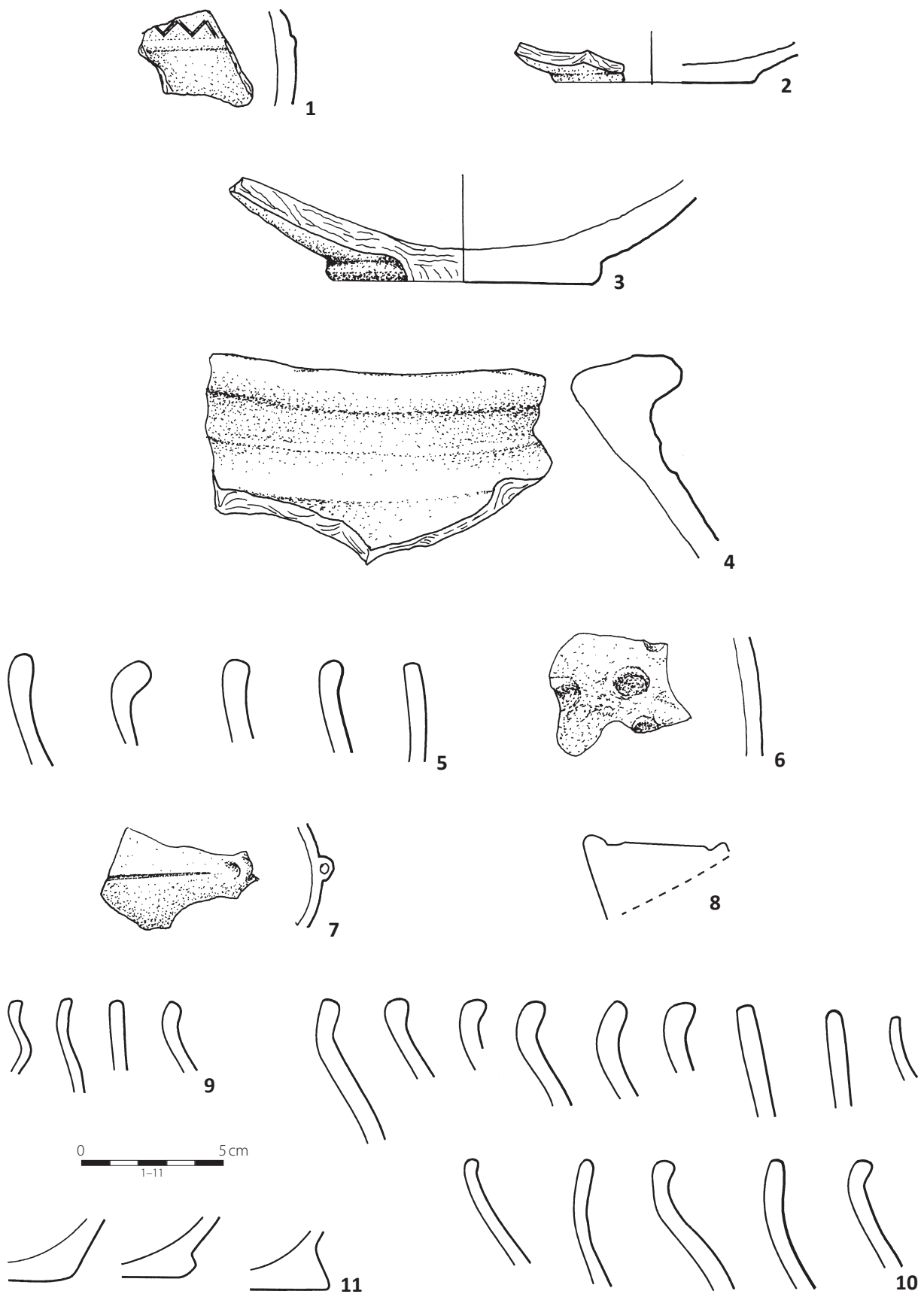
Ryc. 156. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-5: obiekt 327; 6-10: obiekt 328. 1-4, 6-10: glina; 5: żelazo.

Fig. 156. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-5: feature 327; 6-10: feature 328. 1-4, 6-10: clay; 5: iron.

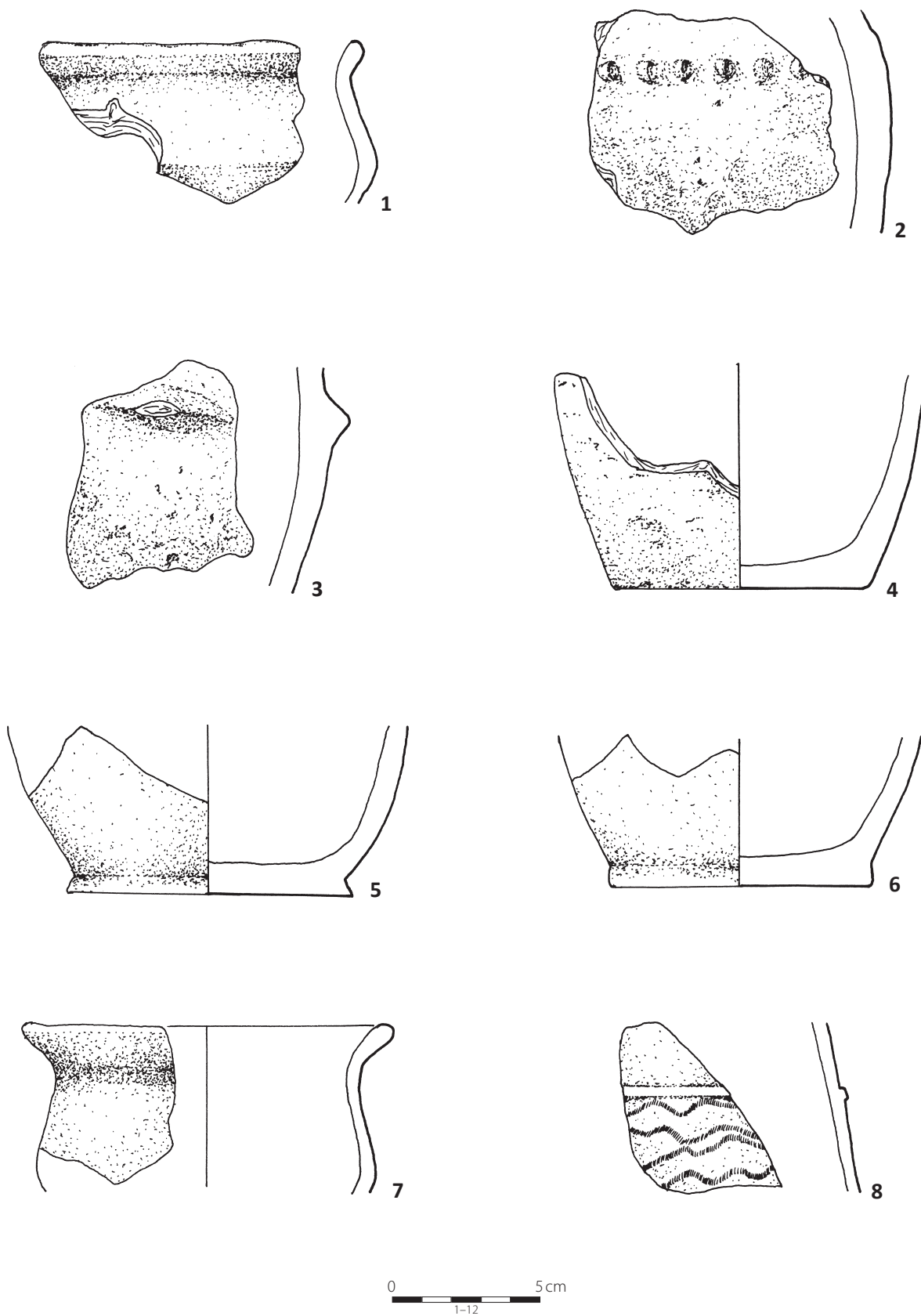
Ryc. 157. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 328. 1-8, 10-12: glina; 9: żelazo.

Fig. 157. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 328. 1-8, 10-12: clay; 9: iron.

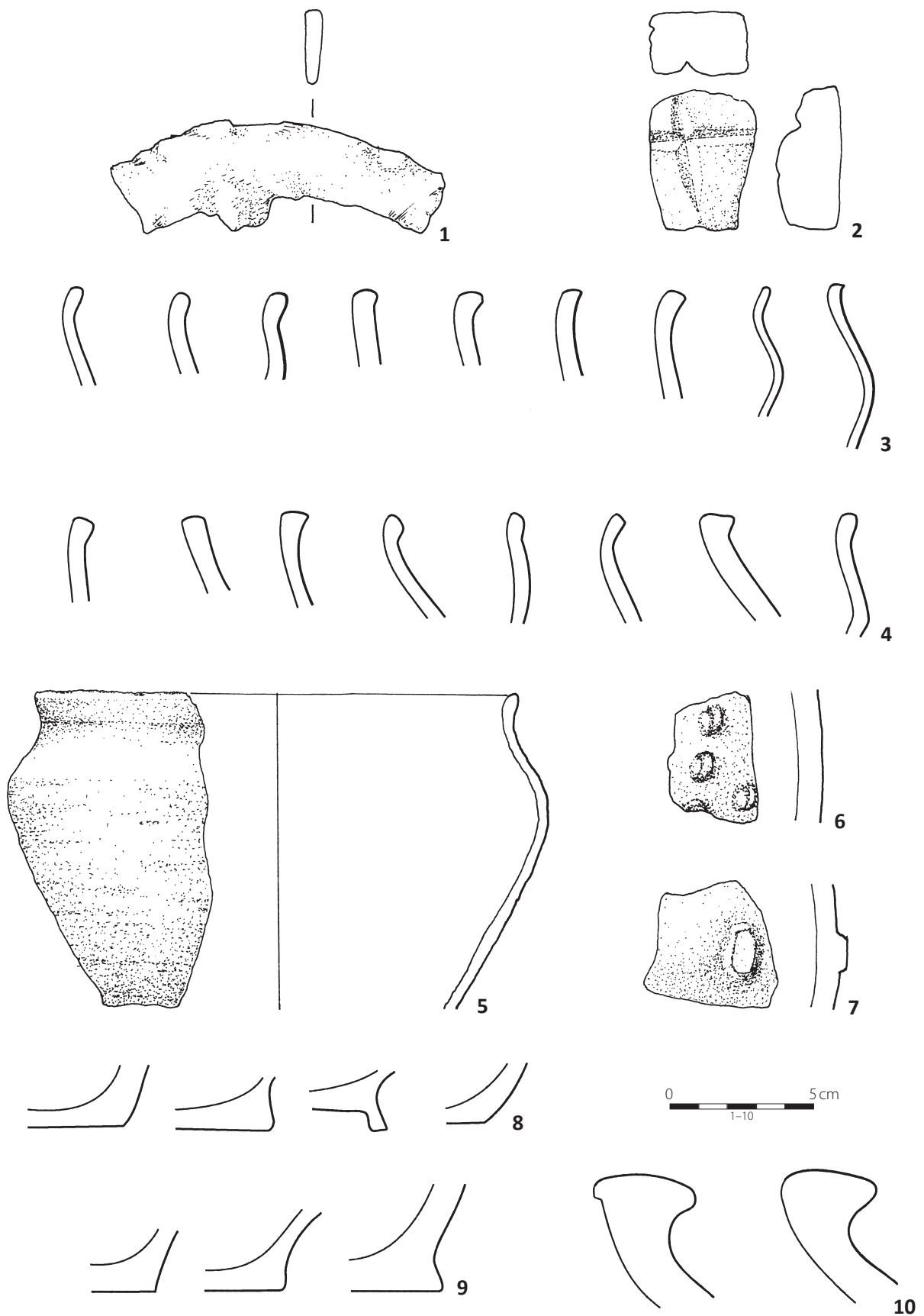
Ryc. 158. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-4: obiekt 328; 5-8: obiekt 339; 9-11: obiekt 345. 1-11: glina.

Fig. 158. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-4: feature 328; 5-8: feature 339; 9-11: feature 345. 1-11: clay.

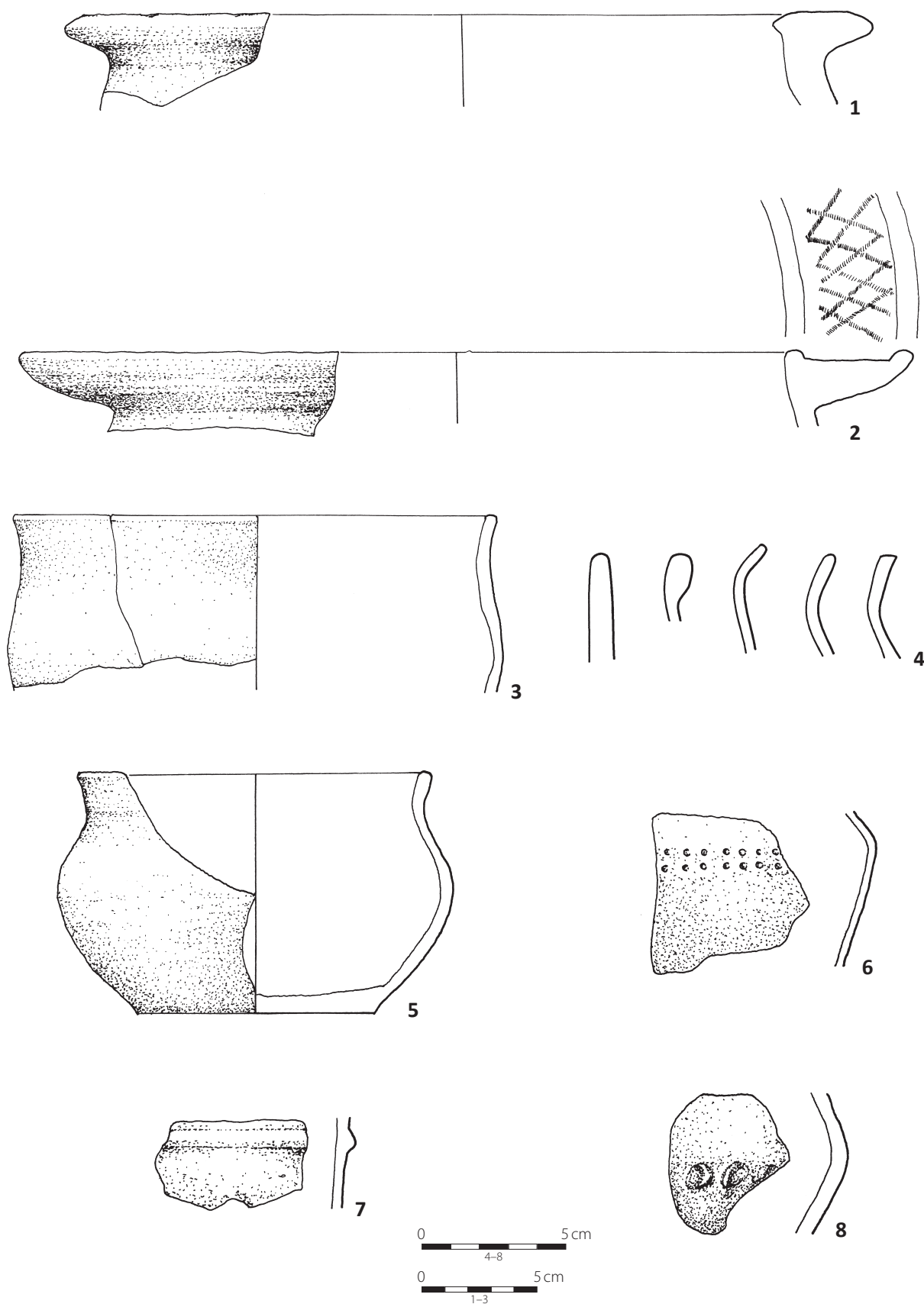
Ryc. 159. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Obiekt 345. 1-8: glina.

Fig. 159. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Feature 345. 1-8: clay.

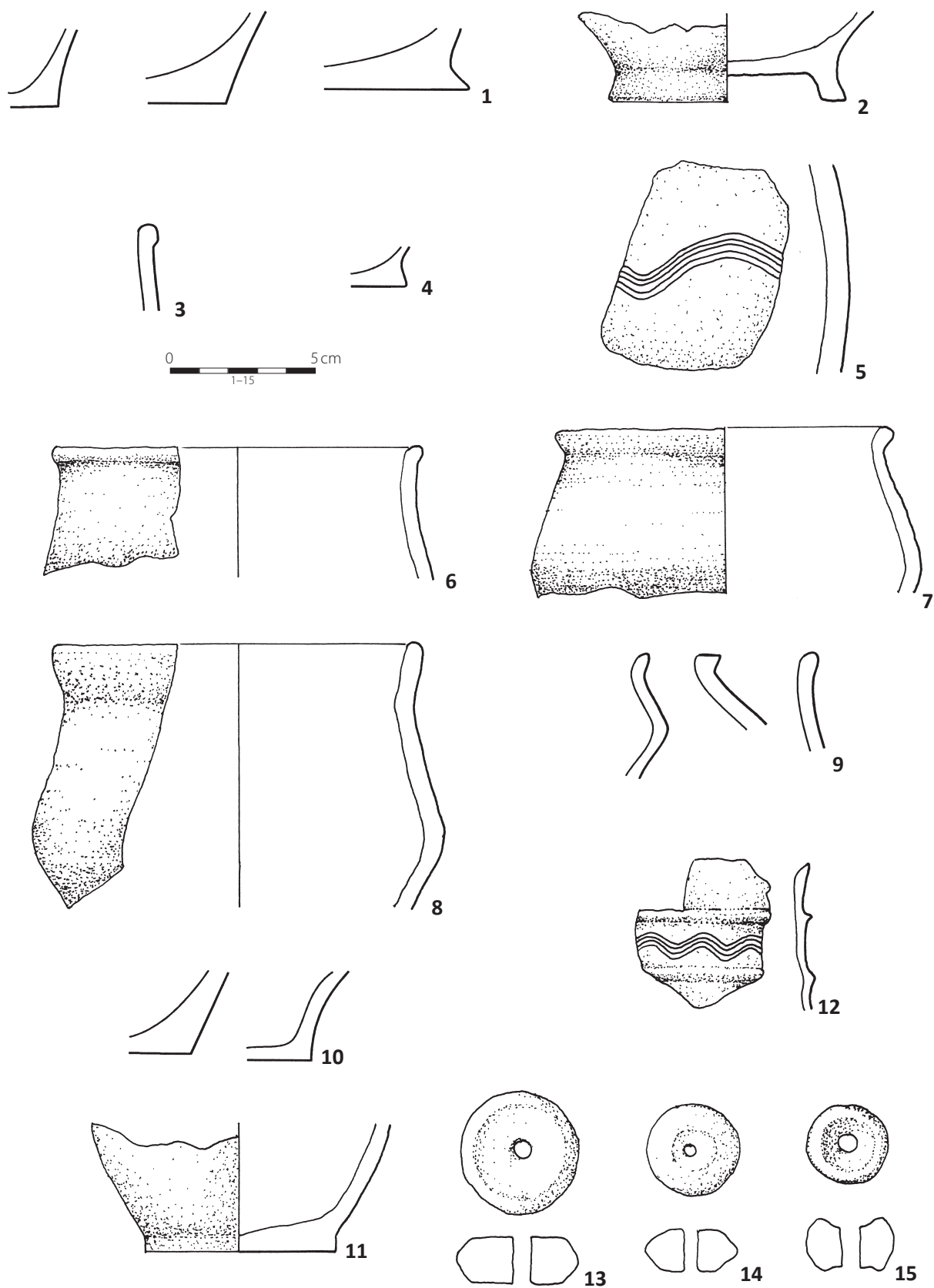
Ryc. 160. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–2: obiekt 353; 3–10: obiekt 356. 3–10: glina; 1: żelazo; 2: piaskowiec.

Fig. 160. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–2: feature 353; 3–10: feature 356. 3–10: clay; 1: iron; 2: sandstone.

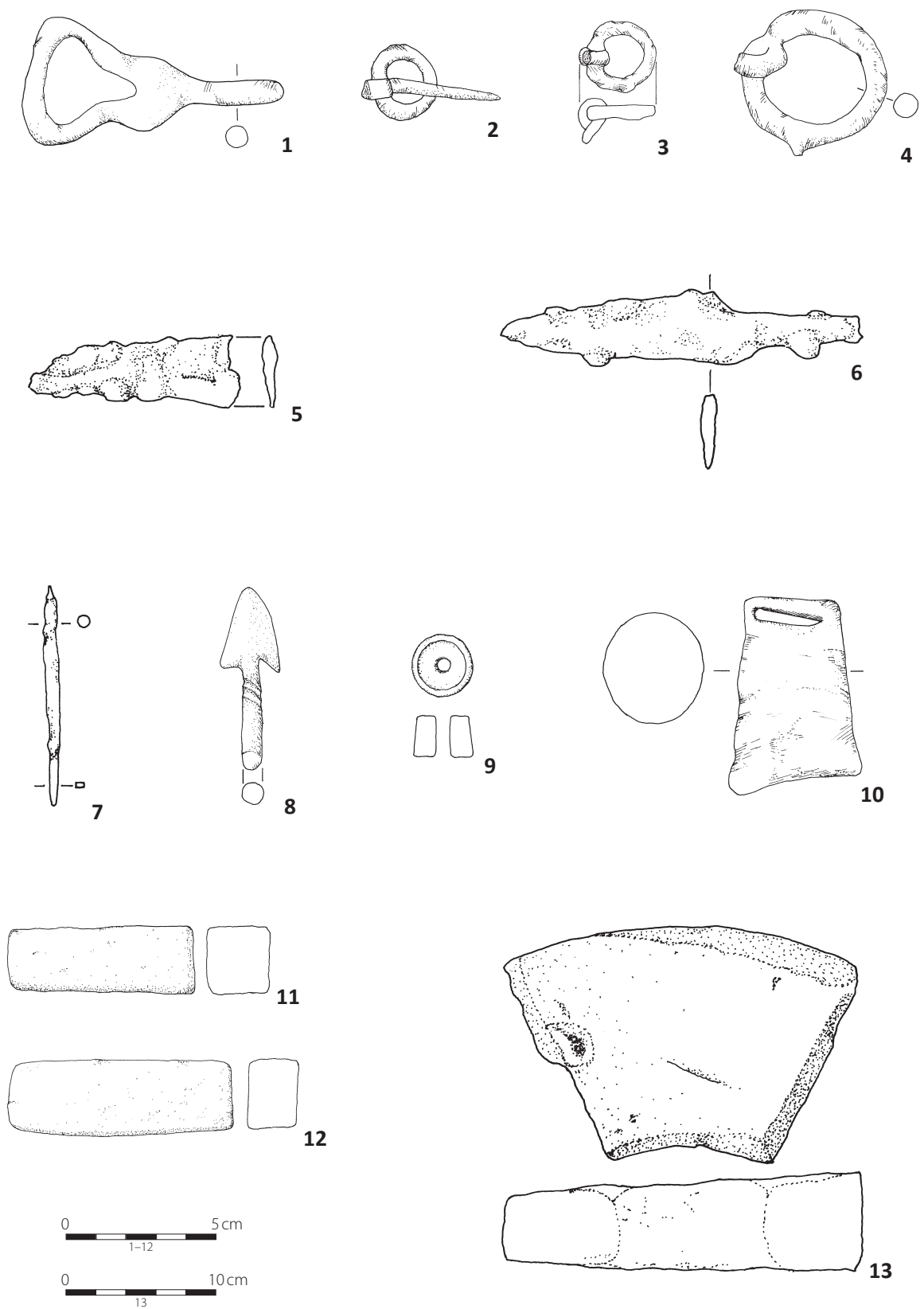
Ryc. 161. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-2: obiekt 356; 3-8: obiekt 381. 1-8: glina.

Fig. 161. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-2: feature 356; 3-8: feature 381. 1-8: clay.

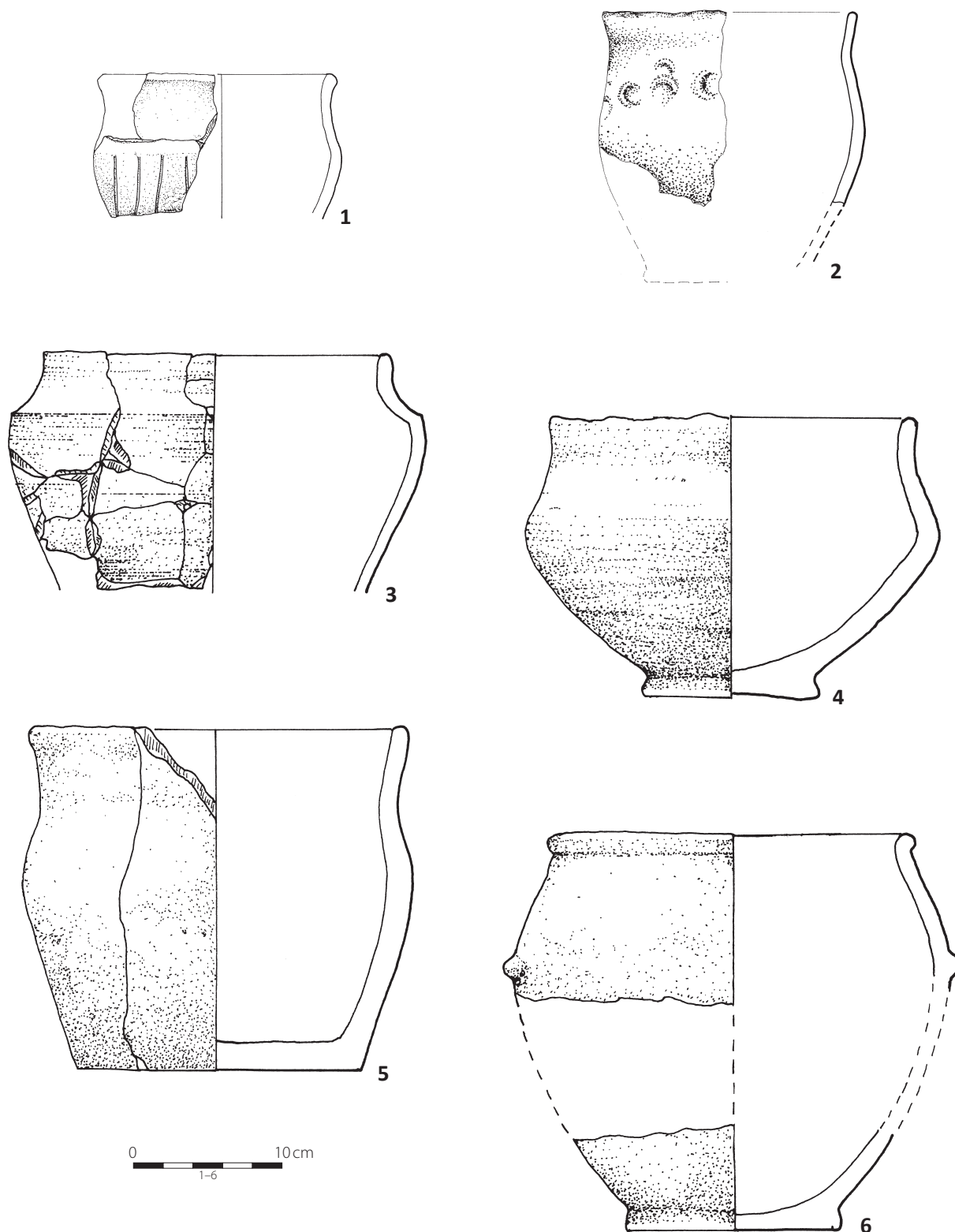
Ryc. 162. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-5: obiekt 381; 6-15: obiekt 382. 1-15: glina.

Fig. 162. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-5: feature 381; 6-15: feature 382. 1-15: clay.

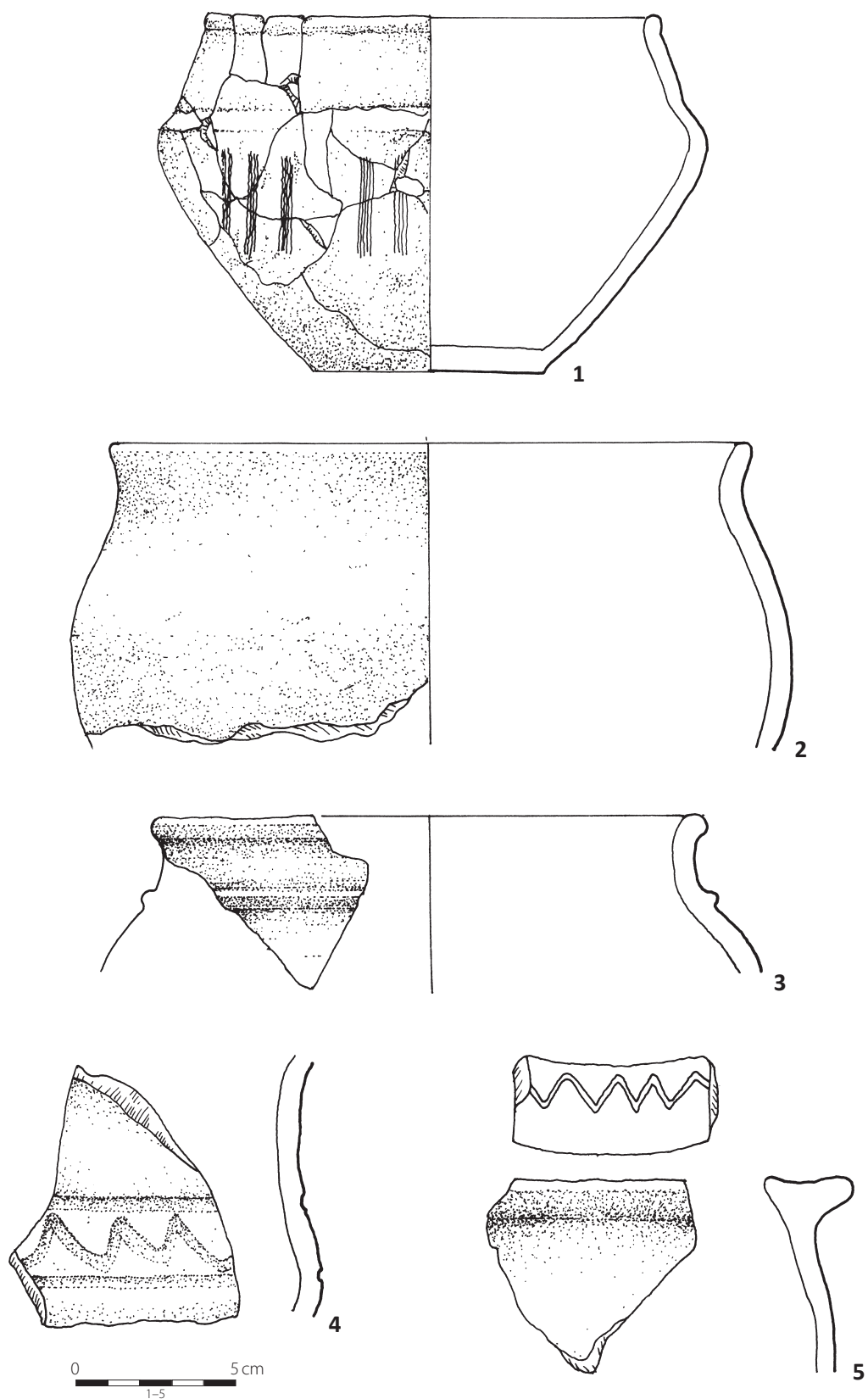
Ryc. 163. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: odc. 263; 2: odc. 257; 3: odc. 255; 4: luźne; 5–6: odc. 258; 7: odc. 259; 8: odc. 272; 9: luźne; 10: odc. 268; 11: odc. 246; 12: odc. 248; 13: odc. 257. 1–8, 10: żelazo; 9: glina; 11–12: piaskowiec; 13: kamień wapienny.

Fig. 163. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: section 263; 2: section 257; 3: section 255; 4: unconnected finds; 5–6: section 258; 7: section 259; 8: section 272; 9: unconnected finds; 10: section 268; 11: section 246; 12: section 248; 13: section 257. 1–8, 10: iron; 9: clay; 11–12: sandstone; 13: limestone.

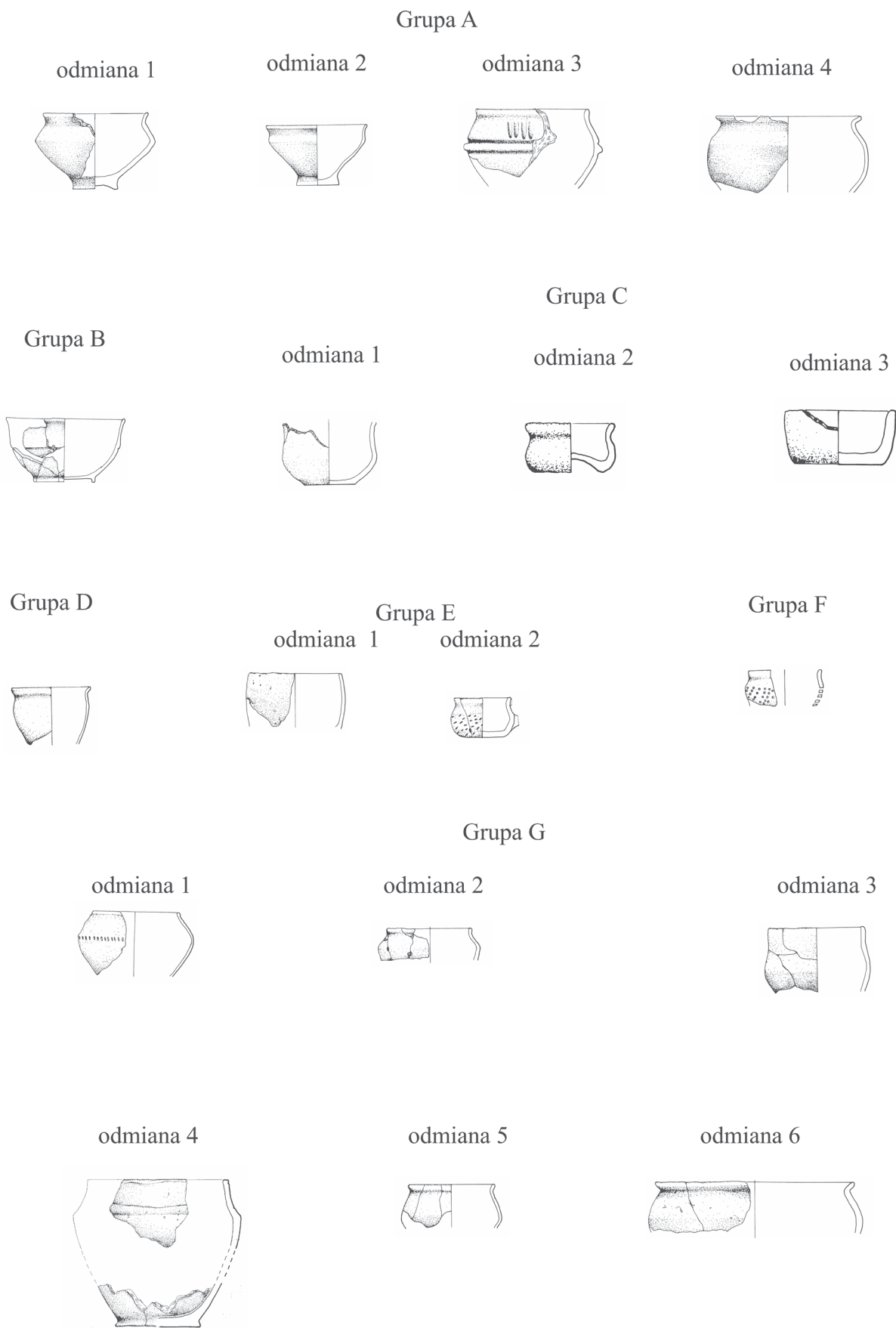
Ryc. 164. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Luźne. 1-6: glina.

Fig. 164. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Unconnected finds 1-6: clay.

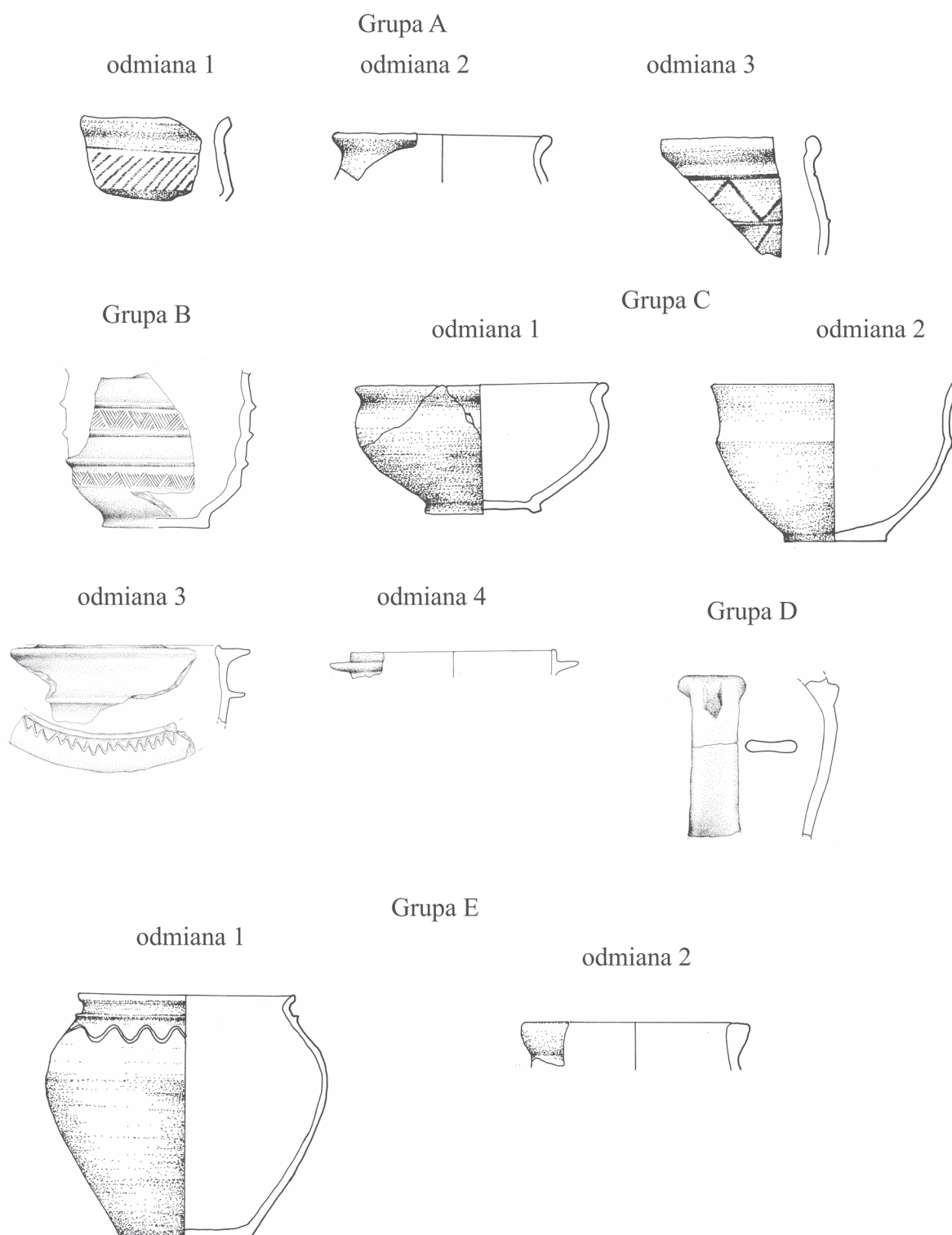
Ryc. 165. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie.
Luźne. 1-5: glina.

Fig. 165. Siemiechów site 2, district of Łask, province of
Łódź. Unconnected finds 1-5: clay.

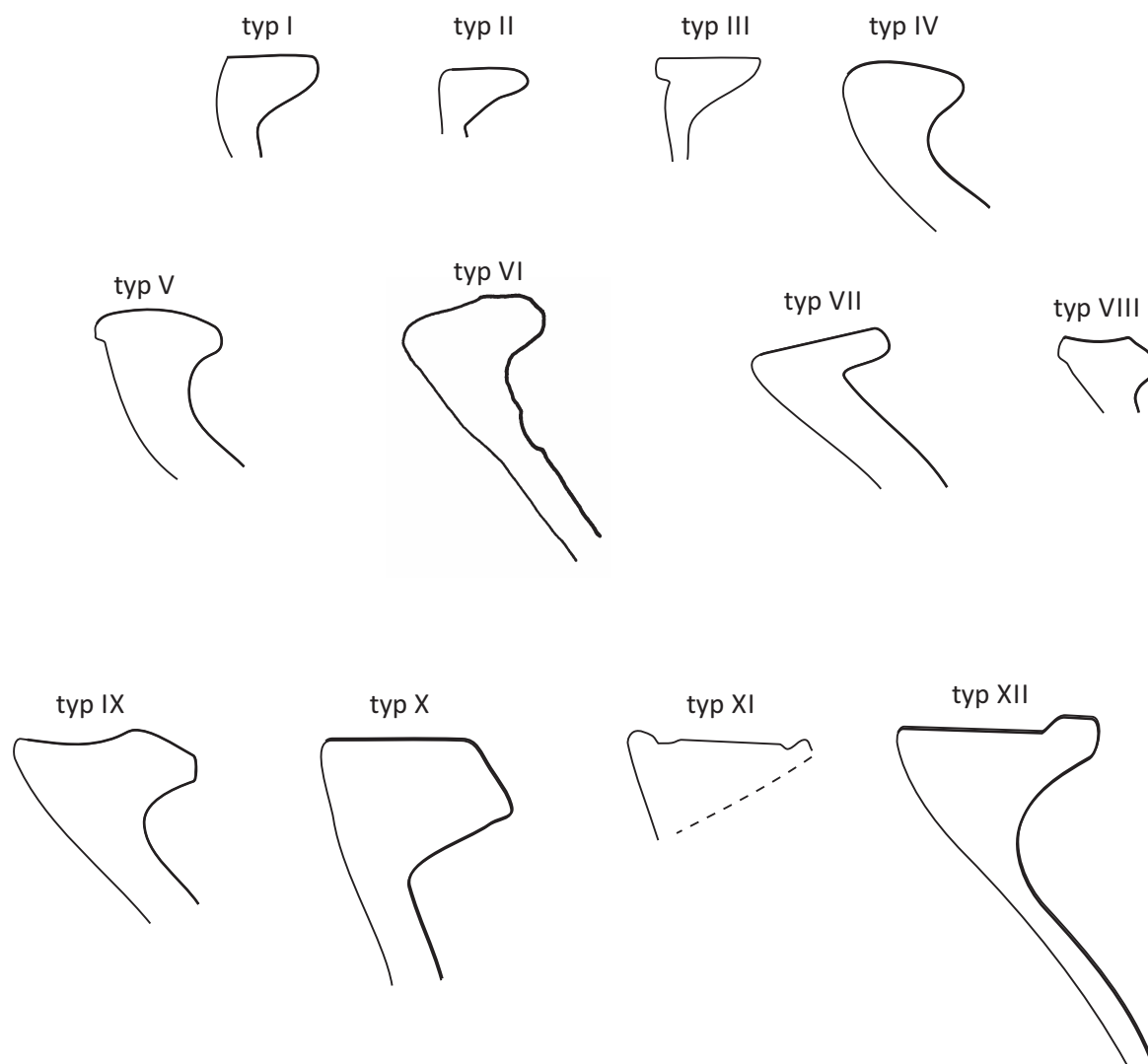
Ryc. 166. Siemieczów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Klasyfikacja ceramiki lepionej ręcznie.

Fig. 166. Siemieczów site 2, district of Łask, province of Łódź. Classification of handmade clay.

Ryc. 167. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Klasyfikacja ceramiki toczony na kole.

Fig. 167. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. Classification of potter's wheel ceramics.

Ryc. 168. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Klasyfikacja krawędzi ceramiki zasobowej.

Fig. 168. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Classification of storage ceramics rims.

